

Rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen kytkeytyvät valtasuhteet ja niiden problematisointi Julia Alvarezin romaanissa *How the García Girls Lost Their Accents*

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Yleinen kirjallisuustiede

Helmikuu 2011

Heidi Korpelainen

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

KORPELAINEN, HEIDI: Rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen

kytkeytyvät valtasuhteet ja niiden problematisointi Julia Alvarezin romaanissa *How the García Girls Lost Their Accents*

Pro gradu -tutkielma, 124 s.

Yleinen kirjallisuustiede

Helmikuu 2011

Pro gradu -tutkielmani käsittelee valtasuhteita rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen kytkeytyvinä historiallisina verkostoina ja niiden vaikutuksia ihmisten elämään. Tutkielman kohdetekstinä on dominikaanilaisamerikkalaisen kirjailijan Julia Alvarezin (s. 1950) esikoisromaanin *How the García Girls Lost Their Accents* (1991). Alvarezin romaanin on omaelämäkerrallinen, ja se perustuu osittain historiallisiin tositahtumiin. Tutkimusotteeni on kontekstualisoiva; teos asetetaan osaksi laajempia historiallisia tapahtumia ja niiden muodostamia valtahierarkioita. Teos sijoittuu päähenkilöiden kotimaan, Dominikaanisen tasavallan, lisäksi Yhdysvaltoihin, jonne Garcían perheen isä, äiti ja neljä tytärtä pakenevat diktaattori Trujillon tyranniaa 1960-luvulla.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys nojaa postkoloniaaliseen ja feministiseen kirjallisuudentutkimukseen, joiden pyrkimyksenä on hegemonisten rakenteiden purkamisen. Valtasuhteiden dekonstruktiivisen paljastamisen avulla tuotettuja ja väärinkerrottuja historioita ja ruumiita kirjoitetaan uudelleen. Pohdin Alvarezin esikoisromaanin valtasuhteita esimerkiksi Michel Foucault'n vallan teoriaa hyödyntäen, mutta liitän analyysiin myös feminististä teoriaa etenkin Judith Butlerin ajatusten avulla.

Tarkastelen työssäni romaanin henkilöhahmojen elämää ja identiteettien muodostumista rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen kytkeytyvän problemaattisen valtaajan näkökulmasta, jolla on juuri Karibian alueella vahvat historialliset erityispiirteensä kolonialismin sekä sen jälkivaikutusten runtelemana alueena. Työssäni tutkitaan muun muassa kolonialismin ja siirtolaisuuden diskursseissa päähenkilöiden elämään vaikuttavia valtasuhteita, ja etenkin kulttuuristen ja seksuaalisten identiteettien muodostumista marginalisoiduilla raja-alueilla. Osoitan, kuinka teoksesta käyvät ilmi erilaisten mutkikkaiden rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen liittyvien valtasuhteiden vaikutukset etenkin naisten elämään ja identiteetteihin. Mielestäni Alvarez tuo kerronnallaan ilmi valtasuhteiden kontekstisidonnaisuutta ja samalla niiden mielivaltaista ja rakenteellista luonnetta. Valta ja vallitsevat kaksijakoiset valtajärjestykset ovat tuotettuja ja toimivat yleensä poliittisesti jonkin ryhmän hyväksi toisia ryhmiä sortaen. Keskeinen tutkimustulos on, että Alvarezin teoksessa usein implisiittisesti kuvatut, kauas historiaan kytköksissä olevat valtasuhteet vaikuttavat monin tavoin teoksen päähenkilöiden elämään ja identiteettien muodostumiseen.

Asiasanat: Julia Alvarez, amerikkalainen nykykirjallisuus, karibialainen kirjallisuus, latinonaiskirjallisuus, Dominikaaninen tasavalta, valta, valtarakenteet, kolonialismi, rotu, etnisuus, luokka, siirtolaisuus, postkoloniaalinen kirjallisuudentutkimus, feministinen kirjallisuudentutkimus, heteromatriisi, performatiivisuus

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Kirjailija Julia Alvarez.....	1
1.2 <i>How the García Girls Lost Their Accents</i> ja kirjailijan muu tuotanto kirjallisuushistoriallisessa kontekstissa sekä teosten aiempi tutkimus.....	5
1.3 Tutkimusongelma ja -kysymys, keskeiset käsitteet ja työn eteneminen.....	16
2. ”AND LOOK AT WHAT THEY STARTED”: ROMAANIN HISTORIALLINEN KONTEKSTI ELI KOLONIALISTISET VALTASUHTEET.....	26
2.1 Dominikaanisen tasavallan ja muiden Karibian alueiden historiallinen katsaus.....	27
2.2 Kolonialismin uhrin ja subjektin.....	30
3. ”I DON’T WANT LOOSE WOMEN IN MY FAMILY”: PATRIARKAALISET VALTASUHTEET.....	38
3.1 Isän valta, kunnia ja vastuu: patriarkaalinen latinoyhteisö.....	39
3.1.1 Heteromatriisi ja sukupuolen performatiivisuus.....	49
3.1.2 Heteronormatiivisuuden kritiikki ja negatiivinen mieskuva.....	60
4. LUOKKAJAKO JA ROTUHIERARKIA.....	67
4.1 ” <i>U’té que sabe</i> ”: Luokkajako ja rotuhierarkia valtasuhteiden ylläpitäjänä Dominikaanisessa tasavallassa.....	69
4.2 ”They didn’t quite fit in”: Vallan käänne Yhdysvalloissa.....	78
5. SIIRTOLAISUUS: VANHAN JA UUDEN MAAILMAN KOHTAAMINEN.....	83
5.1 ”For the hundredth time, I cursed my immigrant origins”: Kulttuurinen dislokaatio.....	84
5.1.1 Moninaisen marginalisoinnin vaikutus naisten seksuaalisuuteen ja ruumiinkuvaan.....	90
5.2 ”It was a regular revolution: constant skirmishes”: Naisten kapina ja mahdollisuudet.....	93
5.3 ”Who would understand my peculiar mix of Hispanic and American styles?”: Tytärten identiteetit problemaattisten valtasuhteiden paineissa.....	100
5.3.1 ”Let this turn out to be my home”: paikattomuus ja amerikkalaistuminen....	104
5.3.2 ”I grew up, a woman of story”: Karibialaisiin ”esiäiteihin” turvautuminen...111	
6. LOPUKSI: ”There’s more to the story. There always is to a true story.”.....	118

LÄHTEET

1. JOHDANTO

1.1 Kirjailija Julia Alvarez

”Being in and out of both worlds [...]. It’s a world formed of contradictions and clashes.”

(Julia Alvarez: *Something to Declare*)¹

Pro gradu -työni tutkimuskohteena on dominikaanilaisamerikkalaisen Julia Alvarezin ensimmäinen romaani *How the García Girls Lost Their Accents*, joka ilmestyi vuonna 1991. Ennen tätä kirjailijanuransa muutoksen vuotta Alvarez oli toiminut lähes kaksi vuosikymmentä kirjoittamisen opettajana kouluissa ja yliopistoissa eri puolilla Yhdysvaltoja, kirjoittanut runoja ja novelleja eri lehtiin sekä julkaissut yhden runokokoelman.² Pitkään läpimurtoaan odottaneen 41-vuotiaan kirjailijan esikoisromaani Karibialta Yhdysvaltoihin maanpakoon lähteneestä Garcían perheestä nousi pian amerikkalaisille bestseller-listoille ja nosti Alvarezin suuren yleisön tietoisuuteen.³

Alvarez on ensimmäinen dominikaanilaisamerikkalainen kirjailija, joka on tuonut dominikaanilaista kulttuuria ja historiaa sekä etenkin dominikaanilaisten naisten kokemuksia esiin englanninkielisille lukijoille.⁴ Kirjailija kuuluu nykyajan suosituimpien yhdysvaltalaisen latinalaislähtöisten naiskirjailijoiden joukkoon. Alvarezin useimmiten kaksikulttuurisuuden problematiikkaan naisnäkökulmasta keskittyvät romaanit ovat nousseet amerikkalaisten myyntilistojen kärkeen, niitä luetaan monissa yliopistoissa, ja niistä on julkaistu lukuisia

¹ Alvarez 1999, 173.

² Alvarez valmistui yliopistosta vuonna 1975 pääaineenaan luova kirjoittaminen. Hänen esikoisteoksensa *Homecoming* ilmestyi jo vuonna 1984, mutta kehuja saanut runokokoelma ei kuitenkaan saavuttanut suurta lukijakuntaa. Vuonna 1996 teoksesta julkaistiin laajennettu painos *Homecoming – New and Collected Poems*.

³ Ks. esim. Sirias 2001, 17.

⁴ Ruiz et al. 2006, 44. Dominikaanisesta tasavallasta on lähtöisin myös yhdysvaltalainen nykykirjailija Junot Díaz, joka kuvaa siirtolaisuuden kokemuksia lähinnä miesnäkökulmasta.

tutkimusartikkeleita.⁵ Vuonna 2009 Alvarezille myönnettiin F. Scott Fitzgerald -palkinto merkittävästä ansioitumisesta amerikkalaisessa kirjallisuudessa.

Julia Alvarez syntyi vuonna 1950 New Yorkissa, mistä hän muutti Karibialle kolmen kuukauden ikäisenä, kun hänen vanhempansa päättivät palata takaisin kotimaahansa Dominikaaniseen tasavaltaan. *How the García Girls Lost Their Accents* perustuu Alvarezin omiin kokemuksiin maanpakolaisuudesta ja hänen perheensä elämään kahden kulttuurin keskellä. Alvarezin lääkäri-isä oli liittynyt salaiseen diktaattori Rafael Leonidas Trujilloa vastustavaan liikkeeseen, joka oli mukana järjestelemässä vallankaappausta 1960-luvulla. Tämä vastarintaliike kuitenkin paljastui, ja Alvarezin ollessa 10-vuotias perhe joutui jälleen lähtemään maanpakoon Yhdysvaltoihin, jonne he tällä kertaa asettuivat lopullisesti. Alvarez kirjoitti myöhemmin teoksen *In the Time of the Butterflies* (1994), joka kertoo kulttihahmoiksi nousseiden vastarintaliikkeen perustaneiden ja diktaattorin toimesta – vain kolme kuukautta Alvarezin perheen maastapaon jälkeen – murhautettujen Mirabalin siskosten tarinan.⁶ Viimeistään tämä moninkertaisesti palkittu romaani varmisti Alvarezin aseman amerikkalaisen nykykirjallisuuden osana.⁷

Dominikaanisessa tasavallassa etuoikeutettuun yläluokkaiseen sukuun kuuluneen Alvarezin kokemukset maanpakolaisuudesta ja siirtolaisuudesta poikkeavat varmasti useimpien dominikaanilaisten siirtolaisten kokemuksista ja ongelmista, mutta teoksissaan Alvarez pystyy tuomaan yhteiskunnallisia ja kulttuurisia eroja esiin ja antamaan uskottavan äänen erilaisille ihmisille yhteiskuntaluokasta riippumatta. Nykyään kirjailija asuu Vermontin osavaltiossa Yhdysvalloissa, ja hän toimii yhä toisinaan kirjoittamisensa ohella luovan kirjoittamisen opettajana yliopistossa. Lisäksi Alvarez ja hänen miehensä omistavat kahvitilan Dominikaanisessa tasavallassa. Sen avulla he pyrkivät edistämään eettistä ja ekologista reilun kaupan -periaatetta. He haluavat tarjota paikallisille työläisille parempia elinoloja ja opettaa kyläläisille luku- ja kirjoitustaitoa. Alvarezin romaani *A Cafecito Story* (2001) on syntynyt näiden kokemusten innoittamana. Teostensa yhteiskuntakriittisen kontekstin lisäksi Alvarez siis toteuttaa kohti oikeudenmukaisempaa maailmaa pyrkivää politiikkaansa olemalla itse aktiivisesti mukana tämänkaltaisessa toiminnassa.

Mielestäni Alvarezin teoksia ei voi irrottaa täysin hänen omasta elämästään ensinnäkään niiden omaelämäkerrallisuuden vuoksi, ja toisekseen niiden sisältämän, kirjailijan

⁵ Ks. esim. Johnson 2005, vii.

⁶ Alvarezin romaanikäsitelmään perustuva samanniminen elokuva ilmestyi vuonna 2000 Mariano Barroson ohjaamana.

⁷ Ks. Johnson 2005, ix.

henkilökohtaisiin arvoihin nojaavan ajatusmaailman vuoksi. Omaelämäkerrallisessa elämäänsä ja kirjoittamistaan avoimesti selvittävässä esseekokoelmassaan *Something to Declare* (1998) Alvarez ilmaisee kuvaavasti ”A Genetics of Justice” -nimisessä esseessä hänen kirjoittamisenhalunsa kumpuavan hänen omista juuristaan. Kirjailijan omat kokemukset ovat synnyttäneet hänen sisälleen vaativan tarpeen: ”a desire for freedom and justice”.⁸ Alvarezille kirjoittaminen merkitsee kuitenkin omaakin perhettä laajempaa yhteyttä muuhun maailmaan. Hänen kirjoittamistaan ohjaa halu toimia maailman ja muiden ihmisten hyväksi: ”writing is how we take care of the human family.”⁹ Alvarez alkoi jo nuorena Dominikaanisessa tasavallassa vieraillessaan havainnoida muitakin kuin kielellisiä eroja (pohjois-) amerikkalaisen ja latinalaiskaribialaisen kulttuurin välillä. Hän huomasi entisessä kotimaassaan etenkin rikkaiden ja köyhien välisen suuren kuilun ja kaksinaismoralistiset sukupuolinormit, joiden kuvaaminen muodostaa oleellisen osan hänen kirjallisessa tuotannossaan.¹⁰ Nämä epäkohdat sekä Alvarezin myöhempääkin tuotantoa värittänyt runsas omaelämäkerrallisuus ovat läsnä jo hänet suosioon nostaneessa esikoisromaanissa.¹¹ Jo *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanin sai tunnustusta kirjallisuuspalkintojen muodossa¹², mutta teoksen saama huomio asetti kirjailijan epämuukavaan tilanteeseen kaikkien latinojen puolestapuhujana yhdysvaltalaisessa kulttuurissa.¹³

Alvarez itse haluaisi välttää kaikenlaisia lokeroiteja ja kirjoittaa *Something to Declare* -teoksessa hermostuvansa, kun häntä pyydetään määrittelemään itsensä kirjailijana. Hän ei haluaisi joutua tiukkojen kategorisointien vangitsemaksi; latinokirjailijana häneltä odotetaan tietynlaista latinalaista tyyliä ja keskittymistä tiettyihin vain latinoja koskeviin aihealueisiin.¹⁴ Alvarez korostaakin olevansa kahden kulttuurin kansalainen: ”I describe myself as a Dominican American writer. That’s not just a term. I’m mapping a country that’s not on the map, and that’s why I’m trying to put it down on paper.”¹⁵ Amerikkalaiset, latinalaisamerikkalaista alkuperää olevat ihmiset eivät ole tiukasti tiettyyn etniseen tai

⁸ Alvarez 1999, 111.

⁹ Alvarez 1999, 129.

¹⁰ Sirias 2001, 3, 17.

¹¹ Vrt. esim. Johnson 2005, 116.

¹² ”PEN Oakland/Josephine Miles” -palkinto vuonna 1991 ja American Library Association huomioi sen vuonna 1992

”A Notable Book” -maininnalla.

¹³ Ks. Sirias 2001, 6.

¹⁴ ”Latino subject matter, Latino style, Latino concerns”. Alvarez 1999, 169. Alvarezin mukaan valtavirtaa edustavat amerikkalaiset olettavat latinokirjailijoiden kirjoittavan vain latinoille. Alvarez 1999, 174. Hän huomauttaa, ettei kukaan halua tulla marginalisoiduksi etnisen alkuperänsä vuoksi: ”Certainly none of us serious writers of Latino origin want to be a mere flash in the literary pan. We want to write good books that touch and move all our readers, not just those of our own particular ethnic background.” Alvarez 1999, 169.

¹⁵ Alvarez 1999, 173.

rodulliseen alkuperään rajattavissa oleva yhtenäinen ryhmä.¹⁶ Maantieteellisistä, rodullisista, kielellisistä, poliittisista, uskonnollisista ja muista huomattavista eroista huolimatta kaikkia latinoja yhdistää kuitenkin sama espanjankielisten maiden kanssa jaettu yhteinen kulttuuriperimän ydin.¹⁷ Monet latinokirjailijat määrittelevätkin itsensä ”amerikkalaisiksi kirjailijoiksi”, joiden etninen alkuperä ja kulttuurinen identiteetti sattuvat olemaan myös latinalaisia.¹⁸ Suzanne Oboler esittää, että latinalaisamerikkalaista alkuperää olevien ihmisten ”etninen merkitseminen”¹⁹ perustuu Yhdysvalloissa 1970-luvulla luotuun poliittiseen pyrkimykseen antaa myönnytyksiä eri etnisten ryhmien identiteeteille. Tosiasiassa tämä oli virallista rodullistamisen politiikkaa, joka johti ihmisten homogeeniseen luokitteluun ja jaotteluun, jolla etniset ryhmät erotettiin valtaväestöstä. Obolerin mukaan tämä identiteettipolitiikka, jonka sanottiin tähtäävän etnisten vähemmistöjen kansalaisoikeuksien myöntämiseen, on yhä yhdysvaltalaisessa yhteiskunnassa ilmenevän rasismien taustalla: ”The current understanding of diversity in U.S. society has been shaped through an emphasis on ethnic labels that homogenize identities.”²⁰ Teoksissaan kirjailijat voivat tuoda esiin latinokulttuurien eroja ja yhtäläisyyksiä, vaatia amerikkalaisen ja/tai latinalaisamerikkalaisen identiteetin moninaisuuden tunnustamista ja osoittaa yhdysvaltalaisen kulttuurin rassistisia valtajakoja.²¹

Alvarez toteaa, että monet diasporassa²² elävät Karibian eri alueilta lähtöisin olevat naiskirjailijat, jotka hänen tapaansa kamppailevat monikulttuurisen etnisen alkuperän ja siirtolaisuuden tuottamista hämmennyksen ja juurettomuuden tunteista, ovat pystyneet vasta synnyinmaastaan muuton jälkeen irrottautumaan kotimaansa patriarkaalisesta sukupuolijärjestelmästä ja sen sukupuolittuneiden rajoitusten otteesta. Taloudellinen itsenäistyminen ja kontrollista vapautuminen on tehnyt oman kirjallisen uran luomisen mahdolliseksi monille karibialaisille naisille. Alvarez kirjoittaa: ”For me, anyhow, as a writer,

¹⁶ Ks. Ruiz et al. 2006, xv; Sirias 2001, 12.

¹⁷ Sirias 2001, 11–12.

¹⁸ Sirias 2001, 13.

¹⁹ Yhdysvalloissa latinalaisamerikkalaista alkuperää olevista ihmisistä alettiin virallisesti käyttää nimitystä ”Hispanic” tai ”Latino”, vaikka eri ihmisten ja eri ryhmien välillä on suuriakin eroavaisuuksia. Ks. Oboler 1999, 45–48.

²⁰ Oboler 1999, 46.

²¹ Länsimaisen valtaeliitin ulkopuolella olevat ihmiset ovat alkanet vaatia omaa erityistä identiteettiään ja itse itsensä nimeämistä. Ks. esim. Davies 1994, 11. Nykyiset etniset vähemmistöt ja siirtolaiset ovat Yhdysvalloissa yhä monin tavoin toisen luokan kansalaisten asemassa. Vaikka intiaanit ovat Amerikan alkuperäiskansaa ja espanjalaiset olivat mantereiden ensimmäisiä eurooppalaisia valloittajia, juuri nämä ryhmät joutuvat vaatimaan ”amerikkalaista identiteettiä” itselleen ja sen tunnustamista valtaväestön kulttuurissa. Vrt. esim. Oboler 1999, 51–53; Sirias 2001, 12.

²² Diasporalla tarkoitetaan postkoloniaalisen ajan ja yhä enenevässä määrin globalisoituvan maailman synnyttämää siirtolaisuutta ja monikulttuurisia tiloja, joissa eri kulttuurit ja kansallisuudet sekoittuvat toisiinsa ja niiden väliset rajanvedot ovat häilyviä. Postkoloniaalinen kirjallisuudentutkimus tarkastelee transnationaalisten tilojen synnyttämiä ja kansallisia rajoja ylittäviä aiheita, jotka usein liittyvät maastamuuton, kodin ja kuulumisen (”belonging”) kysymyksiin maailmassa, jossa valtakeskukset yhä sijaitsevat länsimaisissa metropoleissa. Ks. esim. Boehmer 2005, 187.

I had to free myself from certain restrictions – physical and mental – of being a Dominican female before I could rediscover and embrace the Latina in my writing.”²³ Alvarez alkoi ajatella, että myös hänellä on oikeus kirjoittaa amerikkalaisesta kokemuksesta, vaikka hänet määritelläänkin etnisen alkuperänsä vuoksi amerikkalaisen valtavirran ulkopuolelle. Juuri tämän vastakkainasettelun takia hän koki kirjoittamisen velvollisuudekseen; vain kirjoittamalla voidaan tuoda amerikkalaisen kirjallisuuden marginaalissa olevia kirjallisuuden traditiota esiin, ja kirjoittamalla osuvasti esimerkiksi juuri latinalaisamerikkalaisesta kulttuurista olemassa oleva kaanon rikastuu ja laajenee.²⁴ Latinonaiset jakavat yhteisen kokemuspohjan rasismista, seksismistä, aliarvostuksesta ja ulkopuolelle jättämisestä yhdysvaltalaisessa kulttuurissa, joka ei tunnu antavan myönnytystä heidän kansalliselle toimijuudelleen ja ”moniäänisille” identiteeteille valkoinen/musta -fokuksensa ulkopuolella.²⁵ Kelly Lyon Johnsonin mukaan Yhdysvalloissa kirjoittavat monikulttuurisen taustan omaavat postkoloniaalisen ajan kirjailijat laajentavat amerikkalaisen kirjallisuuden kenttää ja sana ”amerikkalainen”²⁶ alkaa sisältää sen alkuperäisen konnotaation, jolloin sillä voidaan viitata hyvinkin moninaista etnistä alkuperää oleviin ihmisiin yli merien ja maanosien.²⁷ Myös Alvarezin teokset ovat mukana monipuolistamassa amerikkalaisen kirjallisuuden kaanonin ja käsityksen amerikkalaisuudesta.

1.2 *How the García Girls Lost Their Accents* ja kirjailijan muu tuotanto kirjallisuushistoriallisessa kontekstissa sekä teosten aiempi tutkimus

Julia Alvarezin laaja ja monipuolinen tuotanto sisältää aikuisten- lasten- ja nuortenromaanien, runojen ja esseiden. Hän käsittelee kaikissa teoksissaan toisiinsa nivoutuvia teemoja, jotka ovat nousseet yhä tärkeämmiksi amerikkalaisessa kirjallisuudessa ja muualla maailmassa. Keskeisimpänä näistä ovat varmasti identiteettiproblematiikkaan liittyvät kysymykset, etenkin

²³ Alvarez 1999, 174.

²⁴ Alvarez 1999, 168–170; ks. myös Sirias 2001, 6.

²⁵ Aquino et al. 2002, xv.

²⁶ Amerikkalaisilla viitataan useimmiten vain Yhdysvaltojen kansalaisiin. Amerikkaan kuuluu kuitenkin kaksi mannerta, joihin kuuluvat Pohjois-Amerikan (Yhdysvallat, Kanada ja Meksiko) lisäksi Keski- ja Etelä-Amerikan alueet ja näillä alueilla asuvat ihmiset ovat myös amerikkalaisia. Ks. Sirias, 9. Eurosentrisen valtioiden rajanvetojen ja kansallisuuksien tuottaminen liittyy siihen, että akateeminen ”yleinen historiankirjoitus” rakentaa ideologista Me/Muut -diskurssia, jossa lännelle tuotetaan historiallinen ”Toinen”. Sitä vasten länsimaat rakentavat ja peilaavat itseään. Perinteisissä länsimaisissa historiankirjoituksissa vähemmistö- ja alkuperäiskansojen historia on yleensä vain lisä yleiseksi historiaksi käsitettyyn Euroopan tai Pohjois-Amerikan – tarkemmin Yhdysvaltojen – historiaan. Ks. Ilmonen 2003, 169.

²⁷ Johnson 2005, viii.

moninaisten ja monikulttuuristen identiteettien kuvaus ja ymmärtäminen.²⁸ Alvarez haluaa luoda kirjoittamisellaan kaksoiskulttuurin muodostamaa uutta tietoisuutta, joka sisältää synkreettisen moninaisen käsityksen identiteetistä. Monikulttuurisuus on yhä enenevässä määrin keino ymmärtää olemistamme alati globalisoituvassa maailmassa, jossa kansakuntien rajat muuttuvat ja ”sulautuvat”.²⁹

Useimmat Alvarezin teokset sisältävät omaelämäkerrallisia ja yhteiskunnallisia aineksia. Monet niistä kertovat diktaattori Trujillon valtakaudesta, siirtolaisuudesta sekä maahanmuuttajien kokemuksista kahden eri kielen ja kulttuurin välissä. Teosten päähenkilöinä kuten fokalisoijinakin ovat lähes poikkeuksetta teosten naishenkilöt ja naiskokemus tulee miesten kokemusta korostuneemmin esille. Naisten keskinäinen yhteisöllisyys ja arkipäiväinen elämä liitetään poliittiseen kontekstiin, jossa on joka päivä selvittävä seksismin, rasismin ja diktatuurin keskellä. Tämänkaltainen feministinen naistoimijuuden korostaminen on osa postkoloniaalisen kirjallisuuden toteuttamaa yleistä historiaa dekolonisoivaa prosessia, jolla tuodaan perinteisesti alistetut ja historiassa äänettömiksi jätetyt äidit, tyttäret ja isoäidit tarinoiden keskiöön.³⁰ Monien Alvarezin teosten rakenteelliset ratkaisut ovat länsimaalaisittain epäkonventionaalisia. Hän yhdistää yhteiskunnallisia aineksia historian välityksellä nykypäivään, eri aikakausissa liikkuvan – mutta usein ajassa taaksepäin siirtyvän – fragmentaarisen ja episodimaisen kerrontatyylin avulla. Tarinat muodostuvat useissa teoksissa lukijalle vähitellen kokonaisemmiksi menneisyyden halki. Myös tämänkaltainen länsimaisen kirjallisuuden konventioita rikkova kerronnan muoto on ominaista useille Karibian alueilta tuleville naiskirjailijoille.³¹ Alvarez

²⁸ Ks. Johnson 2005, vii. Johnsonin mukaan Alvarez haluaa hylätä identiteettiä yksinkertaistavat määrittelyt. Hän häivyttää ja ylittää kerronnallisilla keinoilla ”ulkopuolelta rakennettuja keinotekoisesti rajattuja tiloja” joihin hänet sijoitetaan, kuten dominikaanilainen, amerikkalainen, latino, nainen, ja sisällyttää nämä kaikki puolet identiteettiinsä synkreettiseksi kokonaisuudeksi. Johnson 2005, xiv.

²⁹ Alvarez 1999, 173.

³⁰ Ks. Ilmonen 2003, 171–172. Patriarkaalisen latinokulttuurin ja miesvaltaisen kirjallisuuden historiassa yleensäkin naisten kirjoittamista ja teosten julkaisemista on kaikkialla kautta aikojen rajoitettu, eikä etenään imperiumin hallitsemien siirtomaiden naisilla ollut useinkaan mahdollisuutta tuoda kokemuksiaan esille julkisesti. Lisäksi mieskirjailijat, jotka kuvasivat teoksissaan naisia tai naisten kokemuksia tuottivat usein seksistisiä ja passiivisia, yksipuolisia naiskuvia. Ks. esim. Rojola 2004, 29, 31–32; Matero 1996, 246–247.

³¹ Scott, 2006, 5–6. 1970-luvulta kasvavassa määrin julkaistujen nk. toisen sukupolven karibialaisten naiskirjailijoiden on sanottu uudistaneen ja vastustaneen länsimaisen kirjallisuuden sekä aiemman mieskeskeisen karibialaisen kirjallisuuden kaanonin ennemminkin teostensa fragmentaarisella muodolla kuin niiden sisällöllä, jossa kuvataan usein henkilökohtaisiin suhteisiin, sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä. Scottin mukaan karibialaiset naiskirjailijat kuten Michelle Cliff, Shani Mootoo, Pauline Melville ja Jamaica Kincaid hyödyntävät ”postmoderneja” kokeellisia kerronnallisia strategioita kuvatessaan sukupuolten eriarvoista asemaa ja konventionaaliseen (hetero-) seksuaalisuuteen liittyviä roolijakoja ja identiteettejä. Monet kirjallisuudentutkijat erottavatkin naiskirjailijoiden tekstit varhaisempien karibialaisten mieskirjailijoiden poliittisemmista (nationalistisista, anti-imperialistisista ja/tai luokkaperustaisista) narratiiveista. Kuten Scott huomauttaa, tällaiselle jaolle voi löytää karibialaisen kirjallisuuden traditiosta monia perusteita, mutta sukupuolitettu jako on myös helppo osoittaa kestäättömäksi. Sekä mies- että naiskirjailijoiden teoksissa on temaattisesti ja muodollisesti yhteneväisiä kehityslinjoja. Myös Alvarezin teoksessa

luo teoksillaan vastakertomusta länsimaiselle (historian)kirjoitukselle, jossa monet tapahtumat ja erilaiset kokemukset on jätetty pimentoon, kun asiat on kerrottu pääasiassa valkoisen länsimaisen miehen näkökulmasta. Hänen teoksensa ovat osa postkoloniaalisen kaunokirjallisuuden tuottamaa emansipatorista prosessia, jossa vastustetaan kolonisaatiota ja tuotetaan moniäänistä tulkintaa menneisyydestä.³²

Alvarezin käyttämä kieli ja kerrontatyyli ovat elämänläheisiä ja vaikeita asioita käsitellään myös huumorin keinoin. Hän kirjoittaa englanniksi, eikä ole voinut kuvitellaan luovansa uraa omalla äidinkielellään – nykyään hän puhuu espanjaa aksentilla.³³ *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanissa Alvarez käyttää kuitenkin espanjankielisiä sanoja ja fraaseja englanninkielen joukossa tuodakseen lukijan lähemmäksi kaksikulttuurista maailmaa.³⁴ Myös muissa Alvarezin teoksissa yhdistetään englantia ja espanjaa. Kahden kielen sekoittaminen, ”Spanglishin” käyttäminen, on yleistä useilla diasporassa elävillä latinonaiskirjailijoilla. Heidän teoksensa haastavat perinteisiä kielen säännöksiä ja vastustavat valtakulttuurin yrityksiä jättää latinonaiset äänettömiksi. Kirjailijat puoltavat oikeuttaan puhua kaksoiskulttuurin muodostamalla äänellä, jolla he parhaiten ilmaisevat tuntemuksiaan.³⁵ Alvarezin teoksissa on myös intertekstuaalisia viittauksia latalalais-amerikkalaisten kirjailijoiden, kuten chileläisen Pablo Nerudan, kuubalaisen José Martín ja nicaragualaisen Rubén Daríon teksteihin.³⁶ Dominikaanilainen kansallisrunoilija Salomé Ureña on hänen neljännen romaaninsa *In the Name of Salomé* (2000) keskushenkilö. Monissa teoksissa viitataan myös länsimaisen kirjallisuuden kaanoniin lukeutuviin teoksiin. Henkilöhahmot saattavat lukea tai siteerata esimerkiksi Walt Whitmanin tai Edgar Allan Poen runoja.

Useiden kirjallisuuden nykyteoreetikkojen mukaan karibialaisen kirjallisuuden kenttää on mahdotonta luonnehtia yksiselitteisesti sen laaja-alaisuuden ja moniäänisyyden vuoksi, mutta siitä voidaan hahmotella tiettyjä traditioita.³⁷ Monikulttuurisessa karibialaisessa

fragmentaarinen muoto sekä sisällöllinen yhteiskunnallinen kritiikki sukupuolirooleihin, imperialismiin ja luokkajakoon liittyen yhdistyvät.

³² Ks. Ilmonen 2003, 170.

³³ Sirias 2001, 2; ks. myös Alvarez 1999, 61.

³⁴ Ks. Sirias 2001, 18.

³⁵ Torres 1991, 272, 281. Monesti maahanmuuttajien erottautuminen omasta äidinkielestä on alkanut valtaväestön rasistisen asennoitumistavan vuoksi ja englannin kielen sujuva puhuminen on edesauttanut sopeutumista yhdysvaltalaiseen kulttuuriin. Torres huomioi, että ihmiset voivat kuitenkin kokea, etteivät he pysty täysin ilmaisemaan syvimpiä tunteitaan tai ajatuksiaan muuten kuin omalla äidinkielellään. Alvarez mainitsee *Something to Declare* -teoksessaan, että 1960-luku oli aikaa ennen kaksikielistä opetusta tai monikulttuurisia opintoja eikä yleinen ilmapiiri Yhdysvalloissa kannustanut espanjan kielen puhumiseen, joten hänkin pyrki parhaansa mukaan omaksumaan uuden kielen. Alvarez 1999, 61–62.

³⁶ Ks. Sirias 2001, 1

³⁷ Scott 2006, 4. Monestihan kirjailijat määrittellään tutkimuksissa tiettyihin traditioihin lukeutuviksi osittain mielivaltaisesti, ja kirjailijat voivat olla samalla osa myös jotakin toista suuntausta.

kontekstissa erilaiset rajanvedot ovat kuitenkin erityisen haastavia, koska Karibian alue ja sen asukkaat eivät ole maantieteellisesti ja kulttuurisesti helposti määriteltävissä oleva kiinteä ryhmittymä. Silti Karibialla asuvien tai sieltä lähtöisin olevien ihmisten kokemus kolonialismista, identiteetin hybridisyydestä ja rodullisista kysymyksistä on samankaltainen, ja kirjallisuudessa aihepiirit liittyvät toisiinsa huolimatta kirjailijoiden erilaisista etnisistä alkuperistä.³⁸ Mielestäni näiden seikkojen vuoksi *karibialaiseksi kirjallisuudeksi* voidaan nimittää kaikilta Karibian alueilta lähtöisin olevaa (eri kielillä ja murteilla kirjoitettua) kirjallisuutta, mutta myös muualla julkaistavien karibialaista syntyperää olevien tai juuriltaan karibialaisten kirjailijoiden tuotantoa – ainakin silloin kun he tuovat teoksissaan esiin Karibiaan liittyviä aihealueita ja teemoja.

Useimmiten esimerkiksi latinalaiskaribialaiset naiskirjailijat on kuitenkin jätetty vaille huomiota Karibian alueiden kirjallisuutta käsittelevistä tieteellisistä julkaisuista tai kokoomateoksista, siitäkin huolimatta, että tarkastelu olisi rajattu *englanninkieliseen karibialaiseen naiskirjallisuuteen*.³⁹ Karibialaisia latinonaisia käsitellään usein vain teoksissa, jotka keskittyvät nimenomaan *latinalaisamerikkalaiseen* kirjallisuuteen.⁴⁰ Latinalaisen kirjallisuuden moninainen traditio ulottuu kauas, mutta se on vasta muutaman vuosikymmenen ajan saanut enemmän tilaa Yhdysvaltain kirjallisuudessa. Latinalaisen Amerikan kirjallisuuden ”buumissa”⁴¹ esiin nousseet kirjailijat olivat miehiä ja latinalaisiin sekä tietyiltä osin myös karibialaisiin (”Latin-Caribbean”) naiskirjailijoihin lukeutuvien naisten teosten julkaiseminen alkoi kasvaa 1970-luvulta alkaen.⁴² Latinalaisen kirjallisuuden

³⁸ Lisää Karibian alueen historiallisesta kontekstista luvussa 2.

³⁹ Afrokaribialaiseksi sekä afroamerikkalaiseksi lukeutuvasta karibialaisen naiskirjallisuuden traditiosta on julkaistu paljon tutkimuskirjallisuutta.

⁴⁰ Latinalais-amerikkalaisten kirjailijoiden teokset sijoitetaan usein samaan ryhmään, vaikka tosiasiaa ei ole olemassa myöskään yhtä yhtenäistä latinokirjallisuuden suuntausta. Ks. esim. de la Campa 1999, 4; Sirias 2001, 13–14.

⁴¹ Latinalais-amerikkalaisen kirjallisuuden ”buumilla” tarkoitetaan latinalais-amerikkalaisten ”suurten kertomusten” nousemista Yhdysvaltojen ja muun maailman tietoisuuteen 1950–1970-luvuilla. Kuuban vallankumous kohdisti muun maailman huomion Latinalaiseen Amerikkaan. Vallankumous vaikutti myös kirjailijoihin ja heidän teoksiinsa, joista monet sitoutuvat vahvasti poliittisiin yhteiskunnallisiin aiheisiin – tosin sensuurin pelossa poliittinen sanoma on kirjoitettu usein ainakin osittain peitellysti. Kirjallisuus nähtiin äänitorvena, jopa vallankumouksen välineenä, jolla voi vaikuttaa yhteiskuntaan. Alettiin puhua uudesta modernin fiktion genrestä, maagisesta realismista, jossa Latinalaisen Amerikan kulttuurisesti moninaista ja poliittisesti usein hyvin sekasortoista todellisuutta kuvattiin yhdistäen kerronnassa epärationalaisen maailman fantastisia elementtejä realistiseen kuvaukseen. ”Buumin” aikana Yhdysvaltojen ja muun maailman tietoisuuteen nousivat muun muassa guatemalalainen Miguel Ángel Asturias, kuubalaiset Alejo Carpentier ja Guillermo Cabrera Infante, kolumbialainen Gabriel García Márquez, argentiinalainen Julio Cortázar, perulainen Mario Vargas Llosa, meksikolaiset Juan Rulfo ja Carlos Fuentes. Kaikki eivät kuitenkaan halunneet leimata tyyliään maagisen realismin-termillä, sillä joidenkin mukaan Latinalainen Amerikka poikkesi muusta maailmasta ja kirjallisuudessa tuotiin esiin sen ihmeellistä todellisuutta. Ks. esim. Sirias 2001, 15–16.

⁴² Ks. Scott 2006, 4. Etenkin 1980–1990-lukujen ajan latinonaiskirjallisuuden julkaiseminen kasvoi Yhdysvalloissa huomattavasti. Ks. esim. Sirias 2001, 12–13; Torres 1991, 271. Alvarezin voidaan katsoa myös kuuluvan muiden yhdysvaltalaisien latinonaiskirjailijoiden kanssa samaan traditioon, johon lukeutuvat mm. puertoricolais-amerikkalaiset Judith Ortiz Cofer, Esmeralda Santiago ja Rosario Ferré, meksikolaisamerikkalaiset Helena María Viramontes,

tradition moninaisuudesta ja eri latinokirjailijoiden etnisen alkuperän ja kokemuksen hybridisyydestä tai pirstaleisuudesta huolimatta – tai juuri sen takia – heidän tuotannoissaan on kuitenkin paljon yhteneväisyyksiä teemoissa, aiheissa ja teosten rakenteellisten ratkaisujen toteuttamisessa. Silvio Siriasin mukaan teoksissa käsitellään mm. poliittisia aiheita, perheen ja uskonnon tärkeyttä, kulttuurista sopeutumista ja paikattomuuden kokemuksia, erilaisia myyttejä tai uskomuksia, miehisyden korostamista eli machokulttuuria ja sukupolvien välisiä eroavaisuuksia.⁴³ Tätä tematiikkaa ja samoja aihepiirejä löytyy myös tutkimukseni kohteena olevasta Alvarezin teoksesta. Monissa latinoteoksissa on kuvattu useita Latinalaisen Amerikan valtioita varjostaneita diktatuureja, ja tätä traditiota Alvarez jatkaa kuvatessaan useissa teoksissaan diktatuurien vaikutusta ja kauheuksia. Hän kuvaa Trujillon aikakautta Dominikaanisessa tasavallassa ensimmäisessä romaanissaan ja erityisesti romaanissa *In the Time of the Butterflies*. *In the Name of Salomé* -romaanissa kuvataan myös Kuuban vallankumouksen aikaa.

Alvarezin teokset jatkavat latinonaiskirjallisuuden ja samalla uudemman, toisen sukupolven⁴⁴ karibialaisen naiskirjallisuuden perinnettä, joissa kirjoitetaan näkyviin ja kuvataan moniäänisen todellisuuden kätkeytyjä rakenteita paljastamisen ja muistelun keinoin.⁴⁵ Vasta 1980-luvulta lähtien julkaistut teokset liittyvät feministisiin ja postkoloniaalisiin kirjallisuuskeskusteluihin ja niissä käsitellään ainakin jossain määrin identiteetin rakentumista jälkikoloniaalisessa tilanteessa.⁴⁶ Lourdes Torresin mukaan juuri 1980-luvulla aiemmin vähälle huomiolle jätettyjen latinonaisten keskuudesta alkoi ilmestyä uudenlaisen omaelämäkerrallisen kirjallisuuden lajityyppi.⁴⁷ Se haastaa perinteisen länsimaisen autobiografisen kirjallisuuden konvention, jossa tavallisesti kronologisesti etenevän tarinan miessankari pyrkii vapautumaan yhteisöstään ja löytämään eheän yksilöllisen minuutensa. Latinonaisten teoksissa kuljetetaan vieretysten historiaa, omaelämäkerrallisia tapahtumia ja fiktiivistä kerrontaa. Tällainen fragmentaarinen omaelämäkerrallinen tarina voidaan myös kertoa useamman ihmisen näkökulmasta. Latinonaisten teokset ovat mukana

Demetria Martínez, Denise Chavez ja chicana-runoilija Lorna Dee Cervantes sekä kuubalaisamerikkalaiset kirjailijat Cristina García, Himilce Novas ja Achy Obejas. Ks. Alvarez 1999, 168–169; Johnson 2005, viii; Sirias 2001, 13.

⁴³ Sirias 2001, 14.

⁴⁴ Kaisa Ilmosen mukaan nk. ensimmäisen sukupolven kirjailijoiksi voidaan lukea mm. Jean Rhys ja Phyllis Shand Allfrey, jotka kuvasivat ensimmäisinä 1950-luvulla kreolinaista ja kolonisaation aikaa saarilla. Ilmonen 2003, 173.

⁴⁵ Ks. Ilmonen 2003, 170.

⁴⁶ Ks. Ilmonen 2003, 170, 173. Ilmosen mukaan teoksissa kuvataan karibialaisen todellisuuden rinnakkaisten historioiden moniäänisyyttä ja ambivalenttiutta. Niissä pohditaan omaan tilaan, kotiin ja rasismiin liittyviä kysymyksiä sekä valtakulttuurin diskursiivisia rajoja ja kolonisoidun subjektin paikkaa historiassa.

⁴⁷ Torresin mukaan tätä genreä edustavat teoksillaan ainakin Cherrie Moraga: *Loving in the War Years: Lo Que Nunca Pasó Por Sus Labios* (1983), Aurora Levins Morales & Rosario Morales: *Getting Home Alive* (1986) ja Gloria Anzaldúa: *Borderlands/La Frontera* (1987).

vastustamassa angloamerikkalaista ja latinalaista maskuliinisuuden hegemoniaa ja luovat omaa tilaa ja selviytymiskeinoja kaikille ei-valkoisille naisille (”women of color”). Seksistisessä ja rasistisessa maailmassa naiset eivät voi koskaan olettaa oikeutensa yksilölliseen identiteettiin olevan itsestäänselvyys, sillä heitä muistutetaan joka käänteessä sukupuolestaan, ja ihonväristään, jos he eivät ole valkoisia. Näissä teoksissa haastetaan valtarakenteita kuten patriarkaalista ajattelua ja etnosentrisyyttä, jossa valkoisella (länsimaisella, keskiluokkaisella) heteromiehellä on yksinoikeus yksilölliseen minuuteen ja muiden identiteettien määrittelyyn.⁴⁸ Niin kutsutut kolmannen maailman naiset (”Third World women”)⁴⁹ kehittävät identiteettipolitiikkaa, jossa moninaisen marginalisoinnin kohteeksi joutuneet naiset osallistuvat itse merkitystentuotantoon ja pyrkivät määrittelemään identiteettinsä omista lähtökohdistaan. Näin he pyrkivät kyseenalaistamaan ja muuttamaan latinonaisista usein tuotettua negatiivista ja halventavaa kuvaa.⁵⁰ Naiskirjailijoiden teoksissa tuotetaan politiikkaa, joka pyrkii yksilölliseen ja kollektiiviseen muutokseen. Siinä ristiriitaistenkin erojen voimalle rakentuvia moninaisia identiteettejä (”multiple identities”) luodaan muun muassa etnisyyden, sukupuolen, seksuaalisuuden, luokan ja kielen muodostaessa kokonaisuutta.⁵¹ Näissä teoksissa, kuten Alvarezin tuotannossa, identiteetit siis rakentuvat ambivalenteiksi ja sisältävät useita samastumisen mahdollisuuksia, eikä mitään koherenttia minuutta tai kulttuurista identiteettiä välttämättä ole saavutettavissa.

Postkoloniaalinen kulttuuripiiri ei ole passiivinen vaikutteiden vastaanottaja; alistetuille kulttuurisille identiteeteille vaaditaan tilaa kieltäytymällä hyväksymästä normatiivisia länsimaisia esitystapoja auktoriteeteiksi.⁵² Hegemonisen länsimaisen kirjallisuustradition yhtenäisyyttä haastetaan, kun esimerkiksi kehitysromania muokataan kuvaamaan moniäänistä kolonisoitua kokemusta ja fragmentoituneita identiteettejä.⁵³ Myös Sidonie Smithin mukaan 1900-luvun loppupuolella ilmestyneet, etenkin naisten ja ei-valkoisten (”people of color”), omaelämäkerralliset kertomukset muuttivat rajusti traditionaalista lajikonventiota siirtämällä paikoiltaan (”displaced”) ja kirjoittamalla uudelleen *Bildungsromania* eli kehitysromania alistettujen kokemuksia kuvatessaan.⁵⁴ Tällainen postkoloniaalinen omaelämäkertateos projisoi historiaan niiden ihmisten kokemuksen, joilla ei

⁴⁸ Torres 1991, 271–274.

⁴⁹ Ulla Vuorela huomioi, että esimerkiksi Chandra Mohanty tarkoittaa ”kolmannella maailmalla” ns. kehitysmaita, mutta Yhdysvalloissa postkoloniaaliset tutkijat viittaavat sillä useimmiten oman mantereen maahanmuuttajiin ja etenkin sinne orjiksi tuotujen ihmisten jälkeläisiin. Vuorela 1999, 20.

⁵⁰ Torres 1991, 274–275.

⁵¹ Ibid. 272, 285.

⁵² Ilmonen 2009, 11.

⁵³ Ibid. 11, 16.

⁵⁴ Smith et al. 2001, 71.

ole ollut valtaa kertoa ja nimetä omaa tarinaansa.⁵⁵ Kaisa Ilmonen on tutkinut, kuinka perinteisesti kohti päähenkilön koherenttia identiteettiä kulkeutuva ja länsimaisen modernin yksilökeskeisyyttä korostava *Bildungsroman* muuttuu joutuessaan diasporaan, sillä huomattava joukko 1980-luvulla uransa aloittaneista karibialaisista naiskirjailijoista on kirjoittanut kehitysromaanin.⁵⁶ Postkoloniaaliset kehitysromaanit ovat sidoksissa länsimaisen individualistisen emansipaation ihanteeseen, mutta samalla ne haastavat sitä. Ne tarjoavat muun muassa kollektiivisemmän subjektikäsitteiden teoksissa, joissa esimerkiksi tyttösankarin naiseksi kasvamisen ohella esitetään länsimaissa tuntemattomaksi jääneen kansan kehityskulkua kuvastavia tarinoita.⁵⁷ Kollektiivisen historiallisen muistin ja yksilöllisen muistelun avulla ”voidaan käsitellä uudelleen manipuloitua menneisyyttä ja rakentaa alistetun karibialaisen naisen toimijuutta” esimerkiksi feminististen myyttien välityksellä tai kertomalla radikaaleista vastatoimista, joissa naiset saavat subjektiaseman.⁵⁸ Ilmosen mukaan ”muistelu rakentaa fragmentaarista ja epälineaarista romaanikehystä ja rakentaa lukijalle kuvaa todellisuuden moniperspektiivisyydestä”.⁵⁹ Hän kuvaa karibialaista kehitysromaanin Elaine Savoryn termein *ex/isle* -kirjallisuudeksi, ”jossa irtaantumisen ja paikantumisen teemat ikään kuin kamppailevat: suhde omaan saareen, lähtö tai konkreettinen paluu sinne on toistuvasti eräänlainen kehitysprosessin päätepiste”.⁶⁰

Tutkimassani *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanissa siskokset etsivät jatkuvasti omaa paikkaansa ja kamppailevat kaksoiskulttuurisuuden aiheuttamissa ristiriitaisissa tunteissa. Kahden kulttuurin yhteensovittaminen aiheuttaa kriisejä ja konflikteja esimerkiksi patriarkaalisen latinalaiskaribialaisen ”vanhan maailman” kulttuuria ja arvoja vaalivien vanhempien kanssa. Entinen kotisaari on läsnä henkilöhahmojen elämässä ja mielessä, vaikka he asuvatkin Yhdysvalloissa. Tarina on paluuta menneisyyteen, menneen muistelua ja traumojen läpikäymistä, joiden avulla pyritään rakentamaan omaa historiaa ja sen avulla identiteettiä nykyhetkessä. Tarinan alussa, ja samalla sen lineaarisessa kronologisessa lopussa, on palattu takaisin saarelle. Myös teoksen loppu – joka on samalla koko tarinan alku – kertoo ajasta Dominikaanisessa tasavallassa. Lopussa siis sekä lähdetään saarelta (maastamuutto) että palataan takaisin, sillä kerronta kulkee kohti lapsuutta saarella ja teoksen alussa tietyllä tapaa keskushenkilönä toimiva Yolanda García palaa aikuisena saarelle.

⁵⁵ Torres 1991, 274.

⁵⁶ Ilmonen 2009, 5.

⁵⁷ Ibid. 10, 17.

⁵⁸ Ibid. 10.

⁵⁹ Ibid. 11.

⁶⁰ Ibid. 14–15.

How the García Girls Lost Their Accents -romaania voisi luonnehtia kehitysromaaniksi, jossa päähenkilön tarinaa seurataan lapsuudesta aikuisuuteen usein vaikean identiteetin etsinnän kautta.⁶¹ Mielestäni sitä voi kuvata paremmin yllä esitettyjen teorioiden mukaiseksi omaelämäkerralliseksi paikoiltaan siirtyneeksi postkoloniaaliseksi kehitysromaaniksi.⁶² Myös *How the García Girls Lost Their Accents* ylittää rajoja ja haastaa perinteisen länsimaisen lajikonvention niin rakenteellaan kuin sisällöllään. Se käyttää samoja keinoja kuin muu latino- ja karibialainen naiskirjallisuus varioidessaan traditionaalista länsimaista omaelämäkerrallista konventiota ja *Bildungsroman*-genreä. Teoksessa luodaan sekä yksilöllistä että kollektiivista identiteettiä. Postkoloniaalisen kehitysromaanin tavoin se on sidoksissa uudenlaisen poliittisen tietoisuuden luomiseen ja valtarakenteiden kyseenalaistamiseen.⁶³ Myös Alvarezin romaanin rakenne on epäkonventionaalinen; Garcíaoiden tarina kerrotaan takaperin. Siriasin mukaan maahanmuuttokokemus kuvataan kyseisessä teoksessa uuteen maahan muuttaneen henkilön silmin, joka katsoo aina menneisyyteensä antaakseen merkityksen kokemuksilleen.⁶⁴ Romaanin jokainen luku kertoo oman tapahtumasarjansa samojen henkilöhahmojen elämästä, mutta lukujen tarinoilla ei sinänsä ole ilmiselvää jatkuvuutta toisiinsa nähden. Teoksessa ei myöskään ole yhtä päähenkilöä, vaan se kertoo vauraan García de la Torren perheen tarinan. Perheen lääkäri-isä Carlos kuuluu salaiseen diktaattori Trujilloa vastustavaan vallankaappaukseen suunnittelevaan liikkeeseen. Levoton poliittinen tilanne altistaa koko perheen hengenvaaraan ja he pakenevat Dominikaanisesta tasavallasta amerikkalaisten ystäviensä avustuksella Yhdysvaltoihin, New Yorkiin. Kuten monissa Alvarezin teoksissa myös *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanissa temaattinen painopiste on (nais)identiteetin etsinnässä karibialaisen ja amerikkalaisen/länsimaisen maailman risteyskohdassa, jossa rodullisia ja kielellisiä ristiriitoja ei voi välttää. Teoksessa neuvotellaan ihmisyydestä ja elämästä kahden kulttuurin yhteensovittamisen paineissa. Garcían perheen neljä tytärtä: Carla, Sandra (lempinimeltään Sandi), Yolanda (Yo, Yoyo tai Joe) ja Sofía (Fifi) kohtaavat Karibiassa ja Yhdysvalloissa ennakkoluuloja ja seksistisiä asenteita niin sukupuolensa kuin etnisen taustansakin vuoksi.

Perhe risteilee kahden kulttuurin ja kielen, äidinkielen espanjan ja uuden kielen englannin, välillä. Tosin perheen äiti Laura on omasta mielestään kasvattanut tyttärensä pienestä pitäen oppaiden mukaisesti ”amerikkalaiseen tyyliin”. (”Laura is raising her girls

⁶¹ Ks. Ruiz et al. 2006, 44; Sirias 2001, 14.

⁶² Vrt. Mayock 1998, 223–224.

⁶³ Vrt. esim. Torres 1991, 274–275.

⁶⁴ Sirias 2001, 14.

American style” HGG⁶⁵, 202.)⁶⁶ Tytöt etsivät omaa identiteettiään ja yrittävät sopeutua amerikkalaiseen kulttuuriin. Jotkut heistä kokevat selittämätöntä tyhjyyden tunnetta ja he oireilevat eri tavoin myös aikuisiällä. Etenkin Sandin ja Yon kehitystä ja oman identiteetin hakemista kuvataan kivuliaaksi prosessiksi. Myöskään patriarkaalinen naiskuva ja stereotypiat naiseudesta ja karibialaisuudesta/latinolaisuudesta eivät tunnu heistä omilta. Yhdysvalloissa tytöt ikävöivät sukulaisiaan ja Karibian lämpöä, mutta he ovat kuitenkin vanhempana, asuttuaan jo vuosia Yhdysvalloissa, vieraantuneita karibialaisesta todellisuudesta ja arkipäivästä. Amerikkalaistumisen myötä oma äidinkieli alkaa unohtua ja hämärtyä mielessä.

Teos jakaantuu kolmeen osioon; kussakin osiossa on viisi otsikoitua episodimaista lukua.⁶⁷ Fragmentaarinen kerronta liukuu ajassa taaksepäin – alkaen tarinan nykyhetkestä liikkuen kohti henkilöhahmojen menneisyyttä ja lapsuutta, ja siirtyy aivan lopussa taas kerronnan nykyhetkeen. Tarina alkaa vuodesta 1989 jatkuen aina vuoteen 1956 asti, (kuitenkin niin, että välistä jää kaksi vuotta pois kun kerronta hyppää 1972 vuodesta suoraan vuoteen 1970). Ensimmäinen osio kattaa vuodet 1989–1972. Tämä 17 vuoden ajanjakso alkaa perheen toiseksi nuorimman tyttären Yolandan saavuttua Dominikaaniseen tasavaltaan viiden vuoden poissaolon jälkeen. Hän etsii edelleen omaa paikkaansa maailmassa. Romanin ensimmäinen osio keskittyykin tyttöjen aikuisuuteen ja ongelmiin, joita kaksoiskulttuurissa eläminen on heille aiheuttanut myöhemmällä iällä. Toinen 10 vuoden ajanjakso vuosilta 1970–1960 kertoo perheen siirtolaiskokemuksista ja jatkuvista vierailuista entiseen kotimaahan sekä elämästä Yhdysvalloissa tyttöjen kasvaessa nuoriksi naisiksi. Viimeinen osio on neljän vuoden ajanjakso vuosilta 1960–1956 tyttöjen varhaislapsuudesta Dominikaanisessa tasavallassa. Tämä osio alkaa kertomalla perheen viimeisestä päivästä ennen maastapakoa ja sitä seuraavat luvut kertovat tyttöjen lapsuudenkokemuksista. Aivan teoksen lopussa palataan kerronnan nykyhetkeen metafiktiivisellä tasolla, joka avaa tarinaa ja yllättää lukijan. Analysoin sen merkitystä ja metaforisuutta viimeisessä käsittelyluvussani.

Tutkimassani romaanissa jokaisen luvun alaotsikot antavat viitteitä siitä, kuka tai ketkä kunkin luvun kertojina toimivat. Toisinaan alaotsikot tosin vain viittaavat ihmisiin, joista luvun tarina pääasiassa kertoo. Kertoja voi vaihtua lukujen välillä ja kertojat voivat vaihdella paikoin äkillisesti myös luvun sisällä kappaleesta toiseen. Minämuotoiset kertojat esittävät osan tarinasta, mutta Alvarez käyttää myös yksikön kolmannen persoonan kaikkitietävää

⁶⁵ Käytän lähdeviittauksissa *How the García Girls Lost Their Accents* -teoksesta lyhennettä HGG.

⁶⁶ Huom. Alvarezin teoksessa ja siten myös tutkielmassani ”amerikkalaisuudella” viitataan Yhdysvaltain amerikkalaisuuteen, ellei toisin mainita.

⁶⁷ Tarinat olikin alun perin kirjoitettu hieman erilaisina versioina erillisiksi novelleiksi, jotka alkoivat ilmestyä ensi kerran lehdissä ja antologioissa jo vuonna 1983. Ks. Sirias 2001, 17.

kertojaa, rajoitettua kolmannen persoonan fokalisaatiota sekä monikollista me-kerrontaa. Koska romaanin monet tapahtumat heijastelevat Alvarezin omia kokemuksia ja elinkaarta,⁶⁸ teoksessa eniten huomiota saavan runoilija-kirjailija Yolandan hahmon on myös nähty edustavan Alvarezin alter egoa.

Jo aiemmin mainitsemiani Alvarezin *In the Time of the Butterflies* - ja *In the Name of Salomé* -romaaneja voidaan pitää epäkonventionaalisina historiallisina romaaneina.⁶⁹ Romaanit ovat vain osittain historiallisia ja niiden aika sekä henkilöhahmot punoutuvat yhteen kerronnan nykyhetken kanssa. Historiallisiin faktoihin perustuvassa fiktiivisessä *In the Time of the Butterflies* -romaanissa Mirabalin siskosten (Patrian, Minervan ja María Teresan) tarina alkaa, kun amerikkalais-dominikaanilainen haastattelija saapuu vuonna 1994 eloon jääneen neljännen sisaren Dedén kotiin Dominikaaniseen tasavaltaan. Muistelu vie kerronnan nykyhetkestä menneeseen ja liikkuu vuodesta 1938 vuoden 1960 loppuun, jolloin kolmen sisaren elämä tuli päätökseensä. Epilogissa palataan jälleen Dedéen ja vuoteen 1994. Tätä romaania tarkastelen hieman enemmän luvussa kaksi. Neljäs romaani pohjautuu toisen romaanin tavoin osittain historiallisiin henkilöihin ja tapahtumiin. Se kertoo kahden naisen, dominikaanilaisen runoilijan Salomé Ureñan ja hänen tyttärensä Camila Henríquez Ureñan, elämäntarinat syntymästä kuolemaan. Toisen naisen elämä kerrotaan kronologisessa järjestyksessä ja toinen käänteisesti, mutta lopussa tarinat risteävät toisiaan. Teos kuvaa henkilöihin liittyviä tapauksia yli kahden vuosisadan ajalta kolmessa eri maassa: Dominikaanisessa tasavallassa, Kuubassa ja Yhdysvalloissa. Näidenkin romaanien naispäähenkilöiden kautta Alvarez kertoo osittain myös omaa tarinaansa maanpakolaisuudesta ja rohkeudesta vastustaa tyranniaa kirjoittamalla hiljennettyä menneisyyttä julki.⁷⁰ Ne ovat historiankirjoitusten äänettömiksi jättäneiden, mutta sen tärkeinä ja olennaisina toimijoina olleiden naisten vahvoja tarinoita.

Vuonna 2006 Alvarezilta ilmestyi romaani *Saving the World*, jossa myöskin kuvataan rinnakkain kahden naisen tarina. Nykyhetkeen sijoittuvan dominikaanilaisamerikkalaisen Alma-nimisen kirjailijan elämä rinnastuu metatasolla 1800-luvun alkuun sijoittuvan Alman oman romaanikäsikirjoituksen päähenkilön tarinaan. Teoksessa Isabel omistaa elämänsä muiden ihmisten auttamiselle ja hänen tarinansa myötäilee Alman elämää ja pyrkimyksiä. Mielestäni *Saving the World* ottaa ennen kaikkea kantaa ihmisten eriarvoiseen asemaan maailmassa ja epätasaisesti jakautuneisiin resursseihin lännen ja muiden maiden välillä.

⁶⁸ Ks. esim. Sirias 2001, 5; Alvarez 1999, 110.

⁶⁹ Vrt. Sirias 2001, 15–16, 53, 118.

⁷⁰ Johnson 2005, 116.

Alvarez kuvaa, mitä tiettyjen maiden ja kansojen hyväksikäyttö on saanut ja saa yhä aikaan maailmassa ja se on siksi aiheeltaan hyvin ajankohtainen. Alvarezin toinen esseemuotoinen teos⁷¹ *Once Upon A Quinceañera – Coming of Age in the USA* (2007) kertoo nimensä mukaisesti nuorten latinotyttöjen kasvamisesta amerikkalaisessa ympäristössä ja latinoyhteisön perinteistä, joita naiseksi kasvamiseen liittyy. Alvarezilta on julkaistu myös kolme runoteosta: *Homecoming* (1984 ja 1996), *The Other Side/El Otro Lado* (1995) ja *The Woman I Kept To Myself* (2004) sekä seitsemän lasten- ja nuortenkirjaa, joista viimeisimpänä *Return To Sender* (2009).

Alvarezin kolmas teos *¡Yo!*⁷² (1997) on metafiktiivinen romaani, jossa annetaan puheenvuoro fiktiivisen kirjailijan Yolanda García de la Torren perheenjäsenille, tutuille sekä tuntemattomille. Heidän kertomuksissaan kuvataan Yon persoonaa ja hänen kirjailijuutensa muille ihmisille aiheuttamia ongelmia ja huolia. Teoksessa kertojat eivät ole tyytyväisiä jouduttuaan Yon kuvailun kohteiksi ja hänen teostensa henkilöiksi; nyt aiemmin äänettömiksi jääneet objektit muuttuvat subjekteiksi ja maksavat velkansa takaisin kertomalla oman versionsa Yolandasta ja tämän kertomista ”totuuksista”.⁷³ Yo tarkoittaa ”minä” espanjaksi ja usein episodimaiset tarinat paljastavatkin enemmän kertojastaan kuin itse Yolandasta. Alvarez leikittelee fiktion ja totuuden käsitteillä ja tuo esiin niiden häilyvän rajanvedon – paljon on merkitystä sillä, kenellä on valta puhua ja kenen näkökulmasta asioita kerrotaan. *¡Yo!* jatkaa Alvarezin ensimmäisen romaanin teemoja kuvatessaan dominikaanilaisen ja yhdysvaltalaisen kulttuurin risteyskohdassa elämistä ja kaksikielisyyden kokemuksia. Romaani on hyvin mielenkiintoinen monella tasolla, sillä myös osa teoksen henkilöahmoista ja tapahtumista myötäilee selkeästi Alvarezin ensimmäistä romaania. Teosta voidaankin pitää *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanin jatko-osana⁷⁴, mutta Alvarezin mukaan teokset ovat itsenäisiä kokonaisuuksia.⁷⁵ Rajaan oman tutkimukseni koskemaan vain ensimmäistä romaania. Kuitenkin *¡Yo!* -romaania voisi olla mielenkiintoista tarkastella yhdessä tutkimani teoksen kanssa. Mielestäni näiden kahden romaanin välillä voi nähdä olevan tietynlaista metafiktiivistä keskustelua, joka kiinnostavalla tavalla kyseenalaistaa faktan ja fiktion rajanvetoa sekä vallan merkitystä niiden representaatioissa.

⁷¹ Omaelämäkerrallisen *Something To Declare* -teoksen (1998) lisäksi.

⁷² Julia Solomonoff ohjasi vuonna 2001 tv-elokuvan ”The Suitor”, joka perustuu Alvarezin romaanin samannimiseen lukuun.

⁷³ Esimerkiksi äiti sanoo romaanissa Yolandan kirjailijuudesta: ”I want my equal time. I want my chance to tell the world how she’s always lied like the truth is just something you make up.” (*¡Yo!*, 12.)

⁷⁴ Esim. Sirias 2001, 8, 18; Gaffney 2003, 15.

⁷⁵ Alvarez 2009, www-sivut.

Alvarezin romaaneja ei ole suomennettu, eikä niistä ole aiemmin ilmestynyt suomenkielistä tutkimusta. Tähän mennessä Yhdysvalloissa on julkaistu kaksi Alvarezin uraa ja tuotantoa laajemmin käsittelevää teosta: Silvio Siriasin teos *Julia Alvarez: A Critical Companion* vuonna 2001 ja Kelli Lyon Johnsonin vuonna 2005 ilmestynyt teos *Julia Alvarez: Writing a New Place on the Map*. Alvarezin tuotannosta on julkaistu myös lukuisia tutkimusartikkeleita, joissa käsitellään teoksista esiin nousevia pääteemoja kuten diktatuuria, maanpakolaisuutta ja siirtolaisuutta sekä kaksoiskulttuurisuutta ja identiteettiä useimmiten postkoloniaalisissa ja/tai feministisissä tutkimusdiskursseissa.⁷⁶ Omaa käsittelytapani lähellä olevia artikkeleita olen löytänyt vain yhden: Kelly Oliverin artikkeli ”’One Nail Takes Out Another’: Power, Gender, and Revolution in Julia Alvarez’s Novels.”, joka on ilmestynyt Benigno Trigon toimittamassa teoksessa *Foucault and Latin America* (2002). Pohdin Alvarezin esikoisromaanin valtasuhteita itsekin Foucault’n näkökulmasta, mutta liitän analyysiin mukaan myös postkoloniaalista teoriaa sekä feminististä teoriaa etenkin Judith Butlerin ajatusten avulla, ja analysoin jonkin verran myös Alvarezin kirjailijuutta. Tämä on mielestäni tutkimukseni kannalta perusteltua, sillä Alvarezin tuotannon aiheet ja teemat nivoutuvat monilta osin yhteen hänen elämänsä ja kirjailijuutensa kanssa. Täten ei ole mielekäästä erottaa Alvarezia täysin teoksistaan. Myös ensimmäisen romaanin alkuperä on kiistattoman omaelämäkerrallinen, ja mielestäni Alvarezin tuotanto liittyy tässä luvussa käsittelemiini poliittisiin konteksteihin ja sisältää poliittista sanomaa, jossa kulttuurisia, yhteiskunnallisia ja sosiaalisia valtasuhteita tuodaan näkyviin ja problematisoidaan.

1.3 Tutkimusongelma ja -kysymys, keskeiset käsitteet ja työn eteneminen

”Sensitive to the fact the world is made up of ‘ruler and ruled’, that there are leaders and led; that nothing in the world is natural [...] politics and power and collectivity are always involved when culture, ideas, and texts are to be studied and/or analyzed.”

(Edward Said: ”History, Literature and Geography”)⁷⁷

Sitaatissa Said viittaa maailmassa vallitsevaan epätasapainoiseen vallan jakautumiseen. Minulle Karibian alueelta lähtöisin oleva kirjallisuus näyttäytyy mielenkiintoisena tutkimuskohteena juuri näiden hierarkkisten valtasuhteiden osoittamis- ja purkamiskeinona.

⁷⁶ Piia-Inkeri Helle on kirjoittanut Turun yliopiston englantilaisen filologian pro gradu -työn ”Stories From the In-Between: Immigrant Experiences In Julia Alvarez’s Fiction” (2006). Hän selvittää opinnäytteessään *How the García Girls Lost Their Accents* -teoksessa ilmenevää maastamuuton emansipatorista aspektia. Helle käyttää apunaan etenkin Gloria Anzaldúan mestitsaatio-käsitettä ja hänen teostaan *Borderlands/La Frontera* (1987) rajaseuduilla kohtaamisesta ja siellä tapahtuvasta binaaristen vastakohtaparien purkamisesta. Kuitenkin Anzaldúa viittaa käsitteellään etenkin Yhdysvaltojen ja Meksikon rajaseudulla muodostuvaan meksikolaisamerikkalaiseen chicana-identiteettiin tai tietoisuuteen. Ks. Mohanty 1991a, 37.

⁷⁷ Ks. Scott 2006, 8.

Alvarezin teos kertoo pääimmäisenä tarinan karibialaisesta vauraasta latinoyhteisöstä ja Garcían perheen siirtolaiskokemuksesta, mutta teoksessa kuvataan myös Karibian kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta, kuten afrokaribialaisia perinteitä ja uskomuksia sekä dominikaanilaisen luokkayhteiskunnan ja rotujaottelun aikaansaamaa köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Keskityn työssäni tarkastelemaan *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanin henkilöahmojen elämää etenkin rodun, etnisyyden, sukupuolen ja luokan sekä niihin kytkeytyvän problemaattisen valtaajan kontekstissa, jolla on juuri kolonisoidun Karibian alueella vahvat historialliset erityispiirteensä. Renu Juneja toteaa, että Karibian alueen kulttuurit ovat hierarkkisesti syntyneitä sekoituksia, joten myös todellisuus näyttäytyy moninaisena ja vaikeasti luokiteltavana.⁷⁸ Tutkin vallan vaikutuksia ja vallitsevien valtasuhteiden kritisointia ja problematisointia Julia Alvarezin ensimmäisessä romaanissa. Tutkimukseni motiivina on kiinnostus poliittisiin (joihin luen kuuluvaksi myös patriarkaaliset) valtasuhteisiin. Niiden välitön ja välillinen vaikutus yksilöiden elämään ja identiteettien muodostumiseen ovat keskeinen syy siihen, miksi olen kiinnostunut Karibian alueen kirjallisuudesta ja postkoloniaalisesta sekä feministisestä kirjallisuudentutkimuksesta. Stereotyyppiset käsitykset roduista, etnisyyksistä, eri luokista sekä mieheydestä ja naiseudesta ovat syvällä jokaisessa kulttuurissa; niitä toistetaan ja pyritään muokkaamaan, mutta myös purkamaan yhä uudelleen esimerkiksi kirjallisuudessa vastakertomusten avulla.

Alvarez liittää teoksessaan päähenkilöiden psykologisen ja henkilökohtaisen kokemuksen laajempiin valtavarkostoihin kuten kolonialismiin, patriarkaaliseen yhteiskuntaan, luokkahierarkiaan ja siirtolaisuuteen. Mielestäni Alvarezin teoksesta on luettavissa valtahierarkioiden vaihtelevuus sosiaalisista, yhteiskunnallisista, kulttuurisista ja poliittisista suhteista riippuen. Näistä teoksesta ilmenevistä kontekstisidonnaisista valtasuhteista voi hyvin hahmottaa myös vallan rakenteellista ja tuotettua luonnetta. Muun muassa Chandra Talpade Mohanty kirjoittaa, että naiset *tuotetaan* yhteiskunnallistaloudellisiksi poliittisiksi ryhmiksi *tietyissä paikallisissa olosuhteissa*, eikä naissubjektia voida määrittää pelkästään sosiaalisen sukupuolen kautta ja jättää määritelmän ulkopuolelle sosiaaliluokan ja etnisen taustan vaikutukset naisten asemaan.⁷⁹ Keskeinen hypoteesini on, että valtasuhteet eivät ole historiattomia eli tyhjästä syntyneitä tai ”luonnollisia” ja täten oikeudenmukaisia maailmassa vallitsevia arvojärjestyksiä. Romaanissa vallan hierarkia voi vaihdella myös saman kontekstin sisällä ja hyvin nopeasti riippuen henkilöahmojen sukupuolesta, luokasta tai etnisestä alkuperästä – näiden ominaisuuksien eri osat voivat

⁷⁸ Juneja 1996, 37.

⁷⁹ Mohanty 1999, 249.

kontekstista riippuen joko nostaa tai horjuttaa ihmisten valta-asemia. Valta osoittautuu foucault'laisen käsityksen mukaiseksi; se on ensisijaisesti partikulaarilla alueella toimivaa ja sen järjestystä konstituovien sisäisten voimasuhteiden moninaisuutta, jotka vahvistavat, muuttavat ja kääntävät näitä voimasuhteita vastakkaisikseen loputtomien kamppailujen ja ristiriitojen kentällä.⁸⁰ Tutkimuskysymykseni on, millaisia valtasuhteita Alvarezin romaanista voidaan havaita ja miten valtasuhteiden vaikutus näkyy romaanin henkilöhahmojen elämässä? Tutkin, miten identiteettejä rakennetaan näiden moninaisten valtajärjestelmien keskellä ja miten valtasuhteita, jotka vaihtelevat kontekstin mukaan ja punoutuvat usein toisiinsa, ylläpidetään ja toistetaan? Tarkastelen myös, miten valtahierarkioita puretaan ja millaisia vastarinnan ja selviytymisen keinoja teoksessa esitetään? Pysin työssäni osoittamaan kahden maailman vaihtelevien valtasuhteiden ja niiden ristiriitaisuuksien kautta hierarkioiden rakenteellista luonnetta ja jaotteluiden keinotekoisuutta. Tämä ei siltikään poista valtasuhteiden vaikuttavuutta ihmisten elämään ja identiteettien muodostumiseen niin kauan kuin nämä hierarkiat ovat olemassa. Sisäänrakennettuina järjestelminä ne ovat kuitenkin purettavissa ja rakennettavissa uudelleen.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys nojaa feministiseen ja postkoloniaaliseen kirjallisuudentutkimukseen, joiden pyrkimyksenä on valtarakenteiden purkaminen. Niiden avulla tuotettuja ja väärinkerrottuja historioita ja ruumiita *kirjoitetaan uudelleen* toisia näkökulmia korostaen.⁸¹ Kodittomuuden tunteet, koti-ikävä tai kodin hylkääminen ovat usein karibialaisten maahanmuuttajien (uudelleen)kirjoitusten aiheina. Maastamuutto synnyttää myös Alvarezin teoksessa kaipuun ”kotiin”. ”Koti” on maahanmuuttajille useimmiten kuitenkin ristiriitaisuuksien synnyttäjä ja kamppailun tila, joka aiheuttaa väärinymmärryksiä sekä vieraantuneisuuden tai paikattomuuden tunteita.⁸² Roberta Rubenstein on tutkinut monien postkoloniaalisten naiskirjailijoiden teoksissa usein naispäähenkilöiden välityksellä kuvattua maastamuuton aiheuttamaa nostalgista paluuta menneisyyteen ja kaipuuta ”kotiin”, siis henkilön alkuperäiseen kotimaahan. ”Koti” osoittautuu *kulttuurisesti paikoiltaan siirtyneille* (”culturally displaced”) siirtolaisille usein kuitenkin vain imaginaarisiksi paikaksi mielessä⁸³, muistoksi, jonne ei enää ole paluuta, siitäkään huolimatta, että henkilö voi

⁸⁰ Foucault 1998, 69.

⁸¹ Ks. esim. Ilmonen 2003, 172; Rojola 2004, 28–29.

⁸² Davies 1994, 113.

⁸³ Koti-ikävä voi Rubensteinin mukaan ilmetä muun muassa seuraavasti: ”culturally displaced or exiled people may mourn their separation from home/land, community, language, and/or cultural practices that contribute to identity.” Rubenstein, 2001, 6.

fyysisesti matkustaa tai palata takaisin kotimaahansa.⁸⁴ Koti, kaikessa symboliikassaan, on myös Alvarezin teoksessa jatkuvasti henkilöihahmoja piinaava ”läsnäoleva poissaoleva” (*the presence of absence*), jota tavoitellaan palaamalla muistojen kautta menneisyyteen.⁸⁵ Romaanissa muistot problematisoivat, rakentavat ja ”korjaavat” Yhdysvalloissa asuvien tyttöjen identiteettejä.⁸⁶

Trauman, muistin ja muistinmenetyksen (amnesia) käsitteet tulevat esille työni viidennessä luvussa, jossa käsittelen traumaattisen menneisyyden vaikutusta henkilöihahmojen identiteetteihin. Alvarezin teoksen henkilöihahmot kantavat mukanaan traumaattista koloniaalista menneisyyttä ja uuskolonialismin vaikutuksesta syntyneitä traumatisoivia kokemuksia, kuten diktatuurin kauheuksia, rodullistettua luokkajakoa ja siirtolaisuutta. Nancy J. Peterson käsittelee teoksessaan *Against Amnesia* (2001) amerikkalaisessa yhteiskunnassa marginalisoitujen etnisten ryhmien traumaattisia muistoja menneisyydestä, ja näiden ryhmien ”unohdettujen” historioiden (*wounded and lost histories*) esiintuomista ja uudelleenkirjoittamista monikulttuuristen amerikkalaisten naiskirjailijoiden teoksissa.⁸⁷ Kirjailijat tuovat esiin, että traumaattinen historia on läsnä kaikkialla ja sen vaikutukset ulottuvat joka puolelle.⁸⁸ Teoksissaan he luovat sekä historiaa että kirjallisuutta. Petersonin mukaan tällainen kirjallisuus haastaa faktan ja fiktion rajanvetoja: ”they negotiate the very different claims of these disciplines or genres”.⁸⁹

Työssäni miellän *kulttuurisen identiteetin* käsitteen kulttuurintutkija Stuart Hallin tapaan *transkulturoimisen* seurauksena syntyneenä muodostelmana, jolloin aiemmin erillään olleet kulttuurit ja kansat ovat joutuneet tekemisiin toistensa kanssa. Näillä kohtaamisvyöhykkeillä usein toinen kulttuuri on alistainen toiselle ja joutuu omaksumaan valtaapitävän kulttuurin arvoja ja normeja.⁹⁰ *Hybridinen identiteetti* on osa monikulttuurisuutta, monikansallisuutta. Se on luonteeltaan fragmentaarinen eli hajanainen ja sirpaleinen. Homi K. Bhabhan mukaan kolonisoijat pyrkivät sivistämään siirtomaiden asukkaita, mutta silti säilyttämään eron valtakulttuurin ja kolonisoitujen välillä, jotta hierarkian ylläpidon perusteet eivät katoaisi. Mutta Bhabhan mukaan juuri kolonialistinen vallankäyttö on itse tuottanut hybridisoitumista, jonka myötä tukahdutetut tietoisuudet ja kielletyt ”toiset” tietämisen tavat osallistuvat

⁸⁴ Rubenstein 2001, 4. Myös Carole Boyce Davies kirjoittaa, että kodin merkitys yhdistetään yleensä myyttiin eheästä alkuperästä. Se on aina saavuttamattomissa, ja kotimaata voidaan vain tavoitella muistelun kautta. Davies 1994, 113.

⁸⁵ Vrt. Rubenstein 2001, 5.

⁸⁶ Mielestäni omaelämäkerrallinen teos liittyy myös kirjailija Alvarezin oman kulttuuri-identiteetin etsimis- ja rakentamisprosessiin.

⁸⁷ Esimerkiksi Toni Morrisonin ja Louise Erdrichin teoksissa.

⁸⁸ Peterson 2001, 3.

⁸⁹ Peterson 2001,4.

⁹⁰ Hall 2003, 106.

hallitsevaan diskurssiin. Hybridisen identiteetin omaava ihminen voi toimia alistettujen kansojen äänenä ja muodostaa vastakulttuuria tuomalla tuotetut erot esille. Länsimaihin muuttaneet, monikansalliset, diasporassa elävät ihmiset voivat päätyä Bhabhan termein ikään kuin ”Kolmanteen Tilaan”. Se on rajatila, jossa ihmiset eivät kuulu täysin uuteen kotimaahansa, koska valtakulttuuri pitää heitä vähemmistönä, ”Toisena”, tai entiseen kotimaahansa, koska he ovat jo osittain länsimaalaistuneet.⁹¹ Postkoloniaalisen kirjallisuuden kontekstissa toimivaa identiteettiä luodaan jäsentämällä tuota moniäänistä, rinnakkaisten historioiden menneisyyttä ja muistojen kerroksellisuutta.⁹² Carole Boyce Davies kuitenkin toteaa, että karibialaisen naisen kosketuspinta hänen karibialaiseen identiteettiinsä muodostuu väistämättä problemaattiseksi ja moniulotteiseksi, kun hän kohtaa sekä karibialaisen maskuliinisen kulttuurin että Yhdysvaltain imperialismin ja joutuu ennakkoluulojen ja rasistisen syrjinnän kohteeksi.⁹³ Ihmiset, jotka liikkuvat paikasta toiseen ja elävät samanaikaisesti useamman kulttuurin sisällä ja välissä, saattavat identifioitua useampaan etniseen identiteettiin yhden sijasta. He voivat myös valita strategisesti samaistuvansa, ainakin hetkellisesti, johonkin tiettyyn etniseen identiteettiin, johon he kokevat tai toivovat kuuluvansa.⁹⁴

Feministisissä tutkimusparadigmoissa historian uudelleenkirjoittamisella ja uudelleenmuistamisella on aina ollut tärkeä osa poliittisen tietoisuuden ja oman identiteetin muodostumisessa naisille. ”Kolmannen maailman” feministien omaelämäkerrallisia tai omaelämäkerrallisia aineksia sisältävien tekstien lisääntynyt julkaiseminen viimeisten vuosikymmenten aikana on avannut tilaa myös länsimaissa laajemmalle feministiselle ajattelulle, jossa ”kolmannen maailman naiset” itse tuottavat tietoa omista kokemuksistaan toisilleen. Naiskirjailijoiden teoksissa käsitellään emotionaalisia ja henkilökohtaisia asioita kuten äidin ja tyttären välisiä suhteita, seksismiä ja seksuaalisuutta, jotka taas liitetään laajemmin yhteiskunnallisiin oloihin. Teosten avulla muodostetaan uudenlaista feminististä tietoisuutta, joka korjaa hegemonisen maskuliinisen historiankirjoituksen aukkoja, puutteita ja väärinkäsityksiä. Kirjoittaminen avaa näille naisille mahdollisuuden kamppailuun, jonka avulla voi tuoda esiin yhteiskunnallisten rakenteiden ja instituutioiden valtahierarkioita.⁹⁵ *Patriarkaalisen vallan* ja sen vaikutusten tutkiminen on työssäni keskeistä. Huomautan tässä vaiheessa Mohantyn sanoin, että maailmassa ei ole olemassa mitään yhtenäistä sorrettujen

⁹¹ Bhabha 1994, 36–39.

⁹² Ilmonen 2003, 172–173.

⁹³ Davies 1994, 116.

⁹⁴ Vrt. Hall 2003, 121–122.

⁹⁵ Ks. Mohanty 1991a, 34.

naisten ryhmää tai kansainvälistä miesten salaliittoa naisia vastaan. Täten ei siis ole olemassa myöskään yleispätevää historiatonta patriarkaattia, jota vastaan feministinen tutkimus asettuisi.⁹⁶ Jokainen yhteiskunta muodostuu historiallisesti ja sosiaalisesti eri tavoin. Rakenteellinen vallanjako ja todelliset materiaaliset ihmiset on erotettava toisistaan. Yksinkertaistava uhrit/sortajat -jako ei ole mahdollinen, sillä maailma ei ole vain miesten rakentama tai tuottama, eivätkä ”naiset” ole yhtenäinen ”vallaton” ryhmä.⁹⁷ Tutkimastani teoksesta käy ilmi naisten asema yhteiskunnallisessa todellisuudessa, jossa valtasuhteisiin vaikuttaa sukupuolen lisäksi myös luokka ja rotu. Näin ollen valta ja ”vallattomuus” (eli vallanpuute) jakautuvat eri tavoin kussakin kontekstissa, ja sijoittuminen eri valtahierarkioihin vaihtelee eri naisten kesken. Naisten keskinäiset ja heitä toisistaan erottavat valtasuhteet tulevat *How the García Girls Lost their Accents* -teoksessa näkyviksi etenkin luokkahierarkiassa. Lisäksi joidenkin henkilöihahmojen kohdalla valta-asetat muuttuvat tietyissä konteksteissa siten, että naiset voivat yksityisen piirissä nousta perinteisen patriarkaalisien hierarkian yläpuolelle.

Kulttuurisesti ja ideologisesti vuosisatojen ajan representoitu ”Nainen”⁹⁸ Toisena ja oikeat, tietyssä materiaalisessa todellisuudessa elävät naiset ovat eri asioita.⁹⁹ Kuitenkin tuo hegemonisissa diskursseissa tuotettu mielivalentainen ”Naisen” kuva ja siihen liitettävät arvot, määreet ja odotukset vaikuttavat oikeiden naisten elämään. Mohanty kirjoittaa, että ”maailmassa on olemassa tietty vallan tasapaino, johon jokainen kulttuurin, ideologian ja yhteiskunnallisten ja taloudellisten olosuhteiden analyysi täytyy suhteuttaa”. Myös sukulaisuussuhteet tulee käsittää poliittisina järjestelminä ja ideologisina käytänteinä, jotka määrittelevät miehet isiksi ja aviomiehiksi ja naiset äideiksi, vaimoiksi ja sisariksi.¹⁰⁰ Naisliike huomioi, että miehillä on enemmän rakenteellista valtaa ja oikeuksia, eikä naisten yhteiskunnallinen, taloudellinen ja kulttuurinen asema ole tasa-arvoinen heidän kanssaan. Ilman patriarkaatin käsitettä olisi vaikea ymmärtää tätä miesvallan institutionalisoitumista.¹⁰¹ Naiset kuitenkin paikantuvat samanaikaisesti useisiin eri rakenteisiin, jotka voivat olla ristiriitaisiakin keskenään.¹⁰² Suvi Ronkaisen mukaan juuri näiden rakenteisiin liittyvän sorron useat eri muodot rakentavat hallintasuhteen/vallan totaalisuuden, jäykkyyden tai syvyyden eri

⁹⁶ Mohanty 1991b, 54; ks. myös Boehmer 2005, 31.

⁹⁷ Mohanty 1991b, 70; vrt. myös Butler 2006, 94.

⁹⁸ ”Naiset konstituoidaan naisiksi monimutkaisessa vuorovaikutuksessa, jossa ovat osallisina yhteiskuntaluokka, kulttuuri, uskonto sekä muut ideologiset instituutiot ja viitekehykset.” Mohanty 1999, 248.

⁹⁹ Mohanty 1991b, 53.

¹⁰⁰ Mohanty 1999, 244–245.

¹⁰¹ Ks. Ronkainen 2002, 208.

¹⁰² Mohanty 1999, 252.

tavoin.¹⁰³ Patriarkaattiteorioiden mukaan valta ja hierarkia muodostavat valtasuhteita tuottavan ja uusintavan systeemin, jossa patriarkaatti toimii systeeminä ja osasysteeminä tuotantosuhteiden, työsuhteiden, seksuaalisuuden, väkivallan, kulttuurin sekä yksityisen ja julkisen tietynlaisen erottelun kautta. Tämä rakenteellinen valta tuottaa identiteettejä ja subjektiutta, mutta sitä ei tule totalisoida kaksinapaiseksi ja sisäisesti ristiriidattomaksi erottavaksi suhteeksi, jonka mukaan valtaa joko on (miehet) tai sitä ei ole (naiset).¹⁰⁴

Alvarezin teoksesta havainnollistuu laajalti tunnetun ja teoksissaan vallan käsitettä tutkineen ranskalaisfilosofi Michel Foucault'n (1926–1984) käsitys siitä, että vallan luonne ja sen aikaansaamat sosiaaliset järjestykset eivät ole paikoilleen jähmettyneitä ja ikuisesti samana pysyviä rakennelmia. Pikemminkin ne ovat aina tiettyyn historialliseen tilanteeseen ja paikkaan sidoksissa olevia epäyhtenäisiä ja alati muuttuvia jännittyneitä suhdeverkostoja, jotka ovat kuitenkin kaikkialla ja jatkuvasti läsnä.¹⁰⁵ Foucault'n mukaan valta synnyttää aina myös väistämättä vastarintaa.¹⁰⁶ Työni käsittelyluvut koostuvat teoksesta ilmenevien rodun, etnisyyden, sukupuolen ja luokan ympärille kytkeytyvien valtasuhteiden analyysistä ja niiden vaikutusten esiintuomisesta henkilöahmojen elämässä. Työni rakennetta voisi kuvata spiraalimaiseksi, sillä käsitän *vallan* Foucault'n tapaan toisiaan vahvistavien voimasuhteiden kierremäisenä prosessina¹⁰⁷, jossa ”valta ja vallankäyttö tulevat konkreettisiksi lukuisissa kamppailun, ristiriitojen, alistamispyrkimysten, vastarinnan, käskemisen ja tottelemisen asetelmissä”. Niillä on ”yhteyksiä ja liittymäkohtia toisiinsa, mutta ne eivät kuitenkaan ole palautettavissa yhteen suureen kamppailuasetelmaan ja ristiriitaan”.¹⁰⁸ Foucault selvittää, että ”valta on nimi, joka annetaan tiettyssä yhteiskunnassa vallitsevalle monimutkaiselle strategiselle tilanteelle. Valta on läsnä kaikkialla, koska kaikki näyttää sisältyvän sen voittamattomaan ykseyteen, mutta varsinkin, koska valta tuottaa itse itseään joka hetki, jokaisessa pisteessä tai oikeastaan jokaisen pisteen jokaisessa suhteessa toiseen”.¹⁰⁹ Mielestäni myös Alvarezin romaanissa rotu, etnisyys, luokka ja sukupuoli ovat osana vallan ”kokonaisuuden” monimuotoisessa vyyhdissä, jossa ne kiertyvät toisiinsa, uusintavat itseään ja vahvistavat toisiaan, mutta joissa henkilöahmoille avautuu myös vastustuksen ja muutoksen mahdollisuuksia.

¹⁰³ Ronkainen 2002, 208.

¹⁰⁴ Ibid. 209–211.

¹⁰⁵ Ks. Foucault 1980, 34; Foucault 1998, 70; Helén 1998, 499.

¹⁰⁶ Alvarezin teos on jo sinänsä vastakertomus, joka kyseenalaistaa länsimaisia valtasuhteita, ja teoksen maailmassa Garcían perheen naiset kamppailevat etenkin patriarkaattia vastaan. Afrokaribialaista alkuperää olevat haitilaiset naiset tuovat teoksessa esiin karibialaista perinnettä ja luovat näin vastarintaa.

¹⁰⁷ Ks. Foucault 1998, 253.

¹⁰⁸ Helén 1998, 499.

¹⁰⁹ Foucault 1998, 70.

Myös nykyfeministeihin lukeutuva Judith Butler on omaksunut teoreettiseen ajatteluunsa Foucault'laisen genealogisen otteen eli ajatuksen siitä, että käsitteelliset jakomme ovat vallan tuotosta ja siksi periaatteessa muuttuvaisia.¹¹⁰ Myös seksuaalisuus ja identiteetti rakentuvat performatiivisesti eli esittämisen ja jäljittelyn avulla. Myöskään Butlerin mukaan sorron muotoja ei voi asettaa tärkeysjärjestykseen tai syysuhteisiin. Sorron eri muotoja ei tule käsittää toisistaan erillisinä tai peräkkäisinä horisontaalisella akselilla – ne kaikki ovat materiaalisessa todellisuudessa toisiinsa kietoutuneita vallan muotoja.¹¹¹ Foucault'n mukaan valtasuhteissa on tiettyä jatkuvuutta, koska vallan koneisto sallii yhteiskunnassa hyvin monenlaisia kytkentöjä. Ne ovat kuitenkin monimutkaisia ja ”hyvin kitkaisia epävakaisuuden pesäkkeitä, joista jokainen voi aiheuttaa konfliktin, voimanmittelyä, ja ainakin väliaikaisesti myös valtasuhteet voivat vaihtua”.¹¹² Joudun tekemään jonkinlaista luokittelua käsitellessäni alistussuhteisiin liittyvää valtaa, mutta pyrin työni puitteissa luomaan kokonaiskuvan siitä, kuinka nämä sorron eri muodot kietoutuvat toisiinsa ja vaikuttavat henkilöiden elämässä ja millaisia vastustuksen keinoja ne synnyttävät. Rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen kytkeytyvät valtasuhteet liittyvät verkostoon, jossa jokainen ”mikrovaltasuhde” on riippuvainen toisesta¹¹³, eikä ensisijaista vallan keskipistettä ole olemassa.¹¹⁴ En siis työni rakennejaosta huolimatta tarkastele näitä valtasuhteita toisistaan irrallisina vaan monesta eri näkökulmasta, joten työni luvut ja niissä käsiteltävät aiheet liittyvät tiiviisti toisiinsa.

Työssäni hyödyllisiä ovat myös Butlerin *performatiivisuuden* ja *heteromatriisin* käsitteet, jotka ovat ehkä hänen tunnetuimpia ja laajimmin muihin teorioihin, etenkin feministisissä ja postkoloniaalisissa tutkimuksissa vaikuttaneita käsitteitä. Butlerin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät teoriat ovat vaikuttaneet etenkin queer -teorioiden syntyyn, mutta myös postkoloniaalisessa tutkimuksessa rotua ja etnisyyttä on tarkasteltu performatiivisesti rakentuneina¹¹⁵. Butlerin mukaan valta vaikuttaa sukupuoleen ja seksuaalisuuteen; niitä tuotetaan jatkuvasti tietynlaisiksi yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa diskursseissa kielen ja tekojen avulla. Hän hylkää ajatuksen kahdesta erilaisesta ja toisilleen vastakkaisesta ”luonnollisesta” ydinsukupuolesta, joiden välille (hetero)seksuaalinen halu muodostuu.¹¹⁶ Butlerin mukaan koko ”sukupuolisuus” on institutionalisoitunut performatiivi ja sen nimeäminen tähtää hallintaan ja pakottamiseen, jolla sosiaalista todellisuutta

¹¹⁰ Ks. Pulkkinen et al. 2006, 10.

¹¹¹ Butler 2006, 64.

¹¹² Foucault 1980, 35.

¹¹³ Ks. Foucault 1980, 35.

¹¹⁴ Ks. Foucault 1998, 69.

¹¹⁵ Erityisesti Homi K. Bhabha on kirjoittanut postkoloniaalisessa tutkimusdiskurssissa performatiivisuudesta. Ks. Bhabha, 1994.

¹¹⁶ Ks. Pulkkinen et al. 2004, 9.

säädellään.¹¹⁷ Butler esittää, että sekä biologinen sukupuoli (sex) että sosiaalinen sukupuoli (gender) ovat vallan rakentamia, ja jaottelu voitaisiin tehdä myös toisin. Se mitä miehellä tai naisella tarkoitetaan, voisi rakentua aivan toisenlaisista lähtökohdista.¹¹⁸ Hänen mukaansa siis heteroseksuaalisuus ja nainen/naisellisuus ja mies/miehisuus sekä sukupuolten väliset erot ovat jatkuvasti luotujen ja ylläpidettyjen sosiaalisten esitysten tuotoksia; ”teot, eleet ja esitykset ovat yleisesti ottaen *performatiivisia* sikäli, että ydin tai identiteetti, joita ne väittävät ilmaisevansa, ovat *sepitelmiä*, joita tuotetaan ja pidetään yllä ruumiillisin merkein ja muin diskursiivisin keinoin.”¹¹⁹ Hän jatkaa, että ”se mikä *näyttäytyy substanssina*, onkin *rakennettu identiteetti, performatiivinen suoritus*, johon arkinen sosiaalinen yhteisö – itse toimijat mukaan lukien – uskoo ja jonka se itse esittää uskomuksena.”¹²⁰ Samalla nämä sukupuolisesti rakennetut identiteetit, ulkomuodot ja sukupuolinormit – joita pyritään esittämään ja suorittamaan – ovat loputtoman fantasmaattisia eli mahdottomia ruumiillistaa tai täysin sisäistää, koska ne eivät ole luonnollisesti syntyneitä vaan valtajärjestyksissä tuotettuja konstruktioita.¹²¹ Sukupuolten eroja rakennetaan ja pidetään yllä ”lisääntymiseen kytketyn heteroseksuaalisuuden pakottavassa kehyksessä” eli *heteromatriisissa*.¹²² Heteromatriisin kaksijakoinen sukupuolimuodostelman rakenne ja sitä ylläpitävät sosiaaliset esitykset tuottavat myös maskuliinisen ylivallan.¹²³ Heteronormin tuottaminen on osa vallan strategiaa. Se on institutionalisoitu lakiin ja yhteiskunnallisiin hegemonioihin.¹²⁴

Johdannossa olen esitellyt Julia Alvarezin kirjallisuushistoriallisessa kontekstissa, ja tuonut esiin Alvarezin (hieman ongelmallisen) sijoittumisen useisiin eri konteksteihin hänen moninaisen etnisen taustansa vuoksi. Tietynlainen vallankäyttö ilmenee myös tässä tavassa, jolla esimerkiksi minä kirjallisuudentutkijana joudun luokittelemaan Alvarezia kirjailijana.¹²⁵ Myös postkoloniaalisen tutkimuksen teorit ja muut käyttämäni teorit ovat länsimaisessa akateemisessa viitekehyksessä syntyneitä, mutta toisaalta Alvarezkin elää ja kirjoittaa Yhdysvalloissa. Isabel Hoving vastaa postkoloniaalisen teorian kohtaamaan kritiikkiin sen eurosentrisyydestä seuraavasti: ”I would prefer not to define postcolonial theory too narrowly as a neocolonial master discourse, but rather as a broad field of varied approaches in which

¹¹⁷ Butler 2006, 200.

¹¹⁸ Ks. Butler 2006, 245–247.

¹¹⁹ Ibid. 229. Kursiivit alkuperäisiä.

¹²⁰ Ibid. 235. Kursiivit alkuperäisiä.

¹²¹ Ibid. 235.

¹²² Ibid. 229.

¹²³ Ibid. 236.

¹²⁴ Ks. Foucault 1998, 69.

¹²⁵ Myös erityisesti *naiskirjailijoista* tai *naiskirjallisuudesta* puhumisen voi nähdä olevan essentialisoivaa, mutta tässä tutkimuskontekstissa koen sen perustelluksi. Ks. esim. Hoving 2001, 3, 6.

thorough, specific critique serves to stimulate a necessary self-reflection.”¹²⁶ Hänen mukaansa länsimaisissa keskuksissa tehtävä postkoloniaalinen tutkimus on siis perusteltua, kunhan se pitäytyy kriittisyydessä ja on itse-refleksiivistä eli länsi/itä -valta-asetelmista tietoista tutkimusta.¹²⁷

Ensimmäisessä käsittelyluvussa liitän *How the García Girls Lost Their Accents* -teoksen maailman kolonialismiin Karibiassa, sillä teoksen tapahtumaketju on saanut alkunsa siinä kuvattua ympäristöä paljon aiemmin. Syvällisempää analyysiä tehdessä lukijan on tärkeää tietää, missä kontekstissa liikutaan sillä Alvarez kuvaa näitä tapahtumia lähinnä implisiittisesti. Siltikin historialliset tapahtumat liittyvät mielestäni vahvasti romaanin kokonaisuuteen ja ovat olennainen osa tätä tutkimusta. Chandra Sarikan mukaan monet *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanin päähenkilöiden siirtolaisidentiteettiä käsitelleet tutkimukset ovat kuitenkin jättäneet huomioimatta juuri tämän teoksen historiallisesti spesifin ja monimutkaisen kontekstin; erityisesti Dominikaanisen tasavallan ja Yhdysvaltojen väliset suhteet sekä García de la Torren perheen erityisen aseman tässä ympäristössä.¹²⁸ Romaanin päähenkilöt kuuluvat rikkaaseen dominikaanilaiseen eliittisukuun ja perheeseen, joka on jo ennen muuttoaan elänyt ”amerikkalaistuneessa” karibialaisessa kulttuurissa ja jolla on jo ennen maastapakoaan suhteita Yhdysvaltoihin. Teoksesta tehdyissä hyvin usein kaksikielisyyteen ja kaksoiskulttuurisuuteen keskittyvissä identiteettitutkimuksissa ei ole myöskään käsitelty paljon tai riittävän monipuolisesti esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä.¹²⁹ Käsitelen tutkielmassani seksuaalisuutta sekä nais- että miesnäkökulmasta etenkin luvuissa kolme ja viisi.

Kolmas ja neljäs lukuni käsittelevät patriarkaalisia valtasuhteita ja valkoisen eliitin luokkahegemoniaa etenkin Dominikaanisessa tasavallassa. Näiden hierarkioiden voidaan nähdä olevan kolonialististen ideologioiden jäänteellisiä valtajakoja.¹³⁰ Myös siirtolaisuus ja siitä aiheutuvat ongelmat ovat teoksessa kolonialismin ja uuskolonialismin seurausta. Viidennessä luvussa tuon laajemmin esiin, mitä nämä kaikki valtasuhteet yhdessä ovat saaneet aikaan henkilöihahmojen elämässä ja millaisia identiteettejä ja vastustuksen mahdollisuuksia heille rakentuu. Viimeisessä eli kuudennessa luvussa teen yhteenvetoa

¹²⁶ Hoving 2001, 7–8.

¹²⁷ Hoving 2001, 8–9.

¹²⁸ Sarika 2008, 845, 847.

¹²⁹ Vrt. Meacham 2003, 135; ks. myös sivu 39 ja luku 3.1.1 tässä tutkielmassa. Mielestäni aiemmissä tutkimuksissa ei myöskään ole tarkasteltu valtasuhteita tarpeeksi monipuolisesti; esimerkiksi eri henkilöihahmojen näkökulmasta ja tässä tutkimuksessa esittämieni aihepiirien ympärillä, eikä käsitelty ollenkaan patriarkaalisen järjestelmän myös miestä määrittävää ja rajoittavaa ihmiskuvaa.

¹³⁰ Ks esim. Boehmer 2005, 33, 91–92.

tutkimukseni tuloksista. Tavoitteeni on osoittaa, miten Alvarez uudelleenkirjoittaa länsimaisesta etnosentrisestä ja miehisestä näkökulmasta tuotettua (historian)kirjoitusta kirjoittamalla näkyviin ja problematisoimalla rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen kytkeytyviä valtasuhteita.

2. ”AND LOOK AT WHAT THEY STARTED”: ROMAANIN HISTORIALLINEN KONTEKSTI ELI KOLONIALISTISET VALTASUHTEET

Alvarezin romaania ei olisi mielekästä analysoida ilman sen asettamista selkeästi omaan historialliseen kontekstiinsa. Historia ja yhteiskuntarakenteisiin vaikuttaneet voimat ja niiden kytkeytyminen erilaisiin valtasuhteisiin vaikuttavat monin tavoin henkilöahmojen elämään. Teoksessa kaikki ihmiset eivät ole edes paikallisesti samassa asemassa toisiinsa nähden¹³¹, eikä teoksen analyysi olisi kattava jos heistä puhuisi joistakin konteksteista irrallisina. *How the García Girls Lost Their Accents* ei kuvaa Trujillon diktatuuria Dominikaanisessa tasavallassa tai Yhdysvaltojen sekaantumista maan politiikkaan erityisesti kylmän sodan aikana¹³² usein kovinkaan eksplisiittisesti, mutta siitä on selkeästi luettavissa historiallisten, yhteiskunnallisten, poliittisten ja kulttuuristen olosuhteiden vaikutukset teoksen henkilöiden ja etenkin naisten yksityiseen elämään. Näihin kaikkiin suhteisiin liittyy myös valtaa, joka voi kontekstista tai henkilöiden ”ominaisuuksista” riippuen vaihtua hyvinkin nopeasti ja vaikuttaa eri ihmisten elämään hyvin eri tavalla. Myös Michel Foucault’n mukaan valta liittyy aina tiettyyn kontekstiin ja on historian muovaamaa. Foucault esittääkin, että tulee puhua enemmän vallan käytöstä kuin sen omistamisesta, sillä se ei ole hallitsevan ryhmän ikuinen ”etuoikeus”, vaan tiettyssä tilanteessa syntyvä tietyn ryhmän strategisten asemien kokonaisuus.¹³³ Keskityn tässä luvussa käsittelemään kolonialismia ilmiönä, jonka vaikutus näyttäytyy teoksessa kuvattavien historiallisesti myöhempien tapahtumien ja ideologioiden taustavaikuttajana. Seuraavassa alaluvussa taustoitan Dominikaanisen tasavallan kolonialistista historiaa ja sitä historiallista poliittista tilannetta, johon *How the*

¹³¹ Esimerkiksi Dominikaanisessa tasavallassa ihmisen asemaan vaikuttaa sukupuolen lisäksi ainakin luokka ja etninen tausta. Naistenkaan asema ei ole näistä eri tekijöistä johtuen aina samanlainen ts. joka suhteessa alisteinen ja ”vallaton”. Vrt. Mohanty 1991b, 56–57; ks. myös Vuorela 1999, 18–19. Chandra Talpade Mohanty kritisoi erityisesti kolmannen maailman naisten alisteisuuden ja aseman universalistamista useiden länsimaalaisten feministien tutkimuksissa. Niissä kaikki kolmannen maailman naiset jäädytetään passiivisiksi uhreiksi – ja samalla riistetään naisilta valta toimijoina sekä häivytetään erot naisten välillä ja naisten sisällä. Mielestäni Alvarezin teoksessa esitetään ”monipuolinen” kuva myös näistä nk. kolmannen maailman naisista.

¹³² Teoksen tapahtumat sijoittuvat käänteisesti aikavälille 1989–1956.

¹³³ Foucault 1980, 34.

García Girls Lost Their Accents sijoittuu ja alaluvussa 2.2 käsittelen, miten Alvarez kuvaa romaanin kerronnassa näitä olosuhteita useimmiten implisiittisesti.

2.1 Dominikaanisen tasavallan ja muiden Karibian alueiden historiallinen katsaus

Ennen Kolumbuksen saapumista vuonna 1492 Karibian alueita asuttivat elinvoimaiset alkuperäiskansat. Noin kolmekymmentä vuotta Kolumbuksen ”löydöksen” jälkeen nämä asukkaat oli miltei kokonaan tuhottu.¹³⁴ Sittemmin Karibian alue on muodostunut hyvin heterogeeniseksi kulttuurien, kansallisuuksien, kielten ja uskontojen kohtaamispisteeksi. Kolonisaation ja orjainstituution myötä alueella sekoittuivat ja yhdistyivät ympäristöönsä ainakin amerikanintiaanit, afrikkalaiset, eurooppalaiset ja intialaiset ja heidän mukanaan tuomat kulttuurit.¹³⁵ Karibian saarten eri omistajat levittivät kukin oman kulttuurinsa, kieltensä ja uskontonsa valloittamilleen alueille. Alueita yhdistävä piirre on se, että asutus ja sosiaalinen elämä ovat kehittyneet kaikkialla eurooppalaisten kolonialistien ehdoilla imperiumin kauppateiden varsille. Siirtokunta-aikakautena joka puolelle Karibiaa rakennettiin yhteiskuntajärjestelmä, jossa valta kuului ihonvärin mukaan valitulle pienelle eliitille ja selvästi toisenlaista kulttuuria loi ja piti yllä mustien enemmistö.¹³⁶ Vaikka Karibian saarten asukkailla ei ollut suoraa kosketusta toisiinsa, kaikki jakoivat tämän saman kokemuksen alueita yhdistävästä ja leimaavasta institutionalisoidusta orjuudesta ja vallan jakautumisesta.¹³⁷ Useita karibialaisia yhdistävät myös siirtolaiskokemukset, sillä poliittisten ja taloudellisten ongelmien vuoksi karibialaisten muuttoliike muualle maailmaan on huomattava ja alueelta lähteneitä siirtolaisia on etenkin Yhdysvalloissa, Englannissa ja Kanadassa.¹³⁸ Näin ollen myös karibialaisessa kirjallisuudessa nouseekin esiin yhdenmukaisia aiheita, tulivatpa kirjailijat sitten ranskan- espanjan- tai englanninkielisiltä seuduilta.¹³⁹ Aparajita Sagarin sanoin, karibialaisesta kirjallisuudesta on luettavissa Karibian omaleimaisen kulttuurin synty ja kehitys: ”Caribbean literature, immigrant and nonimmigrant is born of these experiences of erasure, enforced transculturation, and diaspora. The imaginative

¹³⁴ Ks. esim. Lamming 1996, 2.

¹³⁵ Karibian alueen eri kulttuurien sekoittumisesta käytetään usein nimeä kreolisoituminen.

¹³⁶ James 1999, 2–3.

¹³⁷ Arvioiden mukaan 4–5 miljoonaa orjaa kuljetettiin Afrikasta Karibian sokeriplantaaseille. (Vrt. Koko Englannin ja Walesin väkiluku vuonna 1701 oli 5,5 miljoonaa.) Orjuus lakkautettiin virallisesti brittiläisissä siirtokunnissa 1834. Tällöin palvelukseen määrättiin aasialaisia, portugalilaisia ja irlantilaisia hieman parempiin työ- ja elinoloihin kuin orjuuden aikana, mutta käytännössä kuitenkin samalla tavalla eliitin palvelukseen. Ks. James 1999, 2–3; Lamming 1996, 3; Sagar 1996, 171.

¹³⁸ Sagar 1996, 171.

¹³⁹ Lamming 1996, 3.

resilience and power with which counters these experiences unite an array of Caribbean cultural practices.”¹⁴⁰ Myös Alvarezin romaanista piirtyy esiin monimuotoinen karibialainen todellisuus ja sen syntyyn vaikuttaneet historialliset tekijät.

Tutkimani teoksen päähenkilöiden kotimaan, Karibianmeren toiseksi suurimman saaren, Dominikaanisen tasavallan historiaa varjostaa siis pitkä kolonisaation menneisyys. Eurooppalaiset ovat asuttaneet sitä pisimpään kaikista läntisen pallonpuoliskon alueista.¹⁴¹ Dominikaaninen tasavalta kuului ennen vuoden 1865 lopullista itsenäistymistään Espanjalle, Ranskalle, Isolle Britannialle ja Haitille, jonka vuoksi sen nykyinen monimuotoinen kulttuuriperimä koostuu muun muassa arawakeilta, espanjalaisilta, afrikkalaisilta ja ranskalaisilta periytyneistä traditiosta. Dominikaanilaiset pitävät kuitenkin itseään enemmän latinalais-amerikkalaisina kuin karibialaisina.¹⁴² Tässä ajattelutavassa dominikaanilaiset poikkeavat muista länsi-intialaisista naapureistaan. Kuitenkaan Dominikaaninen tasavalta ei ole menettänyt karibialaisen yhteiskunnan tunnuspiirteitään.¹⁴³

Dominikaaninen tasavalta itsenäistyi ennen kuin orjuus lakkautettiin espanjalaisen Karibian alueilla ja jo vuosisata aikaisemmin ennen kuin kolonisaation purkaminen alkoi muualla Karibiassa, mutta maan vaikea poliittinen tilanne vaikeutti kansalaisten elämää ja valtion kehittymistä. Itsevaltaiset hallitukset, vallankaappaukset, vallankumoukset, väkivalta, korruptio, köyhyys ja näiden aikaansaama yleinen sekasorto olivat arkipäivää jo ennen Trujillon veristä valtakautta. *How the García Girls Lost Their Accents* sijoittuu aikaan, jolloin Yhdysvaltojen tukema sotilasjohtaja diktaattori Rafael Trujillo hallitsi saarivaltiota. Se kertoo myös epävarmasta ajasta diktatuurin jälkeen. Trujillon valtakausi alkoi vuonna 1930, jolloin hän nousi presidentiksi, ja kesti aina vuoteen 1961, jolloin hänet salamurhattiin. Myöhemmin poliittisesti ja taloudellisesti epävakaa maata ovat johtaneet lukuisat eri presidentit.

Itsenäistymisen vuosista lähtien Dominikaanisen Tasavallan ja Yhdysvaltojen välillä on ollut kiinteä suhde.¹⁴⁴ Yhdysvaltojen sekaantuminen valtion politiikkaan ja talouteen on vaikuttanut huomattavasti maan oloihin ja historiaan. Vuonna 1916 Yhdysvaltojen merivoimat miehittivät maan ja Trujillon valtaannousu alkoi juuri tuon kahdeksanvuotisen miehityksen aikana. Rafael Leonidas Trujillo oli Yhdysvaltain asevoimien kouluttama sotilas, joka nautti

¹⁴⁰ Sagar 1996, 171.

¹⁴¹ Dominikaanisen tasavallan ja Haitin erottaa muista Länsi-Intian saarista se, että valtiot itsenäistyivät suhteellisen varhain. Dominikaaninen tasavalta itsenäistyi jo toisen kerran kun saari jaettiin kahtia Haitiin ja Dominikaaniseen tasavaltaan vuonna 1844.

¹⁴² Ks. Moya Pons 1995, 9–10. Latinalaiseksi Karibiaksi mielletään yleensä myös Puerto Rico ja Kuuba. Ks. Flores 2002, 60.

¹⁴³ Ks. Moya Pons 1995, 9–10. Käsittelen teoksessa näkyvää karibialaisen kulttuurin perintöä etenkin luvussa viisi.

¹⁴⁴ Ibid.

lähes koko valtakautensa ajan Yhdysvaltain tukea. Yhdysvaltojen politiikan mukaan hän piti maan poliittisen tilanteen vakaana ja oli aina parempi vaihtoehto kuin vallankumous.¹⁴⁵

Maan heikentyneen talouden ja poliittisen epävakauden vuoksi Yhdysvaltoihin maanpakoon pyrkivien ihmisten määrä on kasvanut koko ajan. Etenkin monet vastarintaliikkeeseen kuuluneet etsivät turvapaikkaa ja muuttivat Yhdysvaltoihin. Yhdysvaltojen lieventäessä maahanmuuttopolitiikkaansa vuonna 1965 siirtolaisuus lisääntyi entisestään.¹⁴⁶ Tutkimuksissa on arvioitu, että vuoteen 2050 mennessä jopa 50 prosenttia Yhdysvaltojen asukkaista kuuluu nykyisiin etnisiin vähemmistöihin. Yhdysvaltojen tulevaisuus näyttääkin suurelta osin kytkeytyvän vasta suhteellisen vähän aikaa sitten saapuneiden siirtolaisten heterogeeniseen joukkoon, johon kuuluu paljon aasialaisia, karibialaisia ja etenkin latinalais-amerikkalaisia. Valtio on muutoksen edessä – siitä on tulossa yhä enemmän monikulttuurinen maa, jonka valtaväestö ei enää koostu valkoihoisista eurooppalaisten jälkeläisistä. Vuosituhannen vaihteessa Yhdysvaltojen asukkaista latinalaisamerikkalaista alkuperää oli noin 13 prosenttia. Arvioiden mukaan kahden seuraavan sukupolven aikana siirtolaistaustaisia latinalaisamerikkalaisia on Yhdysvalloissa eniten koko maailmassa Meksikon jälkeen. Jo nyt latinojen arvioidaan ylittäneen lukumäärältään afrikkalais-amerikkalaiset Yhdysvaltojen suurimpana vähemmistöryhmänä.¹⁴⁷

Monet postkoloniaalisen ajan karibialaiset kirjailijat tuovat teoksissaan esille kolonialismin ja uuskolonialismin seurauksena syntyneitä monikansallista kulttuuria ja hybridistä identiteettiä. He viittaavat myös kolonialismin vaikutuksiin ja terrorismiin kotisaarillaan sekä kolonialismin ”jälkipyykkiin” – saarten luontoa tuhoavaan teollistumiseen ja turismiin, uusimperialismiin, rasismiin, riistoon ja poliittiseen epävakauteen. Karibialainen kirjailija Merle Hodge on huomauttanut uuskoloniaalisen saarten ”itsenäisyyden” ajan olevan entistä pahemmin länsimaisen kulttuurin läpätunkema. Se toimii hidastavana tekijänä valtioiden todelliselle itsenäistymiskehitykselle.¹⁴⁸ Länsimaisten kulttuurien uuskolonialistiset hankkeet käyttävät edelleen hyväksi entisten siirtomaiden luontoa, ihmisiä ja kulttuuria. Monet siirtomaavallan aikana syntyneet valtarakenteet ja prosessit jatkuvat yhä ja vaikuttavat

¹⁴⁵ Trujillon antikommunistiset ja oikeistolaiset aatteet sopivat hyvin Yhdysvaltojen kylmän sodan politiikkaan. Isot Antillit sijaitsivat Yhdysvaltojen armeijalle ja turvallisuusjoukoille strategisesti edullisessa paikassa. Ramón Grosfoguelin mukaan Yhdysvallat operoivat laajalti Karibian alueilla: ”Puerto Rico was transformed into a positive symbolic showcase of the United States developmental model for the third world; Cuba suffered a trade embargo as part of a strategy to transform it into a negative symbolic showcase of the Soviet model of development in the region; the Dominican Republic was militarily invaded by the United States, for fear of another Cuba in the Western Hemisphere; and, Haiti’s Duvalieran dictatorship received continued support from the United States as an anti Communist state that guaranteed its security interests in the region”. Ks. Suárez 2004, 122–123.

¹⁴⁶ Gaffney 2003, 16.

¹⁴⁷ Suárez-Orozco et al. 2002, 1.

¹⁴⁸ Donnel et al. 1996, 451.

ja uusintavat itseään nykymaailmassa. Ne ilmenevät myös *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanista ja vaikuttavat useilla tavoilla teoksen henkilöihin ja heidän elämäänsä.

2.2 Kolonialismin uhrin ja subjektin

She thinks of her ancestors, those fair-skinned Conquistadores arriving in this new world, not knowing that the gold they sought was this blazing light. And look at what they started, Laura thinks, looking up and seeing gold flash in the mouth of one of the *guardias* as it spreads open in a scared smile. (HGG, 212, kurssiivi alkuperäinen.)

Dominikaanilaisten, etenkin ylempiluokkaisten ihmisten, ”mieltymykseen” samaistua yllä olevassa sitaatissa mainittuihin eurooppalaisiin esi-isiin enemmän kuin karibialaisuuteen vaikuttaa kiistatta siirtomaa-aikainen sekä uskolonialistinen länsimaisuuden ihanne. Etnosentristä eroa lännen (keskuksena) ja muun maailman (marginaalina) välille, ja jakoa valkoiseen ja ei-valkoiseen on tuotettu läntisissä kulttuureissa vuosisatojen ajan. Jyrkkien binaaristen vastakohtaparien avulla imperialistit tuottivat eroa, jossa valkoinen kolonisoija merkitsi kaunista ja hyvää, moraalista, sivistynyttä, edistyksellistä ja kaiken kaikkiaan ihmisen synonyymiä. Kolonisoidut kansat näyttäytyivät länsimaisissa diskursseissa tätä vasten rumina ja eläimellisinä, primitiivisinä ja jälkeenjääneinä. Kolonisaatiota perusteltiin kristinuskon totuudellisuuteen ja ’länsimaisen tieteellisen ihmisen’ edistyksellisyyteen vedoten. Alkuperäiskansojen oma kulttuuri ja kieli saivat väistyä länsimaisen sivistyksen tieltä. Kolonialistinen koulutuspolitiikka rodullisti ja sukupuolitti myös koululaitoksen. Englannin kieli ja kulttuuri nostettiin muita ylemmäksi, ja samalla pojille ja tytöille tehtiin omat opetus suunnitelmat. Siirtomaa-aikana vallitsi käsitys erityisesti *valkoisesta miehestä* valistavan älyn edustajana.¹⁴⁹ Siirtomaiden kansat ja hallinto otettiin haltuun poliittisten keinojen ja väkivallan avulla. Samalla syntyi isäntä-orja -hierarkia. Uudisasukkaat alistivat ja tuhosivat alkuperäiskansoja systemaattisesti sekä kuljettivat Karibialle orjia Afrikasta ja Aasiasta.¹⁵⁰ Homi K. Bhabhan mukaan kolonisoitu pystyy ”isännän jäljittelyyn” avulla jopa horjuttamaan kolonialistista valtaa ”toisin toistamalla”, sillä kolonisoitu subjekti on: ”a subject of a difference that is almost the same but not quite”.¹⁵¹ Isännän kieleen ja kulttuuriin kouluttaminen lisäsi isäntämaan käytänteiden ja arvojen omaksumista, joiden avulla kolonisoitu pystyi vaatimaan omaa identiteettiään ja subjektiuttaan.¹⁵² Hänen toistonsa ja

¹⁴⁹ Ks. esim. Ashcroft et al. 1998, 24, 209; Brah 1996, 221; Katrak 2006, 93; Rantonen 1999, 42–44.

¹⁵⁰ Ks. esim. Ashcroft et al. 1998, 211.

¹⁵¹ Bhabha 1994, 122.

¹⁵² Katrak 2006, 98.

jäljittelynsä synnyttää väistämättä ironiaa ja uhan kolonialistiselle diskurssille, kun ”toinen” ei olekaan kokonaan kontrolloitavissa.¹⁵³ Toisaalta ”isännän jäljittely” saattaa johtaa myös omasta kulttuuriyhteisöstä vieraantumiseen ja ulkopuolelle jäämiseen.¹⁵⁴ ”Isännän imitointi” ilmenee romaanissa joidenkin henkilöhahmojen patriarkaalisisa arvoina ja valkoisena etnosentrisyytenä.

Alvarez kirjoittaa teoksessaan monimutkaisista valtasuhteista, joita kolonialistiset prosessit saavat aikaan. Selkeä jaottelu kolonisoijiin ja kolonisoituihin tai sortajiin ja uhreihin on muuttunut ongelmalliseksi jälkikoloniaalisella ajalla. Eugenio Matibag toteaa, että Hispaniolan saaren toisella puolella asuvista haitilaisista on tehty dominikaanilaisissa diskursseissa primitiivejä ja ”toisia”.¹⁵⁵ Garcían perheelläkin on useita haitilaisia ”hyvin mustaihoisia” palvelijoita, joista osa harjoittaa obeah-riittejä tai voodooa. Esimerkiksi: ”Chucha was [...] Haitian blue-black, not Dominican *café-con-leche* black.” (HGG, 218, kursiivi alkuperäinen.) Toiseutettu haitilainen symboloi ”vaalean” dominikaanilaisen vastakohtaa: taikauskoista (voodoo), sivistymätöntä, kurjaa ja alempiarvoista ja sitä pidetään merkinä afrikkalaisista sukujuurista. Etnisen puhdistamisen avulla on pyritty vahvistamaan dominikaanilaisten latinalaisamerikkalaista kulttuuri-identiteettiä, joka taas viittaa (valkoiseen) sivistykseen ja katolilaisuuteen.¹⁵⁶ Saman saaren kahden eri valtion erot ja haitilaisista erottautuminen on tuotettu eurooppalaisten kolonialistien keinoilla luomalla etnosentristä ideologiaa, jonka myötä myös muodostettiin maassa Trujillon aikana erityisen ankarana vallinnut rotuerottelun politiikka.¹⁵⁷

Diktaattori Rafael Leonidas Trujillo on mielestäni selkeä esimerkki sekä kolonialismin uhrista että kolonialistisia ideologioita omaksuneesta, niitä toistavasta ja yhä uudelleen tuottavasta subjektista. Trujillo syntyi vuonna 1891 espanjalaisia, haitilaisia ja kreolijuuria omaavaan työväenluokkaiseen sukuun. Perinteisen dominikaanilaisen valkoisen eliitin silmissä Trujillo oli köyhä mulatti ja pyrkyri.¹⁵⁸ Hän kuitenkin pääsi Yhdysvaltojen asevoimiin ja nousi Yhdysvaltain ulkopoliittikan suosioon. Köyhän maalaispojan kasvava sotilaallinen valta ja Dominikaanisessa tasavallassa paheneva korruptio auttoivat häntä hankkimaan suuren omaisuuden. Trujillon strategiana oli valloittaa lukuisia ylemmän luokan

¹⁵³ Bhabha 1994, 122–123.

¹⁵⁴ Katrak 2006, 98. Jäljittelystä ja vieraantumisen lisää tutkielman luvussa viisi.

¹⁵⁵ Matibag 2003, 163. Huom. Haiti on afrikkalaisten orjien vuonna 1808 perustama valtio. Orjat nujersivat ranskalaisisäntiensä vallan, mutta haitilaiset ovat joutuneet maksamaan vapaudestaan kovan hinnan. Länsimainen politiikka on kohdellut valtiota kaltoin ja maa oli jo ennen vuoden 2010 tuhoisaa maanjäristystä yksi maailman köyhimmistä valtioista.

¹⁵⁶ Ibid. 163–164.

¹⁵⁷ Käsittelen rotuerottelun politiikkaa myös luvussa neljä, koska se on vahvasti sidoksissa luokkahierarkiaan.

¹⁵⁸ Derby 2000, 1117.

perheiden tyttäriä nöyryyttääkseen eliittiä ja noustakseen itse ylempään luokkaan.¹⁵⁹ Trujillo siis pyrki valtaan kipuamalla ylemmäs luokkahierarkiassa – joka perustui pitkälti rotuerottelulle – ja tämä tarkoitti hänen oman perimänsä kieltämistä. Trujillon valta ja suuruudenhulluus näkyvät Alvarezin teoksessa muun muassa väkivallan pelkona ja jopa ihmisten puhetta rajoittavana (itse)sensuurina. Garcían tyttöjen äiti huomioi, että lapsetkin omaksuvat pakollisen vaikenemisen taidon diktatuurin keskellä: ”[...] she sees with a twinge of pain that they are quickly picking up the national language of a police state: every word, every gesture, a possible mine field, watch what you say, look where you go.” (HGG, 211.) Itsevaltainen hallitsija likvidoi tieltään kaikki ihmiset, jotka nousivat häntä vastaan ja vainoharhaisesti myös kaikki ne, joiden hän kuvitteli olevan itseään vastaan. Valtakautensa lopulla diktaattorilla oli monopoliasema myös taloudessa, sillä hän omisti lähes kaikki saaren yritykset. Trujillon miehet tarkkailivat kansalaisia joka puolella, eikä ihmisillä ollut mahdollisuutta edes matkustaa ilman diktaattorin lupaa.

Trujillo rinnasti itsensä jumalalliseen hahmoon. Teoksen viimeisen osion toisessa luvussa ”The Human Body” tuleekin esiin myös se historiallinen fakta, että Dominikaanisen tasavallan pääkaupunki Santo Domingo muutettiin diktaattorin toimesta Ciudad¹⁶⁰ Trujilloksi, jota kaitsi iskulause: ”God and Trujillo are taking care of you.” (HGG, 227.)¹⁶¹ Alvarez kuvaa *In the Time of the Butterflies* -romaanissaan Trujillon aikaa paljon suorasanaistemmin, ja toisen romaanin lukeminen auttaa ymmärtämään myös ensimmäisen teoksen maailmaa paremmin. Mirabalin sisarilla on teoksessa kaksi keskeistä tehtävää, jotka myös liittyvät toisiinsa. He käyvät vastustamaan katolisen kirkon patriarkaalista valtaa ja naisen alistamista henkilökohtaisessa elämässään: ”Women had to come out of the dark ages.” (*In the Time of the Butterflies*, 51.) ja perustavat vastarintaliikkeen Trujillon mieletöntä hallitusta vastaan: ”This was an absurd and crazy regime. It had to be brought down.” (*In the Time of the Butterflies*, 78.). Kuten tämän luvun alussa olevasta sitaatista käy ilmi, Garcían perheen äiti Laura mieltää oman sukunsa polveutuvan espanjalaisista ”vaaleaihoisista valloittajista”. (HGG, 212.) Myös useissa muissa teoksen kohdissa tulee esille, kuinka García de la Torren perhe kuuluu dominikaanilaiseen valkoiseen eliittiin, joka mieltää itsensä valloittajien jälkeläisiksi. He ovat myös ikään kuin enemmän oikeutettuja muuttamaan Yhdysvaltoihin, koska he ovat rikkaita eurooppalaisten jälkeläisiä, joilla on ollut mahdollisuus kouluttautua ja

¹⁵⁹ Derby 2000, 1117.

¹⁶⁰ esp. **ciudad** suom. kaupunki

¹⁶¹ Vrt. Foucault 1980, 333. Foucault kuvaa teoksessaan *Tarkkailla ja rangaista* Mettrayn pakkolaitosjärjestelmää, jossa jatkuvan kontrollin alaisina olevia työvankeja muistutettiin valtahierarkiasta sellin seinällä olevalla kirjoituksella: ”Jumala näkee”. Alvarezin *In the Time of the Butterflies* -teoksesta käy ilmi, että jokaisella dominikaanilaisella tuli myös olla kotinsa seinällä diktaattorin kuva.

sivistää itseään länsimaisten normien mukaan. García de la Torreja voi mielestäni kutsua Karibian amerikkalaisiksi. Suvulla on tärkeä asema Dominikaanisessa tasavallassa ja heillä on suhteita Yhdysvaltoihin jo ennen Lauran, Carlosin ja tyttöjen maastapakoa. Myös diktatuurin jälkeisenä aikana tyttöjen setä Mundo kuuluu Dominikaanisen tasavallan hallitukseen. (Ks. HGG, 112.) Carlan, Sandran, Yolandan ja Sofían ollessa pieniä heidän isänsä matkustelee kodin ja New Yorkin välillä. (HGG, 257.) Lisäksi Lauran isä ja äiti, isoisä ”Papito” ja isoäiti ”Mamita”, viettävät suurimman osan ajastaan Yhdysvalloissa. Kaikki tuovat lapsille tuliaisia Schwarzin isosta lelukaupasta. (HGG, 226, 228.) Yolanda saa tuliaisena muun muassa englanninkielisen kirjan, jota hän pystyy aluksi vain vaivoin lukemaan. (HGG, 229.) Itse asiassa juuri diktaattori Trujillo on määrännyt isoisän virkaan Yhdysvaltoihin:

[...] my grandfather had some position in the United Nations. A kindly, educated old man with a big white Panama hat who worried mostly about his digestion, my grandfather entertained no political ambitions. But the tyrant who had seized power was jealous of anyone with education and money, and so Papito was often sent out of the country on a bogus diplomatic post. (HGG, 226.)

Yhdysvallat eli ”amerikkalaisuus” on tyttöjen arjessa läsnä jo lapsuudessa, ja isovanhemmat lupaavat ottaa heidät mukaansa sinne jonain päivänä: ”[...] my favorite grandmother, would take me from the Island to the United States on an aeroplane to see Schwarz and the snow.” (HGG, 277.) Eliittisuvun lapset elävät levottomalla saarella hyvin suojattua ”amerikkalaista” elämää. He viettävät aikaansa lähinnä oman suvun ja taloja ympäröivien muurien keskellä. Lapsilla ei ole kunnon käsitystä siitä, mitä Dominikaanisessa tasavallassa heidän ympärillään tapahtuu:

But what did we kids know of all that back in those days? [...] The height of violence for us was on the weekly television Western imported from Hollywood and dubbed clumsily in Spanish. [...] As for the violence around us, the guards’ periodic raids, the uncles whose faces no longer appeared at the yearly holiday gatherings, we believed the slogan at station identification – ”God and Trujillo are taking care of you.” (HGG, 227.)

Laurallakin on ”amerikkalainen koulutus”. (”her American education” HGG, 280.) Kun perheen haitilaistaustainen palvelija Gladys haaveilee tulevaisuudesta New Yorkissa, äiti tyrmää tämän haihatteluna. Hän tekee selvästi eron oman ”amerikkalaisuutensa” ja Gladysin jäljittelyn välille:

Someday, she was going to be a famous actress, Gladys said. But my mother said Gladys was *only a country girl who didn’t know any better* than to sing popular tunes in the house and wear her kinky hair in rollers all week long, then comb it out for Sunday mass in hairdos *copied from American magazines my mother had thrown out*. (HGG, 258, kursiivit lisätty.)

Kun Gladys saa potkut ”epäluotettavuutensa” takia, isä vakuuttelee surulliselle Carlalle, joka on luvun ”An American Surprise” minäkertoja: ”It was Gladys who asked to leave, you

know... She'll get a job in no time. Maybe even end up in New York.' But the glum look on his face did not convince me." (HGG, 273–274.) Tytöt oppivat huomaamaan jo lapsena, että perheessä työskentelevien köyhien palvelijoiden ja heidän oman perheensä välillä on suuri ero.

Garcían perheen, etenkin tyttöjen, kieli muuttuu pikkuhiljaa espanjasta englanniksi. ”Papi”, perheen isä, on myöhemminkin ainoa, joka puhuu englantia vain vähän, ja asuttuaan jo vuosia Yhdysvalloissa vielä ”huomattavasti murtaen”. (”in his broken English” HGG, 145.). Isä on myös ainoa, joka miettii pitkän aikaa kotiinpaluuta perheen asuessa Yhdysvalloissa. (HGG, 143.) Carlos on pyrkinyt tarjoamaan tyttärilleen parhaan mahdollisen koulutuksen, jotta he pääsisivät eroon espanjalaisesta aksentistaan ja menestyisivät elämässään: ”He, who had paid to straighten their teeth and smooth the accent out of their English in expensive schools, [...]” (HGG, 36.) Yhdysvalloissa ei ole hyvä kantaa minkäänlaisia merkkejä erilaisuudestaan, siis ”toiseudesta”, jottei joutuisi rasismin kohteeksi. Teoksen nimi *How the García Girls Lost Their Accents* viittaa kokonaisuudessaan kaikkiin mutkikkaisiin käännteisiin ja Garcían tyttöjen elämään vaikuttaviin valta-asetelmiin, joissa heidän espanjalainen aksenttinsa, ja samalla metaforisesti myös kotimaan kulttuuriperimä, katoaa tai haalistuu.

García de la Torren suvun vanhimpien arvot ovat kolonialistisia ja näitä arvoja he siirtävät myös lapsilleen. Suvun lapset käyvät katolisia kouluja yleensä sisäoppilaitoksissa, joissa heille opetetaan englannin kieltä ja kirjallisuutta jo Dominikaanisessa tasavallassa. Useat sukulaiset ovat saaneet nuorena mahdollisuuden opiskella Yhdysvalloissa, ja Garcían perheen tytöt saavat tietenkin länsimaisen koulutuksen siellä asuessaan. ”Mami”, Laura, haluaa tyttöjen samaistuvan Yhdysvalloissa ”oikeanlaisiin amerikkalaisiin” (HGG, 108.), joilla hän tarkoittaa amerikkalaisen ylemmän luokan jälkeläisiä. Äiti päättää laittaa lapsensa amerikkalaisen eliitin suosimaan tyttökouluun:

Anyhow, we met the right kind of Americans all right, but they didn't exactly mix with us. [...] García de la Torre didn't mean a thing to them, but those brand-named beauties simply assumed that, like all third world foreign students in boarding schools, we were filthy rich and related to some dictator or other. Our priviledge smacked of evil and mystery whereas theirs came in recognizable panty hose packages and candy wrappers and vacuum cleaner bags and Kleenex boxes. (HGG, 108.)

Äidin pyrkimykset eivät aivan onnistu, sillä ”tytöt ovat kuin kalat kuivalla maalla” (”we might be fish out of water” HGG, 108.) rikkaan amerikkalaisen eliitin keskellä. García de la Torren eliittisuku eroaa etnisen taustansa vuoksi amerikkalaisesta yläluokasta, joka on siis ”aidon amerikkalaisuutensa” eli länsimaisuutensa vuoksi aina latinalais-amerikkalaisia tai Karibian

amerikkalaisia siirtolaisia ylempänä hierarkiassa. Näillä ”Hoover” -, ”Reese” - tai ”Kleenex” - sukunimiä kantavilla lapsilla ja heidän suvuillaan on paitsi yhteiskunnallista, jopa maailmanlaajuista, näkyvyyttä ja valtaa, kun taas García de la Torre ei merkitse mitään muualla kuin eräällä pienellä Karibian saarella.

Perheen isä, Carlos, näyttää kuitenkin vain avioituneen Lauran rikkaaseen ja Dominikaanisessa tasavallassa etnisen taustansa vuoksi etuoikeutettuun eliittisukuun. Jo teoksen alussa olevasta sukutaulusta saa vaikutelman siitä, että isän suku on vähemmän merkityksellinen tai sen alkuperä halutaan salata, sillä karibialaisia juuria ei pidetä arvossa ja ne halutaan jopa kieltää, kuten olen jo edellä osoittanut. Sukutaulu on otsikoitu nimellä ”Valloittajat” (”The Conquistadores” HGG, ei sivunumeroa.), joka jo antaa viitteen siitä, että teoksen päähenkilöiden juuret juontavat Euroopasta tulleista konkistadoreista eli Amerikan mantereeseen espanjalaisista valloittajista, eivätkä he suinkaan ole esimerkiksi afrikkalaisten orjien jälkeläisiä. Isän puolen esi-isien alkuperästä ei ole varmaa tietoa, mistä on merkinä katkoviiva ja kysymysmerkit otsakkeeseen. Isän suvusta kerrotaan vain lauseella: ”33 other known Garcías” (HGG, ei sivunumeroa.). Vain yksi isän veljistä, Tío Orlando, on merkitty taulukkoon. Äidin puolen (de la Torret) sukupuusta on nähtävillä jopa se, että ”isoisoisoisa oli nainut ruotsalaisen tytön”. Asia kerrotaan myös myöhemmin teoksessa useammassa kohdassa, mutta koskaan ei mainita edes ruotsalaisen vaimon nimeä; kansallisuus ja täten vaimon ulkonäkö: ”vaaleaihoisuus ja silmien sinisyys” (HGG, 52.) ovat tärkeimpiä identiteetin kuvaajia.

Äiti kertoo vieraille ihmisille hyvin mielellään sukujuuristaan: ”My *great-grandfather* married a Swedish girl, you know?” (HGG, 52, kursiivi lisätty.) Kaukaiset esi-isät tulevat vielä äidin puheessa yhden sukupolven perhettä lähemmäksi kuin he tosiasiansa ovat. Tässä yhteydessä Lauran ja Carlosin toiseksi vanhimman tyttären Sandran todetaan perineen vaaleutensa ja siniset silmänsä siis ruotsalaiselta *isoisoäidiltään*. Äiti korostaa tiedollaan sukunsa ja oman perheensä eurooppalaisista polveutuvia juuria: ”So the family has light-colored blood, and that Sandi got it all.” (HGG, 52.). Myös Carlosin länsimaisuuden ihannoiti (omasta oletetusta ”sekoittuneesta” syntyperästään huolimatta) ja patriarkaalinen asenne tulevat ilmi esimerkiksi kohdassa, jossa hän on tapaamassa nuorimman tyttärensä Sofían ja tämän saksalaisen miehen vaaleaihoista ja sinisilmäistä esikoispoikaa: ”All the grandfather’s Caribbean fondness for a male heir and for fair Nordic looks had surfaced. There was now good blood in the family against a future bad choice by one of its women.” (HGG, 26–27.) Carlosin arvomaailma tuntuu kumpuavan teoksessa jo aiemmin vain ohimennen mainitusta käytännöstä. Rikkaat dominikaanilaiset eliittisuvut ovat pyrkineet

”pitämään verensä puhtaana” eli säilyttämään eurooppalaisen perimänsä: ”The dozen rich families have intermarried so many times that family trees are tangles of roots.” (HGG, 14.) Tytärten tulisi siis naida joko jonkun dominikaanilaisen eliittisuvun perillinen tai mennä naimisiin eurooppalaisen kanssa kuten Sofía tekee. Tätä kaikkea vasten näyttää siltä, että Carlosin logiikan mukaan Laura olisi tehnyt huonon valinnan mennessään naimisiin hänen kanssaan.

Teoksessa kuvataan jonkin verran maan epävarmaa aikaa Trujillon diktatuurin jälkeen. Siinä mainitaan esimerkiksi tapauksesta, missä nuori radikaaleihin kuuluva sukulainen haki turvapaikkaa Tía Florin luota ”ties minkä vallankumouksen aikana” (”during who-knows-which revolution” HGG, 5.). Yolandan palattua saarelle teoksen alussa vuonna 1989, sukulaisnaiset viittaavat yhä jatkuviin levottomuuksiin hyvin lyhyesti ja epämääräisesti. Täti on ollut liikkeellä kuljettajansa kanssa, kun heidän iso autonsa on sammunut keskelle tietä yliopiston lähelle. Tía Flor on pelästynyt, ja hän viittaa maan levottomuuksiin tarinaa kertoessaan vain yhdellä lauseella: ”I’m alarmed, you know, the way things are, a big car stalled in the middle of the university *barrio*.” (HGG, 5, kursiivi alkuperäinen.) Juuri opiskelijat ovat kuuluneet usein vallankumouksellisiin liikkeisiin, ja Tía Flor pelkää hienon auton herättävän liikaa huomiota. Yolandan suunnitellessa automatkaa saaren pohjoisosaan tädit kauhistelevat: ”Have you lost your mind? A Volvo in the interior with the way things are!” (HGG, 9.) Huhutaan myös, että ”vuorilla lymyilee guerilloja” (HGG, 10.): ”Things *are* looking ugly.” (HGG, 10, kursiivi alkuperäinen.) Köyhyyden ja levottomien poliittisten olojen vuoksi Yhdysvaltoihin maanpakoon pyrkivien ihmisten määrä on kasvanut huomattavasti diktatuurin ajoista lähtien. Kuten teoksessa Carlos perheineen myös monet muut vastarintaliikkeeseen kuuluneet etsivät turvapaikkaa ja joutuivat maanpakoon Yhdysvaltoihin.

Amerikkalainen uusimperialismi ja kapitalismin monikansalliset markkinat tulevat esiin teoksen alussa myös hyvin vaivihkaa, kun ensimmäisessä luvussa ”Antojos” toistetaan kahteen otteeseen allegoriseksi muuttuvaa mainosta. Yo saapuu pieneen maalaiskylään, Altamiraan, ja menee lepotaolle olkikattoiseen vaatimattomaan kanttiininiin, jota emännöi vanha nainen. Talon lattia on sementtiä ja pienen piknikpöydän ympärillä lentelee kärpäsiä. Yhteen pylväaseen on kiinnitetty kellastuva mainos, jonka esittämän maailman ja Yolandan näkemän todellisuuden välille muodostuu voimakas kontrasti. Kuvassa mainostetaan Palmolive-saippuaa: ”A creamy, blond woman luxuriates under a refreshing shower, her head thrown back in seeming ecstasy, her mouth opened in a wordless cry.” (HGG, 14–15.) Valkoinen nainen nauttii kuvassa ylellisyydestä, jolla ei ole mitään tekemistä

dominikaanilaisten köyhien maanviljelijöiden elämän kanssa, ja ylellisyydestä jollaiseen heillä ei ole varaa. Kanttiinin emäntä myös tarjoaa ylpeänä Yolandalle Coca-Colaa ja Yolanda miettii: ”By the pride in her voice, Yolanda understands the old woman wants to treat her to the best of her menu.” (HGG, 15.) Nainen tietää, että tunnetuimman amerikkalaisen juoman ja maailman myydyimmän merkkituotteen täytyy kelvata myös hienolle ja rikkaalle *doñalle*.

Yolanda ajautuu maaseudulla pieneen seikkailuun, jossa hän joutuu kohtaamaan entisen kotisaarensa ankaran ja pelottavan todellisuuden – rikkaiden ja köyhien välisen suuren kuilun ja oman etuoikeutetun asemansa tässä maailmassa valkoisena, rikkaana ja amerikkalaisena.¹⁶² Kun Yolanda lähtee pois, vanha nainen heiluttaa kättään hyvästiksi ovensuussa, ja vaalea nainen mainoksesta ikään kuin anoo Yolandan huomiota ja ”huutaa” hänen peräänsä: “[...] the Palmolive woman’s skin gleams rich white; her head is still thrown back, her mouth still opened as if she is calling someone over a great distance.” (HGG, 23.)

Teoksessa kolonisoidut mielet ovat samalla sekä kolonialismin uhreja että subjekteja jouduttuaan kolonialistisen sarron kohteeksi ja jatkaessaan ja levittäessään kolonialistisia normeja sekä arvoja. Kolonialismi ja sen perintönä syntynyt uskolonialismi, joka tässä tapauksessa ilmenee muun muassa Yhdysvaltojen sekaantumisenä maan politiikkaan ja kulttuurin amerikkalaistumisena, vaikuttavat hyvin paljon teoksen henkilöhahmojen elinoloihin ja elämäntapaan. Paradoksaalisesti juuri länsimaat ovat Trujillon vallan ja niiden tapahtumien takana, joiden vuoksi suurin osa Dominikaanisen tasavallan väestöstä kärsii, menettää läheisiään tai on itse hengenvaarassa ja josta useimpien on pakko paeta. On jokseenkin ironista, että turvapaikan myös Garcían perheelle tarjoaa Yhdysvallat. Mutta niiden joille mahdollisuus suodaan, on selviytyäkseen haettava liittolaisensa ja apu Yhdysvalloista. Yhdysvaltojen valta ja maan omia etuja ajava politiikka tulee teoksessa esiin amerikkalaisen CIA -kontaktin Vicin ollessa fokalisoijana teoksen loppupuolella:

By now, of course, they all know his consulship is only a front – Vic is, in fact, a CIA agent whose orders changed midstream from *organize the underground and get that SOB out to hold your horses, let’s take a second look around to see what’s best for us*. (HGG, 217, kursiivi alkuperäinen.)

Vic auttaa vallankumouksellisia järjestäytymään Trujilloa vastaan ja hänen avullaan myös Garcían perhe pelastuu.

Dominikaanisen tasavallan synkkään tilanteeseen viittaa myös tämän luvun otsikossa ollut sitaatti: ”And look at what they [her ancestors] started”. (HGG, 212.) Laura tiedostaa maan tilanteen historiallisena jatkumona. Vaikka teoksen kerronnassa ei suoraan osoiteta

¹⁶² Analysoin sitä, miten päädyn näihin määreisiin kappaleessa viisi.

kritiikkiä kolonialismia tai sen seurauksia ja Yhdysvaltojen politiikkaa kohtaan, henkilöhahmot ovat tietoisia ainakin joistakin poliittisista tekijöistä. Kaikki eivät tosin tunnu näkevän historiallisia vaikuttimia omassa käytöksessään; sen minkä Lauran esi-isät aloittivat, García de la Torren suvun voidaan sanoa nyt jatkavan ja toistavan omilla ajattelumalleillaan. Dominikaanilaisen tasavallan asukkaat, Laura ja Carlos, ja jopa maan diktaattori Trujillo ovat uhreja jouduttuaan kolonialismin kohteiksi, mutta he muuttuvat kolonialistisia arvoja toistaessaan ja levittäessään myös kolonialistiseen valtahierarkiaan tukeutuviksi subjekteiksi. Näiden arvojen avulla tuotetaan valtasuhteita yhä uudestaan. Niillä on vaikutusta erityisesti Dominikaanisessa tasavallassa vallitsevaan luokkahierarkiaan, jota käsittelemme tarkemmin luvussa neljä, sekä perheen maastamuuttoon ja elämään siirtolaisena Yhdysvalloissa, joka on viidennen luvun pääteema. Myös seuraavassa luvussa käsittelemäni patriarkalaisuus Dominikaanisessa tasavallassa on kolonialistiseen valtaan kietoutuva tuotos ja sen jäännös.

3. ”I DON’T WANT LOOSE WOMEN IN MY FAMILY”: PATRIARKAALISET VALTASUHTEET

How the García Girls Lost Their Accents -romaanista on luettavissa edellisessä luvussa esiintuomani eurosentrismien lisäksi espanjalaisten valloittajien ja lähetyssaarnaajien mukana levinnyt katolilaisuus ja sen myötä muodostetut sosiaaliset suhteisiin ja muualle yhteiskuntaan ulottuvat tiukat normit etenkin naisen käyttäytymiselle ja roolille.¹⁶³ Katolisen kirkon osallisuus myös Trujillon diktatuurin ja hänen äärimaskuliinisen hallintonsa tukijana tulee ilmi etenkin Alvarezin toisessa teoksessa.¹⁶⁴ Kolonisaatiojärjestelmässä länsimaisen yhteiskunnan alistavaa patriarkaalista jakoa sovellettiin myös alkuperäisasukasmiesten toiseuttamiseen ja sortamiseen.¹⁶⁵ Feminisoidessaan elämellisinä, vaarallisina ja hirviömäisinä pidetyt alkuperäisasukkaat, siirtomaavaltiaat pyrkivät tekemään heistä

¹⁶³ On kuitenkin vaikea tietää, millainen naisen asema on ollut esikolumbiaanisissa kulttuureissa ennen espanjalaisten valloittajien saapumista, eikä kaikkia kulttuurisia tai sosiaalisia ilmiöitä voi selittää pelkästään eurooppalaisen aatehistorian perusteella. Esimerkiksi Latinalaisessa Amerikassa Neitsyt Marian palvonnassa näkyy yhä ajatus naisen jumalallisesta puolesta, joka on peräisin aiemmista uskomuksista. Ks. Vuola 1999, 113.

¹⁶⁴ Ks. esim. Alvarez 1995, 51, 154.

¹⁶⁵ Eila Rantonen kirjoittaa, että ”kolonialismiin nivoutuvat ajatusmallit sisältävät binarismeja, joista osan on katsottu luonnehtivan myös mieheys/naisuus -jakoja, kuten aktiivisuus/passiivisuus ja rationaalisuus/irrationaalisuus. Jälkimmäisillä termeillä luonnehdittiin sekä naisia että ’primitiivejä’.” Rantonen 1999, 44. Kahtiajako on tuottanut myös ”ylempiarvoisen” länsimaisen kulttuurin samaistaminen miehiseen tietoon ja älyyn ja muiden, ”alempiarvoisten”, kulttuurien samaistaminen naiselliseen luontoon. Rantonen 1999, 56.

vaarattomia.¹⁶⁶ Siirtomaavaltion sukupuolistaminen ja miesten perinteisten sukupuoleen perustuvien valtaoikeuksien riistäminen johti jälkikoloniallisella ajalla maskuliinisuuden ylikorostamiseen entisissä siirtomaavaltioissa.¹⁶⁷ Elleke Boehmerin mukaan maskuliinisuuden oli opittu ilmentävän kansakunnan valtaa ja voimakkuutta:

The nation's engendering took on particularly acute forms in Europe's former colonies where the intersection of the male dominance prevailing within imposed and indigenous social structures meant that a hyper-masculinity became both the overdetermined legacy of colonial state power and a means of resistance to it.¹⁶⁸

Alvarezin patriarkaalista järjestelmää kohtaan kohdistuva kritiikki ilmenee jälleen romaanin kerronnasta lähinnä implisiittisesti. Cherie Meacham tutkii artikkelissaan Alvarezin romaaneista paljastuvaa kritiikkiä patriarkaatin heteroseksuaalisuuden vaatimusta kohtaan. Meacham ei kuitenkaan tuo lainkaan esiin naisten osallisuutta patriarkaalisten arvojen ja heteromatriisiin ylläpitämisessä tai miesnäkökulmaa eli sitä, kuinka patriarkaalinen rakennelma määrittää myös miehiä ja heidän seksuaalisuuttaan.¹⁶⁹ Tässä ja seuraavassa alaluvussa tarkastelen, millainen asema teoksen naisilla ja miehillä on Dominikaanisessa tasavallassa ja kuinka normit säätelevät heidän käyttäytymistään ja mahdollisuuksiaan. Viktoriaanisen ajan alistava naiskuva ja muut kolonialistien mukana levinneet arvot näkyvät yhä siinä karibialaisessa todellisuudessa, jota teoksessa kuvataan.

3.1 Isän valta, kunnia ja vastuu: Patriarkaalinen latinoyhteisö

Garcían perhe ei ole kovinkaan uskonnollinen edes Dominikaanisessa tasavallassa asuessaan, mutta he kuuluvat katoliseen kirkkoon, jonka perinteisten patriarkaalisten opetusten mukaisesti naisen tehtävä on olla kuuliainen vaimo ja hyvä äiti, siveä ja nöyrä sekä hyveellinen moraalin, uskonnon ja kansakunnan tukipilari. Naisen ja miehen eriarvoiseksi rakennettua asemaa on selitetty eri kulttuureissa kautta aikojen filosofisin ja uskonnollisin perustein. Katolinen kirkko on yhä vahvassa asemassa Latinalaisessa Amerikassa ja kirkko myös käyttää valtaansa poliittisissa kysymyksissä ja naisten seksuaalisuuteen liittyvissä

¹⁶⁶ Ks. esim. Rantonen 1999, 45; Ahokas 2000, 292. Mustien miesten uskottiin esimerkiksi olevan seksuaalinen uhka valkoiselle naiselle, ja täten vierasmaalaiset miehet koettiin uhkana myös valkoisen miehen asemalle. Ks. Rantonen 1999, 45.

¹⁶⁷ Esimerkiksi Boehmer kirjoittaa: "As with colonial power, the most successful forms of national power worked through exploiting pre-existing power relations of hierarchy and subordination. [...] Male-led imperialism effectively operated as a process whereby white men dominated native men by wresting away control over 'their' women [...]" Boehmer 2005, 33.

¹⁶⁸ Boehmer 2005, 33; ks. myös Boehmer 2005, 92.

¹⁶⁹ Vrt. Meacham 2003. Käsittelen alaluvussa 3.1.1 tarkemmin patriarkaalista heteromatriisia eli heteroseksuaalisuuden normittamista.

asioissa.¹⁷⁰ García de la Torren siskokset joutuvat jatkuvasti kasvokkain jyrkkien traditionaalisten patriarkaalisten normien ja niiden tuottaman seksismin kanssa. Heidät kasvatetaan kulttuurissa ja latinoyhteisössä, jossa miehen ja naisen asemat eroavat selkeästi toisistaan ja ovat räikeän epätasa-arvoiset. Naisnäkökulmaisesta teoksesta piirtyy esiin hyvin miesjohtoinen karibialainen kulttuuri ja Dominikaaninen tasavalta, jossa machokulttuuri on voimissaan. Heti teoksen alussa osoitetaan, että naisten käyttäytymistä ja ruumista rajoitetaan, mutta miehillä on yhteiskunnassa etuoikeuksia. Miehillä esimerkiksi oman seksuaalisen viriiliyden ilmaiseminen on sallittua ja jopa suotavaa myös avioliiton ulkopuolella.

Ensimmäisen luvun ”Antojos” fokalisoijana on perheen kolmas tytär, runosieluinen Yolanda, joka on juuri palannut viiden vuoden poissaolon jälkeen entiseen kotimaahansa. Hän havaitsee vanhojen perinteiden olevan yhä voimissaan heidän suuressa sukuyhteisössään. Yolandan tädit toimivat patriarkaatin tukipilareina ylläpitäessään sen arvoja ja normeja. Suvun matriarkan asemaan on noussut suvun johtomiehen leski, Tía Carmen, joka on siis nyt koko perheen pää. Vanhemmat serkut ja tädit ohjeistavat kilpaa ”neiti Amerikaksi” (”Miss America!” HGG, 4.) kutsuttua Yolanda, joka on heidän mielestään ollut poissa synnyinseudultaan aivan liian kauan: ”’It’s not good,’ Tía Flor says, ’You four girls get lost up there.’” (HGG, 7.) Tällä sukulaiset viittaavat muun muassa siihen, että Yo on osittain unohtanut synnyinmaansa kulttuuriset konventiot ja äidinkieltä espanjan. Hän kuvittelee voivansa tehdä samoja asioita Dominikaanisessa tasavallassa kuin nykyisessä kotimaassaan Yhdysvalloissa. Kuten jo mainitsin, Yolanda on päättänyt matkustella ympäriinsä entisellä kotisaarellaan, yksin. Patriarkalisessa kulttuurissa naista kuitenkin rajoittavat tietyt säännöt ja uhat: ”’This is not the States,’ Tía Flor says, with a knowing smile. ‘A woman just doesn’t travel alone in this country. Especially these days.’” (HGG, 9.) Dominikaanisessa tasavallassa naisen ruumista rajoitetaan henkisesti ja fyysisesti seksuaalinormeilla, mutta myös liikkumisen vapautta rajoittamalla. Tähän vaikuttavat tietenkin patriarkaalisten sääntöjen ohella maan levottomat olot ja turvattomuus, joihin täti puheessaan viittaa. Rikkaalle naiselle ulkomaailma tarkoittaa uhkia ja vaaroja, jotka ovat useimmiten miesten tuottamia. Myös sukupolvien väliset näkemyserot ovat luettavissa, sillä samaa ikäluokkaa Yolandan kanssa oleva Mundín-serkun vaimo, Gabriela, on vakuuttunut siitä, että tädit liioittelevat: ”’Don’t listen to them.’ Gabriela waves her hand as if scaring off an annoying fly.” (HGG, 10.)

Yolanda toivookin mielessään, että hän olisi viimeinkin oppinut jättämään vanhakantaiset mielipiteet omaan arvoonsa: ”She has sat back quietly, hoping she has learned,

¹⁷⁰ Ks. Vuola 1999, 112–113.

at last, to let the mighty wave of tradition roll on through her life and break some other female shore. She plans to bob up again after many *don'ts* to do what she wants.” (HGG, 9, kursiivi alkuperäinen.) Kuitenkin lähdettyään yksin matkaan hänen päässään pyörivät pelot ja sukulaisten varoitukset: “[...] the warnings of her old aunts: you will get lost, you will get kidnapped, you will get raped, you will get killed.” (HGG, 17.) Mies on yksinäiselle (valkoiselle) naiselle uhka. Kerronnasta käy ilmi, että Dominikaanisessa tasavallassa myös nuorten tyttöjen sosiaalista elämää määrittelee kaksi asiaa: ”Rule *número uno*: Girls are not left unescorted in public. [...] Rule *número dos*: Girls are not to be left unchaperoned with their *novios*.¹⁷¹” (HGG, 128, kursiivit alkuperäisiä.) Patriarkaalinen kulttuuri määrittää tiukat normit, joiden avulla tyttöjä holhotaan ja suojellaan, jotta he pysyisivät neitsyinä avioliittoon asti.

Tämänkaltainen tytärten ja sisarien ”neitseellinen puhtaus” liitetään isän ja veljen kunniaan. Yhdysvalloissa siskokset salailevat poikaystäviä vanhemmilta, jotka ovat hyvin vanhanaikaisia ja uskovat patriarkaalisiin arvoihin: “[...] the parents were heavy-duty Old World.” (HGG, 47.) He uhkaavat lähettää tytöt kuriin ja nuhteeseen saarelle, jos nämä eivät käyttäydy ”kunnolla”. Trujillon diktatuurin suosiman äärimaskuliinisuuden ohella teoksessa järkähtämätöntä patriarkkaa edustaa Garcían perheen isä Carlos. Kun Sofía eli Fifi jää nuorena aikuisena kiinni suhteestaan saksalaiseen Ottoon isä on raivoissaan:

After his initial shock, the father regained his own fury. ”Has he deflowered you? That’s what I want to know. Have you gone behind the palm trees? Are you dragging my good name through the dirt, that is what I would like to know!” [...] ”Are you a whore?” the father interrogated his daughter. There was spit on the daughter’s cheeks from the closeness of his mouth to her face. (HGG, 30.)

Patriarkaalisen koodiston mukaan tytön ”siveetön käytös” vetää koko perheen nimen lokaan. (Ks. myös HGG, 65.) Tapauksen jälkeen Carlos ja hänen nuorin tyttärensä eivät ole vuosiin missään tekemisissä. Fifi on muuttanut pois kotoaan saman tien, ja vasta tyttären synnyttäessä poikalapsen välit isään alkavat jälleen lähentyä. Isä tajuaa, että eurooppalaiset juuret ja miehen suku jatkuvat nyt pojassa ja pojan välityksellä:

In fact the old man had been out to see her – or really to see his grandson – twice. It was a big deal that Sofía had had a son. He was the first male born into the family in two generations. In fact, the baby was to be named after the grandfather – Carlos – and his middle name was to be Sofía’s maiden name, and so, what the old man had never hoped for his ”harem of four girls,” as he liked to joke, his own name was to be kept going in this new country! (HGG, 26.)

¹⁷¹ esp. **novio** suom. sulhanen, poikaystävä

Etnisen taustan ja miessukupuolen merkitys nousevat näin ollen Carlosin mielessä tyttären aiheuttaman raivon ja häpeän edelle. Pojan avulla Sofía hyvittää isälleen aiheuttamansa mielipahan ja kunnianloukkauksen.

Myös äiti ylläpitää patriarkaalisia arvoja muiden suvun vanhimpien naisten ohella. Hän huolehtii tyttärensä ”siveellisyydestä”: ”[...] she’d been, worried to sick about protecting our virginity since we’d hit puberty in this land of wild and loose Americans, [...]” (HGG, 114.) Äidin patriarkaalinen asenne tulee esiin myös hänen sukupuolittavassa kasvatustavassaan ja asenteissaan. Hän itsekkin sanoo: ”[...] We don’t believe in all this freedom.” (HGG, 59.) Laura viittaa perheen Yhdysvalloissa eli ”uudessa maailmassa” 1960-luvulla kohtaamaan vapaampaan ilmapiiriin ja tasa-arvokehitykseen. Äiti ei myöskään usko naisen seksuaalisuuteen, vaikka tämänkaltainen uskomus rajoittaa tietenkin naisena myös hänen omaa identiteettiään. Katolisessa kulttuurissa kasvaneen Lauran mukaan naisen ruumiissa ja seksuaalisuudessa on jotakin häpeällistä. Yhdysvalloissa Yolanda kiinnostuu naisliikkeestä ja tuo kotiin erään 1970-luvun feministisen liikkeen klassikkoteoksen. Sitaatista tulee esille myös patriarkaalinen heteroseksuaalisuuden vaatimus:

Yoyo was on for bringing a book into the house, *Our Bodies, Our Selves*. (Mami couldn’t quite put her finger on what it was that bothered her about the book. I mean, there were no men in it. The pictures all celebrated women and their bodies, so it wasn’t technically about sex as she had understood it up to then. But there were women exploring ”what their bodies were all about” and a whole chapter about lesbians. Things, Mami said, examining the pictures, to be ashamed of.) (HGG, 110, kursii vi alkuperäinen.)

Aikuisena Yolanda on jo oppinut tuntemaan äitinsä ajatusmaailman: ”[...] she knew her mother did not believe in sex for girls.” (HGG, 46.) Isän sanotaan olevan ajatuksiltaan vieläkin vanhoillisempi kuin länsimaisen sivistyksen dominikaanilaisen eliitin keskuudessa saanut äiti: ”’Old world stuff,’ Carla says. ‘You know he got a heavier dose than Mami.’” (HGG, 65.)¹⁷² Vaikka myös Laura on jyrkkien patriarkaalisten arvojen ylläpitäjä, osoitan luvussa viisi, että hän kykenee ainakin jollakin tavoin muuttamaan arvomaailmaansa tasa-arvoisemmaksi ja vapautumaan itsekkin Yhdysvalloissa, mutta Carlos sen sijaan tuntuu jäävän patriarkaalisen roolinsa vangiksi ja lannistuvan ”uudessa maailmassa”.

Miehille patriarkaalinen järjestelmä tarjoaa tiettyjä vapauksia oman seksuaalisuuden toteuttamisessa. Teoksesta piirtyy esiin tiivis latinoyhteisö, jolle suku ja perhe ovat ensisijaisen tärkeitä. Kaikki de la Torre -suvun jäsenet asuvat lähellä toisiaan samassa suuressa pihapiirissä ja samojen muurien sisäpuolella. Suvun naiset kyläilevät toistensa luona, mutta he palaavat aina iltapäivällä omiin koteihinsa hyvissä ajoin ennen aviomiehen

¹⁷² Tämä kohta viittaa mielestäni myös jälleen siihen, että isä on alemman luokan jälkeläinen. Ks. s. 35–36 tässä työssä.

saapumista, jotta he voivat ohjeistaa perheen palveluksessa toimivia kokkeja ruoan valmistuksessa. Miespuolinen serkku on joskus kerskunut Yolle vailla häpeää miesten harrastamista avioliiton ulkopuolisista suhteista:

There they will supervise their cooks in preparing supper for the husbands, who will troop home after Happy Hour. Once a male cousin bragged that this pre-dinner hour should be called Whore Hour. He was not reluctant to explain to Yolanda that this is the hour during which a Dominican male of a certain class stops in on his mistress on his way home to his wife. (HGG, 7.)

Ylemmän luokan naisten ei tarvitse itse valmistaa illallista miehilleen, mutta heidän on kuitenkin varmistettava, että mies saa vatsansa täyteen, kun hän tulee kotiin rakastajattarensa luota. Miesserkun leveilyssä tulee esiin naisia alentavan machon asennoituminen. Tosin serkku ei ota huomioon, että tässä asetelmassahan juuri avioliitossa oleva mies on selkeämmin se joka ”tekee huorin”, ei nainen johon serkku nimittelyllään mitä ilmeisimmin viittaa.

Dominikaanisessa tasavallassa miesten avioliiton ulkopuoliset suhteet ovat yleisiä. Lauren Derbyn mukaan etenkin dominikaanilaisten köyhien maalaisten keskuudessa vallitsee perinteisen sukupuolijaon ihanne, jossa miehen kuuluisi tuoda elanto perheelleen. Suurimmalle osalle tämä ideaali on kuitenkin tavoittamaton, sillä useimmiten pelkät miehen tulot eivät riitä kaikkiin perheen tarpeisiin ja myös naiset ovat siirtyneet työelämään.¹⁷³ Derbyn mukaan tämä ”taloudellinen kuohinta” näkyy miehuutta korostavassa kulttuurissa, jossa miehet voivat tuoda omaa maskuliinista kyvykkyyttään esiin useilla naisusuhteilla.¹⁷⁴ Machokulttuurin jyrkät sukupuoliroolit ja heteroseksuaalisuuden vaatimus eivät tarkoita yksiavioisuutta. Dominikaanisessa tasavallassa kompleksista ja ristiriitaista perherakennetta luonnehtivat miesten useat yhtäaikaiset suhteet, siis perheet virallisen avioliiton ulkopuolella.¹⁷⁵ Teoksen loppupuolella kerrotaan, että myös Carlosin isällä on useita aviottomia lapsia. Edelleen tämä seikka viittaa siihen, että *Papi* Carlos polveutuu alemmasta luokasta, *campesinoista* eli maanviljelijöistä. Carlosin veljellä Tío Orlandolla on myös ”puoli tusinaa lasta erään maalaisnaisen kanssa” (”a half dozen children from *una mujer del campo*” HGG, 118, kurssiivi alkuperäinen), vaikka hän on naimisissa Tía Fidelinan kanssa. Naisten kuuluu ainakin teeskennellä, etteivät he tiedä mitään miestensä avioliiton ulkopuolisista suhteista: ”Of course, Tía Fidelina, our uncle’s wife, who is sweet and dedicated to *La Virgen*, ’knows nothing’ about Tío Orlando’s infidelities.” (HGG, 118–119, kurssiivi alkuperäinen.) Nimensä mukaisesti uskollinen Tía Fidelina edustaa erästä dominikaanilaisen naisen

¹⁷³ Derby 2000, 1115.

¹⁷⁴ Ibid. 1116.

¹⁷⁵ Ibid. 1115.

ihannemallia. Hän on ”herttainen ja omistautunut Neitsyelle” sekä omalle aviomiehelleen tämän edesottamuksista huolimatta. Neitsyt Maria on Latinalaisessa Amerikassa muun muassa äitiyden ja kärsimyksen symboli. Hän edustaa sisarta ja tukea naisille, jotka joutuvat kärsimään, kuten Mariakin joutui kärsimään poikansa tähden. Toisaalta Neitsyt on myös naisideaalin täydellinen ruumiillistuma, mutta täysin mahdoton malli muille naisille.¹⁷⁶ Elina Vuola on tutkinut latinalaisamerikkalaisten synkretistisiä piirteitä sisältävää Marianpalvontaa ja kirjoittaa, että ”kulttuurissa, jossa naisen toisaalta odotetaan säilyttävän neitsyytensä ja avioliitossakin siveytensä, ja toisaalta miesten valloittavan mahdollisimman monta naista, Maria toimii naisille tämän ristiriidan sovittavana symbolina”. Tavallisella naisella ei ole muuta vaihtoehtoa kuin uhrata neitsyytensä ja kärsiä häpeästä, mutta tämän ajattelutavan mukaan nainen voi luonteensa ja käytöksensä puhtauden avulla säilyttää siveytensä, vaikka ei olisikaan enää neitsyt.¹⁷⁷ Alvarez esittää romaanissaan juuri tämän naisihanteen ironisessa valossa kuuliaisien Tía Fidelinan henkilöhahmossa.

Yleisen käsityksen mukaan dominikaanilaisen miehen tulee olla kunniallinen isä julkiselle perheelleen, joka jakaa hänen sukunimensä, mutta samalla hänen on elätettävä myös epävirallisia vaimojaan ja jälkeläisiään.¹⁷⁸ Mielestäni patriarkaalinen kulttuuri ei kaikesta huolimatta ole miehelle vain vapaa ”leikkikenttä”, vaan se tuottaa rajallisen machomiehen roolin lisäksi myös paineita määräämällä miehen yksipuoliseen taloudelliseen vastuunkantoon ja häpeään, mikäli hän ei tätä vastuuta pysty kantamaan. Miehen kunnia liitetään perheen naisten seksuaalisen kontrolloinnin ohella kykyyn elättää perheensä. Teoksessa Carlos kokee paineita ja häpeää, kun hän ei kykene maastapaon jälkeen tarjoamaan perheelleen sellaista aineellista elintasoja, mihin nämä ovat Dominikaanisessa tasavallassa tottuneet. Yhdysvalloissa perheen isä joutuu turvautumaan muiden apuun. Garcíat juhlivat selviytymistään illallisella amerikkalaisten Fanningsien kanssa, jotka auttavat heitä pääsemään jaloilleen uudessa kotimaassa:

”This is a special night. I want us to have a good time. We need a celebration.”

”I suppose,” Mami said, sighing. ”And the Fannings are paying.”

Papi’s face tightened.

”There’s nothing to be ashamed of,” Mami reminded him.

”When they were our guests back home, we treated them like royalty.” (HGG, 176.)

¹⁷⁶ Vuola 1999, 118.

¹⁷⁷ Vuola 1999, 117–118.

¹⁷⁸ Derby 2000, 1116.

Kun lääkäriystävä sitten ottaa ravintolalaskun maksaakseen, Carlosin eleissä on häpeää ja nöyryymistä. Hänellä itsellään ei ole nyt mahdollisuutta suorittaa tätä arvostettua ”miehen kunniatehtävää”:

As he did so, Papi gazed down at the tablecloth. Back in the old country, everyone fought for the honor of paying. But what could he do in this new country where he did not even know if he had enough cash in his pocket to make good buying the four dolls that he was now committed to provide for his girls. (HGG, 189.)

Äiti on kertonut tytöille, että heidän rikas isoisänsä tukee perhettä taloudellisesti: ”[...] Mami confided in her girls, swearing them never to repeat this to their father, ”without Papito, we would have to go on welfare.” (HGG, 174.) Aiemmin teoksessa Carlan häissä äiti on muistellut julkisesti avioliittonsa ensimmäisten vuosien vaikeutta, jolloin he olivat hänen mukaansa ”todella, todella köyhiä” (”we were really really poor” HGG, 43.):

”[...] If you girls only knew what we went through those days. Words can’t describe it [...] – three girls, and no money coming in.”

”Well,” the father interrupted. ”I was working.”

”Your father was working.” The mother frowned.[...]

”But that measly little paycheck barely covered the rent.” The father frowned. ”And my father,” the mother confided, ”was helping us out – ”

”It was only a loan,” the father explained to his son-in-law. ”Paid every penny back.”

”It was only a loan,” the mother continued. (HGG, 43.)

Isälle on tärkeää selittää vävyilleen, että hän on maksanut lainan takaisin ja kantanut ”hyvän miehen” tavoin vastuunsa perheensä elättämisestä. Isä haluaa antaa tyttärilleen rahaa myös näiden ollessa jo aikuisia, mutta ainoastaan salassa heidän aviomiehiltään:

The father told them there was plenty more where that had come from. The revolution in the old country had failed. Most of his comrades had been killed or bought off. He had escaped to this country. And now it was every man for himself, so what he made was for his girls. The father never gave his daughters money when their husbands were around. ”They might receive the wrong idea,” the father once said, and although none of the daughters knew specially what the father meant [...]. (HGG, 25–26.)

Patriarkaalisen järjestelmän mukaisesti perheen päänä isälle on kunnia-asia elättää ”omia naisiaan”: ”his harem of four girls”. (HGG, 26.) Tulkintani on, että patriarkaalisen isän käsityksen mukaan tytärten aviomiehet saattaisivat loukkaantua taloudellisesta avustuksesta ja kokea, että hän astuu heidän ”reviirilleen”. Isä ei anna koskaan shekkejä ja merkkää setelit, jotta tytöt muistavat, keneltä rahat tulevat: ”[...] the top one signed with the father’s name, *branding them his.*” (HGG, 25, kursiivi lisätty.) Näin isä pyrkii merkitsemään omaa reviiriään ja pitämään aikuiset tyttärensä yhä symbolisesti ja ainakin osittain ”oman haareminsa” piirissä. Tytöt eivät kuitenkaan koskaan ymmärrä miksi isä toimii näin, ja he hieman vitsailevatkin Papin varmaan olevan mukana joissakin hämäräbisneksissä, josta tämä käteinen raha on peräisin.

Traditionaalinen ajatusmaailma siirtyy vanhempien välityksellä seuraavalle sukupolvelle. Vaikka tyttöjen serkku Mundín on elänyt jo kauan Yhdysvalloissa ja on ajatuksiltaan ”vapaamielinen”, hänen käytöksensä muuttuu entisessä kotimaassa: ”When he’s in the States, where he went to prep school and is now in college, he’s one of us, our buddy. But back on the Island, he struts and turns macho, needling us with the unfair advantage being male here gives him.” (HGG, 127.) Myös Mundín on sisarensa Lucindan moraalinvartija ja suojeleja. (”he is her protector” HGG, 128.) Mundín pyrkii kaksinaismoraalia käyttäen hyödyntämään sekä miehisyytensä suoman vapauden Yhdysvalloissa että sukupuolensa takaamat etuoikeudet ja valta-aseman Dominikaanisessa tasavallassa: ”For all his liberal education in the States, and his sleeping around there and here, and his eager laughter when his Americanized cousins recount their misadventures, his own sister has to be pure.” (HGG, 125.) Patriarkaalinen järjestelmä pysyy voimissaan kontrolloimalla ja toiseuttamalla naisia. Teoksessa tämän valtasysteemin sanotaan myös tuottavan ja uusintavan itseään miestenvälisen solidaarisuuden avulla: ”Male loyalty is what keeps the macho system going, so Mundín will want to protect Manuel.” (HGG, 127.) Osoitan myös seuraavassa alaluvussa, kuinka miehet pyrkivät teoksessa auttamaan ja suojelemaan toisiaan, vaikka heidän käytöksensä alistaa naisia.

Dominikaanisessa tasavallassa yleinen miesvalta, sukupuolijako ja arvojen periytyminen sukupolvelta toiselle tulevat selvästi näkyviin teoksessa myös kohdassa, jossa perheen nuorimmalla tyttärellä Fifillä (Sofía) on dominikaanilainen poikaystävä Manuel, joka on itse asiassa juuri tyttöjen sedän Orlandon avioton poika: ”one of the illegitimates”. (HGG, 118.) Pian muut sisaret huomaavat, että ennen niin kiivasluonteinen Fifi on muuttunut ja antaa pojan määrällä itseään.¹⁷⁹ Myös Manuelissa piiryy kuva dominikaanilaisesta machomiehestä, jonka arvomaailma on epätasa-arvoinen ja naista alistava. Manuel on kuin diktaattori ja ”vanhan maailman” vanhemmat yhdessä paketissa: ”Lovable Manuel is quite the tyrant, a mini Papi and Mami rolled into one. Fifi can’t wear pants in public. Fifi can’t talk to another man. Fifi can’t leave the house without his permission.” (HGG, 120.) Manuel selittää käytöstään patriarkalisilla normeilla ja kertoo samalla, mitä mieltä yleisesti ollaan itsenäisistä (amerikkalaisista) naisista. Miesten käytökseen nämä samat arvottamiset eivät tietenkään päde. Nainen ei voi machon mukaan pärjätä ilman miestä tai sitten hänestä tulee ”huono nainen”:

”Manuel, why do you feel so upset when Fifi is on her own?” [...]

”Women don’t do that here.” [...] ”Maybe you do things different in your United States

¹⁷⁹ Fifi on joutunut rangaistuksena muuttamaan takaisin saarelle ja on asunut siellä nyt puoli vuotta.

of America.” His tone is somewhere between a tease and a taunt. ”But where does it get those *gringas*¹⁸⁰? Most of them divorce or stay *jamona*¹⁸¹, with nothing better to do than take drugs and sleep around.”

[...]

”Manuel,” Carla pleads. ”Women do have rights here too, you know. Even Dominican law grants that.”

”Yes, women have rights,” Manuel Gustavo agrees. A wry smile spreads on his face: he is about to say something clever.

”But men wear the pants.” (HGG, 122, kursiiivit alkuperäiset.)

Myös Carlos García on huolissaan miesten ja naisten tasa-arvoisuuden lisääntymisestä läntisessä maailmassa. Hänen pelkonsa on, että machomiehet katoavat maailmasta ja naiset ottavat vallan. Hän pitää omia vävyjään poikasina, jotka antavat naisten määrällä tekemisiään:

Where were the world’s men anymore? Every last of his sons-in-law was a kid; he could see that clearly. Even Otto, the famous scientist, was a school-boy with a pencil, doing his long division. The new son-in-law he even felt sorry for – he could see this husband would give out on his strong-willed second daughter. (HGG, 36.)

Carlos itse ei siedä tyttärlitään tai vaimoltaan vastustusta itseään ja hänen sääntöjään kohtaan:

”[...] Carlos was truly furious. It was bad enough that his daughter was rebelling, but here was his own wife joining forces with her. Soon he would be surrounded by a houseful of independent American women.” (HGG 145–146.) Carlos ei myöskään pidä länsimaisen kulttuurin mahdollistamasta naisen seksuaalisesta vapaudesta ja kokee esimerkiksi itsenäiset amerikkalaiset naiset uhkana. Amerikkalainen rouva Fanning saa Carlosin tukalaan tilanteeseen olemalla päällekkäyvä flirttaileva, jolloin Sandra huomioi: ”Papi looked down at his feet. Sandi had noticed before that around American *women* he was not himself. He rounded his shoulders and was stiffly well-mannered, like a servant.” (HGG, 180, kursiiivi lisätty.) Carlosin kokema ”alemmuudentunne” nimenomaan amerikkalaisten naisten seurassa ei siis liity vain kolonialismin tuottamaan hierarkkiseen rotujakoon ja etnisen alkuperän vuoksi koettuun alemmuuteen. Carlos kokee asemansa machomiehenä olevan uhattuna itsenäisen, aloitteellisen ja avoimen seksuaalisen rouva Fanningin seurassa. Pirjo Ahokkaan mukaan myös valkoiseen valtakulttuuriin kuuluvan (rikkaan) naisen katse voi sisältää objektivoidua ”fallista” vallankäyttöä ja rotusortoa vähemmistöjä kohtaan.¹⁸² Myös Carlosin voi mielestäni olettaa tämän kuvauksen perusteella kokevan Yhdysvalloissa tietynlaista yhtäaikaista rasismia ja seksismiä, sillä hän edustaa länsimaisen kulttuurin stereotyyppioissa muun muassa tummaa ja tulista latinomiestä.

¹⁸⁰ esp. **gringa** suom. ulkomaalainen (yleensä yhdysvaltalainen) nainen

¹⁸¹ esp. **jamona** suom. naimaton nainen; ”vanhapiika”

¹⁸² Ahokas 2000, 292.

Carlosin ja Lauran tyttäret ovat naisia, jotka ovat saaneet kotonaan ja entisen kotimaansa välityksellä perinteisen patriarkaalisen kasvatuksen, mutta he ovat eläneet suurimman osan elämästään kulttuurissa, jossa naisen asema on muuttunut tasa-arvoisemmaksi. Tämä aiheuttaa konflikteja perheen keskuudessa ja tuottaa lähes kaikille päähenkilöille identiteetikriisejä, joita käsittelen luvussa viisi. Myös Laura pelkää nuorten tyttöjensä amerikkalaistuvan liikaa eli väärällä tavalla ”villien ja kevytkenkäisten” amerikkalaisten keskuudessa (”wild and loose Americans” HGG, 114.). Isä pyrkii kontrolloimaan tyttäriensä käyttäytymistä ankarasti: ”I don’t want loose women in my family,’ he had cautioned all his daughters. Warnings were delivered communally, for even though there was usually the offending daughter of the moment, every woman’s character could use extra scolding.” (HGG, 28.) Mielestäni Lauran ja Carlosin länsimaisten juurien ja länsimaisen elintavan ihannointi on tuottanut uhan patriarkaaliselle järjestelmälle perheen muuttaessa Yhdysvaltoihin.¹⁸³ Tytöt alkavat kasvaa ja sopeutua länsimaiseen kulttuuriin kaikin tavoin. Vanhemmat pelkäävät, että tyttäristä tulee liian vapaita (eli ”siveettömiä”) ja itsenäisiä: ”Mami and Papi got all worried they were going to lose their girls to America. [...] Winters whenever one of us got out of line, Mami and Papi would march out the old ‘Maybe what you need right now is some time back home to help set you straight.’” (HGG, 109.), ja pian he alkavatkin lähettää tyttöjä joka kesä Dominikaaniseen tasavaltaan. Sopeuduttuaan uuden maan tapoihin tytöt eivät kuitenkaan enää innostu viettämään useita kuukausia entisessä kotimaassaan, jossa tiukat patriarkaaliset säännöt rajoittavat ja jossa kaikki sukulaiset voivat koko ajan seurata ja määrällä heidän tekemisiään:

We began to develop a taste for the American teenage good life, and soon, Island [sic] was old hat, man. Island was the hair-and-nails crowd, chaperones, and icky boys with all their macho strutting and unbuttoned shirts and hairy chests with gold chains and teensy gold crucifixes. By the end of a couple of years away from home, we had *more* than just adjusted. (HGG, 108–109, kurssiivi alkuperäinen.)

Vanhemmat selittävät matkoja sillä, että tytöt eivät saisi unohtaa omia juuriaan ja sukulaisiaan: ”And she [Laura] gave us little pep talk on family and how important roots were.” (HGG, 111.) Mutta tytöt tietävät, että kyseessä on vanhempien halu juurruttaa heidät perinteisiin sukupuolirooleihin ja saada jatkettua omaa sukuaan ”oikeanlaisilla” ihmisillä, jotta dominikaanilainen ”valkoinen” eliitti pysyy yllä ja ”rodullisesti puhtaana”: ”The hidden agenda was marriage to homeland boys, since everyone knew that once a girl married *an American*, those grandbabies came out jabbering in English and thinking of the Island as a place to go get a suntan.” (HGG, 109, kurssiivi lisätty.)

¹⁸³ Vrt. Marilyn French mainitsee, että länsimaissa vaikuttanut 1960-luvun seksuaalinen ja feministinen ”vallankumous” koettiin katolisen kirkon patriarkaalista järjestystä uhkaavana, ja 1960-luvulla esimerkiksi abortti pyrittiin kieltämään

Laura toteuttaa mielestään vapaampaa kasvatustyyliä, mutta tosiasiaissa hän suosii vanhoja patriarkaalisia arvoja. Teoksen loppuosassa, jossa kuvataan tyttöjen lapsuutta Dominikaanisessa tasavallassa, kerrotaan Lauran ”amerikkalaisista” kasvatustavoista: ”Laura is raising her girls American style, reading all the new literature, so she knows she shouldn’t have beaten Yoyo [...]”¹⁸⁴ (HGG, 202.) Sitaatti kielii myös Lauran kolonialistisesta asenteesta, sillä hän pitää ”amerikkalaisia” menetelmiä parempina kuin dominikaanilaisia. ”Vanhasta ja uudesta maailmasta” ammentavat kasvatustavat ovat sekoitus kolonialistisia ja amerikkalaisia arvoja. Patriarkaalisen järjestelmän ylläpito on ”vanhan maailman” vanhemmille vähintään yhtä tärkeä, ja tässä tapauksessa jopa ensiarvoisempi, kuin rodulliseen valtajakoon liittyvä länsimaisuuden ihanne. Lauran ja Carlosin ”valkoiset amerikkalaiset arvot” eroavat jyrkän patriarkalisuutensa vuoksi kuitenkin 1960-luvun ja sen jälkeisen ajan yhdysvaltalaisen valtavirran moraalikonventioista, joita he eivät voi hyväksyä.

3.1.1 Heteromatriisi ja sukupuolen performatiivisuus

Judith Butlerin mukaan ”ei ole olemassa luonnollista ydinsukupuolta vaan sukupuoli ilmiönä ja miesten ja naisten väliset erot ovat laajamittaista tuottamista ja vallankäytön tulosta”.¹⁸⁵ Patriarkaalinen kulttuuri tuottaa feminiinisyttä ja maskuliinisuutta eri instituutioissa sekä sosiaalisissa käytänteissä; esimerkiksi vaatimalla miehiltä ja naisilta tietynlaista pukeutumista ja käyttäytymistä. Myös tutkimastani teoksesta käy ilmi, kuinka seksuaalisuutta, sukupuolta ja identiteettiä tuotetaan ja rakennetaan performatiivisesti eli esittämisen ja jäljittelyn avulla jyrkästi joko maskuliiniseksi tai feminiiniseksi ja heteronormatiiviseksi. Butlerin mukaan sukupuolta tuotetaan kurinpidollisilla toimilla, siis rangaistusten uhalla, kaksinapaiseksi ja näennäisesti koherentiksi itsensä salaavissa valtarakenteissa.¹⁸⁶ Sukupuolten tuottaminen kytkeytyy heteromatriisin ylläpitämiseen, joka tuottaa ”valheellisen, sukupuolta heteroseksuaalisuuden hyväksi vakauttavan konstruktion ja lisääntymisen alueelle paikantuvan seksuaalisuuden sääntelyn”.¹⁸⁷ Tämä rajoittaa inhimillistä monimuotoisuutta, sillä

sen piirissä yhä jyrkemmin. French 1993, 108–109.

¹⁸⁴ Yota rangaistaan, koska hän on saattanut koko perheen vaaraan puhuttuaan naapureille isän (Yon mielikuvituksessaan kehittämästä, mutta oikeasti olemassa olevasta) aseesta. Trujillon salaisen poliisin SIM:n miehet väijyvät joka puolella, eikä isän kuuluminen vallankumousliikkeeseen saa paljastua. Olosuhteet ovat diktatuurin aikaan äärimmäisen stressaavat ja alituinen pelko saa ihmiset toimimaan ”ei-sivistyneillä” tavoilla, kuten käyttämään väkivaltaa rangaistuskeinona: ”But you lose your head in this crazy hellhole, you do, and different rules apply.” (HGG, 202.)

¹⁸⁵ Pulkkinen et al. 2006, 9–10.

¹⁸⁶ Butler 2006, 234.

¹⁸⁷ Ibid. 234.

se ”peittää alleen kaikki ne sukupuolen epäjohdonmukaisuudet, jotka ovat valtoimenaan niissä hetero- ja biseksuaalisissa konteksteissa, joissa sosiaalinen sukupuoli ei välttämättä seuraa biologisesta sukupuolesta ja joissa halu – tai seksuaalisuus yleisemminkin – ei näytä seuraavan sosiaalisesta sukupuolesta”.¹⁸⁸ Butler jatkaa: ”Sukupuolta ei pitäisi rakentaa pysyväksi identiteetiksi tai toimijuuden paikaksi, josta seuraa erilaisia tekoja. Sukupuoli on pikemminkin identiteetti, jota muotoillaan heiveröisesti ajassa ja joka pannaan alulle ruumiin ulkopuolisessa tilassa *tyyliteltyjen tekojen sarjana*. Sukupuolen seurausvaikutus tuotetaan ruumiin tyylittelyllä, ja se täytyykin ymmärtää arkiseksi tavaksi, jolla *ruumiilliset eleet, liikkeet ja erilaiset tyylit muodostavat illuusion pysyvästä sukupuolituneesta minuudesta*.”¹⁸⁹ Tässä luvussa tarkastelen edelleen, kuinka patriarkaatti ja sen rajoittunut ihmiskuva sitovat ja määrittelevät niin naisia kuin miehiäkin yksilöinä. Myös Alvarezin teoksessa tyttöjä ja poikia tuotetaan eri tavalla. Lapset opetetaan toimimaan sosiaalisesti hyväksytyjen sukupuolitettujen patriarkaalisten normien mukaan ja tavoittelemaan juuri naisille tai miehille ”ominaisia” asioita.

García de la Torren suvun tytöillä ja pojilla on erilaiset oikeudet ja mahdollisuudet ja heitä pyritään kasvattamaan tiettyihin sukupuolirooleihin pienestä pitäen. Rikkaat suvut lähettävät lapsensa kouluun Yhdysvaltoihin, mutta useassa kohdin teosta mainitaan, että vain pojat saavat jäädä opiskelemaan ja suorittamaan tutkintoa yliopistoon. Patriarkaalisten normien mukaan dominikaanilaisen tytön on tietyissä iässä alettava valmistautua avioliittoa ja äitiyttä varten, ja yleisen asenteen mukaan liika koulutus pilaa naisen: ”Mimí was known as ‘the genius in the family’ because she read books and knew Latin and had attended an American college for two years before my grandparents pulled her out because too much education might spoil her for marriage.” (HGG, 228.) Tía Mimístä tulee jopa de la Torre -suvun lasten keskuudessa pilkan kohde, sillä täti on vielä 28-vuotiaana naimaton ja kaikkien mielestä jo ”vanhapiika”: ”[...] Mimí was an ‘old maid’. ‘The day Tía Mimí marries, cows will fly,’ we cousins teased.” (HGG, 229.) Tosin ”poikatyttö” Yolandan asenne naimattomuuteen on jo lapsena erilainen kuin mitä traditionaaliset normit edellyttävät: ”I did not think any less of my aunt for being single. In fact, as a tomboy, I had every intention of following in her footsteps.” (HGG, 229.) Hänelle Tía Mimí toimii perinteisen naisen roolin hylkäävänä vaihtoehtoisena esikuvana.

Katolinen kirkko on pyrkinyt riistämään naisilta heidän oman ruumiinsa ja seksuaalisuutensa itsemääräämisoikeuden muun muassa kieltämällä ehkäisyn ja tuomitsemalla

¹⁸⁸ Ibid. 228.

¹⁸⁹ Ibid. 235. Kursiivit alkuperäiset.

abortin hyvin jyrkästi.¹⁹⁰ Alvarezin teoksessa tytöille on olemassa tietyt sallitut käyttäytymismallit ja myös katolisen koulun nunnat opettavat heille, kuinka käyttäytyä kunniallisen naisen tapaan. Naisen keho mystifioidaan uskonnollisuuden välityksellä, eikä naisen seksuaalisuutta tai halua näiden opetusten mukaan ole olemassa:

In religious instruction classes, Sor Juana had told how God clothed Adam and Eve in the Garden of Eden after they have sinned. "Your body is a temple of the Holy Ghost." At home, the aunts had drawn the older girls aside and warned us that soon we would be señoritas who must guard our bodies like hidden treasure and not let anyone take advantage. It was around this time that strong pressure was put on me to stop playing with Mundín and to join the other young-lady cousins in their grownup beautician games and boy gossip inside the house. (HGG, 234–235.)

Tytön neitsyyden säilyttäminen avioliittoon saakka on arvo, jota patriarkaalisisessa kulttuurissa pyritään suojelemaan koko suvun voimin. Pienellä saarella on mahdotonta hankkia ehkäisyvälineitä, sillä kaikki vartioivat nuorten tyttöjen siveellisyyttä ja "puhtautta":

She [Fifi] has admitted that the stuff is getting more and more to the point, and the problem is that she has no contraception. Anyone on the Island she might go for pills or diaphragm would know who she is and would surely rat on her to the family. And Manuel won't wear a rubber.

"He thinks it might cause impotence," Fifi says, smiling sweetly, cherishing his cute male ignorance. (HGG, 123.)

Sitaatista käy ilmi, että poikien ei tarvitse juurikaan huolehtia ehkäisystä, sillä eiväthän he voi tulla raskaaksi, eikä heidän poikuutensa säilyttäminen ole koko yhteisön huolenaiheena. Jotkut pojat näyttävät myös saaneen vääränlaista tietoa ehkäisyvälineistä, joita he miessukupuolisina pystyisivät periaatteessa ostamaan ilman vanhemman sukupolven ylläpitämää sosiaalista kontrollia. Jos nuori tyttö kuitenkin tulee raskaaksi ennen avioliittoa, hänen on välittömästi avioiduttava välttyäkseen häpeältä sekä pelastaakseen oman ja sukunsa kunniallisuuden: "'Tell him that *not* using one most surely can cause pregnancy.' A pregnant Fifi would have to do what is always done in such cases on the Island – marry immediately and brace herself for the gossip when her 'premature baby' comes out fat and fully grown." (HGG, 123, kursivi alkuperäinen.) Kun Fifi menee myöhemmin elämässään naimisiin Oton kanssa ja saa ensimmäisen lapsensa, sisaret keskustelevat keskenään ja laskevat leikkiä asiasta: "'The baby was born exactly nine months and ten days after the wedding.' 'Thank God for the ten days,' Carla says." (HGG, 64.)¹⁹¹

¹⁹⁰ French 1993, 111.

¹⁹¹ Tämä on tietenkin mainittu jo teoksen alkupuolella, koska kerronta kulkee eteenpäin käänteisessä järjestyksessä.

Yhdysvalloissa Garcíolla ei ole enää samaa luokka- ja sukustatusta turvanaan kuin Dominikaanisessa tasavallassa. Yhdysvaltoihin muutettuaan Sandra muistelee vauraita kotiolojaan. Suvun tyttöjä ja poikia on kohdeltu eriarvoisesti pienestä pitäen:

At home there had always been a chauffeur opening a car door or a gardener tipping his hat and a half dozen maids and nursemaids acting as if the health and well-being of the de la Torre-García children were of wide public concern. *Of course, it was usually the de la Torre boys, not the girls, who came in for special consideration.* Still, as bearers of the de la Torre name, the girls were made to feel important. (HGG, 174, kurssiivi lisätty.)

Tyttöille elämässä on yksi ennalta valittu tie vaimona ja äitinä¹⁹², mutta García de la Torre -suvun poikalapsille koko maailma ja kaikki sen mahdollisuudet tuntuvat olevan avoinna. Kuten aiemmin kävi ilmi, perheen patriarkka Carlosille Sofían pojan syntyminen oli iso asia. Pojan syntymä merkitsee isälle paljon enemmän kuin Sofían tyttären, joka on ollut hänen ensimmäinen lapsenlapsensa. Sofía järjestää poikansa ristiäiset ja isänsä 70-vuotisjuhlat samalle päivälle omaan kotiinsa. Carlos lepertelee pikku-Carlosille, joka tosin näyttää ristiäispuvussa aivan tytöltä (”Little Carlos, looking very much like a little girl” HGG, 33.):

”Charles the Fifth; Charles Dickens; Prince Charles.” He enumerated the names of famous Charleses in order to stir up genetic ambition in the boy. “Charlemagne,” he cooed at him also, for the baby was large and big-boned with blond fuzz on his pale pink skin, and blue eyes just like his German father’s. (HGG, 26.) [...]

”You can be president, you were born here,” the grandfather crooned. ”You can go to the moon, maybe even to Mars by the time you are of my age.”

His macho babytalk brought back Sofía’s old antagonism towards her father. How obnoxious for him to go on and on like that while beside him stood his little granddaughter, wide-eyed and sad at all the things her baby brother, no bigger than one of her dolls, was going to be able to do just because he was a boy. ”Make him stop, please,” Sofía asked her husband. (HGG, 27.)

Kertojan ironinen huomio siitä, että pikku-Carlos näyttää ristiäismekossaan tytöltä, joka yllä olevassa sitaatissa vertautuu myös sisarensa nukkeen, osoittaa jälleen sukupuolten erojen tuotetun luonteen. Pienten vauvojen sukupuolta on usein mahdotonta päätellä heidän ulkonäöstään, joten sukupuolen performatiivinen tuottaminen alkaa varhain. Butlerin mukaan kehot inhimillistetään kulttuurisesti sukupuolen mukaan heti lapsen syntymän jälkeen. Normatiivinen naiseuden tai mieheyden tuottaminen alkaakin jo siitä hetkestä kun kysytään, onko lapsi tyttö vai poika.¹⁹³

Pieni poika lähentää Carlosia myös hänen vävyynsä Ottoon ja muiden tyttärien miehiin, sillä koskaan aiemmin miehiä ei ollut kutsuttu isän syntymäpäiville. Isän kohteliaiden kiertoilmausten kautta tyttäret olivat aina ymmärtäneet: ”[...] he was saying to them: Don’t

¹⁹² Ks. myös esim. Alvarez 1999, 42.

¹⁹³ Butler 2006, 194. Jos keho ei sovi kaksijakoiseen heteronormiin (esimerkiksi intersukupuoliset) se jää inhimillisen ulkopuolelle.

bring the men home for my birthday.” (HGG, 26.) Siksi isän 70-vuotispäivistä tuli merkkipäivä myös muilla tavoin: “[...] the real coup was how Sofía had managed to have the husbands included this year. [...] Sofía passed the compliment off on little Carlos. The boy had opened the door for the other men in the family.” (HGG, 33.) Aikaisemmin Carlos on suhtautunut Ottoon suurella varauksella, mutta kun tuore isä ja isoisä katsovat suvun ”uutta viikinkiä” (”the new Viking” HGG, 27), Carlos sanoo: ”’You can be as great a man as your father,’ the grandfather said. This was the first compliment the father-in-law had ever paid any son-in-law in the family. [...] They were friends now.” (HGG, 27.)

Lukija huomaa pian, kuinka teoksessa toistuvasti ihmetellään Garcían perheen neljää tytärtä: “[...] and strangers counted them, ‘One, two, three, four girls! No sons?’ ‘No,’ the mother said, apologetically. ‘Just the four girls.’” (HGG, 40–41.) Patriarkaalisen kulttuurin suosiman miessukupuolisuuden vuoksi äiti pahoittelee, että perheessä on *vain* nämä neljä tytärtä. Carlos vain tyytyy toistelemaan samaa fraasia, jolla hän myös tulee verranneeksi lastentekoa miehiseen kyvykkyyteen: ”No one really knew if he was secretly displeased in his heart of hearts that he had never a son, for the father always bragged, ‘Good bulls sire cows,’ [...]” (HGG, 40.) Kun perheen neljäs tytär Sofía on syntynyt, Laura pahoittelee myös miehelleen, ettei pysty synnyttämään tälle haluttua poikaa: ”That night she was finally born, her father came in, and I knew he was a little disappointed, especially after such a long wait. And I said, *I can’t help it, Lolo, they come out girls*, and all he said was, *Good bulls sire cows*, like it was a credit to him.[...]” (HGG, 58, kursiivit alkuperäisiä.) Pelkkien tyttölasten syntyminen kääntyy isän toistamassa puheessa positiiviseksi miehiseksi teoksi, mutta Laura kokee kuitenkin jollakin tapaa epäonnistuneensa naisena ja äitinä, koska hän ei ole pystynyt synnyttämään poikaa.¹⁹⁴ Kun perhe on asunut jo jonkin aikaa Yhdysvalloissa, Carlos miettii paluuta Dominikaaniseen tasavaltaan, jossa poliittinen tilanne on hieman rauhoittunut. Laura ei halua enää palata jyrkän patriarkaaliseen kotimaahansa, jossa hän ei naisena ole ylempiluokkaisuudestaan huolimatta ”mikään”: ”But Laura had gotten used the life here. She did not want to go back to the old country where, de la Torre or not, she was only a wife and a mother (and a failed one at that, since she had never provided the required son).” (HGG, 143–144.)

Myös aikuisten kesken sukupuolijaottelu toimii ja miehet ja naiset hoitavat omia asioitaan: ”The patio is sex segregated – the men sit to one side, smoking their cigars and tinkling their rum drinks. The women lounge on wicker armchairs by the wall lamps,

¹⁹⁴ Tosiasiassahan naisen munasolu sisältää aina X-kromosomin, kun taas siittiösolu sisältää joko X- tai Y-kromosomin, jonka avulla lapsen sukupuoli biologisesti määrittyy, eikä kukaan pysty lapsen sukupuolta itse valitsemaan.

exclaiming over whatever there is to be exclaimed about.” (HGG, 126–127.) Patriarkaatin machosysteemi ylläpitää jyrkkää heteroseksististä sukupuolijakoa, jossa homoseksuaalisuus ei ole sallittua. Kun Tío Orlandon aviottoman pojan Manuelin olemassaolo tulee julki, Orlandon veli pyrkii miestenvälisen solidaarisuuden nimissä auttamaan tämän, mutta samalla myös itsensä pois tukalasta tilanteesta: ”Another uncle, Ignacio, offers to take Manuel Gustavo on as his own illegitimate son. He’s never married and is always getting ragged about being homosexual. So two men are off the hook with one bastard.” (HGG, 119.) Homoseksuaalisuus näyttäytyy sosiaalisena tabuna, jonka kieltämisellä pidetään yllä kehon rajoja.¹⁹⁵ Butlerin mukaan normatiivinen ”ymmärrettävissä oleva identiteetti” muodostuu erilaisten sääntöjen noudattamisesta: ”Nämä säännöt ovat osin muotoutuneet sukupuolihierarkian ja pakkoheteroseksuaalisuuden matriisien mukaisesti, ja ne operoivat *toiston* avulla”.¹⁹⁶

Kuten olen väittänyt, maskuliinisuutta tuotetaan machosysteemissä miehuutta korostavalla käyttäytymisellä ja feminiinisyttä muun muassa korostetun naisellisella pukeutumisella. Kun Yolanda kasvaa hänet pyritään erottamaan hänen poikaserkustaan Mundínista, joka on myös tytön paras ystävä. Myös tässä kohdin nimenomaan naiset, tässä tapauksessa lasten äidit, rohkaisevat ja jopa käskvät lapsia noudattamaan tietynlaisia patriarkaalisia sukupuolinormeja. Laura ei halua, että Yolanda käyttää isovanhempiensa New Yorkin tuliaisena tuomaa ”cowgirl” -asua ja kehottaa Yolanda käyttäytymään tytöille sopivalla tavalla:

My mother disapproved. The outfit would only encourage my playing with Mundín and the boy cousins. It was high time I got over my tomboy phase and started acting like a young lady señorita. ”But it *is* for girls,” I pointed out. ”Boys don’t wear skirts.” Mamita threw her head back and laughed. ”This one is no fool. She’s as smart as Mimí even if she doesn’t get it from books.” (HGG, 228, kursiivi alkuperäinen.)

Äiti toivoisi Yon olevan ”tyttömäisempi”, eikä halua tämän toimivan Yolle itselleen ominaisilla tavoilla. Yolanda yrittää perustella vielä oikeuttaan pukeutua asuun, sillä hän on jo oppinut, että sukupuolta ilmaistaan ulkomuodon avulla, esimerkiksi pukeutumalla hameeseen. Butlerin mukaan juuri tällaiset normatiiviset käyttäytymis- ja kehoideaalit ovat vallankäyttöä ja normatiivista väkivaltaa.¹⁹⁷ Sukupuoli-ihanteita ylläpidetään kontrolloimalla pukeutumista ja tekoja; niitä ohjataan normatiivisesti hyväksytyyn suuntaan.¹⁹⁸

Teoksen alussa ”amerikkalaisen” aikuisen Yolandan ero omiin sukulaisiin tulee esiin hänen erilaisesta pukeutumisestaan – siinä missä serkut ovat viimeisen päälle huoliteltuja ja

¹⁹⁵ Vrt. Butler 2006, 222.

¹⁹⁶ Butler 2006, 241. Kursiivi alkuperäinen.

¹⁹⁷ Pulkkinen et al. 2006, 30–31.

¹⁹⁸ Ibid. 2006, 32.

korostetun naisellisia värikkäissä ja tiukoissa asuissaan ("the cousins are flashes of color in turquoise jumpsuits and tigh jersey dresses" HGG, 3.) Yolandan ulkomuoto vaikuttaa huolettomalta ja pelkistetyltä ("shabby in a black cotton skirt and jersey top" HGG, 3.), Meachamin mukaan jopa androgyyniltä.¹⁹⁹ Amerikkalaistunut, eronnut, feministinen ja itsenäinen Yolanda poikkeaa myös ajeltavalla elämäntyyllillään dominikaanilaisista sukulaisnaisista, joiden elämä keskittyy pitkälti kotiin, lapsiin ja aviomieheen suuressa sukuyhteisössä. Meachamin mukaan Yolandan hahmo haastaa normatiivisia esityksiä feminiinisestä ja maskuliinisesta, ja täten se myös häivyttää ja purkaa binaarisia vastakohtapareja, joiden varassa sukupuoli ja seksuaalisuutta tuotetaan.²⁰⁰ Serkkujen korostettu feminiinisyyden ja Yolandan androgyyniys sitä vasten paljastaa sukupuolen performatiivisuuden ja myös mahdollisuuden purkaa normatiivisia rakenteita, jolloin identiteettejä voidaan alkaa nähdä ja tuottaa toisin.²⁰¹ Serkkujensa mukaan Yolanda on "kuin lähetyssaarnaaja". ("like a missionary" HGG, 3.) Yo ja hänen sisarensa taas kutsuvat saarella asuvia tyttöserkkujään, jotka pukeutuvat korostetun feminiinisesti nimityksellä: "the hair-and-nails cousins" (HGG, 108.). Myös Sofíasta eli Fifístä tulee puolen vuoden saarella asumisen jälkeen korostuneen kiinnostunut omasta ulkonäöstään. Laura pitää tytärtään tyylikkäänä, mutta sisarten mielestä Fifí näyttää ylipukeutuneena ja meikattuna lähinnä mauttomalta ja saa heidät vitsailemaan: "'She's turned into a S.A.P.,' Yoyo mutters. A Spanish-American princess. [...] 'My God, Fifí,' [...] 'Where's the party?'" (HGG, 118) Myöskään aikuisen Yolandan ajatukset serkustaan Lucindasta eivät ole kovin mairittelevia: "In her designer pantsuit and frosted, blown-out hair, Lucinda looks like a Dominican magazine model, a look that has always made Yolanda think of call girls." (HGG, 4–5.) Lucindan ulkonäkö saa Yolandan ajatuksissa aikaan miellelyhtymän maksullisiin naisiin. Tällainen performatiivinen "ylinaisellisuus" herättää ajatuksen jopa oman sukupuolensa parodioimisesta, mikä tosin näyttää tapahtuvan Lucindalla tarkoituksettomasti.²⁰² Butlerin mukaan esimerkiksi juuri

¹⁹⁹ Meacham 2003, 136.

²⁰⁰ Ibid. 136; vrt. myös Butler 2006, 77.

²⁰¹ Ks. esim. Butler 2006, 135.

²⁰² Vrt. Butler 2006, 235. Butlerin mukaan sukupuolta toistetaan julkisissa esityksissä: "Samoin kuin muissakin rituaalisissa sosiaalisissa näytelmissä sukupuolen tekeminen vaatii esitystä, joka toistetaan. Toistossa sosiaalisesti jo vakiinnutettuja merkityksiä esitetään ja koetaan uudelleen." Ks. myös Butler 2006, 230–232. Esimerkiksi drag-performanssi paljastaa sukupuolta parodioidessaan sukupuolen itsensä jäljittelevän rakenteen. Siksi siinä on essentialistista sukupuolikäsitystä kumoavaa voimaa. Butler jatkaa: "Niin ikään sukupuoliparodia paljastaa, että alkuperäinen identiteetti, jonka mukaan sukupuoli itsensä muotoilee, on jo jäljitelmä vailla alkuperää. Täsmällisemmin ilmaistuna alkuperäinen identiteetti on tuotos, joka itse asiassa – tai itsensä seurauksena – esiintyy imitaationa. Tästä ikuisesti paikaltaan siirtymisestä muodostuu identiteettien liukuvuus, joka viittaa avoimuuteen uusille merkityksellistämislle ja uudelleen kontekstualisoimiselle; parodinen moninaistuminen tekee tyhjäksi hegemonisen kulttuurin ja kriitikoidensa väitteen sukupuoli-identiteetin luonnollisuudesta ja olemuksellisuudesta."

liioittelu paljastaa sukupuolen tuotetun luonteen: ”Sukupuolen parodinen toisto paljastaa harhakuvitelmakeksi myös ajatuksen sukupuoli-identiteetistä kartoittamattomana syvyytenä ja sisäisenä substanssina. Huomaamattoman ja poliittisesti pakotetun performatiivisuuden seurauksena sukupuoli on ”teko” ja avoin säröille, itseparodialle, itsekritiikille ja sellaisen ”luonnollisen” liioitteleville näytöksille, jotka juuri kaikessa ylettömyydessään paljastavat sukupuolen pohjimmiltaan kuvitteelliseksi.”²⁰³

Tytöille ja pojille määrätään pienestä pitäen erilaiset käyttäytymismallit, joita heiltä odotetaan, mutta myös ulkoisesti lasten tulee olla normatiivisia sukupuolensa edustajia. Edelleen Butlerin sukupuolen performatiivisuuteen osuvasti liittyvä kohta löytyy teoksen toisen osion viimeisestä luvusta ”Floor Show”, jonka fokalisoijana on Sandi. Garcíat ovat juuri lähdössä ravintolaan ensimmäistä kertaa uudessa kotimaassa. Laura on huolissaan siitä, osaavatko hänen pienet lapsensa käyttäytyä kunnolla ja pyrkii rajoittamaan näiden vapauksia kieltämällä tietynlaisen käyttäytymisen etukäteen. Hän on jo usean päivän ajan ennen ravintolaillallista kertonut tyttärilleen mitä he eivät saisi tehdä. Äiti on myös sanonut, että hän tilaa heidän ruokansa ja tyttöjen tulee syödä sitä ruokaa, mitä eteen tuodaan. Myös Kelly Oliver huomioi, että tyttöjen ja naisten ruumista ja valinnanvapautta rajoitetaan käyttäytymissäännöillä, ja samassa luvussa äiti kontrolloi heidän ruumiitaan myös vaatekappaleilla²⁰⁴ vertauskuvallisesti ja suoranaisesti: ”As Mami and Papi finished dressing, the girls watched, fussing at their tights, an uncomfortable new article of clothing. [...] They made you feel like those bandaged mummies in the museum.” (HGG, 172.) Tytöt joutuvat totuttelemaan lapsesta saakka naisille tarkoitettuihin feminiinisyyttä ilmaiseviin vaatekappaleisiin kuten tiukkoihin sukkahousuihin. Sandi miettii, muuttavatko uudenlainen pukeutuminen ja kiristävät vaatteet heidät kokonaan samankaltaisiksi kuin ympärillä olevat valkoiset amerikkalaiset: ”If you unwrapped them, [...], would they still be dark Egyptians or would their skin have turned pale after such long bondage – like American skin under all these heavy clothes for the winter that was just starting?” (HGG, 172.)

Mielestäni tämä naisen ruumiin kontrolloinnin ja feminiinisyyden performatiivisuuden kuvaus vertautuu aiemmin teoksessa luvussa ”Trespass” kerrottuun tarinaan Carlan kasvukivuista; tarinan, joka tietenkin tapahtuu kronologisessa aikajärjestyksessä tyttöjen lapsuusvuosien jälkeen. Carla häpeää kasvuaan ja inhoaa omaa naiseksi kehittyvää ruumiistaan, jonka vuoksi häntä myös ahdistellaan ja kiusataan. Hän ajattelee, että hänen kehonsa ei muuttuisi, jos hän sitoisi sen: ”How she wished she could wrap her body up the

²⁰³ Butler 2006, 243–244.

²⁰⁴ Ks. Oliver 2002, 239.

way she'd heard Chinese girls had their feet bound so they wouldn't grow big. She would stay herself, a quick, skinny girl with brown eyes and a braid down her back, a girl she had just begun to feel could get things in this world.” (HGG, 154.) Paradoksaalisesti Carla haluaisi itse sitoa ruumiinsa, jotta se pysyisi kokonaan lapsenkaltaisena ja takaisi hänelle vapauksia tietyistä asioista maailmassa. Kiinalaisten tyttöjen ja naisten jalat taas sidottiin, jotta heidät voitiin eristää muusta maailmasta ja etteivät he pystyisi liikkumaan vapaasti tai juoksemaan, ja koska se vastasi tuon ajan kauneusihannetta.²⁰⁵ Tämä kuvastaa myös kauneusihanteiden keinoitekoisuutta. Väite siitä, että pienet jalat ovat perinainen ominaisuus, joka kuitenkin tuotetaan keinoitekoisesti, on esimerkki kauneuskäsitysten ja feminiinisten ruumiin normien tuotetusta luonteesta. Samoin sukupuolta voidaan tuottaa ja esittää eri aikakausina eri tavoin kulttuuristen ja ideologisten normien mukaisesti, jotka ovat valtasuhteiden sääntelemiä.

Naisen ruumiin ja käyttäytymisen rajoittamiseen kontrastoituu luvussa ”Floor Show” amerikkalaisen rouva Fanningsin ”vapaa” ja hillitön käyttäytyminen. Lisäksi myöhemmin samassa luvussa Sandi huomioi espanjalaisen ravintolan ”villit” tanssijanaiset, joihin Sandi identifioi itsensä ja samaistuu heidän etnisen alkuperänsä vuoksi:

These were not the dainty and chaste twirls and curtsies of the ballerinas at Lincoln Center. These women looked, well – Sandi knew no other way to put it – they looked as if they wanted to take their clothes off in front of the men. [...] This wild and beautiful dance came from people like her, Spanish people, who danced the strange, disquieting joy that sometimes made Sandi squeeze Fifi's hand hard until she cried or bullfight Yoyo with a towel until both girls fell in a giggling, exhausted heap on the floor that made La Bruja beat her ceiling with a broom handle. (HGG, 184–185.)

Tanssijanaiset vaikuttavat avoimen seksuaalisilta, mutta silti heidän vapautensa, elämänilonsa ja naiseutensa esille tuominen näyttää olevan mahdollista vain miehen katseen alaisena. Sandin mukaan naiset näyttävät siltä kuin haluaisivat riisuutua miesten edessä, eli esittelevän ja esittävän naiseuttaan miehille, ja heteronormatiivisuuden mukaan vain miehille. Patriarkaalinen heteronormatiivinen käsitys, jossa nainen on olemassa miestä varten, ei omaa itseään tai esimerkiksi lesbokontekstissa naisen halun ja katseen kohteena, on implisiittisesti läsnä tässä kuvauksessa. Sandra samaistuu etniseltä identiteetiltään tanssijoihin, sillä hänelle on aina – heteroseksismin lisäksi – opetettu, että hän on espanjalaisten valloittajien jälkeläinen. Sukupuolen lisäksi myös etnisyyden performatiivinen luonne korostuu espanjalaisessa ravintolassa ja jo luvun otsikossa ”Floor Show”. Tanssijanaiset ovat ravintolan näyttämöllä esittämässä naiseuttaan sekä espanjalaisuuttaan tietyin elein ja merkein newyorkilaiselle yleisölle. Tässä kohtaa myös vähemmistökulttuuriin kohdistuva eroottinen

²⁰⁵ Ks. esim. French 1993, 124.

katse voi toimia valtakulttuurin rodullistavan eron tuottamisena. Valtakulttuureissa tukahdutettu seksuaalisuus heijastetaan vähemmistöihin, jolloin heidät on monesti yliseksualisoitu.²⁰⁶ Esimerkiksi Foucault kuitenkin hylkäsi freudilaisen psykoanalyysin teorian ”länsimaisen seksuaalisuuden” repressio-hypoteesin ja esitti, että länsimaisen ihmisen seksuaalisuus ei ole torjuttu ja tiedostamattomassa piilevä, vaan myös se on valtajärjestelmissä *rakennettu* sellaiseksi kuin se on. Foucault tutki kulttuurin kehityslinjoja ja niiden seksualisoitumista valta-asetelmissa. Hänen mukaansa juuri niiden välityksellä on luotu ja muovautunut alun alkaenkin se, mitä ymmärrämme seksuaalisuudella.²⁰⁷ Myös Alvarezin romaanin lukuisista kohdista tulee esiin, kuinka sukupuolta ja seksuaalisuutta tuotetaan valtajärjestelmissä ja ylläpidetään performatiivisesti.

Edellisestä sitaatista käy ilmi myös Sandin ja sisarten villi ja äänekäs käytös, jollainen ei ole tytöille sopivaa. Tyttöjen käyttäytymistä tulee kontrolloida ja heidät täytyy pitää kurissa. New Yorkissa naapurin La Brujaksi²⁰⁸ nimitetty nainen valittaa metelistä, jota Garcíoiden asunnosta kuuluu. Laura tuntee äitinä voimattomuutta ja sanoo asian, jolla mielestäni viitataan myös naisten rajoitettuun asemaan yleensä patriarkalisessa kulttuurissa: ”’If I keep them any more in line,’ their mother began – and then Sandi heard her mother’s voice breaking. ’We have to walk around. We have to breathe.’” (HGG, 170.) Myös äiti tuntee sen raskaan taakan ja rajoitukset, jotka tulisi naisena kantaa ja jotka hän siirtää eteenpäin tyttäriin. Äidillä on kuitenkin omat keinonsa saada tyttärensä hallintaan: ”At the least provocation, she would burst out crying, lose her temper, or threaten to end up in Bellevue, the place, she had learned, where crazy people were sent in this country.” (HGG, 169.) Näin Laura tulee itse rikkoneeksi naiselle asetettuja normatiivisia ”hyvän käytöksen” rajoja.

Teoksen alkupuolella on mainittu Lauran pukeneen tyttärensä samanlaisiin, mutta erivärisiin vaatteisiin säästääkseen aikaa. Aikuisiällä tyttäret kritisoivat tätä äitinsä pyrkimystä olla mahdollisimman tehokas. Etenkin lapsipsykologina työskentelevän Carlan mukaan tällä on ollut vakavia seurauksia tyttöjen kehitykseen: ”The eldest, a child psychologist,

²⁰⁶ Ks. Rantonen 1999, 44–45; Ahokas 2000, 292–293. Valtaryhmät luovat toiseutta rotustereotyyppioiden avulla ja stereotyyppittely on erityisen vahvaa juuri seksuaalisuuden alueella. Vieraiden kulttuurien edustajien on ajateltu olevan mm. kesyttömiä, fyysisiä, seksuaalisia, väkivaltaisia eli estottomia, tunnevaltaisia ja alkeellisia. Eila Rantonen kirjoittaa: ”Etnisten vähemmistöjen kuvauksessa on voitu kiertoteitse käsitellä valtakulttuurin omia tabuja ja fantasioita. Samalla etnisten vähemmistöjen kuvaukset ovat kuitenkin vahvistaneet käsityksiä vähemmistöistä valtaväestöä ruumiillisempina, seksikkäämpinä ja vaarallisempina.” Rantonen 1999, 45, 51.

²⁰⁷ Ks. esim. Hélén 1998, 498–499. Foucault’n, kuten myös Butlerin myöhemmin, genealoginen kritiikki kohdistui ajatukseen luonnollisesta ja alkuperäisestä seksuaalisuudesta. Foucault esittää *Seksuaalisuuden historiassaan*, kuinka seksuaalisuuskin on historiallisesti rakentunut valtaintressien aallokossa. Butlerin mukaan myös biologinen sukupuoli on tuotettu kulttuurisesti, eikä ole olemassa mitään sukupuolen aitoa tai autenttista alkuperää, esimerkiksi naisen halua tai seksuaalista identiteettiä, joka tukahdutettuna pysyy näkymättömissä. Ks. Pulkkinen 2006, 41.

²⁰⁸ esp. **la bruja** suom. noita-akka, äkäpussi

admonished the mother [...], by saying that color system had weakened the four girls' identity differentiation abilities and made them forever unclear about personality boundaries." (HGG, 41.) Laura myös sekoittaa aikuisten tyttärensä ammatteja ja miesystäviä toisiinsa ja puhuu heistä aikuisenakin yhtenä organismina: "The mother still calls them *the four girls* even though the youngest is twenty-six and the oldest will be thirty-one next month. She has always called them *the four girls* for as long as they can remember, [...]" (HGG, 40, kursiivit alkuperäisiä.) Carla, Sandra, Yolanda ja Sofía on niputettu jo lapsena yhdeksi yksiköksi, eikä heidän identiteettiensä erityisyyttä ole juuri pyritty tukemaan.

Tyttöjen yksilöllisen identiteetin ja erityisyyden tunteen puute ei kuitenkaan ole lähtöisin vain Garcían perheen sisäisistä kasvatusmetodeista. Patriarkaalisessa kulttuurissa tyttöjen yksilöllisyyden kehittymistä ei juuri tueta, sillä tytöt pyritään kasvattamaan ainoastaan hyvän vaimon ja äidin rooliin. Dominikaaniseen tasavaltaan ja tyttöjen lapsuuteen palaavassa romaanin viimeisen osion kappaleessa "Still Lives" minäkertoja Sandin välityksellä kerrotaan tytön taiteellisesta lahjakkuudesta, joka vie hänet – mutta solidaarisuuden nimissä myös kaikki suvun muut 13 tyttölasta – piirustustunneille: "[...] the great female democracy of our blue blood dictated that all the de la Torre girls be given equal decorative skills." (HGG, 243.) Tästäkin huolimatta Sandi tuntee itsensä vihdoinkin erityiseksi, sillä sukulaiset ovat ensimmäistä kertaa antaneet arvoa hänen yksilölliselle persoonalleen ilman perhesiteiden tai sukupuolen taakkaa. Ironisesti Sandissa ihastellaan "yksilöllisiä" piirteitä, jotka kuitenkin ovat sukulaisten mukaan muilta perittyjä:

It was really my doing, or rather my drawings, that had brought us to this brink. Up to this point, I had been an anonymous de la Torre child, second daughter to a second daughter of my grandparents, [...]. I was born to die one of the innumerable, handsome de la Torre girls, singled out only when some aunt or other would take hold of my face in her hand and look intently at it, exclaiming that my eyes were those of my great-aunt Graciela, that my mouth was Mamita's exactly! So, you see, even these minor distinctions felt like petty theft. (HGG, 241.)

Romaanissa "Floor Show" -lukua edeltävän "Snow" -luvun lopuksi katolisen koulun opettaja on kertonut Yolandalle lumihiutaleista: "Each flake was different, Sister Zoe had said, like a person, irreplaceable and beautiful." (HGG, 167.) Tämä kontrastoituu mielestäni ironisesti "Floor Show" -luvun kerronnan kanssa, josta ilmenee että käytännössä tyttöjen yksilöllisyyttä ei ole olemassa. Sandin tunnekokemuksesta välittyä, että kunkin tytön erityisyyden huomiotta jättäminen on ahdistavaa: "The four braided and beribboned heads nodded. At moments like this when they all seemed one organism – the four girls – Sandi would get yearning to wander off into the United States of America by herself and never come back as the second of four girls so close in age." (HGG, 168.) Myös perheen vanhin tytär Carla kaipaa itsenäisyyttä ja

tuntee saman painolastin: ”Carla felt relieved to be setting out towards her very own school in her proper grade away from the crowding that was her family of four girls too close in age.” (HGG, 154.) Myöhemmin romaanissa Sandi kertoo, että etenkin lapsena Dominikaanisessa tasavallassa hän koki olevansa suvun juhlissa pelkkä näyttelyesine, jolla ei ollut omaa tunnustettua identiteettiä: ”Whatever I, Sandra Isabel García de la Torre, was, personally, was as a dolly on wheels to roll that illustrious de la Torre name from social gathering to social gathering.” (HGG, 241.)

Äidin, suvun ja patriarkaalisen kulttuurin käyttämä valta yleisesti tuottaa vain miehiä yksilöinä eikä tässä järjestelmässä naiselle tarjota muita vaihtoehtoja kuin olla jonkun tytär, vaimo ja äiti. Tämä aiheuttaa teoksessa Garcían perheen tyttärille identiteetikriisejä ja oman identiteetin eriytymättömyyttä, hapuilua ja itsenäisen identiteetin kivuliastakin etsintää myöhemmässä vaiheessa. Edellä esittämäni analyysin huomioista ja maastamuuton traumaattisista kokemuksista johtuen myös Sandra kärsii aikuisena ahdistuneisuudesta ja muista mielenterveysongelmista, eikä hän oikein tiedä kuka tai mikä hän on. Käsittelen aihetta enemmän luvussa viisi.

3.1.2 Heteronormatiivisuuden kritiikki ja negatiivinen mieskuva

Naisia hyväksikäyttävän ja alistavan äärimaskuliinisen machokulttuurin lisäksi teoksen negatiivinen mieskuva rakentuu miehistä, jotka ahdistelevat tai käyttävät lapsia seksuaalisesti hyväkseen. En ole löytänyt teoksesta tehdyistä aiemmista tutkimuksista tämän aiheen huomioon ottamista tai käsittelyä. Meacham kylläkin panee merkille artikkelissaan, että Alvarezin neljän ensimmäisen romaanin mieskuva on pääosin negatiivinen. Myös ”hyvät miehet”, jotka tuntuvat rakastavan vaimojaan ja pitävät huolta lapsistaan, syyllistyvät aviorikoksiin.²⁰⁹ Naisille heterosuhteet tuntuvat tarkoittavan lojaaliutta, mutta miehille avioliiton ulkopuolisia suhteita eli siveettömyyttä.²¹⁰ Olen samaa mieltä Meachamin kanssa, joka toteaa, että Alvarez myös horjuttaa kuvauksissaan heteronormiin sisällytettyä romanttisen rakkauden myyttiä.²¹¹

How the García Girls Lost Their Accents -romaanissa ainakin joidenkin ylemmän luokan miesten kerrotaan rakastajattarien lisäksi käyvän maksullisten naisten luona. Miesten yhteisen sanomattoman sopimuksen eli patriarkaalisen solidaarisuuden nimissä tämä tietenkin

²⁰⁹ Meacham 2003, 147.

²¹⁰ Ibid. 147.

²¹¹ Ibid. 150.

salataan vaimoilta. Kuitenkin perheiden pojille tieto tällaisesta toimintamallista kulkeutuu, sillä Mundín esittelee paikan serkkutyttöilleen: ”[...] ’motel’ being the Island euphemism for a whore house. [...] ‘This is the high-class motel, *la crème de la crème*, not to get too gross. [...]” (HGG, 124, kursiivi alkuperäinen.) Mundín selvittää, että jokainen asiakas ajaa autonsa omaan talliinsa, josta on kulkuväylä huoneeseen. Näin pysyy salassa se, ketkä motellissa vierailevat: ”[...] Everyone would know everyone else’s cars here.” (HGG, 124.) Alvarezin neljässä ensimmäisessä romaanissa piirtyy myös kuva avioeroihin päättyvistä toimimattomista avioliitoista, sekä äitiydestä ja lisääntymisestä universaalisti kaikille naisille asetettuna tavoitteena ja tämän normatiivisen tavoitteen tehottomuudesta.²¹² Esimerkiksi *How the García Girls Lost Their Accents* -teoksessa Tía Isasta kerrotaan: ”[...] Tía Isa, who was unhappily married to an American and always on the point of divorcing [...].” (HGG, 278.) Perheen tyttäristä etenkin Yolanda on se, joka ei tunnu koskaan saavan täyttymystä haaveelleen miehen ja naisen välisestä romanttisesta rakkaudesta ja joka eroaa useamman kerran.

Meachamin mukaan Alvarezin neljässä ensimmäisessä romaanissa kritisoidaan patriarkaalisia normeja, jotka esittävät heteroseksuaalisuuden ainoana oikeana seksuaali-identiteettinä.²¹³ Alvarez kritisoi romaaneissaan poliittista hegemoniaa, mutta hänen teoksissaan on lisäksi subtekstejä, jotka haastavat normatiivisia sukupuoli- ja seksuaali-identiteettejä.²¹⁴ Ensimmäisen teoksen useissa kohdissa miesten seksuaalinen lähestyminen esitetään naisten näkökulmasta vastenmielisenä, ja Alvarez esittää ensimmäisestä teoksesta lähtien yhä kasvavassa määrin naistenvälisten suhteiden ja yhteisöllisyyden merkitystä naishenkilöhahmojen elämässä. Suhteet ovat useimmiten sisaruutta, jonka avulla selviydytään patriarkaalisessa maailmassa ja/tai luodaan yhdessä poliittista vastarintaa, mutta joskus myös rakkaussuhteita.²¹⁵ Kolmessa ensimmäisessä romaanissaan Alvarez kuvaa heteroseksististä machosysteemiä, joka on nivoutunut autoritaarisen hallituksen kanssa ja kritiikki sitä kohtaan on lähinnä implisiittistä. Neljännen *In the Name of Salomé* -romaanin päähenkilö Camila sen sijaan on nainen, jolla on teoksessa suhde toisen naisen kanssa, mutta joka joutuu kamppailemaan oman seksuaalisen identiteettinsä kanssa heteroseksismin keskellä.²¹⁶

Amerikkalainen Vic kuvataan Chandra Sarikan mukaan *How the García Girls Lost Their Accents* -teoksessa hyväntekijänä, joka auttaa Garcían perhettä ja muita paikallisia

²¹² Ibid. 150.

²¹³ Ibid. 139–140.

²¹⁴ Meacham 2003, 142.

²¹⁵ Vrt. Ibid. 142–143.

²¹⁶ Vrt. Ibid. 147.

vallankumouksellisia vaikeassa tilanteessa²¹⁷, mutta mielestäni Vicin hyväksikäyttäjän puoli tulee Alvarezin kerronnasta ilmiselvästi esille. Vicin hahmo edustaa suoraan ja vertauskuvallisesti Yhdysvaltojen poliittista strategiaa ja valta-asemaa Dominikaanista tasavaltaa kohtaan. Valtioiden välisistä suhteista hyvin niukaksi jäävän suoran kerronnan lisäksi Vicin henkilökohtaisen elämän toiminnan voi nähdä metaforisesti kuvaavan tätä kolonisoija/kolonisoitu -suhdetta, ja jopa kuvauksena alistavan vallankäytön mahdollistavista mekanismeista. Vic on asemaansa törkeästi ja itsekkäästi hyväksikäyttävä sovinisti sekä pedofiili. Hän ottaa kaiken irti auttajan roolistaan sekä saarella elävien ihmisten tukalasta tilanteesta ja diktatuurin machokulttuurista, jossa kenelläkään ei ole varaa kyseenalaistaa hänen tekemisiään. Vicin asenne Dominikaanisessa tasavallassa on kaikkea muuta kuin inhimillinen: ”But dicks and dollars are what talk in El Paraíso anyway.” (HGG, 205.) El Paraíso on majatalo, jossa Vic asuu, mutta miehelle koko saari näyttäytyy paratiisina ja leikkikenttänä. Siellä hänen asemansa takaama valta suo hänelle kunniaa ja vapautta toimia oman mielensä mukaan. Vicillä on hyvin seksistinen kuva naisista kuten monilla muillakin miehillä teoksessa, mutta Vicin naiskuva liittyy myös etnisyyteen ja rotuun. Hän esimerkiksi ylistää latinonaisten ulkonäköä sekä heidän asemansa miesten palvelijoina:

These Latin women, even when the bullets are flying and the bombs are falling, they want to make sure you have a full stomach, your shirt is ironed, your handkerchief is fresh. It’s what makes the nice girls from polite society great hostesses, and the girls at Tatica’s such obliging lovers. (HGG, 207.)

Vicin ollessa fokalisoijana hänen seksistiset ja pakkomielleiset seksiin liittyvät, latinonaisia esineellistävät ja lapsiin sekaantujan ajatukset tulevat alati esiin. Vic hyväksikäyttää nuoria tyttöjä, joita ylemmän luokan vallankumoukselliset miehet ovat järjestäneet hänelle välikäden avulla. Lauran veli, Tío Mundo, on ollut Vicin opiskelukaveri Yhdysvalloissa ja nyt miehillä on tietynlainen yhteistyö- ja avunanto-sopimus, jossa moraalit ja laki eivät ole ensisijalla. (”Old buddy introduced him around till he knew every firebrand among the upper-class fellas the State Department wanted him to groom for revolution.” HGG, 205.) Myös tästä tapauksesta käy ilmi teoksesta paljastuva miestenvälinen solidaarisuus, jonka avulla naisia alistava järjestelmä pysyy voimissaan. Miehet vaikenevat tietyistä asioista oman etunsa ja patriarkaalisen lain nimissä.

Kuten olen jo aiemmin esittänyt, patriarkaaliseen järjestelmään kuitenkin kuuluu tai sitä ylläpitävät tai tuottavat tietyllä tavalla myös naiset kuten doña Tatica, joka saa toimeentulonsa majatalostaan ja joka tarvittaessa toimii ilmiselvästi myös parittajana. Vic alistaa ja

²¹⁷ Sarika 2008, 845.

esineellistää hyväksikäyttämäänsä tyttöjä ylistämällä myös näiden ulkonäköä: ”Fellas got him fixed up with Tatica, who has kept him in the little girls he likes, hot little numbers, dark and sweet like the little cups of *cafecito* so full of goddamn caffeine and Island sugar you’re shaking half the day.” (HGG, 204–205, kursiivi alkuperäinen.) Vicin kerronnassa yhdistyy länsimaisen kolonisoijan rasismin ja seksismin samanaikaisuus. Nykyisten rotustereotyyppien pohjalla on siirtomaa-ajalla luodut kuvastot, joilla tuotettiin Me/Muut -eroa mm. seksuaalisuimalla, sukupuolistamalla ja eläimellistämällä vieraiden kulttuurien edustajia.²¹⁸ Esimerkiksi mustat naishahmot kuvattiin usein helposti saatavilla olevina, alkeellisina, estottomina, eksoottisina ja eroottisina yliseksuaalisina villipetoina.²¹⁹ Naiset materialisoitiin usein myös syötäviksi objekteiksi, kuten *hot chocolate* tai *brown sugar*.²²⁰ Vic käyttää samoja rodullistavia ja objektivoivia stereotyyppioita kuvatessaan tummia tyttöjä, jotka ovat kuvauksesta päätellen köyhiä haitilaislapsia, jotka on tuotu rikkaiden ja valkoisten miesten palvelukseen Dominikaanisen tasavaltaan.

Vaikka Vicin toiminta tuntuu olevan kaikkien miesten tiedossa, kukaan ei kerro asiasta edes vaimolleen, sillä miehet ovat olleet mahdollistamassa tätä tilannetta ja usealla heistä on myös omat ”salaisuutensa”. Valtion totalitaarinen hallintojärjestelmä ja sen aikaansaama kaaosmainen tilanne sekä diktatuurin luoma pelko mahdollistavat monenlaisia pienempiä valtajakautia ja hyväksikäyttöä ihmisten keskuudessa. Kukaan ei puutu epäkohtiin, koska jokaisen on huolehdittava vain omista asioistaan ja oman ja perheenjäseniensä hengen säilyttämisestä. Miehet eivät tunnu ajattelevan, että toisenlaisessa tilanteessa heidän omat tyttärensä voisivat joutua tällaisen järjestelmän uhriksi ja Vicin hyväksikäyttämäksi. Vic lähtee Garcían perheen luokse saadessaan hätätilakutsun de la Torren suvulta ja poikkeaa matkalla Mundon vaimon Carmenin luona. Carmen on Vicin esineellistävän käsityksen mukaan ”hyväsäärinen” ja suloinen, mutta valitettavan konservatiivinen pikkurouva: ”A sweetheart, this little lady, not bad legs either. Unfortunately, the nuns got to her young, [...]” (HGG, 206.) Myös kaikki suvun lapset on koottu Carmenin ja Mundon kotiin vaarallisen tilanteen vuoksi ja irstas Vic pohtii: ”He wonders if it shows all over him where he’s been, and grins, thinking back on the sweet little number not much older than some of the little sirens sitting around the table now. ‘Tío Vic, Tío Vic,’ they call out. Honestly, lash me to a

²¹⁸ Rantonen 1999, 45–46.

²¹⁹ Rantonen 1999, 45, 50–51; ks. myös Ahokas 2000, 294.

²²⁰ Rantonen 1999, 48.

lamppost, he thinks.” (HGG, 206.)²²¹ Viimeistään tästä sitaatista selviää, että Vicin seuralaiset doña Tatican majatalossa ovat todellakin lapsia, joihin hän tuntee seksuaalista viehätystä ja joiden hyväksikäyttö on laittomuudestaan huolimatta hänen asemassaan helppoa.

Teoksessa viitataan lasten tai nuorten tyttöjen ahdisteluun muissakin tapauksissa. Esimerkiksi toisen osion ensimmäisessä luvussa ”A Regular Revolution” Carlan, Sandran, Yolandan ja Sofían keskusteluissa puhutaan isän ja äidin luottoystävän, psykiatri Tío Pedron²²², tyttöjä ahdistelevasta käytöksestä: ”[...] Carla made a vague attempt to discredit Tío Pedro by revealing how he always ended our sessions with long hugs and a pat on the butt. ‘He’s a lech,’ she accused. [...]” (HGG, 115.) Myös perheen nuorimmalla tyttärellä Fifillä on kokemusta tämän ”pyhän Pietarin” (”Saint Peter” HGG, 115.) seksuaalisesta häirinnästä. Hän jää mieluummin vuodeksi saarelle rangaistuksena sopimattomasta käyttäytymisestään kuin palaa Yhdysvaltoihin, jolloin hänen tulisi siirtyä sisäoppilaitoksesta kodin lähellä sijaitsevaan katoliseen kouluun: ”Better one of a dozen chaperoned cousins, she figured, than home alone with Mami and Papi breathing down her neck and Peter Pan with his hand on her ass.” (HGG, 116.) Isäkin tuntuu tietävän joidenkin miesten viehättyneen erityisesti nuoriin tyttöihin, sillä samassa luvussa mainitaan, että tytöt eivät saa hakea kesätöitä Yhdysvalloista, koska Carlos Garcían mukaan: ”A boss hiring a young girl was after one thing only.” (HGG, 109.) Lisäksi Carlan näkökulmasta kerrotussa romaanin toisen osion kolmannessa luvussa ”Trespass”, joka kertoo perheen sopeutumisesta Yhdysvalloissa asumiseen, esipuberteetti-iässä olevaa Carlaa ahdistelee perverssi mies. Miehen itsensäpaljastamisen näkeminen saa herkässä iässä olevan ja etnisen taustansa vuoksi kiusatun Carlan häpeämään itseään yhä enemmän.

Trujillon salaisen poliisin miehet käyttävät hyväkseen perheiden äiteihin ja tyttäriin kohdistettua seksuaalista ahdistelua ja väkivaltaa pyrkiessään hallitsemaan ja pelottelemaan epäilyn alaisena olevia siviilejä. Teoksen kolmas eli viimeinen osio alkaa romaanin ainoalla kahteen osaan jaetulla luvulla ”The Blood of the Conquistadores”, jossa palataan 1960-luvulle ja päivään, jolloin Garcían perhe joutui pakenemaan Dominikaanisesta tasavallasta. Lukijalle hahmottuu ensi kertaa tarkempi kuva maan vaikeasta tilanteesta, diktatuurin korruptiosta ja väkivallasta. Garcíat kokevat hengenvaarallisen tilanteen, kun SIM:n miehet tulevat etsimään Carlosia perheen kotoa. Carlos piiloutuu äänieristettyyn salakomeroon ja Laura selvittelee

²²¹ Tässä kohdassa teoksessa viitataan intertekstuaalisesti Homeroksen *Odysseiaan* ja Odysseukseen, joka antoi sitoa itsensä mastoon suojautuakseen vastustamattomalla laulullaan kutsuvien, mutta kuolemanvaarallisten seireenien houkutukselta.

²²² ”uncle by affection’ [...]. Tío Pedro was always consulted when one or the other of us daughters got into trouble.” (HGG, 114.)

tilannetta, kunnes poliittista vaikutusvaltaa omaava Vic saapuu paikalle. Lauran pelkoa ja epätoivoa tilanteessa sekä Trujillon miesten häikäilemättömyyttä ja moraalittomuutta kuvaa seuraava kohta, jossa Laura miettii keinoja perheensä pelastamiseksi. Hän on valmis jopa uhraamaan itsensä:

Now, for instance, she is thinking of doing something wild and mad, sinking down in a swoon the way women used to do in old movies when they wanted to distract attention from some trouble spot, unbuttoning her blouse and offering the men pleasure if they'll let her husband and babies escape. (HGG, 202–203.)

Myös nämä miehet pelottelevat tyttölapsia ahdistelemalla heitä seksuaalisesti – sanallisesti ja ainakin viittaamalla fyysiseen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Derbyn mukaan väkivallan käyttäminen ja sillä pelottelu olivat osa Trujillon diktatuurin maskuliinisuuden representaatiota eli performanssia.²²³ Ja jälleen kerran perheen sukupuolijakauma joutuu hämmästelyn kohteeksi:

”Four girls,” the fat one says, rolling his eyes. ”No boys?” They shake their heads. ”Your father better get good locks on the door.” [...]

”Why locks?” she asks, her bottom lip quivering. ”Why?!” The chubby one laughs. The roll of fat around his waist jiggles. ”Why?!” he keeps repeating and breaking out in fresh chuckles. ”Come here, *cielito lindo*²²⁴, and let me show you why your Papi has to put locks on the door.” He beckons to Fifi with his index finger crooked. Fifi shakes her head no, and begins to cry.

Yoyo wants to cry, too, but she is sure if she does, the men will get suspicious and take her father away and maybe the whole family. (HGG, 199–200, kurssiivi alkuperäinen.)

Saman luvun toisen osion alussa fokalisoijana ja minäkertojana on Fifi, joka ei muista omien sanojensa mukaan *mitään* tästä viimeisestä päivästäan Dominikaanisessa tasavallassa (”I’m the one who doesn’t remember anything from that last day on the Island [...]” HGG, 217.)²²⁵, koska hän on kaikista nuorin ja ollut tuolloin vasta muutaman vuoden ikäinen. Mielestäni jonkinlainen muistijälki ja vastenmielisyyys on kuitenkin tästä tapahtumasta Fifin mieleen jäänyt, ainakin muiden kertoman välityksellä:

[...] so the other three are always telling me what happened that last day. They say I almost got Papi killed on account of I was so mean to one of the secret police who came looking for him. Some weirdo who was going to sit me on his hard-on and pretend we were playing Ride the Cock Horse to Banbury Cross. (HGG, 217.)

²²³ Derby 2000, 1116.

²²⁴ esp. *cielo* suom. taivas, taivaallinen; käytetään myös hellittelynimenä ’kullanmuru’, ’kultaseni’

esp. *lindo* suom. kaunis

²²⁵ Tämän lisäksi Fifi kuitenkin muistaa viimeisestä päivästä vielä ”yhden asian”, joka liittyy karibialaiseen perintöön: ”I can tell you one thing I do remember from right before we left.” (HGG, 217.) Lisäksi hän on yhdistellyt muiden kertomia muistoja omikseen. Palaan vielä tähän kohtaan luvussa viisi.

Patriarkaalisessa Trujillon diktatuurissa naisiin kohdistuva seksistinen asenne, alistaminen ja seksin käyttäminen hallinnan ja vallan välineenä on myös tehnyt Lauran haluttomaksi omassa avioliitossaan:

Finally – what a relief! There’s Vic crossing the lawn with Carla and Sandi on each hand. The two men turn, almost reflexively, their hands travel to their holsters. Their gesture reminds her of a man fondling his genitals. It might be this vague sexuality behind the violence around her that has turned Laura off lovemaking all these months. (HGG, 210–211.)

Tässä kuvauksessa seksuaalisuus vertautuu Lauran mielessä suoraan väkivaltaan. Kammottavan ironista kohdassa on se, että Laura kokee tietenkin Vicin saapumisen helpotuksena perheensä tukalalle tilanteelle, mutta mikäli Lauralla olisi enemmän tietoa Vicistä, hän tuskin helpottuisi, kun näkisi tyttäriensä kulkevan pedofiilin käsipuolella.

Kuten jo aiemmasta luvusta kävi ilmi, monet miehet syylistyvät aviorikoksiin ja teoksessa miehet merkitsevät usein naiselle väkivallan uhkaa. Trujillon diktatuurissa heteroseksuaalisuuden pakollisuutta korostettiin esittämällä ja toistamalla.²²⁶ Butlerin mukaan kaksinapaista heteromatriisia ylläpidetään tuottamalla heteronormia, jonka tavoitteena on lisääntyminen.²²⁷ Romanttisen rakkauden ja/tai perheromantiikan ylläpitämisellä on siis ideologinen tehtävä.²²⁸ Itse Trujillosta kuitenkin kerrotaan Alvarezin ensimmäisessä teoksessa hyvin vähän, vaikka teoksessa kuvataankin paljon myös diktatuurin aikaa. Derby esittää, että Trujillon performatiivisuudella rakennettiin kansakuntaan myyttistä ihailtua maskuliinisuutta, johon heteroseksuaalisuus oli sisäänkirjoitettuna.²²⁹ Trujillo esiintyi kansantarinoissa esimerkillisenä isänä ja aviomiehenä, mutta myös useita naisia valloittavana vastustamattomana rakastajana.²³⁰ Diktatuurin valta-asemaa ja karismaa kasvatettiin luomalla tämänkaltaista nationalistista mytologiaa, joka tukeutui traditionaalisten maskuliinisten arvojen korostamiseen machomaailmassa: seksuaaliseen aktiivisuuteen, hyväksikäyttöön, dominointiin ja pelkoon, jota tuotettiin alati läsnä olevalla väkivallan uhalla. Diktatuurin valta perustui suurelta osin hänen valloittamiensa naisten lukumäärään ja heidän ylempään luokkastatukseensa sekä diktatuurin vihollisten järjestelmälliseen eliminointiin.²³¹ Foucault’n mukaan totaalista hallintaa esitetään ja ylläpidetään juuri tämänkaltaisella speaktaakkelimaisia piirteitä saavalla väkivallan ja pelon ilmapiirin luomisella. Valvonta ja rangaistuksen uhka

²²⁶ Ks. Meacham 2003, 139; Derby 2000, 1115.

²²⁷ Ks. Butler 2006, 228.

²²⁸ Vaikka Trujillon diktatuurissa ja dominikaanilaisessa patriarkaalisessa kulttuurissa miesten avioliiton ulkopuoliset suhteet ovat tavallisia ja tietyllä tavoin myös yleisesti hyväksytyjä. Vrt. Derby 2000, 1116.

²²⁹ Derby 2000, 1113, 1115; ks. myös Meacham 2003, 115, 139.

²³⁰ Derby 2000, 1117.

²³¹ Derby 2000, 1113.

ovat keskeisiä hallinnan mekanismeja.²³² Näillä keinoilla Trujillo rakensi valtaansa ja piti sitä yllä myös performatiivisesti. Trujillon joukot tekivät usein esimerkiksi iskuja yksittäisten ihmisten koteihin, kuten Alvarezin romaanissa isoäidin ja isoisän kotiin Dominikaanisessa tasavallassa: "[...] the property would be overrun by the guardia 'in routine searches for your own protection'." (HGG, 226.) Teoksessa myös kerrotaan jatkuvasta pelon ilmapiiristä: "In the old country, any whisper of a challenge to authority could bring the secret police in their black V.W.'s" (HGG, 145.) Trujillo järjesti myös muunlaisia vallan esityksiä kuten karnevaaleja ja paraateja, joista hän etsi ylemmän luokan nuoria tyttöjä seuralaisikseen.²³³ Trujillo pukeutui sotilaallisesti ja piti rinnuksissaan paljon arvomerkkejä, osoittaakseen auktoriteettiaan ja korostaakseen miehekkyyttään. Huhuttiin, että hän käytti ihoa vaalentavaa voidetta, jotta hän näyttäisi vaaleaihoiselta ja piilokorkoja kengissään, jotta hän olisi pidempi.²³⁴

4. LUOKKAJAKO JA ROTUHIERARKIA

Jälkikoloniaalisen ajan karibialaisen naiskirjallisuuden tutkimus kiinnittää usein huomiota teoksista nouseviin identiteettikysymyksiin; keskittyen rotuun, etnisyyteen, sukupuoleen, seksuaalisuuteen ja/tai luokkaan, joista joku kuitenkin yleensä nostetaan ikään kuin sorron ensisijaiseksi syyksi. Useimmissa nykytutkimuksissa juuri luokan merkitys sorron aiheuttajana on jokseenkin marginaalinen ja häivytetty.²³⁵ Feministisen tutkimuksen on kuitenkin huomioitava identiteettien rakentumista tarkasteltaessa sukupuolen, rodun ja seksuaalisen suuntautumisen lisäksi maailmassa hyvin eriarvoisesti jakautuneet taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset resurssit sorron ja alistuksen syinä sekä niiden aikaansaamat erot naisten välillä.²³⁶ Materiaalisessa todellisuudessa kaikki nämä valtasuhteet ja niiden vaikutukset nivoutuvat toisiinsa. Helen Scott kirjoittaa 1970-luvun naisaktivisteja tutkineen Deborah Levenson-Estradan todenneen:

There is no "more important" or "prior" issue – class or gender – these are inside one

²³² Foucault 1980, 68–70. Foucault kirjoittaa: "Tottelemattomuus osoitti vihamielisyyttä, joka on sama kuin kapinan alku. Tuon vallan ei tarvinnut osoittaa, miksi se sovelsi lakejaan käytäntöön, vaan riitti kun se osoitti, ketkä olivat sen vihollisia ja mikä voimanpurkaus heitä uhkasi. Valta saa uutta voimaa tuomalla rituaalin avulla esiin ylivertaisen mahtinsa todellisuuden." Tällaisina rituaaleina toimivat mm. rikoksista rankaiseminen ja kiduttaminen. Ibid. 68.

²³³ Ks. esim. Derby 2000, 1117; ks. myös Alvarez 1995, 23, 90, 99. Kansalaisten tuli osoittaa diktaattorille suosiota julkisesti: "It wasn't just my family putting on a big loyalty performance, but the whole country." Alvarez 1995, 24.

²³⁴ Alvarez 1995, 96; ks. myös Derby 2000, 1116.

²³⁵ Ks. esim. Scott 2006, 6–7; vrt. myös Vuorela 1999, 30.

²³⁶ Ks. Vuorela 1999, 31.

another, and the struggle against gender conventions and sexist ideologies is integral to any project of liberation. A critical consciousness about class needs a critical consciousness about gender, and vice versa.²³⁷

Luokan merkitys täytyy huomioida niin sukupuolieron kuin rodunkin tuottamisessa, eikä niiden analyysi tai käsitys arjesta voi pohjautua vain keskiluokkaiseen näkökulmaan.²³⁸

Rasismi, seksismi ja luokkahierarkia muodostavat Alvarezin teoksessa toisiinsa kietoutuvan vallan vyyhdin. Stereotyyppeihin perustuvissa rotuun tai etnisyyteen liittyvissä valtasuhteissa ja rasismissa ei aina ole kyse vastakkainasettelusta ”kolmannen” ja ”ensimmäisen” maailman välillä²³⁹, kuten Dominikaanisen tasavallan ja Haitin tilanteesta käy ilmi.²⁴⁰ Eila Rantosen mukaan länsimaisen katseen sijasta voisi puhua ”etnosentrististä tai nationalistisista katseista, jotka asemoivat vieraiden kansojen ja erilaisten etnisten ryhmien ihmisiä alistavasti, olivatpa ne sitten toistensa naapureita tai toisella puolella maailmaa”.²⁴¹ Alvarezin teoksessa rasismia esiintyy sekä Yhdysvalloissa että Karibiolla. Ketu H. Katrak kirjoittaa: ”Race and ethnicity are to be distinguished and both are important especially in societies that if not overtly racialized (as the United States is), are definitely color-coded where the lighter-skinned class is more privileged than the darker one, most overtly in play in the Caribbean [...]”.²⁴² Stereotyyppinen toiseuttaminen juontaa juurensa kolonialismin myötä ihmisryhmien välille muodostettuihin rodullisiin hierarkioihin.²⁴³

Tässä luvussa analysoin luokkasuhteiden vaikutusta vallan kontekstisidonnaiseen jakautumiseen ja rodun/etnisyyden sidosta luokkahierarkian rakentumiseen. Mielestäni myös esittämällä eri luokkaan kuuluvien ihmisten arkea, Alvarezin teos purkaa ”kolmannen maailman” uhriajattelua ja homogenisaatiota sekä sitä kuvaa, että naiset olisivat vain miesten vallan uhreja ja/tai passiivisia sorrettuja.²⁴⁴ Luvussa viisi käsittelen tarkemmin sekä karibialaisten että ”amerikkalaisten” naisten vastarinnan ja selviytymisen keinoja.

²³⁷ Scott 2006, 7.

²³⁸ Ks. Vuorela 1999, 31.

²³⁹ Ks. esim. Rantonen 1999, 56.

²⁴⁰ Vaikkakin länsimaiden toimesta syntyneet kolonialistiset valtasuhteet ovat olleet vaikuttamassa näiden hierarkioiden syntyyn, kuten edellisestä luvusta kävi ilmi.

²⁴¹ Rantonen 1999, 56.

²⁴² Katrak 2006, 41.

²⁴³ Rantosen mukaan länsimainen rasismi poikkeaa muista rasismeista pyrkimyksellään ”tieteelliseen” systemaattisuuteen. Etenkin 1800-luvulla muodostetut rotuopit ulottuivat lähes kaikkiin orastaviin tieteenaloihin. Rantonen 1999, 44. Nämä rotuopit, joissa erottelun perusteena ovat valtaryhmistä poikkeavien ”toisten” näkyvät fyysiset erot, siirtyivät kolonisoijien mukana siirtomaihin.

²⁴⁴ Vrt. Mohantyn 1991b, 56; ks. myös Ahmed 1998, 56. Mohantyn mukaan länsimainen etnosentrisen feminismi on tuottanut tyypillisen ”kolmannen maailman naisen”, joka mielletään mm. köyhäksi, lukutaidottomaksi, tietämättömäksi, perhekeskeiseksi ja seksuaalisesti kontrolloiduksi uhriksi, jonka elämässä sukupuoli on ensisijaisen rajoittava tekijä. Tämä käsitys essentialisoi, sillä se niputtaa kaikki muut, ei-länsimaalaiset, naiset yhteen ja unohtaa heidän väliset keskinäiset suuretkin erot. Mohantyn mielestä se myös sisältää implisiittisen oletuksen koulutetusta, modernista, omia valintojaan, itseään ja omaa seksuaalisuuttaan määrittelevästä länsimaalaisesta naisesta.

Seuraavassa alaluvussa erittelen Garcíoiden luokkaan ja etniseen taustaan perustuvaa valta-asemaa Dominikaanisessa tasavallassa. Analysoin myös alemman luokan asemaa García de la Torrejen sukuyhteisössä ja diktatuurin hallitsemassa yhteiskunnassa. Alaluvussa 4.2 esitän, että Yhdysvalloissa perheen asema muuttuu, sillä siellä heistä tulee vähemmistöön kuuluvia siirtolaisia. Valkoisen valtakulttuurin rodullistamispolitiikan toiseuttamisprosessin myötä Garcíat ovat Yhdysvalloissa itse alemman luokan kansalaisia, joiden yhteiskunnalliset oikeudet ovat ainakin ensimmäisinä asuinvuosina rajalliset.

4.1 ”U’té que sabe”: Luokkajako ja rotuhierarkia valtasuhteiden ylläpitäjänä Dominikaanisessa tasavallassa

How the García Girls Lost Their Accents -teos on kattava kuvaus rodun, etnisyyden, sukupuolen ja luokan mukaan muuttuvista valtasuhteista. Vallan ominaispiirre on hierarkkisuus; valta ei jakaudu tasaisesti ihmisten tai ihmisryhmien kesken. Kelly Oliver kirjoittaa Foucault’n vallan teoriaan nojaten, että kaikki ihmiset ovat pakostakin osallisina erilaisissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa valtajärjestelmissä, mutta niissä on silti aina ihmisiä, jotka hyötyvät vallasta enemmän kuin toiset.²⁴⁵ García de la Torren suku kuuluu Dominikaanisessa tasavallassa ylempään luokkaan etnisen taustansa ja varallisuutensa vuoksi.²⁴⁶ Ylemmän luokan naiset ovat patriarkalisessa kulttuurissa ylempänä yhteiskunnallisessa valtahierarkiassa kuin työväenluokkaiset naiset, vaikka molemmat kokevatkin syrjintää ja alistamista sukupuolensa vuoksi. Lisäksi kaikista alimpana maan hierarkiassa näyttävät olevan haitilaisyntyiset köyhät työväenluokkaiset naiset, joiden kohdalla rodun, luokan ja sukupuolen vuoksi tapahtuva moninainen marginalisointi, alistaminen ja syrjintä näkyvät selvimmin. Scott analysoi tällaista teoksesta havaitsemaani luokkaan liittyvää vallan jakautumista eriasteisesti tiettyjen muiden ominaisuuksien mukaan:

While gender-based oppression, like racism and like heterosexism, cuts across class to the extent that sexism impacts all women, as racism impacts all people of color, and homophobia all whose sexual orientation or identity fall outside the sanctioned ‘norm’, the experience of oppression varies qualitatively and quantitatively with class. In both colonial and postcolonial societies, while a minority of women are in positions of economic and social privilege the vast majority are of the working class; this is the case also for men, for the plurality of whom the idea of ‘male privilege’ is but a chimera; the absence of specific oppression does not translate into active advantage.²⁴⁷

²⁴⁵ Oliver 2002, 236.

²⁴⁶ Ks. s. 31–36 tässä työssä.

²⁴⁷ Scott 2006, 8.

Scott lisää, että samaan aikaan Karibiassa kuten muuallakin maailmassa sukupuolisorto pitää kuitenkin juuri työväenluokkaiset naiset kaikkein marginalisoiduimmilla, huonoiten palkatuilla aloilla. Lisäksi suurin osa naisten töistä Karibiassa koostuu patriarkaalisten yhteiskuntanormien mukaisesti sukupuolisidonnaisista ja palkkiottomista reproduktioon sekä kodinhoitoon liittyvistä tehtävistä, jotka pääpiirteisesti rajoittavat huomattavasti naisten taloudellisen tilanteen kohenemista ja luokassa ylöspäin nousemista.²⁴⁸ Romaanissa työväenluokkaisten ja usein myös etnisen taustansa vuoksi sorrettujen miesten taloudellinen ja sosiaalinen luokassa yleneminen näyttää olevan mahdollista ainakin kyseenalaisin rikollisin keinoin, kuten tulen osoittamaan analysoidessani Trujillon ja hänen palvelukseensa liittyneiden miesten tilannetta.

Mielestäni Butlerin performatiivisuuden teoriaa voidaan soveltaa myös luokkahierarkian rakentamiseen. Teoksessa alempi ja ylempi luokka eroavat ja ne erotetaan sosiaalisesti toisistaan ulkonäön, elintapojen, pukeutumisen ja eleiden välityksellä tuotettuina representaatioina. Heti romaanin ensimmäisen luvun alussa korostetaan eroa ”amerikkalaisen” Yolandan ja dominikaanilaisten naisellisesti ja värikkäästi pukeutuvien serkkujen välillä, kuten jo edellisessä luvussa mainitsin. Lisäksi samassa kohdassa palvelijoiden pukeutuminen, ihonväri ja eleet eroavat heistä huomattavasti. Esimerkiksi lastenhoitajat odottavat omissa ryhmissään ja valkoisissa univormuissaan kauempana patiolla käskyjä emänniltään, joita Yolandan ylempään luokkaan kuuluvat serkut ovat. (”[...] nursemaids, who sit on stools at the far end of the patio, a phalanx of starched white uniforms.” HGG, 3.) Perheen useimmat palvelijat ovat haitilaisia, josta kertoo heidän ihonvärinsä mainitseminen kerronnassa. Esimerkiksi keittiöapulaisena toimivaa Iluminadaa kuvataan seuraavasti: ”She is a skinny brown woman in the black uniform [...]” (HGG, 4.) Jokaisen palvelusväkeen kuuluvan tulee pukeutua värikoodiston mukaiseen tiettyä työtehtävää ilmentävään univormuun.

Laura tai muut suvun naiset eivät juuri osoita kunnioitusta henkilökuntaa kohtaan, vaan ennemminkin moittivat heitä hitaudesta ja taitamattomuudesta. Esimerkiksi Tía Carmen sanoo Iluminadalle, joka ei ole ehtinyt noutaa tulitikkuja: ”’*Por Dios, Iluminada!*’ Tía Carmen scolds, ’you’ve had all day.’” (HGG, 4, kursiivi alkuperäinen.) Tía Flor pitää autonkuljettajaansa avuttomana. Hän selostaa kotisaarelle matkustaneelle Yolandalle seuraavasti: ”A chaffeur who can’t keep a car in gasoline! Welcome home to your little Island!” (HGG, 5.) Jos jotakin katoaa, palvelusväkeä epäillään ja syytetään ensimmäisenä myös varastelusta (ks. esim. HGG, 272 ja 280.). Myös Laura on Dominikaanisessa

²⁴⁸ Ibid.

tasavallassa tyytymätön joihinkin perheen palvelijoihin: ”That new washerwoman, Nivea, was almost as bad as the old one, Mami complained.” (HGG, 289.) Toisaalta Lauran alentuvaan asenteeseen sisältyy myös sääliä, sillä palvelusväen ihmiset ovat hänen mukaansa vain maalaisia, jotka eivät tiedä paremmasta elämästä: ”[...] Gladys was only a country girl who didn’t know any better [...].” (HGG, 258.)²⁴⁹ Lähes sama palvelijoiden maalaisuutta ja köyhyyttä korostava lause toistuu myöhemmin kun eräs palvelijoista, mystinen haitilaisnainen Pila, jää kiinni varastamisesta. Laura päättää armahtaa elämässään kovia kokeneen naisen: ”Sure enough, the next day she was picked up by the police. By then, having consulted her American education, my mother decided it would be cruel to press charges. The poor woman didn’t know any better. Let her and her ten shopping bags go.” (HGG, 280.) Tekstissä Lauran erottaa maalaisuudesta – synonyyminä sivistymättömyydelle – opittu amerikkalainen demokraattisuus, josta hänen armeliaisuutensa ja oikeudenmukaisuutensa kerrotaan olevan peräisin.

Myös Carlos suhtautuu kolonisoijan tavoin ja alentuvasti uuteen palvelustyttöön Gladysiin, joka ihmettelee Carlosin New Yorkin tuliaisena tuomaa liikkuvaa lelua. Papi kehuu Gladysia, jonka nimeä hän ei muista, tytötellen: ”’Good girl!’ Papi gave Gladys a bright, approving smile [...].” (HGG, 263.) Myöhemmin Carlos vielä toteaa Lauralle: ”’They’re like children,’ my father said tenderly when Gladys left the room. ‘Did you see her face? It’s as if she had seen the real thing.’” (HGG, 266.) Carlosin käsitys Gladysista vertautuu suoraan kolonisoijan ajatusmaailman, joka harjoittaa muiden kansojen toiseuttamista pitämällä heitä muun muassa lapsenkaltaisina.²⁵⁰ Tällaisilla stereotypioilla valtaapitävä perustelee ja oikeuttaa alistussuhteen. Tässä kuvauksessa voi nähdä myös mustiin ja muihin ei-valkoiisiin naisiin kohdistuvan rodun/etnisyyden ja sukupuolen vuoksi tuotetun kaksoismarginalisaation eli rasismin ja seksismin yhtäaikaisuuden. Carlosin patriarkaalisen asenteen mukaisesti myös nainen on alempiarvoinen Toinen, jota on kuvattu länsimaisissa stereotyypeissä samoilla määreillä kuin kolonisoitua.²⁵¹ Kuvauksesta käy ilmi, kuinka rotuun/etnisyyteen ja sukupuoleen liittyvät alistussuhteet nivoutuvat lisäksi luokkahierarkian kanssa. Carlosin oma syntyperä eli etniset juuret ovat luultavasti melko samankaltaiset kuin maaseudulta tulleen Gladysin, mutta Carlos on noussut dominikaanilaista työväenluokkaa ylempään ”valkoiseen” eliittiin avioituessaan Lauran kanssa.

²⁴⁹ Myös s. 33 tässä työssä.

²⁵⁰ Vrt. Boehmer 1995, 79.

²⁵¹ Vrt. Ibid.

Luokkajakoon kytkeytyvä rotuerottelu ja rasismi näkyvät myös Lauran suhtautumistavassa perheen palvelusväkeä kohtaan. Lauran kerrotaan korostavan usein puheessaan haitilaisten palvelijoiden mustaa ihonväriä ja etnistä taustaa, erona oman sukunsa vaaleudesta ja ”eurooppalaisuudesta”²⁵². Minäkertoja Carla kuvaa Lauran asennetta ”An American Surprise” -luvussa: ”Nivea, the latest of our laundry maids, was ‘black-black’: my mother always said it twice to darken the color to full, matching strength.” (HGG, 260.) Palvelijoiden ja muiden köyhien työväenluokkaan kuuluvien ihmisten on osoitettava alemmuuttaan eliitin edessä. Jos ylempään ”valkoiseen” luokkaan kuuluva ihminen kysyy heiltä jotakin, heidän on ensin vastattava kohteliaasti ja nöyrästi: ”’*U’te que sabe,*’ [...] You’re the one to know.” (HGG 8, kursiiivi alkuperäinen.) Kun doña Carmen moittii palvelustyttöä hitaudesta, tytön eleet ovat anteeksipyyteleviä ja osoittavat nöyryyttä ”ylempäänsä” eli ”valkoista” ja rikasta emäntää kohtaan: ”The maid stares down at the interlaced hands she holds before her, a gesture that Yolanda remembers seeing illustrated in a book for Renaissance actors. These clasped hands were on a page of classic gestures. *The gesture of pleading* [...]” (HGG 4, kursiiivi alkuperäinen.) Yolanda on kyseisen ensimmäisen luvun fokalisoijana, ja samasta kohdasta tulee vaivihkaa esille myös Yolandan lukeneisuus. Koska García de la Torre -suvulla on palveluksessaan kokkeja, siivoajia, lastenhoitajia ja autonkuljettajia, suvun vauraus ja ylempiluokkaisuus selviää lukijalle jo teoksen ensimmäisessä ”Antojos” -luvussa. Palvelijat sen sijaan ovat köyhiä, maalta tulleita ja usein haitilaisia siirtotyöläisiä.

Ihonväriin ja dominikaanilaisten ja haitilaisten erotteluun perustuva rodullistaminen ja rasismi mainitaan teoksessa myöhemmin myös kohdassa, jossa Alvarez kirjoittaa näkyviin historiallista traumaa eli Trujillon diktatuurissa vallinnutta rajua rotuerottelua ja sen aikana tapahtunutta haitilaisten massamurhaa.²⁵³ *How the García Girls Lost Their Accents* -teoksessa kansanmurhasta mainitaan antamalla ääni Garcíaan perheen haitilaisen palvelijan Chuchan menneisyydelle. Dominikaanisessa tasavallassa kolonialististen arvojen omaksuminen johti valtiontasolla muodostettuun *antihaitianismo*-politiikkaan eli Trujillon diktatuurin

²⁵² Laura toistaa usein oman sukunsa polveutuvan vaaleaihoisista eurooppalaisista valloittajista. Ks. luku 2.2.

²⁵³ Haitilaisyntyinen Edwidge Danticat kirjoittaa vuonna 1998 julkaistussa teoksessaan *The Farming of Bones* (Suom. *Veressä viljava maa*, 2000) näkyviin Haitin ja Dominikaanisen tasavallan rajalla tapahtuneet väkivaltaisuuudet. Tarina kuvaa elävästi Trujillon vuonna 1937 toimeenpaneman haitilaisten siirtotyöläisten joukkomurhan, jonka aikana teloitettiin arvioiden mukaan 12000–25000 ihmistä. Danticatin teoksen teemoja ovat mm. rotusorto, rotumääritelmien keinotekoisuus ja vallankäyttö, jossa identiteettejä määritellään kansallisuuden, kielen ja luokka-aseman perusteella. Eroja halutaan ylläpitää ja muodostaa hierarkkiseksi kokonaisuuksiksi, vaikka Danticatin kerronnasta käy ilmi, ettei kahden kansan välillä tosiasiaa suuria eroja olekaan. Järkyttävän ironisesti tämä tulee esiin esimerkiksi kuvauksena siitä, kuinka myös monia dominikaanilaisia surmattiin ja haavoitettiin, kun heitä luultiin tummemman ihonvärisiä vuoksi haitilaisiksi.

ylläpitämään jyrkkään rotuerotteluun ja pyrkimykseen ”valkaista” Dominikaaninen tasavalta tummempi-ihoisista haitilaisista. Rasismi kohdistui periaatteessa kaikkiin niihin, joilla oli ranskalaisia, haitilaisia ja/tai afrikkalaisia juuria. Vaikka suurin osa dominikaanilaisista onkin kaksikulttuurista espanjalaista sekä afrikkalaista alkuperää, ideologia halusi kieltää afrikkalaiset juuret ja vakuuttaa dominikaanilaisten esi-isien koostuvan vain espanjalaisista ja taínoista.²⁵⁴ Vaiettu historia ja hiljennetyt ihmiskohtalot saavat oman äänensä teoksen viimeisessä osiossa haitilaisen Chuchan elämäntarinan välityksellä. Chucha, joka toimii teoksessa myös karibialaisuuden perinnön ja karibialaisen obeah-naisen kuvana, on aikoinaan paennut Trujillon määräämiä teloittajia ja hakenut turvapaikkaa de la Torre -suvun talosta:

There was this old lady, Chucha, who had worked in Mami’s family forever and who had this face like someone had wrung it out after washing it to try to get some of the black out. I mean, Chucha was super wrinkled and Haitian blue-black, not Dominican *café-con-leche* black. She was real Haitian too and that’s why she couldn’t say certain words like the word for parsley or anyone’s name that had a *j* in it [...]. (HGG, 218, kursiivit alkuperäiset.)²⁵⁵

Menneisyydellä on ollut naisen elämään valtava vaikutus. Chucha on jäänyt turvapaikan saatuaan lopullisesti de la Torre -suvun palvelukseen, ja trauma näyttää vaikuttaneen vakavasti myös omissa oloissaan viihtyvän naisen sosiaali- ja tunne-elämään:

It was like all her emotions were spent, on account of everything she went through in her young years. Way back before Mami was ever born, Chucha had just appeared at my grandfather’s doorstep one night, begging to be taken in. Turns out it was the night of the massacre when Trujillo had decreed that all black Hatians on our side of the island would be executed. There’s a river the bodies were finally thrown into that supposedly still runs red to this day, fifty years later. (HGG, 218.)

Kertomuksen fokalisoijana oleva Fifi sanoo metaforisesti suuren määrän teloitettuja ruumiita nielleen joen virtaavan yhä punaisenaan. Vaikka joki ei enää virtaa verestä punaisena, Alvarez kuvaa, että jokainen haitilainen ja dominikaanilainen voi yhä muistaa tuon traumaattisen tapahtuman. Dominikaanisessa tasavallassa Trujillon aikana rotuerottelun ja rasismien vuoksi kuolleiden ihmisten hirvittävästä kohtalosta ei tule vaieta.

Palvelijoiden työ- ja elinolot ovat täysin erilaiset kuin García de la Torre -sukuun kuuluvien ihmisten. Palvelusväen toivotaan asuvan ja elävän erillään omissa oloissaan. Garcían työt eivät esimerkiksi saisi käydä palvelijoiden huoneessa, joka on rakennettu heidän kotitalonsa yhteyteen. Chucha sanoo Carlalle: ”’You know your mother doesn’t like you back here,’ Chucha started in. I looked to Gladys to defend me.” (HGG, 259.) Perheelliset palvelijat

²⁵⁴ Ks. Gaffney 2003, 16.

²⁵⁵ Legendan mukaan ihmisiä tapettiin tunnistamalla heidät haitilaisiksi juuri sen mukaan, osasivatko he ääntää sanan persilja espanjalaisittain vai sanoivatko he sen ranskalaisittain kuten haitilaiset.

asuvat kauempana omilla alueillaan huomattavasti köyhemmissä ja vaatimattomammissa oloissa kuin García de la Torren suku. Sandra kertoo teoksen loppupuolella luvussa ”Still Lives”, että lapset vierailevat salaa heidän luonaan: ”After the meal, I snuck out to the forbidden part of the property where the servants’ families lived in their little shanty shacks.” (HGG, 242.) Henkilökunta käyttää myös esimerkiksi eri astioita kuin talon oma väki. Tämä mainitaan, kun Laura tarjoilee ”The Blood of the Conquistadores” -luvussa ei-toivotuille vieraille eli Trujillon miehille juomia halvoista laseista: ”[...] in the cheap classes she keeps for servants”. (HGG, 203.) Nämä alemman luokan elinympäristön kuvaukset kontrastoituvat esimerkiksi Yolandan lapsuuden kuvaukseen teoksen ensimmäisessä luvussa. García de la Torre -suvun asema eroaa keskiverto dominikaanilaisen ja/tai haitilaisen elämästä huomattavasti. Yo on viettänyt lapsuutensa rikkauksien keskellä ja etuoikeutetun eliitin parissa, josta vihjaa de la Torrejen sukulaisten kuvailu: ”[...] *the one with the kidney bean swimming pool, the fat one, the one who was an ambassador.*” (HGG, 14, kursiivit alkuperäiset.)

Monet de la Torre -suvun palvelijoista joutuvat omistamaan, Chuchan tavoin, koko elämänsä muiden palvelemiselle. Esimerkiksi miespuolista palvelijaa Chinoa kuvataan teoksessa seuraavasti: ”Chino has been with the family forever – well, only a little less than Chucha [...]” (HGG, 201.) Kun Garcían tytöt saavat tuliaisia New Yorkista, Nivea kuvaa palvelijoiden työntäyteistä arkea: ”[...] Nivea said, reminding the two others, ‘our work is never done.’ Then she added, ‘Night and day, and what surprise do we get!’” (HGG, 261–262.) Köyhällä työväenluokalla ei usein ole muita vaihtoehtoja kuin työskennellä paljon ja huonolla palkalla. Heillä ei juuri ole mahdollisuuksia taloutensa kohentamiseen ja luokassa ylemmäs kohoamiseen yhteiskunnassa, jossa varallisuuserot ovat hyvin suuret ja luokkajako on rotuhierarkiaan sidottu, eikä edes koulutusta tarjota kaikille yhteiskunnassa.²⁵⁶

Foucault selittää, että ”valta on läsnä kaikkialla, koska kaikki näyttää sisältyvän sen voittamattomaan ykseyteen, mutta varsinkin, koska valta tuottaa itse itseään joka hetki, jokaisessa pisteessä tai oikeastaan jokaisen pisteen jokaisessa suhteessa toiseen.”²⁵⁷ Foucault’lainen käsitys siitä, että valta ”jakautuu” aina kaikista pienimpiinkin yksiköihin ja synnyttää hierarkkisia mikrovaltasuhteita, tulee mielestäni esiin teoksessa useassa kohdassa.²⁵⁸ Koska valtaa ei voi omistaa, sitä voidaan ”käyttää lukemattomista eri pisteistä

²⁵⁶ Vrt. esim. Katrak 2006, 109, 139.

²⁵⁷ Foucault 1998, 70.

²⁵⁸ Esim. työssä aiemmin käsitelty kolonialistisen vallankäytön jäljittely. Siirtomaa-aikaisia ihanteita ja rotujaottelua harjoitetaan valtion taholla ja de la Torren suvussa.

käsin eriarvoisten, liikkuvien suhteiden pelissä”.²⁵⁹ Valtaa vastaan taistellessaan niiden ”joilla sitä ei ole” on tukeuduttava sen heihin kohdistamiin otteisiin.²⁶⁰ Foucault’n mukaan ”tämä tarkoittaa, että nämä suhteet johtavat syvälle yhteiskunnan kerrostumiin, että ne eivät noudattele valtion ja kansalaisten välisiä suhteita eivätkä luokkarajoja ja että ne eivät yksilöiden, ruumiin, eleiden ja käyttäytymismuotojen tasolla noudata lain eivätkä hallituksen yleistä kuviota”.²⁶¹ Vallan hierarkia näyttää myös Alvarezin teoksessa jakautuvan aina pienempiin ja pienempiin osasiin. Stereotyyppien avulla myös vähemmistön keskuudessa luodaan toiseutta, joka voi kohdistua joko ”ylempään” valtaväestöön tai etsiä kohteekseen jonkin vieläkin pienemmän marginaalin eli itseään ”alemman” ja pienemmän vähemmistön.

How the García Girls Lost Their Accents -romaanissa esimerkiksi haitilaisia toiseutetaan ja sorretaan myös alemman luokan keskuudessa, vaikka sortajat itsekin kokisivat alistamista luokan ja sukupuolensa vuoksi. Vallankäyttö siirtyy näin eteenpäin ja mahdollistaa tietyille ihmisille ylemmän aseman tällaisessa (mikro)valtahierarkiassa edes joihinkin ”toisiin” nähden. Palvelusväen kesken on muodostunut rotuun perustuva valtahierarkia, joka merkitsee haitilaiset kaikista alimpaan sosiaaliseen luokkaan. Dominikaanilaisissa diskursseissa merkitseminen tapahtuu muun muassa haitilaisten ihonvärin ja tapojen toiseuttamisella.²⁶² Pila-nimisestä naisesta kerrotaan: ”She was Haitian, though obviously, only half. The light-skinned Dominican maids feared her, for Haiti was synonymous with voodoo.” (HGG, 279.) Primitiivisen haitilaisen kuva on rakennettu rotustereotypioissa mm. voodooon avulla, joka on merkinnyt niissä taikauskoa ja viitannut sivistymättömyyteen.²⁶³ Kuitenkin dominikaanilaiset työväenluokkaiset palvelijat pelkäävät Pilaa, mikä viittaa siihen, etteivät voodoo ja Pilan suorittamat riitit heidän kokemuksensa mukaan ole pelkkää taikauskoa.

Dominikaanilaiset palvelijat erottavat myös Chuchan itsestään rodun vuoksi. Samat sisäistetyn kolonisoijan arvot, jotka näkyvät de la Torre -suvun käytöksessä, muodostavat valtahierarkioita itsekin luokan ja sukupuolen vuoksi yhteiskunnassa alemmalla tasolla olevien köyhien dominikaanilaisten naispalvelijoiden keskuudessa: ”None of the maids liked Chucha because they all thought *she was kind of below them, being so black and Haitian and all.*” (HGG, 219, kursiiivi lisätty.) Kaikki työväenluokkaiset palvelijat eivät tue toisiaan rotuhierarkian vuoksi. Kun Gladys haaveilee paremmasta tulevaisuudesta, hänen

²⁵⁹ Foucault 1998, 70.

²⁶⁰ Foucault 1980, 34.

²⁶¹ Foucault 1980, 34–35. Foucault’n mukaan ”valtasuhteet voivat ainakin väliaikaisesti myös vaihtua, koska niissä avautuu lukemattomia kitkaisia kohtia, epävakaisuuden pesäkkeitä, joista jokainen voi aiheuttaa konfliktin tai voimannittelyä”.

²⁶² Ks. Matibag 2003, 163. Ks. myös s. 30–31 tässä työssä.

²⁶³ Matibag 2003, 163.

suunnitelmilleen ei naura vain eliittiin kuuluva Laura.²⁶⁴ Myös de la Torre -perheen vanha palvelija Chucha tietää, ettei alemmalla luokalla ole mitään mahdollisuuksia kohentaa elintasoaan:

”I wonder where I’ll be in thirty-two years,” Gladys mused. A glazed look came across her face; she smiled. “New York,” she said dreamily and began to sing [...].

”Dream on,” Chucha said. And now she was laughing. The fat under her uniform jiggled. Her body rocked back and forth. ”Your head is in the clouds, girl. Watch out for the thunderbolt!” (HGG, 260.)

Isännän arvomaailman imitointi ilmenee myös kohdassa, jossa kerrotaan, kuinka alemman luokan ihmiset haluaisivat olla valkoisempia, koska valkoinen viittaa ylempään luokkaan, vaurauteen ja kaikkiin tavoin paremmuuteen tässä hierarkiassa. Alisteisen aseman voidaan sanoa jatkuvan ja mahdollistuvan myös siksi, että kolonisoitu on tällä tavoin omaksunut kolonisoijan käsityksen itsestään huonompana.²⁶⁵ Haitilaisen Nivean nimi juontaa juurensa naisen lapsuuteen. Nivean äiti on koettanut valkaista tyttärensä ihoa, jotta tämä voisi mahdollisesti saada paremman elämän itselleen:

She’d been nicknamed Nivea after an American face cream her mother used to rub on her, hoping the milky white applications would lighten her baby’s black skin. The whites of the eyes she now trained on me were the only place where the cream magic seemed to have worked. (HGG, 260–261.)

Koska syrjityn rodun edustajia muistutetaan päivittäin heidän ”huonommuudestaan”²⁶⁶ kuten ihonväristä, he pyrkivät häivyttämään eroavaisuutensa ja olemaan isäntiensä kaltaisia eli tässä tapauksessa dominikaanilaisen eliitin kaltaisia. Eräs perheen palvelijoista on saanut lempinimekseen Primitiva. Myös tämä nimitys ja nimeäminen ovat lähtöisin kolonisaatioprosessin myötä levinneistä stereotyyppioista ja rotuhierarkiasta. Nimi kuvastaa stereotyyppistä käsitystä toisesta, ei-valkoisesta primitiivistä eli sivistymättömästä ”villistä”, jolla isäntä-orja -suhde oikeutettiin siirtomaa-ajalla.²⁶⁷ Toisinaan isännät nimesivät ostamiaan orjia uudelleen²⁶⁸, ja de la Torret tekevät isäntinä samoin omille palvelijoilleen.

Dominikaanisessa tasavallassa alemmaan luokkaan kuuluvat myös monet Trujillon salaisen poliisin miehet. Heidän esityksellisyyteensä kuuluu yleensä machomainen asenne ja myös univormu: aurinkolasit, ase ja vaaleanruskea puku: ”[...] coffee with milk color and the khaki they wear is the same color as their skin, so they look all beige, which no one would ever pick as a favorite color. They wear dark mirror glasses. [...] their holster belts and the

²⁶⁴ Ks. s. 33 tässä työssä.

²⁶⁵ Vrt. Hakkarainen 1998, 156.

²⁶⁶ Ks. Ahokas et al. 1996, 67.

²⁶⁷ Ks. esim. Boehmer 1995, 79.

²⁶⁸ Vrt. Eeva 2003, 119.

shiny black bulge of their guns poking through.” (HGG, 197.) Trujillo värväsi palvelukseensa köyhiä maanviljelijämiehiä, jotka läksivät diktaattorin palvelukseen paremman elintason toivossa ja joilla ei yleensä edes ollut muuta vaihtoehtoa kuin totella diktaattorin käskyjä:

[...] these poor lackeys from the countryside, who have joined the SIM, most of them, in order to put money in their pockets, food and rum in their stomachs, and guns at their hips. But deep down, they are still boys in rags bringing down coconuts for *el patrón*²⁶⁹ when he visits his *fincas*²⁷⁰ with his family on Sundays. (HGG, 202, kursiivit alkuperäiset.)

Teoksen ensimmäisessä luvussa on mainittu, että ylemmän luokan rikkaat ihmiset omistavat maaseudulta huviloita, joissa he viettävät lomiaan tai joihin he pakenevat kaupungin levottomuuksia. (Ks. HGG, 13–14.) Trujillon salaiseen poliisiin liittyneet miehet ovat siis eläneet kolonisaation isäntä-orja -hierarkiaan vertautuvassa valtasuhteessa ollessaan eliitin palveluksessa. Liittymällä Trujillon joukkoihin miehet ovat saaneet itselleen edes hieman valtaa ja rahaa sekä mahdollisuuden nousta ”valkoisia” isäntiään vastaan. He ovat nyt tietyllä tavoin Trujillon avulla eliitin yläpuolella valtahierarkiassa.²⁷¹ Näiden vartijoiden²⁷² tehtävänä on kontrolloida ihmisten toimia ja aiheuttaa pelkoa joka puolella sekä hoitaa diktatuurin likaiset työt. Myös lapset oppivat pelkäämään kaikkialla vaanivia asemiehiä. Yoyo kertoo äidin antamista varoituksista: “[...] secret police in plain clothes Mami has told her about who could be anywhere at anytime like guardian angels, except they don’t keep you from doing bad but wait to catch you doing it.”(HGG, 197–198.)

Myös *guardiat* pääsevät ääneen romaanin useita kertojapositioneita sisältävässä ”The Blood of the Conquistadores” -luvun yhdessä kappaleessa. Tällöin fokalisoijina toimivat Garcíoiden kotiin tunkeutuneet SIM:n miehet Pupo ja Checo. Luokkaan perustuvat valta-asetelmat tulevat ilmi ja valtahierarkiat myös muuttuvat kappaleessa hyvin nopeasti. Pupo ja Checo hallitsevat uhkaavaa tilannetta Garcíoiden kotona niin kauan kunnes Yhdysvaltain hallituksen palveluksessa työskentelevä Vic kutsutaan paikalle. Trujillon miehet joutuvat nyt itse tukalaan tilanteeseen, sillä he eivät ole noudattaneet heitä ylemmältä taholta tulleita käskyjä:

”Who is your supervisor?” The gringo’s voice has an edge. When Checo informs him, the American throws back his head, ”Oh, Fabio, of course!” [...] They have detained a lady from an important family. They have maybe barked up the wrong tree. All Pupo knows is Don Fabio is going to have a heyday on their already scarred backs. (HGG,

²⁶⁹ esp. **el patrón** suom. isäntä

²⁷⁰ esp. **finca** suom. maatila, tontti, huvila

²⁷¹ Kuten aiemmin tuli esille, myös Trujillon valtaannousussa luokka-asetelmissä kohoaminen näytteli tärkeää osaa.

Koska Trujillo ei ollut perimältään yläluokkainen ”valloittajien jälkeläinen”, hän kipusi ylemmäs luokkahierarkiassa naissuhteiden avulla.

²⁷² Teoksessa yleensä espanjaksi ja kursivoituna *guardias*. (Esim. HGG, 209, 212.)

213.)

Garcíat onnistuvat Vicin avulla vaikuttamaan syyttömiltä, eivätkä Trujillon miehet löydä Carlosia talosta. Valtasuhteet kääntyvät ylösalaisin, ja Vicin saapuessa miehet ymmärtävät olevansa itse vaikeuksissa. He tulevat mitä luultavimmin saamaan ruumiillisen rangaistuksen toimistaan ja palaamaan Trujillon henkilöstön hierarkiassa alimmalle asteikolle:

Point is, though, that if something comes out of the search, their enterprise will be praised and they will be decorated and promoted. If nothing turns up and the family has connections, then back they go to the prison beat, cleaning interrogation rooms and watering down the cells the poor, scared bastards dirty with their loss of self-control. (HGG, 213.)

Foucault kuvaa diktatuuriin soveltuvaa pyramidimaista valtaorganisaatiota, jota johtaa ”päällikkö”.²⁷³ Moninainen valtavverkosto ”pitää kokonaisuutta koossa ja ohjailee sen lävitse toisiinsa nojaavia vallan vakutuksia ja valvonnan alaisina ovat jatkuvasti myös itse valvojat”.²⁷⁴ Pupo ja Checo ovat uskaltaneet toimimaan omin luvin, jotta he voisivat saada lisää valtaa ja heidän oma asemansa Trujillon organisaatiossa kohentuisi. Miehillä on kuitenkin omat pomonsa, jotka määräävät heidän tehtävänsä ja ylimpänä hierarkiassa on tietenkin diktaattori itse. Isäntä-palvelija -jako ulottuu kaikkialle ja kaikkialla ihmisten välisissä suhteissa on omat ”mikrovaltahierarkiansa”. Lisäksi kerronnasta tulee ilmi, että myös Trujillon miehet pitävät García de la Torreja valkoisina ja erottavat itsensä näistä luokan ja etnisen alkuperän takia: ”Pupo sits among these strange white people, ashamed and cornered. Already he is feeling the whip coming down like judgement on his bared back.” (HGG, 214.) Miehet muuttuvat tilanteen kuluessa hyvin äkkiä valtaapitävistä ja väkivallan uhkaa huokuvista Trujillon käskyläisistä takaisin köyhiksi maanviljelijöiksi, jotka ovat häirinneet ”isäntiään”.

4.2 ”They didn’t quite fit in”: Vallan käänös Yhdysvalloissa

Luokkaan liittyvät valtasuhteet kääntyvät Yhdysvalloissa pääläelleen, kun Garcían perheen taloudellinen asema heikkenee huomattavasti ja he joutuvat itse rasismin kohteeksi. Teoksessa Garcían perhe pakenee Yhdysvaltoihin 1960-luvulla, jolloin monet etniset vähemmistöt alkoivat vaatia maassa voimakkaammin omia oikeuksiaan ja perustivat poliittisia ryhmittymiä. Nämä kansalaisoikeusliikkeet syntyivät siirtolaisten ja muiden vähemmistöjen

²⁷³ Foucault 1980, 200.

²⁷⁴ Foucault 1980, 199–200.

ulkopuolisuuden kokemuksista yhdysvaltalaisessa kulttuurissa.²⁷⁵ 1960-luvulta lähtien sosiaaliset liikkeet kuten mustien kansalaisoikeusliike, Black Power -liike ja feminismin niin kutsuttu toinen aalto ovat problematisoineet rodun, etnisyyden ja sukupuolen merkityksiä ja vaatineet erilaisten kollektiivisten identiteettien tunnistamista.²⁷⁶

Garcían tyttöjen lapsuudessa New York näyttäytyy tarunhoitoisena unelmien paikkana, josta Carlos-isä ja isovanhemmat tuovat aina hienoja leluja ja jonka puhtaanvalkoisesta lumimaisemasta tytöt voivat vain uneksia Karibiassa: "[...] Papi was back with a wonderful surprise from New York City, where it was winter and the snow fell from heaven to earth like the Bible's little pieces of manna bread." (HGG, 257.) Jo aiemmin olen esittänyt, että Dominikaanisessa tasavallassa rikkaaseen "valkoiseen" eliittiin kuuluvat Garcíat ovat amerikkalaistuneet jo ennen maastapakoaan. Esimerkiksi teoksen toiseksi viimeisessä luvussa "An American Surprise" García de la Torre -suvun joulunvietto yltäkylläisesti ja länsimaalaisittain kontrastoituu lukijalle köyhien ja usein haitilaisyyntyisten palvelijoiden arkipäivän askareiden kuvauksessa. Lukija voi myös liittää minäkertoja Carlan kuvaamat palvelijat, Chuchan, Nivean ja Gladysin, selkeämmin perinteisen karibialaisen kulttuurin edustajiksi heidän tummemman ihonvärensä ja heidän suorittamiensa karibialaiseen uskomusperinteeseen kuuluvien riittien vuoksi. "Valkoiseen" eliittiin kuuluvat tytöt siis kasvavat sen käsityksen keskellä, että amerikkalaisuus on jotenkin arvokkaampaa kuin karibialaisuus ja monet teoksen henkilöt haaveilevat "unelmien New Yorkista".²⁷⁷

Yhdysvalloissa Garcían perheen etuoikeutettu asema muuttuu siirtolaisstatuksen myötä. Teoksessa mainitaan, että perheellä ei ole maahan saapuessaan samoja kansalaisoikeuksia kuin Yhdysvaltain kansalaisilla: "The Garcías were only legal residents, not citizens [...]." (HGG, 160.) Myös Carlosin lääkärlupa tuottaa hankaluuksia uudessa maassa: "Papi had not been able to get an American doctor's licence – some hitch about his foreign education – and the money was running out." (HGG, 172.) Todellisuudessa New York ei tarjoa nyt itse etniseen vähemmistöön kuuluville tytöille sitä, mitä he ovat olettaneet:

You can believe we sisters wailed and paled, whining to go home. We didn't feel we had the best the United States had to offer. We had only second-hand stuff, rental houses in one redneck Catholic neighborhood after another, clothes at Round Robin, a black and white TV afflicted with wavy lines. Cooped up in those little suburban houses, the rules

²⁷⁵ Oboler 1999, 50. Obolerin mukaan kansalaisoikeusliikkeiden tavoitteena oli tuoda vähemmistöjen huono kohtelu vihdoin julkisen piiriin: "struggle to reverse their historical invisibility and exclusion from the national public sphere."

²⁷⁶ Ks. Kähkönen 2003, 82. Esimerkiksi mustat naiset osoittivat kritiikkiä valkoista ja keskiluokkaista valtavirtafeminismiiä kohtaan, joka ei heidän mukaansa ottanut huomioon rodun, etnisyyden ja luokan vaikutusta naisten sorron kokemuksissa.

²⁷⁷ Luvussa viisi kuitenkin osoitan, että Garcían perheen tyttäret kasvavat Dominikaanisessa tasavallassa myös pitkälti karibialaisten lastenhoitajiensa keskuudessa ja heiltä saatu perimä kantaa tyttöjä heidän elämässään ja on tärkeä osa heidän identiteettejään.

were as strict as for Island girls, but there was no island to make up the difference. (HGG, 107.)

Yläluokasta alempaan sosiaaliluokkaan ”yhdessä yössä” tippuneet tytöt saavat erityishuomiota vain ystävälliseltä ovimieheltä, joka on itsekin saapunut maahan vuosia sitten siirtolaisena Irlannista:

He always flirted with the girls, calling them Misses Garcías *as if they were rich people's children*. Mami often quipped that Ralph probably made more money than Papi on his fellowship. Thank God their grandfather was helping them out. [...] ”without Papito we would have to go on welfare.” (HGG, 173, kurssiivi lisätty.)

Äidin puheista pelästyneenä Sandra jopa miettii köyhien ”kolmannen maailman” naisten mahdollisuutta myydä hiuksensa, joita rikkaat ihmiset ostavat ja käyttävät omien hiustensa jatkeena: ”If things ever get that bad, Sandi thought, she would sell her charm bracelet [...]. She would even cut her hair and sell it – a maid back home had told her that girls with good hair could always do that.” (HGG, 173.)

Siirtolaiset eroavat valtaväestöstä etnisen taustansa ja rahanpuutteen vuoksi ja he kuuluvat alempaan luokkaan. ”Toisen luokan kansalaisina” heiltä mm. evättiin usein mahdollisuudet kohentaa omaa sosioekonomista asemansa, eikä heillä ollut samoja laillisia oikeuksia kuin yhdysvaltalaisella valtaväestöllä.²⁷⁸ Yhdysvalloissa Garcíat joutuvat itse samanlaisen rasismien ja syrjinnän kohteeksi kuin mitä he ovat alempaan luokkaan kotimaassaan kohdistaneet. He ovat nyt erilaisia, valtaväestöstä erottuvia maahanmuuttajia, toisia:

The old woman in the apartment below, [...] had been complaining to the super since the day the family moved in a few months ago. The Garcías should be evicted. Their food smelled. They spoke too loudly and not in English. The kids sounded like a herd of wild burros. The Puerto Rican super, Alfredo, came to their door almost daily. (HGG, 170.)

Valtaväestö vieroksuu maahanmuuttajia, mutta siirtolaiset pyrkivät auttamaan toisiaan ja muodostavat vieraassa maassa omia yhteisöjään. Garcíatkin ovat saaneet vuokrattua asunnon puertoricolaiselta mieheltä. Toisaalta myös eri etnisistä tai rodullisista taustoista lähtöisin olevien siirtolaisten kesken tuntuu olevan omat valtahierarkiansa. Garcían tytöt miettivät: ”[...] why the Irish kids whose grandparents had been micks were calling them spics²⁷⁹.” (HGG, 138.)

Maahanmuuttajiin kohdistuva rasismi ilmenee toiseksi leimaavana nimittelynä jokapäiväisessä elämässä: ”One day soon after they had moved, La Bruja had stopped her mother and the girls in the lobby and spat out that ugly word the kids at school sometimes

²⁷⁸ Ks. Oboler 1999, 51, 53.

²⁷⁹ engl. **spic** suom. Yhdysvalloissa käytetty rasistinen ilmaus latinalaisamerikkalaista alkuperää olevista ihmisistä.

used: ‘Spics! Go back to where you came from!’” (HGG, 171.) Obolerin mukaan esimerkiksi puertoricolaisten ja meksikolaisten kansalaisoikeusliikkeissä oman kulttuuriperimän ja juurien korostaminen oli tärkeää, sillä kaikki espanjankieliset latinalaisamerikkalaista alkuperää olevat ihmiset on käsitetty yhdysvaltalaisessa valtakulttuurissa yhdeksi ja samaksi kansaksi ja kulttuuriksi: ”[...] all the Spanish speaking were lumped together as interlopers and greasers. From the early nineteenth century to the present day, then, Latin Americans have been unceremoniously and indiscriminately brought together regardless of class, race, or nationality, and homogenized whether under the encompassing label of ‘Mexicans’, ‘Greasers’ or, later, ‘Spics’.”²⁸⁰ Koulussa tytöt kokevat henkistä ja fyysistä väkivaltaa etnisen taustansa vuoksi. Myös lapset nimittelevät heitä samoilla sanoilla: ”At school, epithets (”spic”, ”greaseballs”) were hurled our way.” (HGG, 107.) Myöhemmin luvussa ”Trespass” fokalisoijana on Carla, jonka varhaiset kokemukset maahanmuuton jälkeen saavat hänet tuntemaan kuin hän olisi tunkeutunut luvatta jonkun toisen maalle: ”Go back to where you came from, you dirty spic!” (HGG, 153.) Jälleen luvun otsaketta myötäillen, sen tapahtumissa tunkeudutaan myös Carlan henkilökohtaiselle reviirille väkivalloin:

Every day on the playground and in the halls of her new school, a gang of boys chased after her, calling her names, some of which she had learned before from the old lady neighbor in the apartment they had rented in the city. Out of sight of the nuns, the boys pelted Carla with stones [...]. (HGG, 153.)

Pojat myös imitoivat Carlan englantia, josta espanjalaisaksentti kuuluu läpi. Koska Carla ei osaa kieltä hyvin ja näyttää erilaiselta kuin vaaleaihoinen valtaväestö, hän on helppo kohde kiusaajille: ”’I don’t speak very much English,’ she would say in a small voice by way of apology. She hated having to admit this since such an admission proved, no doubt, the boy gang’s point that she didn’t belong here.” (HGG, 156.)

Myös Carla ajattelee stereotyyppisesti, että kaikki valkoiset amerikkalaiset ovat samannäköisiä ja samanlaisia keskenään. Hän pelkää kiusaajia, jotka näyttävät aivan liian valkoisilta:

But she also felt dread. There, in the playground, they would be waiting for her – the gang of four or five boys, blond, snotty-nosed, freckled-faced. They looked bland and unknowable, the way all Americans did. Their faces betrayed no signs of human warmth. Their eyes were too clear for cleaving, intimate looks. Their pale bodies did not seem real but were like costumes they were wearing as they played the part of her persecutors. (HGG, 154.)

Carlan kuvauksesta piirtyy mielikuva valkoisissa puvuissa esiintyvistä ja valkoisen rodun ylivaltaan uskovista äärimmäisen muukalaisvihamielisistä yhdysvaltalaisista Ku Klux Klan -

²⁸⁰ Oboler 1999, 50.

liikkeen jäsenistä. Lisäksi Carlan mielessä kaikki valkoiset amerikkalaiset vertautuvat hänen kiusaajiinsa: "[...] the cop's face. It was indeed an adult version of the sickly white faces of the boys in the playground. There was no meanness in this face, no kindness either." (HGG, 162.) Myös Lauran on vaikea uskoa, että uudessa kotimaassa olisi yhtään ystävällistä ihmistä. Ainoastaan heitä maastapaossa auttaneet Fanningsit näyttäytyvät hyvinä ihmisinä: "[...] Mami said, they gave you hope that maybe at the bottom Americans were kind souls." (HGG, 172.) Näistä kohdista voi nähdä Garcíoihin kohdistuvan rasmin lisäksi myös jotakin siitä tavasta, jolla etniset vähemmistöt määrittelevät kulttuurisia enemmistöjä, sillä myös vähemmistöjen ajattelutavat voivat sisältää toiseksi tekemistä ja demonisointia.²⁸¹

Edellisessä alaluvussa käsittelemäni palvelijoiden ja köyhän alemman luokan nöyrä käytös isäntiään ja emäntiään kohtaan vertautuu myöhemmin Yhdysvalloissa Carlosin elehdintään: "He rounded his shoulders and was stiffly well-mannered, like a servant." (HGG, 180.) Hänestä on tullut siirtolaisuuden myötä osa etnistä vähemmistöä ja valtaväestön silmissä toisen luokan kansalainen. Carlos joutuu taloudellisten vaikeuksien vuoksi turvautumaan amerikkalaisten ystäviensä apuun, ja tilanne tekee hänet nöyräksi: "Sandi's father looked down at his plate, grateful, but also embarrassed to be in such straits and to be so beholden." (HGG, 177.) Laura on huomannut heti maahan saapuessaan, etteivät hänen sukujuurensa takaa parempaa asemaa uudessa maassa: "It had come to her automatically in the old country from being a de la Torre. 'García de la Torre,' Laura would enunciate carefully, giving her maiden name as well as married name when they first arrived. But the blank smiles had never heard of her name." (HGG, 139.) Myös Sandra huomaa, ettei perheen aiemmalla luokkataustalla ole mitään merkitystä Yhdysvalloissa: "Tonight she felt beyond either of her parents: she could tell that they were small people compared to these Fannings." (HGG, 184.) Sandi on aiemmin samassa luvussa muistellut, miten hassuilta ja ulkopuolisilta amerikkalaiset Fanningsit olivat näyttäneet ollessaan perheen vieraina, ja siis turisteina, Dominikaanisessa tasavallassa: "[...] these were the same human beings who had loitered around the pool back on the Island, looking silly in sunglasses and sunhats, noses smeared with suntan cream, and speaking a grossly inadequate Spanish to the maids." (HGG, 177.) Laura yrittääkin lohduttaa Carlosia muistuttamalla, että heidän perheensä Yhdysvalloissa vastaanottama apu on tavallaan Fanningsien vastapalvelus. Kerronnasta käy ilmi, että Yhdysvalloissa valtasuhde Garcíoiden ja Fanningsien välillä on muuttunut. Dominikaanisessa tasavallassa eliittiin kuuluneet García

²⁸¹ Ks. Rantonen 1999, 56.

de la Torret ovat voineet tarjota vierailleen vain parasta ja nyt heistä on tullut Fanningsien avun varassa olevia köyhiä siirtolaisia.

5. SIIRTOLAISUUS: VANHAN JA UUDEN MAAILMAN KOHTAAMINEN

Tässä luvussa käsittelen moninaisten valtasuhteiden seurauksena tapahtunutta Garcían perheen maastamuuttoa ja siirtolaisuuden myötä tyttärille muodostuvia kulttuurisia kaksoisidentiteettejä. Tutkin tarkemmin tyttöjen elämässä vaikuttavan patriarkaalisen katolisen latinoyhteisön ja yhdysvaltalaisessa kulttuurissa raottuvan vapaamman naiskuvan muodostamia ongelmia. Mielestäni Garcían perheen tytöille kehittyy kahta eri kulttuuria yhdistäviä, ja täten toistensa kanssa ristiriitaisiakin kulttuuri-, seksuaali- ja sukupuoli-identiteettejä. Teoksen naispäähenkilöt rakentavat paikantumisen ja paikaltaan siirtymisen²⁸² avulla keinoja selvitä monikulttuurisessa maailmassaan, jossa he tuntevat usein olevansa jollain tapaa aina väärässä paikassa tai jotenkin vääränlaisia. Yhdysvalloissa he ovat liian latinoja: ”a Spanish girl” (HGG, 98.) tai ”Spics!” (HGG, 171.). Ja Dominikaanisessa tasavallassa liian amerikkalaisia: ”These girls have lived so long away, they have gotten American ways.” (HGG, 130.).²⁸³ Postkoloniaalisessa karibialaisessa naiskirjallisuudessa nuoret tytöt joutuvat jo varhain huomaamaan monitahoisen marginalisoinnin, joka kytkeytyy sukupuoleen, seksuaalisuuteen, miehiin, ihonväriin, äitiyteen tai kulttuuritaustaan. Heidän kehitysprosessinsa on ”toiseuden positioon” kasvamista.²⁸⁴ Päähenkilöt joutuvat rakentamaan identiteettejään ristiriitaisilla, jopa vihamielisillä raja-alueilla ja sen vuoksi henkilön on määriteltävä uusia olemisen tapoja kulttuuristen stereotyyppien ja moninaisen marginalisoinnin ulkopuolella.²⁸⁵ Alvarezin romaanissa Yolanda tuokin esiin, että hänen identiteettinsä rakentuu hybridiseksi kahden kulttuurin sekoitukseksi: ”[...] my peculiar mix of Catholicism and agnosticism, Hispanic and American styles.” (HGG, 99.) Hybridisyys ei siis tarkoita tässä yhteydessä toisiinsa saumattomasti sulautuvia tapoja tai ominaisuuksia, vaan jatkuvaa ”liikettä” kahden kulttuurin välillä.

Garcían perhe kokee Yhdysvalloissa etniseen taustaansa liittyviä ennakkoluuloja, ja perheen tyttärillä on kokemuksia rasismien ja seksismien yhtäaikaisuudesta. Maastamuutto ja

²⁸² Vastaavat englanninkielisessä postkoloniaalisessa kirjallisuudentutkimuksessa käytetyt termit: **acculturation**, kulttuurinen sopeutuminen; suomeksi myös akkulturaatio ja **displaced**, paikoiltaan siirtynyt.

²⁸³ Myös: ”Miss America” (HGG, 4.) ”gringas” (HGG, 122.), ”Like a missionary” (HGG, 3.), ”Americanized/American cousins” (HGG, 125, 129.).

²⁸⁴ Ilmonen 2009, 15.

kulttuurinen paikattomuus aiheuttavat traumoja ja identiteettiongelmia, mutta uudessa kotimaassa työille sekä heidän äidilleen tarjoutuu mahdollisuuksia myös patriarkaalisen vallan vastustamiseen. Romaanissa kuvataan naishenkilöhahmojen feministisen tietoisuuden heräämistä ja vastarintaa. Foucault'n mukaan vallan olemukseen kuuluu, että se on valtaa dominoida ja myös valtaa vastustaa. Valta ja sen vastustaminen tulevat Foucault'n mukaan väistämättä samasta keskuksista.²⁸⁶ Romaanissa tuodaan esiin myös karibialaista historiaa ja kulttuuria ja luodaan myös näin vastarintaa valtakulttuurille sekä viralliselle historiankirjoitukselle. Karibialaiset työväenluokan naiset esitetään toimijoina, joilla on erilaisia selviytymiskeinoja. He ovat mielestäni myös erittäin tärkeitä hahmoja esimerkiksi Garcían tyttöjen identiteettien rakentumisprosessissa. Garcían perheen tytöt ovat asuneet lähes koko elämänsä Yhdysvalloissa, mutta entinen kotisaari on koko ajan läsnä heidän mielissään ja elämässään. Teoksessa kotisaarelle palataan sekä fyysisesti että muistoissa.

5.1 ”For the hundreth time, I cursed my immigrant origins”: Kulttuurinen dislokaatio

Väärässä paikassa olemisen tunne (*sense of displacement*) on yleinen kulttuurisessa risteyskohdassa elävän yksilön kokemusta kuvaava tunnetila siirtolaiskirjallisuudessa. Paikan käsitteeseen sisältyy vuorovaikutussuhde kielen, kulttuurin, oman historian ja vallitsevan ympäristön kanssa. Se herättää yksilössä kysymyksiä omista juurista ja kodista eli ”kuulumisesta johonkin paikkaan”.²⁸⁷ Amy Kaminsky kirjoittaa, että maanpakolaisuudessa elävä (*in exile*) vertaa usein uutta maata omaan kotimaahan: ”The place of exile is defined by what is missing, not by what it contains.”²⁸⁸ Alvarezin romaanissa tytöt ikävöivät ensimmäisten Yhdysvaltojen vuosien aikana kotisaartaan. He kaipaavat ystäviä ja sukulaisia, jotka ovat jääneet Dominikaaniseen tasavaltaan. Garcían perheen taloudellinen asema on maastamuuton jälkeen epävakaa, ja heihin suhtaudutaan valtaväestön keskuudessa ennakkoluuloisesti. Yleisen ilmapiirin lisäksi myös uusi ilmasto on kylmä. Minäkertoja Yolanda huomioi lyhyessä ”Snow” -kappaleessa ympäristön muutoksen: ”The months grew cold, November, December. It was dark when I got up in the morning, frosty when I followed

²⁸⁵ Ibid. 16.

²⁸⁶ Foucault 1998, 72; vrt. Oliver 2002, 236. Tämä tarkoittaa mielestäni sitä, että koska valta on Foucault'n mukaan aina tietyllä alueella toimivaa ja rakentuu historiallisesti spesifisti kussakin paikassa ja tilanteessa, ilman valtaa ei olisi myöskään mitään, mikä synnyttäisi vastarintaa.

²⁸⁷ Ks. Eeva 2003, 111.

²⁸⁸ Kaminsky 1992, 30.

my breath to school.” (HGG, 167.) Yolandan uuden ympäristön kuvaus kontrastoituu Carlan ikävöimään kotisaaren vehreyteen aiemmassa luvussa ”Trespass”: ”Carla thought yearningly of the lush grasses and thick-limbed, vine-laden trees around the compound back home.” (HGG, 151.) Kun äiti ja isä tuovat kotiin kakun juhlistaakseen perheen ensimmäistä New Yorkissa asumisen vuosipäivää, Carla miettii: ”What do you wish for on the first celebration of the day you lost everything?” (HGG, 150.) Hän puhaltaa amerikkalaiseen tapaan kakussa olevat kynttilät ja toivoo pääsevänsä takaisin kotisaarelle: ”’Let us please go back home, please,’ she half prayed and half wished. It seemed a less and less likely prospect. In fact, her parents were sinking roots here.”(HGG, 150–151.) Uudessa maassa kieli ja ympäristö ovat erilaiset, eivätkä ihmiset vaikuta ystävällisiltä. Carla kokee vahvasti olevansa väärässä paikassa ja ajattelee masentuneena: ”She would never get the hang of this new country.” (HGG, 151.)

Sisarusten hämmenystä, kulttuurista paikoiltaan siirtymistä ja oman identiteetin hahmottamista kuvataan myös luvussa ”Daughter of Invention”: ”Here they were trying to fit in America among Americans; they needed help figuring out who they were, [...]. Why had they come to this country in the first place?” (HGG, 138.) Yolanda kertoo ulkopuolisuuden kokemuksistaan teoksen ensimmäisen osion viimeisessä luvussa ”The Rudy Elmenhurst Story”. Yolanda on asunut Yhdysvalloissa jo kymmenen vuotta aloittaessaan opiskelut yliopistossa. Hän on mielestään tuona aikana sopeutunut hyvin uuteen kulttuuriin: ”[...] I had been pretty well Americanized since our arrival [...].” (HGG, 87.) Kuitenkin jotkut professorit suhtautuvat häneen kuin ulkomaalaiseen hänen nimensä ja ulkonäkönsä vuoksi, ja Yolanda tuntee itsensä vieraaksi ja paikattomaksi omassa kotimaassaan: ”He called roll, [...], stumbling over my name and smiling falsely at me, a smile I had identified as one flashed on ‘foreign students’ to show them the natives were friendly. I felt profoundly out of place.” (HGG, 88–89.) Samaisessa yliopistossa Yolanda seurustelee Rudy Elmenhurstin kanssa, jonka pääaineena on englannin kieli kuten Yolandallakin. Poika ei ole ymmärtänyt Yolandan menneisyyttä tai kulttuuritaustaa ja luokittelee tämän ”espanjalaiseksi”. Myös pojan vanhemmat kohtelevat Yolandaakin vierasmaalaista:

He had told them he was seeing ”a Spanish girl,” and he reported they said that should be interesting for him to find out about people from other cultures. It bothered me that they should treat me like a geography lesson for their son. But I didn’t have the vocabulary back then to explain even to myself what annoyed me about their remark. (HGG, 98.) [...] His parents did most of the chatting, talking too slowly to me as if I wouldn’t understand native speakers; they complimented me on my ”accentless” English and observed that my parents must be proud of me. (HGG, 100.)

Yolandaa kohdellaan valtaväestön keskuudessa aina ”toisena” ja hänet määritellään latinalais-amerikkalaista alkuperää olevia siirtolaisia homogeenisoiviin ja ennakkoluuloja sisältäviin kategorioihin.²⁸⁹ Yolanda ei osaa vielä itsekään selittää transkulturaation seurauksena muodostunutta kaksoiskulttuurista identiteettiään ja vaatia oikeuttaan tulla tunnustetuksi myös Yhdysvaltain kansalaisena.

How the García Girls Lost Their Accents -teoksen toinen osio kattaa perheen ensimmäisen vuosikymmenen Yhdysvalloissa. Perheen maanpakolaisuus muuttuu siis vuosien saatossa siirtolaisuudeksi, sillä he eivät enää palaa Dominikaaniseen tasavaltaan. Ensimmäisen ”A Regular Revolution” -luvun aluksi Carlos kertoo tehneensä lopullisen päätöksen perheensä asuinpaikasta. Luvun kertojina ovat kaikki neljä tyttöä:

[...] the four of us shifted from foot to foot, waiting to go home.
Then Papi went down for a trial visit, and a revolution broke out, a minor one, but still.
[...] ”I am given up, Mami! It is no hope for the Island. I will become *un dominican-york*.” So, Papi raised his right hand and swore to defend the Constitution of the United States, and we were here to stay. (HGG, 107, kurssiivi alkuperäinen.)

Carlos ei halua viedä perhettään takaisin entiselle kotisaarelle, jossa poliittiset levottomuudet jatkuvat, vaikka diktaattori Trujillo on jo kukistettu. Carlos päättää sopeutua uuteen kotimaahan, jossa ei tarvitse koko ajan pelätä oman henkensä ja perheensä puolesta: ”Now in America, he was safe, a succes even; his Centro de Medicina in the Bronx was thronged with the sick and the homesick yearning to go home again.” (HGG, 139.) Siirtolaisalueella oleva klinikka alkaa menestyä, sillä koti-ikävästä kärsivien siirtolaisten avuntarve on loputon.

Traumaattiset muistot pakottavat Carlosin elämään menneessä sopeutumispäätöksestä huolimatta. Hän ajattelee muiden maahanmuuttajien tavoin paljon kotisaartaan ja sinne jääneitä läheisiään: ”Mostly he worried about *la situación* back home. Some uncles were in trouble. Tío Mundo had been jailed, and Tío Fidelio was maybe dead.” (HGG, 171–172, kurssiivi alkuperäinen.) Luvussa ”Daughter of Invention” kuvataan Yolandan näkökulmasta isän traumaa, joka on syntynyt kokemuksista Trujillon hirmuhallinnon keskellä:

She would have realized her father had lost brothers and friends to the dictator Trujillo. For the rest of his life, he would be haunted by blood in the streets and late night disappearances. Even after all these years, he cringed if a black Volkswagen passed him on the street. He feared anyone in uniform [...]. (HGG, 146.)

Carlosin muistot ja pelot hallitsevat hänen mieltään myös öisin: ”But in dreams, he went back to those awful days and long nights, and his wife’s screams confirmed his secret fear: they had not gotten away after all; the SIM had come for them at last.” (HGG, 139.) Carlosin mielessä kotisaari on siis aina läsnä. Myös Carlosin elämää kuvaa Chuchan ennuste

²⁸⁹ Vrt. Oboler 1999, 46.

menneisyyden traumojen painolastista, joka seuraa perheenjäseniä Yhdysvaltoihin: "They will be haunted by what they do and don't remember." (HGG, 223.) Alvarez kirjoittaa yksilökokemuksen välityksellä esiin kokonaista kansakuntaa piinaavaa historiaa, josta ihmiset ovat joutuneet vaikenemaan.²⁹⁰ Carlosin traumat tuntuvat hallitsevan miehen loppuelämää, mutta kirjoittamalla hänen tarinansa Alvarez vastustaa diktatuurin luomaa pelon ilmapiiriä ja vaikenemisen vaatimusta. Romaani tuo näin julki lukuisten menehtyneiden, mutta myös selvinneiden tarinat eli ne ihmiset, jotka viralliset historiankirjoitukset ovat unohtaneet.²⁹¹ Vähemmistöjen oman historian poissulkeminen ja mitätöiminen valtavirtahistoriasta on ollut myös osaltaan hyvin traumatisoivaa.²⁹² Peterson kirjoittaa: "the performance of memory can be facilitated and collective memory nurtured [...], literary texts can produce a desire for historical memory that significantly resists the tendency toward amnesia in the broader culture."²⁹³ Alvarezin teos onkin mukana taistelemassa kollektiivista ja historiallista muistinmenetystä vastaan.

How the García Girls Lost Their Accents -romaanissa Sandran paikoiltaan siirtymisen ja paikattomuuden traumat liittyvät hänen ulkonäkönsä. Sandra on kaivannut oman yksilöllisyytensä tunnistamista neljän tytön perheessä ja patriarkalisessa kulttuurissa, jossa vain pojille oikeus yksilölliseen identiteettiin on ollut mahdollista.²⁹⁴ Yhdysvalloissa vaalea Sandra huomioi oman yhdennäköisyytensä amerikkalaisten kanssa:

Looking at herself in the mirror, she was surprised to find a pretty girl looking back at her. It was a girl who could pass as American, with soft blue eyes and fair skin, looks that were traced back to a great-great grandmother from Sweden at every family gathering. [...] It struck her impersonally as if it were a judgement someone else was delivering, someone American and important, like Dr. Fanning: she was pretty. (HGG, 181.)

Sandra alkaa ajatella, että myös hän voisi olla "länsimaiseen tapaan" itsenäinen ja menestynyt amerikkalainen nainen. Hän tuntee, että hänellä on oma paikkansa Yhdysvalloissa: "Being pretty, she would not have to go back to where she came from. Pretty spoke both languages. Pretty belonged in this country to spite La Bruja." (HGG, 182.) Sandra miettii, että hän voisi ulkonäkönsä puolesta käydä amerikkalaisesta ja sillä tavoin kyetä avustamaan omaa perhettään taloudellisesti uudessa maassa. Hän tuumii, että Fanningsit voisivat adoptoida

²⁹⁰ Petersonin mukaan kirjallisuudessa esitetyt "epäviralliset tarinat" voivat tuoda ilmi asioita ja tapahtumia, jotka ovat marginalisoituja ja jätetty kertomatta poliittisten syiden tai riittämättömien todisteiden vuoksi. Ne myös korjaavat esimerkiksi Yhdysvaltojen virallista "valkoista" historiaa. Peterson 2001, 5-6.

²⁹¹ Vrt. Peterson 2001, 133.

²⁹² Ibid. 1.

²⁹³ Ibid. 15.

²⁹⁴ Ks. s. 59–60 tässä työssä.

hänet: ”Maybe they would adopt her, and give her an allowance like other American girls got, which Sandi would then pass on to her real family. Provided she could see them periodically, that would not be a bad life, being an only child in a fine, rich, childless American family.” (HGG, 173.) Sandran kokemuksessa yhdistyy uuden kulttuurin vapaamman ilmapiirin ja omien yksilöllisten mahdollisuuksien havaitseminen.²⁹⁵ Hän on nähnyt rouva Fanningsin suutelevan isäänsä ja Carlos on pyytänyt, ettei tytär mainitsisi asiaa äidilleen. Sandra ymmärtää, että aikuiset eivät välttämättä ole aina rehellisiä tai noudata omia sääntöjään: ”She had herself witnessed a scene whose disclosure could cause trouble. What did she care if her parents demanded that she eat all of her *pastelón*. She would say, just as an American girl might, ‘I don’t wanna. You can’t make me. This is a free country.’” (HGG, 184, kurssiivi alkuperäinen.) Hän samaistaa itsensä ”amerikkalaiseksi työkseksi” ja hänessä herää tarve itsenäisyyteen sekä omiin oikeuksiin.

Sandran kerrotaan oireilevan aikuisena menneisyyden traumojen takia. Perheen maastapaosta kertovassa luvussa kuvataan, kuinka jokainen tyttö on saanut ottaa yhden lelun mukaan Yhdysvaltoihin. Kodin menettäminen on jättänyt ikuisen tyhjyyden tunteen Sandran sisälle:

It was strange how when held up to the absolute phrase – *the one toy I really want* – nothing quite filled the hole that was opening wide inside Sandi. [...] Nothing would quite fill that need, even years after, not the pretty woman she would surprise herself becoming, not the prizes for her schoolwork and scholarships to study now this and now that she couldn’t decide to stay with, not the men that held her close and almost convinced her when their mouths came down hard on her lips that this, this was what Sandi had been missing. (HGG, 215, kurssiivi alkuperäinen.)

Maastamuuton ja siirtolaisuuden traumoja ei voi korjata millään, eikä mikään korvaa kotimaan ja kodin menetystä. Sandra sairastuu Yhdysvalloissa anoreksiaan ja joutuu hermoromahduksen vuoksi sairaalahoitoon. Äiti selvittää tyttärensä tilannetta psykiatrille:

”The others aren’t bad looking, don’t get me wrong. But Sandi, Sandi got the looks, blue eyes, peaches and ice cream skin, everything going for her!” The mother spread her arms in all directions to show how pretty and pale and blue-eyed the girl was. [...] ”[...] But imagine, spirit of contradiction, she wanted to be darker complected like her sisters.” (HGG, 52.)

Sandra ei koe tietyllä tapaa kuuluvansa sisarparveensa, koska hän on niin erinäköinen kuin muut tytöt. Hän ei voi olla tummempi ja ulkonäöltään sisartensa ja etnisen yhteisönsä kaltainen. Tämän vuoksi Sandra ajattelee aluksi Yhdysvaltojen tarjoavan hänelle kaiken mitä

²⁹⁵ Vrt. Nyman 2000, 227, 230. Jopi Nyman tutkii muun muassa kirjallisuudessa esitettyä ja amerikkalaiselle kulttuurille tyypillistä Lännen myyttiä. Se saa usein kertomuksissa merkityksiä ”utopiana, onnelana ja uuden mahdollisuuden kotona”. Amerikkalaisen unelman saavuttamisessa individualismin toteutumisen myytti eli romanttinen yksilöusko on keskeisellä sijalla.

hän on ollut vailla: oman yksilöllisen identiteetin ja paikan, jonne hän kuuluu. Mielestäni Sandran aikuisiällä koetut ongelmat liittyvät maastamuuttoon sekä myöhemmin siirtolaisena myös huomioon siitä, ettei hän voi koskaan menneisyytensä ja juuriensa vuoksi olla yhdysvaltalaisen valtaväestön silmissä täysin amerikkalainenkaan. Myöskään vanhemmat ja oma kulttuuriperimä eivät salli ”vapaan amerikkalaisen yksilön” käyttäytymistä, josta Sandra on haaveillut.

Kuitenkin entisessä kotimaassa Garcían tyttöjä pidetään amerikkalaistuneina. Sandra tuntuu olevan Bhabhan määrittelemässä ”Kolmannessa Tilassa”, jossa hän ei kuulu täysin uuteen kotimaahansa, koska valtakulttuuri pitää häntä ”Toisena” eli luokittelee hänet vähemmistöön kuuluvaksi. Sandra ei kuulu enää täysin myöskään entiseen kotimaahan, koska hän on jo osittain länsimaalaistunut.²⁹⁶ Mielestäni nämä kuulumattomuuden tunteet saavat lopulta aikaan romahduksen, jossa Sandra pelkää menettävänsä koko ihmisyytensä. Hän ei tiedä kuka tai mikä hän on:

”She had lists and lists of books to read. We found them in her journal. After she finished one, she crossed it off the list. Finally, she told us why she couldn’t stop reading. She didn’t have much time left. She had to read all the great works of man because soon” – the mother got up her courage to say it – ”soon she wouldn’t be human.” [...] ”She told us that she was being turned out of the human race. She was becoming a monkey.” (HGG, 54.) [...] ”Evolution had reached its peak and was going backwards. Something like that.” The mother waved the very idea away. (HGG, 55.)

Sandra yrittää ymmärtää ihmisenä olemista lukemalla historian suurmiesten teoksia ja teorioita.²⁹⁷ Länsimaisen koulutuksen Yhdysvalloissa saaneiden ja siellä lähes koko ikänsä asuneiden tytärtien maailmankuva eroaa esimerkiksi vanhan maailman Lauran katolisesta ajatusmaailmasta²⁹⁸, jota kuvataan epäsuorasti luvussa ”Trespass”. Tämä kohta vertautuu mielestäni purevan ironisesti Sandran hermorumahdukseen ja hänen ajatukseensa evoluutiossa taaksepäin kulkemisesta:

The public school was a mere two blocks beyond the Catholic school, but Laura García would not hear of it. Public schools, she had learned from other Catholic parents, were where juvenile delinquents went and where teachers taught those new crazy ideas about how we all came from monkeys. No child of hers was going to forget her family name and think she was nothing but a kissing cousin to an orangutan. (HGG, 152.)

²⁹⁶ Ks. Bhabha 1994, 36–39.

²⁹⁷ Amerikkalainen psykiatri luetlee tieteilijöitä, joihin Sandra on hädissään turvautunut: ”Freud,” the doctor said, listing names on his pad. ”Darwin, Nietzsche, Erikson.” (HGG, 55.) Carlos puolestaan lisää tohtorin listaan välittömästi myös perheen omaan katoliseen sekä espanjalaiseen kulttuuriperimään liittyviä kirjailijoita, vaikka on muuten koko tapaamisen ajan hyvin hiljainen: ”Dante,” the father mused. ”Homer, Cervantes, Calderón de la Barca.” (HGG, 55.)

²⁹⁸ Mielestäni Lauran ajatusmaailman voidaan sanoa olevan katolisen kulttuurin mukainen, vaikka hän ei ole kovin uskonnollinen. Teoksesta käy ilmi, että hän on ennemminkin ”tapauskovainen”: ”[...] she was not particularly religious [...]” (HGG, 44.)

Lauran ylpeys omista sukujuuristaan ja niiden varmistamasta luokka-asemasta Dominikaanisessa tasavallassa ei katoa, vaikka Yhdysvalloissa ne eivät takaa perheelle erityisasemaa. Laura on varma, etteivät hänen lapsensa polveudu apinoista vaan espanjalaisista vaaleaihoisista valloittajista.²⁹⁹ Hän on toivonut, että hänen tyttärensä oppisivat katolisessa koulussa (patriarkaalisten) perinteiden kunnioittamista länsimaisen tieteellisen maailmankuvan sijaan.

5.1.1 Moninaisen marginalisoinnin vaikutus naisten seksuaalisuuteen ja ruumiinkuvaan

Alaluvussa 4.2 käsittelemässäni Carlan koulukiusaamisessa yhdistyy mielestäni rassistisen ja seksistisen sarron yhtäaikaisuuden kokemus. Sisartensa tavoin Carla on haaveillut New Yorkista kotimaassaan. Aluksi hän on tuntenut itsensä onnekaaksi päästessään pieneltä saarelta Amerikkaan, josta kaikki muut voivat vain unelmoida: "[...] a girl she had just begun to feel could get things in this world." (HGG, 154.) Perheen huono taloudellinen tilanne, koti-ikävä ja ulkopuolisuuden sekä rasismin kokemukset eivät vastaa niitä mielikuvia, joita Garcían tytyillä on uudesta maasta ollut. Lisäksi Carlan puberteetti-ikä tuottaa hänelle ongelmia. Hän koettaa sopeutua yhtä aikaa uuteen kulttuuriin ja kieleen sekä omaan muuttuvaan kehoonsa. Valkoihoiset yhdysvaltalaispojat kiusaavat Carlaa koulussa hänen etnisen taustansa mutta myös naiseksi kehittyvän ruumiinsa vuoksi:

One of them, standing behind her in line, pulled her blouse out of her skirt where it was tucked and lifted it high. 'No titties,' he snickered. Another yanked down her socks, displaying her legs, which had begun growing soft, dark hairs. 'Monkey legs!' he yelled to his pals.

'Stop!' Carla cried. 'Please stop.'

'Eh-stop!' they mimicked her. 'Please eh-stop.'

They were disclosing her secret shame: her body was changing. The girl she had been back home in Spanish was being shed. In her place – almost as if the boys' ugly words and taunts had the power of spells – was a hairy, breast-budding grownup no one would ever love. (HGG, 153.)

Nämä kaksoissarron kokemukset saavat Carlan tuntemaan yhä vahvemmin, että hänen vanha minänsä on kokonaan kadonnut tai jäänyt entiseen kotimaahan. Kiusattu Carla tuntee, ettei hän kuulu uuteen maahan, koska hän näyttää erilaiselta kuin muut eikä osaa kieltä. Hän ei kuulu enää edes omaan kehoonsa: "No wonder the high-voiced boys with smooth, hairless cheeks hated her. They could see that her body was already betraying her." (HGG, 162.) Carla tuntee itsensä petkutetuksi, sillä uusi maa ei vastaa siitä kerrottuja tarinoita. Ja juuri

²⁹⁹ Tähän kohtaan liittyen on hieman ironista sekin, että heti seuraavalla sivulla Carlan kiusaajat huomaavat tytön jaloissa kasvavat tummat karvat ja ivaavat: "Monkey legs!" (HGG, 153.)

Yhdysvalloissa myös hänen ruumiinsa alkaa toimia ikään kuin häntä vastaan. Lisäksi Carla uskoo, että hänen ulkonäössään ja muuttuvassa ruumissaan on jotakin häpeällistä.

Carla alkaa hävetä myös omia vanhempiaan kokemansa etnisen sarron vuoksi. Hän ei esimerkiksi halua pyytää vanhemmiltaan kyytiä kouluun, koska hekin erottuvat valtaväestöstä: "Her immigrant father with his thick mustache and accent and three-piece suit would only bring her more ridicule." (HGG, 155.) Lisäksi Carla pelkää, että pojat saavat kuulla häntä ahdistelleesta itsensäpaljastajasta: "[...] the gang of mean boys would torment her with what she had seen." (HGG, 163–164.) Carla siis ajattelee, että myös tämä seksuaalinen häirintä on hänen omaa syytä ja jotakin, jota hänen tulee hävetä. Lopulta pojat etsivät uuden uhrin itselleen ja Carlan kiusaaminen loppuu. Kuitenkaan kiusaamisen aiheuttama trauma ei katoa Carlan elämästä yhtä helposti. Pojat tunkeutuvat päivin ja öin tytön mieleen ja aiheuttavat painajaisia:

But their faces did not fade as fast from Carla's life. They trespassed in her dreams and in her waking moments. Sometimes when she woke in the dark, they were perched at the foot of her bed, a grim chorus of urchin faces, boys without bodies, chanting without words, "Go back! Go back!" (HGG, 164.)

Carlan kuulumattomuuden tunne jatkuu, eikä hän voi näinä kauhun hetkinä muuta kuin turvautua kuvitelmissaan kotimaahansa ja lohduttautua rukoilemalla rakkaimpiensa puolesta: "[...] for all those she wanted God to especially care for, here and back home. The seemingly endless list of familiar names would coax her back to sleep with a feeling of safety, of a world still peopled by those who loved her." (HGG, 165.) Carla ei vaikuta enää aikuisena juurikaan oireilevan maastamuuton tai kaksoiskulttuurisuuden aiheuttamien ristiriitojen ja traumojen vuoksi, kuten esimerkiksi Sandra ja Yolanda. Tosin Carla kouluttautuu – kenties ymmärtääkseen kiusaajiaan, taustojaan ja kokemuksiaan – lapsipsykologiksi.

Kokemansa rasismien ja seksismien lisäksi Carla häpeää omaa kehittyvää ruumistaan myös saamansa kasvatuksen vuoksi, sillä Garcían tyttöjen ruumiinkuvaan ja seksuaalisuuteen on kiistatta vaikuttanut myös patriarkaalisen katolisen kulttuurin rajoitettu naiskuva. Sandra kertoo teoksen viimeisen osion luvussa "Still Lives", kuinka katolisen koulun nunnat ovat opettaneet tytöille pienestä saakka oman ruumiin nautintojen ja seksuaalisuuden kieltämistä:

The Catholic sisters at Our Lady of Perpetual Sorrows Convent School were teaching me to sort the world like laundry into what was wrong and right, what was venial, what, if you died in the middle of enjoying, would send you straight to hell. Before I could ever get to my life, conscience was arranging it all like a still life or tableau. (HGG, 248.)

Katolisessa patriarkaalisessa kulttuurissa naiselle asetettujen rajoitteiden taakka tuottaa ongelmia, ja kahlitsee vapaammassa länsimaisessa kulttuurissa eläviä tyttöjä myös myöhemmin elämässä. Kuten aiemmin kävi ilmi, "The Rudy Elmenhurst Story" -luvun

fokalisoijana on minäkertoja Yolanda. Tarina kertoo hänen yliopistoaikaisesta ihastuksestaan Rudysta. Yolanda esittää, etteivät pojat ole koskaan kiinnostuneet hänestä pitkäksi ajaksi, koska hän ei ole harrastanut seksiä heidän kanssaan. Saman luvun alussa Yolanda on kertonut, ettei usko kulttuuriperimän ja kasvatuksen vaikuttaneen enää tuolloin omaan käytökseensä, koska hän on vuosien kuluessa sopeutunut hyvin uuteen kulttuuriin:

By the time I went to college, it was the late sixties, and everyone was sleeping around as a matter of principle. By then I was a lapsed catholic; my sisters and I had been pretty well Americanized since our arrival in this country a decade before, so really, I didn't have a good excuse. (HGG, 87.)

Yliopistossa Yolanda huomaa olevansa monissa asioissa kokemattomampi kuin muut ikäisensä ja soimaa tästä kuitenkin omia juuriaan:

Suddenly, it seemed to me, not only that the world was full of English majors, but of people with a lot more experience than I had. For the hundredth time, I cursed my immigrant origins. If only I too had been born in Connecticut or Virginia, I would understand the jokes everyone was making on the last two digits of the year, 1969; I too would be having sex and smoking dope; I too would have suntanned parents who took me skiing in Colorado over Christmas break, and I would say things like "no shit," without feeling like I was imitating someone else. (HGG, 94–95.)

Kuten jo aiemmin esitin, Yolanda kokee yliopistossa ulkopuolisuutta ulkonäkönsä, nimensä, mutta myös kokemattomuutensa vuoksi. Yolanda alkaa tapaila säännöllisesti Rudyä ja pian hän on entisen ongelmansa edessä. Yolandan huolet seksuaalielämän aloittamiseen liittyen heijastavat suoraan katolisen patriarkaalisen kasvatuksen oppeja ja niiden luomia uhkakuvia: "My own answers varied, depending on my current hangups, that's what Rudy called my refusals, hangups. Mostly I was afraid I'd get pregnant." (HGG, 96.) Kerronnasta tulee myös esille, että katolisen kasvatuksen saanut Yolanda on paitsi kokematon, myös tietämätön sukupuolielämään ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista: "[...] I wasn't one hundred per cent sure how sex worked." (HGG, 93.) Rudy yrittää taivutella tyttöä ja opettaa Yolandalle hänen oman ruumiinsa biologiaa: "To me, vagina, cervix, ovary were synonyms. Via diagrams he introduced me to my anatomy [...]. 'You're not going to get pregnant' – all his lessons ended with the same point. But still I didn't want to sleep with him." (HGG, 97.)

Yhdysvaltalaisen kulttuurin 1960–70-lukujen seksuaalisen vapautumisen ilmapiiristä huolimatta Rudy tuntee, että pojille tietyt asiat ovat yhä yleisesti sallitumpia: "What if you'd been a girl?" I wondered. 'I wouldn't be having so much fun,' Rudy said." (HGG, 94.) Pojan ei tarvitse kantaa huolta oman maineensa puolesta tai pelätä raskaaksi tulemistä. Rudy on ajatellut seksistisesti ja stereotyyppisesti Yolandan kuitenkin olevan tumma ja tulinen latinonainen, sillä pojan käsityskyvyn mukaan Yolanda on espanjalainen. Mielestäni Rudyn puhe myös paljastaa tämän alun perin kiinnostuneen Yolandasta vain poikaa viehättävän

eksotiikan takia: ”’You know,’ he said, ’I thought you’d be hot-blooded, being Spanish and all, and that under the Catholic bullshit, you’d be really free, instead of all hung up like these cotillion chicks from prep schools. But Jesus, you’re worse than a fucking Puritan.’” (HGG, 99.) Rudyn kärsivällisyyden loputtua hän saa Yolandan uskomaan, että tytössä on jotakin vialla ja hänen seksuaalisuutensa on jotenkin vaurioitunut hänen kulttuuriperimänsä vuoksi:

”Why? What’s wrong with you, are you a frigid or something?”

Now there was a worry. I’d just gotten over *worrying I’d get pregnant* from proximity, or *damned by God should I die at that moment*, and now I started wondering if maybe my upbringing had disconnected some vital nerves. (HGG, 97, kurssiivit lisätty.)

Kohdassa tulevat esille myös ne katolisten opetusten pelotteet, joita tyttöjen mieliin on kotona ja koulussa iskostettu.³⁰⁰ Rudyn seksistinen ja etnisiin stereotyyppihin perustua asenne on Yolandalle traumaattista: ”A guy who had ditched me, who had haunted my sexual awakening with a nightmare of self-doubt.” (HGG, 103.) Kahden kulttuurin yhteensovittamisen vaikeudet sekä sukupuolen ja etnisyyden moninainen marginalisointi synnyttää Yolandassa vakavan epäilyksen: ”I saw what a cold, lonely life awaited me in this country. I would never find someone who would understand my peculiar mix of Catholicism and agnosticism, Hispanic and American styles.” (HGG, 99.) Yolandasta tuntuu, ettei hän kaksoiskulttuurisena naisena voi koskaan löytää ymmärtämystä ja omaa paikkaansa maailmassa.

5.2 ”It was a regular revolution: constant skirmishes”: Naisten kapina ja mahdollisuudet

Uusi maailma tarjoaa kuitenkin naisille myös enemmän mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja maailmassa toimimiseen. Renu Juneja kuvaa, että erityisesti mustien naisten kirjallisuudessa itsenäisyyden tavoittelu ja itsetietoisuuden kehittyminen on usein kuvattu välttämättömyytenä selviytymisen kannalta. Romaaneissa puretaan ja esitetään vaihtoehtoja patriarkaaliselle stereotyyppille naisen passiivisuudesta hyveenä.³⁰¹ Mielestäni myös Alvarezin Yhdysvaltoihin muuttaneet naispäähenkilöt rakentavat vastarintaa ja muodostavat naisten välistä yhteisöllisyyttä selviytyäkseen kahden maailman rajatilassa, jossa he joutuvat kokemaan moninaista marginalisointia sukupuolensa ja etnisen taustansa vuoksi.

Perheen äiti Laura huomaa, että myös hänen asemansa naisena on paljon parempi Yhdysvalloissa kuin jyrkän patriarkaalisessa latinoyhteisössä Dominikaanisessa tasavallassa.

³⁰⁰ Ks. s. 91 ja luku 3. tässä työssä.

³⁰¹ Juneja 1996, 39.

Hän nauttii uudesta itsenäisyyden tunteestaan: ”Better an independent nobody than a high-class houseslave.”(HGG, 144.) Uuden ajattelutavan ja uusien mahdollisuuksien myötä Laura ei halua enää palata entiseen kotimahan. Hän yrittää vaikuttaa Carlosin mielipiteisiin hienovaraisesti, sillä maastamuutosta huolimatta perheen sisällä vallitsevat yhä jyrkät patriarkaaliset kulttuurin säännöt: ”She did not come straight out and disagree with her husband’s plans.” (HGG, 144.) Yhdysvalloissa Lauralla on kuitenkin mahdollisuus omiin mielipiteisiin ja hän uskaltaa toimia niiden mukaan. Hän esimerkiksi puhuu kotona tytöille englantia Carlosin tahdon vastaisesti:

She spoke in English when she argued with them. And her English was a mishmash of mixed-up idioms and sayings that showed she was ”green behind the ears,” as she called it. If her husband insisted she speak in Spanish to the girls so they wouldn’t forget their native tongue, she’d snap, ”When in Rome, do unto the Romans.” (HGG, 135.)

Amerikkalaisen kulttuuri-ilmapiirin ja englannin kielen vaikutukset alkavat näkyä perheen elämässä yhä selvemmin. Tytöt huomaavat, että valta-asema äidin ja isän välillä on muuttunut uudessa maassa: ”Mami was the leader now that they lived in the States. *She* had gone to school in the States. *She* spoke English without a heavy accent.” (HGG, 176, kurssiivit alkuperäiset.) Koska Carlos on kuulunut alempaan luokkaan ennen avioitumistaan Lauran kanssa, hänen kielitaitonsa ei ole yhtä hyvä kuin Yhdysvalloissa joitakin vuosia opiskelleen Lauran: ”[...] Mami had to repeat the address for the driver because the man could not understand Papi’s accent.” (HGG, 174.) Laura pystyy siis Yhdysvalloissa nousemaan miehensä patriarkaaliset vallan yläpuolelle oman kielitaitonsa turvin.³⁰²

Yhdysvalloissa etniseen vähemmistöön marginalisoidussa Laurassa herää näyttämisenhalu, sillä Yhdysvalloissa naiselle tarjoutuu muitakin mahdollisuuksia kuin olla ”vain” äiti ja vaimo. Laura alkaa kirjata muistiin omia keksintöjään: ”She would show them. She would prove to these Americans what a smart woman could do with a pencil and a pad.” (HGG, 139.) Lopulta Laura kuitenkin päättelee, ettei Yhdysvaltoihin muuttaneilla siirtolaisilla ole samoja mahdollisuuksia kuin ”oikeilla amerikkalaisilla”: ”What use was it trying to compete with the Americans: they would always have the head start. It was their country, after all. Best stick close to home.” (HGG, 140.) Hän päättää keskittää oman ”feministisen vallankumouksensa” kotiympäristöön ja menee miehensä avuksi klinikalle, joka sijaitsee Bronxissa. Siirtolaisstatuksesta huolimatta äidille avautuu Yhdysvalloissa naisena erilaisten mahdollisuuksien maailma ja hänen oma patriarkaalinen asenteensa alkaa pikkuhiljaa muuttua. Laura alkaa tehdä itsenäisiä ratkaisuja asioissa, jotka koskevat hänen tyttäriään. ”A

³⁰² Ks. Oliver 2002, 239.

Regular Revolution” -luvun fokalisoiijina ovat kaikki perheen neljä tytärtä. He kertovat äidin uudesta elämästä ja patriarkaalisten normien vastustamisesta:

She asked us, though, not to tell Papi unless we wanted wholesale Island confinement. It’s possible that Mami had her own little revolution brewing, and she didn’t want to blow the whistle on her girls and thus call attention to herself.

Recently, she had begun spreading her wings, taking adult courses in real estate and international economics and business management, dreaming of a bigger-than-family-size life for herself. She still did lip service to the old ways, while herself nibbling away at forbidden fruit. (HGG, 116.)

Laura sopeutuu uuteen kulttuuriin paremmin kuin Carlos, koska hän osaa englantia ja hyödyntää uuden maailman edut. Laura on lopulta valmis muuttamaan omaa tiukkaa patriarkaalista asennoitumistaan, koska hän huomaa sen palvelevan myös häntä itseään. Näin Laura myös pysyy lähempänä tyttäriensä maailmaa.

Perhe muuttaa Yhdysvaltoihin 1960-luvulla, jolloin maassa alkoi vaikuttaa nk. toisen aallon feministinen liike. Teoksessa viitataan kahdessa kohdassa suoraan Yolandan feministiseen ajatteluun. Yolanda esimerkiksi tuo 1970-lukulaisena nuorena kotiin *Our Bodies, Our Selves* -teoksen.³⁰³ Lisäksi teoksen alkupuolella, jossa liikutaan 1980-luvun loppupuolella, häntä kuvataan feministiksi: ”[...] the third daughter, who had become a feminist in the wake of her divorce, [...]” (HGG, 33.) Tasa-arvokehitys on kuitenkin edennyt länsimaisissakin kulttuureissa vähitellen. Yhdysvalloissa Laura ja tytöt ovat vapautuneet tietyiltä osin Dominikaanisen tasavallan patriarkaalisen kulttuurin jyrkistä rajoitteista. Mielestäni Lauran huomio myös uuden maan sukupuolittuneista julkisen ja yksityisen rajoista viittaa siihen, että naiset ovat vielä 1960-luvun Yhdysvalloissakin feministisestä ”vallankumouksesta” huolimatta enemmän sidottuja kotiin kuin julkisen piirissä toimivat miehet: ”[...] the Statue of Liberty or Brooklyn Bridge or Rockefeller Center, but as far as Laura was concerned, these were men’s wonders. Down in housewares were the true treasures women were after.” (HGG, 133.)

Naistenvälinen yhteisöllisyys näyttäytyy teoksessa yhtenä tärkeänä selviytymiskeinona. Tytöt pyrkivät sopeutumaan toistensa avustuksella uuteen kulttuuriin ja ryhtyivät yhdessä kamppailemaan seksististä patriarkaattia vastaan. Carla, Sandra, Yolanda ja Sofia tukeutuvat Yhdysvalloissa yhä enemmän toisiinsa: ”They talked about it among themselves, the four girls, as they often did now about the many puzzling things in this new country.” (HGG, 138.) Sisaret kertovat jakavansa toistensa kanssa kaiken: ”[...] our habit had been to share the good and the bad that came our way.” (HGG, 115, kurssiivi alkuperäinen.) Kolme vanhinta tyttöä

³⁰³ Ks. s. 42 tässä työssä.

käy samaan aikaan yliopistoa ja he myös asuvat samassa asuntolassa. Carlan, Sandran ja Yolandan keskinäiseen solidaarisuuteen perustuvaa toimintaa verrataan kerronnassa vallankumousjuoneen, jota heidän isänsä oli mukana valmistelemassa Dominikaanisessa tasavallassa:

[...] of course – we had devised as sophisticated and complicated a code and underground system as Papi had when he and his group plotted against the dictator. The parents' habit was to call us on Friday or Saturday nights around ten [...]. We took turns "on duty" to catch those calls. [...] We kept most things from the old people, [...]. (HGG, 110.)

Tytöt pystyvät kapinoimaan vanhempiensa patriarkaalisia sääntöjä vastaan vain toistensa avulla ja käyttämällä oveluutta hyväkseen. He valehtelevat tekemisistään ja suojelevat toisiaan aivan kuin vallankumoukselliset entisessä kotimaassa. He ovat alkaneet sopeutua uuden maan tavoille muutaman vuoden jälkeen: "We began to develop a taste for the American teenage good life [...]." (HGG, 108.) Tytöt nauttivat Yhdysvalloissa patriarkaalisten sääntöjen vastaisista vapauksista, joihin heillä nyt on mahdollisuus ilman joka puolella vartioivia sukulaisia:

We learned to forge Mami's signature and went just about everywhere, to dance weekends and football weekends [...]. We could kiss and not get pregnant. We could smoke and no great aunt would smell us and croak. [...] By the end of a couple of years away from home, we had *more* than just adjusted. (HGG, 108–109, kursiivi alkuperäinen.)

Tytöt kuitenkin lähetetään joka kesä synnyinmaahansa. Garcían tyttöjen Yhdysvalloissa viettämä elämä eroaa saarella asuvien serkkujen elämästä: "We spent the rest of the evening confessing to our giggly, over-chaperoned girl cousins the naughtiness we had committed up in the home of the brave and the land of the free." (HGG, 113–114.)

Kun Sofia jää kiinni marihuanan polttamisesta, hän joutuu rangaistukseksi jäämään entiselle kotisaarelle. Hän alkaa muuttua ulkonäöltään ja käytökseltään patriarkaalisen kulttuurin odotusten mukaiseksi naiseksi, ja muut sisaret hätäntyvät: "We were afraid that Fifi was caving in to family pressure and regressing into some nice third-world girl." (HGG, 118.) Yhdysvaltoihin palanneet ja sinne vuosien saatossa sopeutuneet Carla, Sandra ja Yolanda pelkäävät joutuvansa itsekin muuttamaan takaisin saarelle. Psykologiaa opiskelevan Carlan mukaan Fifin raju identiteetin muutos on oire kulttuurisesti paikoiltaan siirtymisen traumasta:

This, of course, is dangerous for the rest of us. With one successfully repatriated daughter, Papi might yank us all out of college and sent us back. Not to mention that it's out and out creepy that Fifi, the maverick, is *so* changed. Carla, in fact, says, it's a borderline schizoid response to traumatic cultural displacement. (HGG, 117, kursiivi alkuperäinen.)

Kolme vanhinta sisarta päättävät pelastaa pikkusisarensa Fifin ja itsensä entiseltä kotimaalta. Luvun otsake ”A Regular Revolution” viittaa nimenomaan tyttöjen muodostamaan jokapäiväiseen kamppailuun ja vastarintaan, joka kohdistuu patriarkaaliseseen järjestelmään: ”It was a regular revolution: constant skirmishes. Until the time we took open aim and won, and our summers – if not our lives – became our own.” (HGG, 111.) Otsikko tuntuu viittavan myös yleisesti naisten taisteluun omista oikeuksistaan ja etenkin luvun tapahtuma-aikana Yhdysvalloissa voimistuneeseen naisliikkeeseen. Sama feministisen tietoisuuden herääminen ja poismuutto jyrkän patriarkaalisesta kulttuurista on vaikuttanut myös Garcían perheen tyttäriin. Luvussa mainitaan, että amerikkalaistuneet tytöt ovat yrittäneet puhua tasa-arvosta myös tädeilleen ja serkuilleen vieraillessaan Dominikaanisessa tasavallassa. He ovat koettaneet kertoa myös Fifin seksistiselle poikaystävälle Manuelille naisten oikeuksista:

Yoyo begins by asking him if he’s ever heard of Mary Wollstonecraft. How about Susan B. Anthony? Or Virginia Woolf?

”Friends of yours?” he asks.

For the benefit of an invisible sisterhood, since our aunts and girl cousins consider it very unfeminine for a woman to go around demonstrating her rights, Yoyo sighs and all of us roll our eyes. We don’t even try to raise consciousness here. [...] Once, we did take on Tía Flor, who indicated her large house, the well-kept grounds, the stone Cupid who had been re-routed so it was his mouth that spouted water. ”Look at me, I’m a queen,” she argued. ”My husband has to go to work every day. I can sleep until noon, if I want. I’m going to protest for my *rights*?” (HGG, 121, kurssiivi alkuperäinen.)

Kulttuurierot näyttävät kuitenkin olevan ylitsepääsemättömiä ja joillekin naisille patriarkaalinen järjestelmä suo myös tietynlaisia etuoikeuksia ja valtaa, joista he eivät halua luopua.

Carla, Sandra ja Yolanda ryhtyvät toimimaan patriarkaattia vastaan sen omilla aseilla.

Tytöt pyrkivät säilyttämään oman tilansa ja valta-asemansa jo matkalla entiselle kotisaarelle:

We got pretty punchy, imitating aunts and uncles and cousins we could be seeing the next day. Maybe it was a way of getting even with people who would have power over us all summer. We played their names, translating them into literal English so they sound ridiculous. (HGG, 111.)

Tytöt vastustavat heihin kohdistuvaa hallintaa imitoimalla ja parodioimalla eli toisin toistamalla valtaapitäviä tässä kohdassa kirjaimellisesti. Mielestäni he rakentavat tällä tavoilla omaa tilaansa ja vastustavat auktoriteetteja Bhabhan kuvaaman kumouksellisen jäljittelyn keinoin. Tällainen toisin toistava jäljittely paljastaa hallinnan heikkoudet.³⁰⁴ Kuten Foucault’kin selvittää, valtasuhteissa on aina lukuisia epävakaisuuden pesäkkeitä ja heikkoja

³⁰⁴ Bhabha 1994, 85–89.

kohtia, jotka voivat aiheuttaa voimainmittelyä ja valtasuhteet voivat ainakin väliaikaisesti myös vaihtua.³⁰⁵

Myös Oliverin mukaan foucault'lainen valtasuhteiden synnyttämä vastarinta toteutuu Alvarezin teoksessa, kun tytöt käyttävät omassa vallankumouksessaan hyväksi patriarkaalisia traditioita ja normeja.³⁰⁶ Carla, Yolanda ja Sandra punovat juonen, jossa he paljastavat pikkusisarensa viettävän kahdenkeskistä aikaa poikaystävänsä kanssa. Patriarkaalisen säännösten mukaan se on ankarasti kiellettyä, joten näin he saavat ”kurittoman” Sofian takaisin kotiin Yhdysvaltoihin äidin ja isän valvonnan piiriin. Kuten Oliver kirjoittaa: ”Their motives, however, are not to protect their sister’s reputation or virginity but to protect her from the oppressive patriarchal culture that would demand and circumscribe marriage, family, and subservience to her husband.”³⁰⁷ Myös serkku Lucinda on mukana tyttöjen juonessa. Mundinin on pakko viedä sisarensa Lucinda sekä tyttöserkkunsa kotiin ja jättää hotelliin menneet Manuel ja Fifi vastoin sääntöjä kahdestaan, sillä Lucinda huijaa veljeään ”naisellisella aseella”: ”She complains to her brother that she’s just gotten her period and needs to go home. ’I’ve got terrible cramps,’ Lucinda moans.” (HGG, 128.) Mundin koettaa pelastaa kaverinsa Manuelin vaikeuksilta, mutta sisaret eivät strategisesti suostu hänen ehdotukseensa: ”’You guys have to stay here and cover for Manuel.’ ‘We can’t stay here without you,’ we remind him. Rule *número uno*: Girls are not left unescorted in public. ’We’ll get in trouble, Mundín.’” (HGG, 128, kurssiivi alkuperäinen.) Näin Carla, Yolanda ja Sandra vetoavat patriarkaalisiin sääntöihin, joita he oman ”vallankumousjuonensa” mukaan esittävät kuuliaisesti noudattavansa: ”We smile three churlish Che Guevara smiles.” (HGG, 128.) Sofia jää ennalta suunnitellusti kiinni huonosta käytöksestään (”a disgrace to the family” HGG, 130.), eikä Laura halua enää lähettää tyttäriään kotisaarelle, jossa he käyttäytyvät koko suvun edessä näin häpeällisesti: ”’If she can’t behave herself here, she goes back with us, period! I’m not going to send them anymore to cause trouble!’” (HGG, 130.) Tytöt irrottautuvat tällä tavoin kotisaarensa patriarkaalisesta vallasta omalla vallankumouksellaan. Kuitenkin kahden eri kulttuurin ja erilaisten naiskäsitusten keskellä eläminen tuottaa heidän elämässään vielä myöhemminkin ongelmia ja aiheuttaa hämmennystä, kuten tutkielmani seuraavista alaluvuista käy ilmi.

Carlosin vaikutusvalta perheessä alkaa horjua maastamuuton ja osittain miehen omien sopeutumisvaikeuksien seurauksena. Hän on mielestäni se, jonka on kaikkein vaikein lopulta

³⁰⁵ Foucault 1980, 35.

³⁰⁶ Oliver 2002, 241.

³⁰⁷ Oliver 2002, 241.

kotiutua uuteen kulttuuriin ja muuttaa omia ajattelutapojaan. Kuten aiemmin tuli esille, Carlos ei pysty sopeutumaan huonon kielitaitonsa ja entiseen kotimaahan liittyvien huolien ja muistojen vuoksi. Carlos tuntuukin jäävän Yhdysvalloissa vanhan maailman patriarkaalisen arvojärjestelmän ja traumaattisten kokemustensa vangiksi. Amerikkalaisessa kulttuurissa kasvaneet tyttäret alkavat toimia hänen sääntöjään vastaan ja heidän on vaikea ymmärtää toisiaan kulttuurisesti mutta myös kielellisesti. Carlos ei osaa kunnolla englantia ja tytöt ovat unohtaneet paljon espanjan kielestä. Myös Laurasta tulee itsenäisempi ja hän saa hoitaa monia asioita, koska hän pystyy kommunikoimaan englanniksi Carlosin puolesta. Romanin toisessa luvussa ”The Kiss” kuvataan Carlosin 70-vuotisjuhlia, jotka järjestetään Sofían kotona. Luvussa muistellaan aluksi tyttöjen nuoruutta, ja kuvataan jyrkän patriarkaalisia arvoja suosivaa isää, joka on kontrolloinut heidän elämäänsä. Myöhemmin kuvataan juhlia, joissa vanhentunut mies ymmärtää menettäneensä entisen valta-asemansa perheen päänä:

The third daughter, especially, had gone out of hand, making musical chairs of every man’s lap. The father sat without speaking. He gazed upon the scene disapprovingly.

In fact, the older the evening got, the more withdrawn the father had become. Surrounded by his daughters and their husbands and fancy, intelligent, high-talking friends, he seemed to be realizing that he was just an old man sitting in their houses, eating up their roast lamb, impinging upon their lives. (HGG, 36.)

Carlos tuntee ulkopuolisuutta tyttäriensä ja heidän ystäviensä seurassa. Tytöt ovat kasvaneet Yhdysvalloissa aikuisiksi naisiksi ja sopeutuneet uuteen kulttuuriin, johon Carlos ei kuulu. Hän istuu juhlissa itsensä tunteita ja ajattelee katkerana: ”[...] he was nothing to them now.” (HGG, 36.) Myös oma vaimo tuntuu pärjäävän Yhdysvalloissa hyvin ilman Carlosia. Carlos ajattelee, että Lauralla ei olisi mitään hätää, vaikka hän jäisi leskeksi: ”But he needn’t worry about his girls. Or his wife, for that matter. There she sat, pretty and slim as a girl, [...]. Eight, maybe nine, months he gave her of widowhood, and then she’d find someone to grow old with on his life insurance.” (HGG, 36–37.)

Myöskään Sofía ei kerrota oireilevan myöhemmin elämässään samalla tavoin kuin Sandra ja Yolanda. Hän käy kuitenkin valtataistelua Carlosin kanssa ja uskaltaa asettua isäänsä vastaan. Sofía on lopettanut yliopiston kesken, mennyt naimisiin ja perustanut perheen saksalaisen miehen kanssa muutettuaan siskoksista ensimmäisenä pois kotoa. Koska Sofía on ollut hyvin pieni asuessaan Dominikaanisessa tasavallassa, hänen on oletettavasti ollut helpointa sopeutua uuteen kotimaahan ja kulttuuriin. Hetkellinen paluumuutto on ollut tietynlainen identiteettikokeilu, jossa Sofía palaa juurilleen ja asettuu dominikaanilaisen naisen asemaan: ”[...] she had had the least chance to bond to the Island before our abrupt exile [...]” (HGG, 116.) Hän on kuitenkin elänyt lähes koko elämänsä Yhdysvalloissa ja

kapinoin Carlosin patriarkaalista arvomaailmaa vastaan: ”He had always had problems with his maverick youngest, and her running off hadn’t helped.” (HGG, 27–28.) Erilaisten ajattelutapojen vuoksi Carlosin ja Sofian suhde on ollut aina vaikea.

Riitaannuttuaan isänsä kanssa Sofía yrittää tehdä sovinnon ja järjestää Carlosille syntymäpäiväjuhlat. Isä ei kuitenkaan kehu hienojen juhlien järjestämisestä Sofíaa vaan hänen miestänsä. Illan leikissä Carlosin on arvuuteltava side silmillään, kuka nainen häntä koskettaa. Sofía huomaa, ettei isä myöskään arvaa leikissä koskaan hänen nimeään ja loukkaantuu: ”But soon, she noticed that he never guessed her name. After all her hard work, she was not to be included in his daughter count. Damn him! She’d take her turn and make him know it was her!” (HGG, 39.) Sofía purkaa omalla vuorollaan vihantunteensa ja turhautumisensa isäänsä kohtaan sekä osoittaa uhmakkaalla tavalla itsenäisyyttään: ”Quickly, she swooped into the circle and gave the old man a wet, open-mouthed kiss on his ear. She ran her tongue in the whorls of his ear and nibbled the tip. [...] ‘Oh la la,’ the oldest said, laughing. ‘Who was that, Papi?’” (HGG, 39.) Kaikkien vieraiden edessä nolattu Carlos raivostuu. Hän katsoo kaikkia tyttäriään, jotka ovat nyt aikuisia ja hallitsevat itse omaa elämäänsä, kuten Carlosin kerrottiin aiemmin panevan merkille. Sofian kasvoilla on sama voitokas ilme, joka hänellä on ollut nuorempana tapellessaan isänsä kanssa³⁰⁸: ”He looked from one to the other. His gaze faltered. On the face of his youngest was the brilliant, impassive look he remembered from when she had snatched her love letters out of his hands. [...] And sure enough, his party was over.” (HGG, 39.) Carlosin syntymäpäivät päättyvät tähän välikohtaukseen. Symbolisesti luvun viimeinen lause ilmaisee, että myös Carlosin valtakausi perheessä on ohi.

5.3 ”Who would understand my peculiar mix of Hispanic and American styles?”:

Tytärten identiteetit problemaattisten valtasuhteiden ja moninaisen marginalisoinnin paineissa

Carlan, Sandran, Yolandan ja Sofian identiteetit alkavat siis vuosien kuluessa sopeutua länsimaiseen amerikkalaiseen kulttuuriin. Koska tyttäret ovat viettäneet suurimman osan elämästään Yhdysvalloissa, he eivät halua noudattaa vanhempiansa patriarkaalisia normeja. Laura ja Carlos kokevat lastensa amerikkalaistumisen ongelmana³⁰⁹: ”’The problem with you girls...’ The problem boiled down the fact that they wanted to become Americans and their father – and their mother too, at first – would have none of it.” (HGG, 134–135.) Äiti on

³⁰⁸ Tällöin Fifi on kiskaissut hänen kanssaan samanpituisen isän kädestä takaisin Oton lähettämät rakkauskirjeet.

³⁰⁹ Heidän mielestään tytöt amerikkalaistuvat ”väärällä tavalla”. Ks. s. 48 tässä työssä.

poissaoleva omien sopeutumisvaikeuksiensa vuoksi, eikä osaa tukea tyttäriään uudessa maassa. Dominikaanisessa tasavallassa suuressa sukuyhteisössä elänyt perhe on muuttanut maastamuuton seurauksena amerikkalaisen ihanteen mukaiseksi tiiviiksi ydinperheeksi. Mielestäni entisellä kotisaarella tyttärien kasvatuksesta ja hoitamisesta ovat pääosin huolehtineet haitilaiset ja dominikaanilaiset lastenhoitajat, ja nyt Lauralla on liian paljon tehtävää yksin: ”You girls are going to drive me crazy!” (HGG, 135.)

Ero vanhempien ja aikuistuvien tytärten välillä alkaa kasvaa. Myös perheen äidin suosimat patriarkaaliset kasvatustavat tuntuvat tyttäristä eittämättä vanhanaikaisilta: ”Her daughters never called her *Mom* except when they wanted her to feel how much she had failed them in this country. She was a good enough Mami, fussing and scolding and giving advice, but a terrible girlfriend parent, a real failure of a Mom.” (HGG, 135–136, kurssiivi alkuperäinen.) Minäkertoja Yolanda on kuvannut luvussa ”The Rudy Elmenhurst Story” kahden kulttuurin eroja, jotka ovat nähtävissä esimerkiksi ihmisten ulkonäöstä ja toisistaan eroavista kasvatustavoista kuten erilaisesta suhteesta vanhempien ja heidän lastensa välillä. Hän ajattelee, että Rudyllle ei ole kehittynyt identiteettikriisejä tai seksuaalisuuteen liittyviä estoja, koska hänen amerikkalaiset vanhempansa ovat niin nuorekkaita ja ymmärtäväisiä:

His parents looked so young and casual – like classmates. My own old world parents were still an embarrassment at parents’ weekend, my father with his thick mustache and three-piece suit and fedora hat, my mother in one of her outfits she bought especially to visit us at school, everything overly matched, [...]. I marveled at his youthful parents. No wonder Rudy didn’t have hangups, no wonder his high school acne hadn’t left him riddled with self-doubt, his name hadn’t cowed him. They encouraged him, his parents, to have experiences with girls but to be careful. (HGG, 98.)

Myös eräs Yolandan amerikkalainen miesystävä huomioi Garcían perheen vanhempien ja tässä kohdassa jo aikuisten tytärten välillä vallitsevat kulttuurierot:

Supposedly, the parents were heavy-duty Old World, but the four daughters sounded pretty wild for all that. There had been several divorces among them, including Yolanda’s. The oldest, a child psychologist, had married the analyst she’d been seeing when her first marriage broke up, something of the sort. The second was doing a lot of drugs to keep her weight down. The youngest had just gone off with a German man when they discovered she was pregnant. (HGG, 47.)

Lisäksi tyttöjen oireilut kuten hermoromahdukset ja anoreksia (sekä avioerot) tuntuvat jokseenkin myötäilevän enemmän länsimaalaisissa kulttuureissa ilmeneviä tai niissä ainakin huomattavissa määrin tunnistettuja ongelmia. Tytöt alkavat unohtaa oman äidinkieltä uudessa kotimaassa. Carlos ei koskaan opi tai halua oppia englantia, joten hän jää myös siksi hieman ulkopuolelle tyttärensä elämästä: ”Yoyo and her sisters were forgetting a lot of their Spanish, and their father’s formal, florid diction was hard to understand.” (HGG, 142.) Carlos

pyrkii rajoittamaan tyttäriensä tekemisiä Yhdysvalloissa samoilla säännöillä, joita heidän on pitänyt noudattaa patriarkaalisessa ja diktatuurin hallitsemassa saarivaltiossa. Tämä aiheuttaa ristiriitoja ja konflikteja perheen sisällä: ”This is America, Papi, America! You are not in a savage country anymore!” (HGG, 146.) Tyttäriä myös lähetetään entiseen kotimaahan, jotta he eivät liikaa samaistuisi ”villeihin ja vapaisiin amerikkalaisiin”.

Tyttäret rakentavat identiteettejään toisistaan eroavien vanhan ja uuden maailman välissä. He joutuvat moninaisten valtasuhteiden vaikutuksesta kaksoiskulttuuriseen elämään, jossa heidän identiteettinsä koostuu kahden kulttuurin muodostamista osista, jotka voivat olla ristiriitaisiakin keskenään. Yolanda kertoo ”The Rudy Elmenhurst Story” -luvun lopuksi kypsyttyneensä ja muuttuneensa viimeistään valmistumisensa aikoihin: ”I was a poet, a bohemian, et cetera. I guessed I’d resolved the soul and the sin thing by lapsing my heavy-duty Catholic background, giving up my immortal soul for a blues kind of soul.” (HGG, 102.) Mutta vielä aikuisenakin tyttärien käytöksestä on nähtävillä jyrkän patriarkaalisen kodin vaikutukset. Isän valta perheessä ja hänen kunnioittamisensa kuuluvat dominikaanilaisen kulttuurin patriarkaalisiin normeihin, mutta kulttuuri-ilmapiiiri Yhdysvalloissa on ollut tyttöjen nuoruudessa aivan toisenlainen:

His daughters had had to put up with this kind of attitude in an unsympathetic era. They grew up in the late sixties. Those were the days when wearing jeans [...], smoking a little dope, and sleeping with their classmates were considered political acts against military-industrial complex. But standing up to their father was different matter altogether. Even as grown women, they lowered their voices in their father’s earshot when alluding to their bodies’ pleasure. Professional women, too, all three of them, with degrees on the wall! (HGG, 28.)

Tytöt kunnioittavat isän arvoja vielä aikuisenakin tämän läsnäollessa, vaikka elävät omaa elämäänsä modernin amerikkalaisen naisen tyyliin. Myös tytärten aviomiehet ihmettelevät heidän käyttäytymistään. Tytöt ovat esimerkiksi vuosien ajan hyväksyneet sen, että isän syntymäpäiville ei kutsuta heidän aviomiehiään:

The husbands would just as soon have not gone to their inlaws, but they felt annoyed at the father’s strutting. ”When’s he going to realize you’ve grown up? You sleep with us!”
 ”He’s almost seventy, for God’s sake!” the daughters said, defending the father. They were passionate women, but their devotions were like roots; they were sunk into the past towards the old man.

So for one night every November the daughters turned back into their father’s girls.
 (HGG, 24.)

Tyttöjen on vielä aikuisenakin vaikea sovittaa yhteen tiukkaa katolisen kulttuurin käsitystä ja normia puhtaasta ja hyveellisestä naisesta sekä länsimaista feminististä ajattelua, jossa naisella oikeus omaan seksuaalisuuteensa ja ruumiillisuuteensa. Romaanissa kerrotaan, että Yolandan monet miesystävät ovat huomioineet naisen ajattelun ja käyttäytymisen olevan

vastakkaisia toisilleen. Laura kertoo yhdelle tyttärensä miesystävälle, että Yolanda on menettänyt lapsena kaikki hiuksensa stressin takia³¹⁰:

The lover knew Yolanda would not have wanted him to know about this indelicacy of her body. She did not even like to pluck her eyebrows in his presence. An immediate bathrobe after her bath. Lights out when they made love. Other times, she carried about the Great Mother and the holiness of the body and sexual energy being eternal delight. Sometimes, he complained he felt caught between the woman's libber and the Catholic señorita, "You sound like my ex," she accused him. (HGG, 48.)

Kahden erilaisen kulttuurin yhteensovittaminen synnyttää väistämättä ristiriitoja ja luo tyttärille keskenään ristiriitaisiakin ajatusmalleja, tapoja ja identiteettiominaisuuksia. Mielestäni Garcían perheen tytöt ovat vielä aikuisena osittain riippuvaisia isänsä ja äitinsä sekä sukuyhteisönsä hyväksynnästä. Kun tyttöjen "feministinen vallankumous" onnistuu "The Regular Revolution" -luvussa, eikä heitä enää lähetetä entiseen kotimaahan, he kokevat hämmennystä ja ikävää:

We look at each other, and then, drop our gaze to hide our confusion. We are free at last, but here, just at the moment the gate swings open, and we can fly the coop, Tía Carmen's love revives our old homesickness. It's like monkey experiment Carla read about [...]. These baby monkeys were kept in a cage so long, they wouldn't come out when the doors were finally left open. (HGG, 130–131.)

Garcían tyttöjen sukulaiset ja heidän etniset juurensa ovat kuitenkin aina Dominikaanisessa tasavallassa. Uudessa kotimaassaan he ovat vapaampia, mutta heidän on pärjättävä omillaan ja muodostettava identiteettejään ilman esikuvia vanhan ja uuden kulttuurin muodostamien ristiriitaisuuksien keskellä. Tätä tuntemattoman pelkoa kuvataan "The Regular Revolution" -luvun lopussa, jossa kolme vanhinta sisarta kuvaavat sekä pikkusisarensa Fifin että omaa elämäänsä: "She'll get over it.' [...], meaning her fear of her life. Like ours, it lies ahead of her like a wilderness just before the first explorer sets foot on the virgin sand." (HGG, 132.) Roberta Rubenstein kuvaa, että kulttuurisesti paikoiltaan siirtynyt ihminen kokee irrottautumisen- ja sopeutumisprosessiansa aikana ambivalentteja tunteita kotimaasta ja uutta maata kohtaan: "The culturally displaced person constructs her identity in relation to two distinct, if not also antithetical, sites in time, space, and memory."³¹¹ Seuraavissa alaluvuissa esitänkin, kuinka Garcían tyttöjen elämässä ja kulttuuri-identiteeteissä sekä amerikkalaisuus että karibialaisuus yhdistyvät.

³¹⁰ Tämä oireilu on ollut seurausta elämästä diktatuurin kauheuksien ja levottomien olojen keskellä ja niiden aiheuttamasta stressistä, vaikka tähän ei kerronnassa suoraan viitatakaan. Tytöt ovat eläneet Dominikaanisessa tasavallassa tietyllä tavalla suojattua elämää, mutta lapset ovat herkkiä aistimaan ympäristön tapahtumia ja aikuisten huolia.

³¹¹ Rubenstein 2001, 65.

5.3.1 ”Let this turn out to be my home”: paikattomuus ja amerikkalaistuminen

Käsittelen tässä aluvuussa Yolandan kulttuuri-identiteetin rakentumista kahden eri kulttuurin välissä analysoimalla teoksessa esiintyvien espanjan ja englannin kielten vertauskuvallisia funktioita. Analysoin Yolandan kahden kulttuurin välissä olevan identiteetin problemaattista paikattomuutta ja hänen amerikkalaistumisprosessiaan. Romaanissa Yolandan kerrotaan etsivän ja löytävän oman paikkansa Yhdysvalloissa turvautumalla englannin kieleen. Hän oppii kielen hyvin ja alkaa kirjoittaa mukaansatempaavia tarinoita, jotka saavat tunnustusta myös koulussa: ”Back in the Dominican Republic growing up, Yoyo had been a terrible student. [...] But in New York, she needed to settle somewhere, and since the natives were unfriendly, and the country inhospitable, she took root in the language.” (HGG, 141.) Myöhemmin Yolanda alkaa opiskella yliopistossa englannin kieltä. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen ei kuitenkaan ole näin yksinkertaista, ja Yolandalla on aikuisiällä identiteettiongelmia, joiden kerrotaan ilmenevän kielen välityksellä.

Teoksen neljäs luku ”Joe” on runollisella kielellä kerrottu tarina Yolandan ja amerikkalaisen Johnin avioliitosta. Yolanda muistelee suhdetta sairaalassa saatuaan hermoromahduksen avioliitossa ilmenneiden – ja avioeroon johtaneiden – ongelmien vuoksi. Yolanda elää vahvasti kielen ja sanojen maailmassa, sillä hän on runoilija. Lisäksi Yolanda kykenee ilmaisemaan kaksoiskulttuurisuuttaan kahden kielen avulla. Luvun alussa on esitetty Joe-nimen olevan yksi Yolandan lempinimistä. Tätä nimeä käyttää etenkin John: ”[...] his name for her, *Joe*.” (HGG, 79, kursiivi alkuperäinen.) Yolanda ei koe amerikkalaisuuteen viittaavaa maskuliinista tai androgyyniä Joe-nimeä omakseen: ”Yolanda, nicknamed *Yo* in Spanish, misunderstood *Joe* in English [...]” (HGG, 68, kursiivit alkuperäiset.) Toisaalta Joe-nimi voi viitata myös patriarkaalisia konventioita vastustavaan amerikkalaistuneeseen feministi Yolandaan, jonka identiteetti kuitenkin sisältää tämän puolen kanssa ristiriitaisia dominikaanilaisiin juuriin viittaavia osia. Yolanda ja hänen miehensä John leikittelevät usein sanoilla, ja Yolanda alkaa tukeutua enemmän omaan kulttuuriperimäänsä ja äidinkieleensä:

”Your own rules: you’ve got to rhyme with your name”

”I” – she pointed to herself – ”rhymes with the sky!”

”But not with *Joe*!”

”*Yo* rhymes with *cielo* in Spanish.” *Yo*’s words fell into the dark, mute cavern of John’s mouth. *Cielo, cielo*, the word echoed. And *Yo* was running, like the mad, into the safety of her first tongue, where the proudly monolingual John could not catch her, even if he tried. (HGG, 72, kursiivit alkuperäiset.)

Yolanda pyrkii pitämään amerikkalaisessa kulttuurissa kiinni etnisestä alkuperästään ja espanjan kielestä, sillä ne ovat tärkeä osa hänen identiteettiään. Avioliittonsa aikana Yolanda

joutuu kriisiin, jossa hän hakee omaa paikkaansa ja sijoittumistaan kahden kulttuurin ja kielen välillä. Yolanda pelkää, että hän menettää kokonaan kosketuksensa omiin juuriinsa ja että hänestä tulee amerikkalaisen miehensä kaltainen: ”My God! she thought. I’m starting to talk like him! [...] She winced, taking on his language only to convince him.” (HGG, 73.)

Yolandan useampi nimi ilmentää hänen identiteettinsä moninaisuutta. Hänen ambivalenttia paikasta toiseen siirtyvää kulttuuri-identiteettiä kuvastaa osuvasti myös eräs hänen lempinimistään: ”[...] doubled and pronounced like the toy, *Yoyo*.” (HGG, 68, kursiiivi alkuperäinen.) Yolandan on vaikea ymmärtää amerikkalaista Johnia, ja Johnin on vaikea ymmärtää Yolandan kaksoiskulttuurisen identiteetin moninaisuutta ja ristiriitaisuuksia. Pariskunta ajautuu kriisiin, ja myöhemmin Yolanda selvittää äidilleen, että he eivät vain enää puhuneet Johnin kanssa samaa kieltä: ”’We just didn’t speak the same language,’ Yo said, simplifying.” (HGG, 81.) Tämän erilaisuutta ilmaisevan vertauskuvan lisäksi Yolanda näyttää lopulta kirjaimellisesti kadottavan kykynsä ymmärtää Johnin puhumaa kieltä:

”What are you trying to say?” she kept asking. He spoke kindly, but in a language she had never heard before. (HGG, 77.)

[...] He is saying *I love you*, she thought! ”Babble,” she mimicked him. ”Babble babble babble babble.” Maybe that meant, *I love you too*, in whatever tongue he was speaking. (HGG, 78, kursiiivit alkuperäiset.)

Yolanda kokee, että hänen identiteettinsä on jakautunut tai muut ovat määritelleet sen ja luokitelleet hänen eri piirteensä hajanaisiksi, toisistaan irrallisiksi osiksi. Yolanda tahtoo identiteettinsä olevan eheä ja sisällyttää sen kaikki erilaiset osat yhdeksi kokonaisuudeksi. Hän kirjoittaa Johnille jäähyväisviestin: ”[...] *I’m going to my folks till my head-slash-heart clear. [...] I’m needing some space, some time, until my head-slash-heart-slash-soul* – No, no, no, she didn’t want to divide herself anymore, three persons in one Yo.” (HGG, 78, kursiiivit alkuperäiset.) Koska Yolandasta on tullut avioliiton aikana Joe, hän ei tarkalleen tiedä kuka hän on, eikä tunne alkuperäistä (ja entisessä kotimaassa saatua) nimeään enää omakseen: ”She thought of signing it, Yolanda, but her real name no longer sounded like her own, [...].” (HGG, 79.) ”Joe” lähtee vanhempiansa luokse, sillä hän haluaa löytää paikan, johon hän kuuluu ja palata omille juurilleen. Hän haluaa tulla Yolandaksi jälleen:

Her mother pronounced her name in Spanish, her pure, mouth-filling, full-blooded name, Yolanda. But then, it was inevitable, like gravity, like night and day, little applebites when God’s back is turned, her name fell, bastardized, breaking into a half dozen nicknames – ”*pobrecita*³¹² *Yosita*” – another nickname. (HGG, 81, kursiiivi alkuperäinen.)

³¹² esp. **pobrecita** suom. parka, poloinen

Oma minuus tuntuu kuitenkin olevan hajanainen myös Yhdysvalloissa asuvien vanhempien luona. Yolanda kokee romahduksen ja alkaa puhua taukoamatta. Hän siteeraa lukemiaan kaunokirjallisia teoksia ja puhuu vertauskuvin. Sandran tavoin Yolanda viedään sairaalahoitoon. Hän ihastuu sairaalassa psykiatriin ja uskoo, että mies voisi jollakin tapaa eheyttää hänet: "He would save her body-slash-mind-slash-soul by taking all the slashes out, making her one whole Yolanda. She talked to him about growth and fear and the self in transition and women's spiritual quest." (HGG, 80.) Yolandan hermoromahdus on mielestäni siirtymävaihe, josta hän itsekin puhuu, ja jossa hän jollakin tapaa löytää ja tukeutuu enemmän etnisiin juuriinsa eli dominikaanilaiseen puoleen identiteetistään. Hän toivoo, että alkuperäiset juuret ja amerikkalaisuus sulautuisivat hänessä eheäksi kokonaisuudeksi.

Koska teoksen kerronta etenee käänteisessä järjestyksessä, jo aiemmin on tullut ilmi, että Yolanda on hermoromahduksesta toivottuaan halunnut tulla kutsutuksi vain alkuperäisellä kokonaisella nimellään. Äiti on selvittänyt Yolandan miesystävälle useiden nimien käyttöä:

"That's her nickname, Yo, Yoyo," the mother explained. "She complains she wants her name, but you have to take shortcuts when there's four of them. Four girls, imagine!"

"Really?" the lover said, although Yolanda had already filled him in on her family and her bastardized name – Yo, Joe, Yoyo. He knew better than to take shortcuts. Jo-laahn-dah, she had drilled him. (HGG, 47.)

Vastaava asia kerrotaan myös kun neljä sisarta tapaavat toisensa pitkästä ajasta ja Sandra puhuttelee Yolandaa Yoksi:

"Yolanda," Carla corrects her. "She wants to be called Yolanda now."

"What do you mean, *wants to be called Yolanda now*? That's my name you know?"

"Why are you so angry?" Carla's calmness is professional.

Yolanda rolls her eyes. "Spare me the nickel and dime therapy, thank you." (HGG, 61, kursiivi alkuperäinen.)

Näiden tapahtumien jälkeen Yolanda on päättänyt palata omille juurilleen ja matkustaa viiden vuoden poissaolon jälkeen takaisin entiseen kotimaahansa. Yhdyn Rubensteinin käsitykseen, jonka mukaan Alvarezin ensimmäisessä teoksessa kohdataan, korjataan ja kirjoitetaan uudelleen omaa menneisyyttä. Teoksessa palataan "kotiin", muistellaan kotia, lapsuutta ja omaa historiaa, jotta niiden menetyksistä ja vanhoista traumoista voitaisiin toipua. Rubensteinin mukaan kirjailijat ja heidän teostensa päähenkilöt voivat siirtyä nostalgian taannuttavuuden yli ja neutraloida sitä mielikuvituksensa avulla, jotta he pystyvät muodostamaan omaa identiteettiään ja löytämään paikkansa maailmassa.³¹³ Olen samaa mieltä Rubenstein kanssa myös siitä, että yleisestä käsityksestä poiketen koti-ikävällä ja nostalgialla – jopa sentimentaalisenä taantumana – voi olla kertomuksissa henkilöiden

³¹³ Rubenstein 2001, 6, 9, 75–76.

identiteettejä korjaavia ja vapauttavia vaikutuksia.³¹⁴ Alvarezin teoksessa palataan koko ajan yhä enemmän Karibialle ja karibialaiset juuret ovat mielestäni teoksen henkilöhahmoille myös voimavara.³¹⁵ Ilmosen mukaan ”koti” luo teoksissa henkilöiden omaa historiaa. Sen avulla luodaan vastakertomusta länsimaiselle historialle, kun kerronnassa muistellaan ja paljastetaan alistetun kansan ajattelutapoja, myyttisiä traditioita ja perinteitä.³¹⁶ Osoittamalla historian vääryydet ja valtasuhteiden rakenteet voidaan purkaa traumoja ja rakentaa identiteettiä erilaisista lähtökohdista.

Mielestäni teoksen ensimmäinen luku ”Antojos” ja seuraavassa alaluvussa käsittelemäni viimeinen ”The Drum” -luku ovat teoksen avainlukuja, joilla kerronnan aukkokohtia voidaan selvittää.³¹⁷ Romaanin ensimmäisessä luvussa Yolandan siis kerrotaan turvautuvan omiin dominikaanilaisiin juuriinsa. Hän palaa takaisin kotisaarelleen viiden vuoden poissaolon jälkeen ja näkee sen idyllisenä onnelana:

All around here are the foothills, a dark enormous green, the sky more a brightness than a color. A breeze blows through the palms below, rustling their branches, so they whisper like voices. Here and there a braid of smoke rises up from a hillside – *a campesino* and his family living out their solitary life. This is what she has been missing all these years without really knowing that she has been missing it. Standing here in the quiet, she believes she has never felt at home in the States, never. (HGG, 12, kursiivi alkuperäinen.)

Hän on palannut Dominikaaniseen tasavaltaan etsimään omaa kotiaan ja sitä ”kokonaista Yolanda”, joksi hän olisi voinut kuvitelmiensa mukaan tulla ilman maastamuuttoa.³¹⁸ Yolanda uskoo, että hän kuuluu synnyinmaahansa ja suuren sukuyhteisönsä luokse. Tämänkaltainen kodin kaipuu ja sen idealisointi ovat yleisiä jälkikoloniaalisen ajan siirtolaiskirjailijoiden teoksissa. Usein kotiinpaluu on kuitenkin siirtolaiselle ongelmallinen, eivätkä unelmat kotiin kuulumisesta ja siellä saavutettavasta eheästä identiteetistä vastaa todellisuutta. Päinvastoin, paluu synnyttää monesti vieraantuneisuuden ja väärässä paikassa olemisen tunteen.³¹⁹

Teoksessa kerrotaan, että ensimmäisen luvun nimi ”Antojos” viittaa johonkin, jota ihminen todella haluaa. Maaseudulta tullut García de la Torre suvun palvelija tietää vanhan

³¹⁴ Rubenstein 2001, 6.

³¹⁵ Käsittelemän aiheesta tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

³¹⁶ Ks. Ilmonen 2003, 171–172. Postkoloniaalinen kirjallisuus kykenee osoittamaan useiden historioiden päällekkäisyyden entisissä monikulttuurisissa siirtomaissa. Karibialainen naiskirjallisuus paljastaa historian olevan länsimaisen kolonisoijan, valkoisen miehen, näkökulmasta kirjoitettu. Ibid. 170.

³¹⁷ Alvarezin romaani sisältää paljon vertauskuvallisuutta, eikä siinä yleensä tarjota lukijalle valmiita selityksiä. Myös romaanin loppuratkaisu jää avoimeksi, ja lukijan on itse konstruoitava tarina kokonaisemmaksi.

³¹⁸ Esimerkiksi Van Boheemen-Saaf kirjoittaa: ”Separated from an original mooring, a postcolonial subject can only mourn the gap that divides himself or herself from the possibility of interiority and self-presence that might have been had history been different.” Van Boheemen-Saaf 1999, 2.

³¹⁹ Vrt. Nyman 2003, 198, 201.

sanan perinteisen merkityksen: ”In my *campo* we say a person has an *antojo* when they are taken over by *un santo*³²⁰ who wants something.” (HGG, 8, kursiivit alkuperäiset.) Yolanda kertoo, että hän haluaa kaikista eniten syödä saarella kasvavia guavapuun hedelmiä. Mielestäni Yolandan oikea toive tulee kuitenkin esiin, kun hän puhalttaa kynttilät tervetuliaskakusta, joka on symbolisesti Dominikaanisen tasavallan muotoinen. Yolanda miettii silmät suljettuina, mitä hän voisi toivoa:

There is so much she wants, it is hard to single out one wish. There have been too many stops on the road of the last twenty-nine years since her family left this island behind. She and her sisters have led such turbulent lives so many husbands, homes, jobs, wrong turns among them. But look at her cousins, women with households and authority in their voices. *Let this turn out to be my home, Yolanda wishes.* (HGG, 11, kursiivi lisätty.)

Yolandassa on herännyt nostalginen kaipuu menneisyyteen ja ”kotiin”, jossa hänen identiteettinsä olisi eheä. Jopi Nyman kirjoittaa siirtolaiskirjallisuuden traditiossa toistuvasta kotiinpaluun ajatuksesta, jossa ”koti” on kuitenkin vain illuusio.³²¹ Kotiinpaluu voi ilmentää esimerkiksi henkilöahmon halua ”tavoittaa mennyt aika ja sen kriisiytymättömät käsitykset kansakunnasta ja sukupuolesta”.³²² Yllä olevan sitaatin valossa kodin tavoittelemisen näyttäytyy Yolandallekin haluna sijoittua vanhan maailman tuttujen ja turvallisten rajojen sisään³²³, jossa ei kodin eheyden fantasian mukaan olisi nykyisiä aikuiselämän ja kaksoiskulttuurisissa elämisen ongelmia. Kun Yolanda lopulta avaa silmänsä, hän huomaa, että sukulaislapsen ovat ehtineet puhalttaa kynttilät hänen puolestaan. (”By the time she opens her eyes, ready, a half dozen little substitute puffs have blown out all the candles.” HGG, 11.) Mielestäni tämä viittaa siihen, että Yolandan toive ei tule koskaan toteutumaan. Lopulta Yolanda joutuukin hyväksymään amerikkalaisuuden olevan tietyllä tavalla hänen kulttuuri-identiteettinsä hallitseva osa.

Yolandan entiseen kotimaahan kuulumattomuutta ilmentävät useat seikat. Hän näyttää erilaiselta kuin saarella asuvat sukulaisensa, eikä hän osaa enää puhua kunnolla espanjaa. Paikoiltaan siirtymiset ja paikattomuuden kokemukset näyttäytyvät kaksoiskulttuuriselle siirtolaiselle kuitenkin kaksisuuntaisina. Entisen kotimaan sukuyhteisöön sopeutuminen ja dominikaanilaisen kulttuurin sisäistäminen tarkoittaa myöhemmin ulkopuolisuutta nykyisessä

³²⁰ esp. **santo** suom. pyhimys

³²¹ Nyman 2003, 210; ks. myös Rubenstein 2001, 4. Rubensteinin mukaan ihmiset voivat kyllä palata paikkaan, josta ovat kotoisin, mutta ihminen ei voi koskaan todella palata ”kotiin”, sillä se on lähinnä imaginaarinen paikka mielessä. Kodin menettäminen symboloi lapsuudenkodin menettämistä, mutta myös mahdollisuutta palata lapsuuden aikaan. Täten nostalginen kaipuu ja ”koti-ikävä” liittyvät myös aikuisuuteen sinänsä.

³²² Nyman 2003, 210.

³²³ Vrt. Nyman 2003, 211.

kotimaassa Yhdysvalloissa, ja päinvastoin. Tämä tulee ilmi esimerkiksi Yolandan kielivaikeuksina:

In halting Spanish, Yolanda reports on her sisters. When she reverts to English, she is scolded, "En español!" The more she practices, the sooner she'll be back into her native tongue, the aunts insist. Yes, and when she returns to States, she'll find herself suddenly going blank over some word in English or, like her mother, mixing up some common phrase. (HGG, 7.)

Serkut huomaavat Yolandan olevan pitkän poissaolon jälkeen hämmennyksissään entisen kotisaaren todellisuudesta: "'Yolanda, *mi amor*, you *have* been gone long,' Lucinda teases." (HGG, 9, kursivut alkuperäiset.) Yolandan omassakin ajattelussa on ristiriitaisuutta, sillä hän ei halua noudattaa naiselle patriarkaalisessa kulttuurissa asetettuja rajoituksia, mutta hän haluaisi silti sopeutua ja tuntea paikan kodikseen. Yolanda katsoo entistä kotisaartaan ikään kuin ihannoivan turistin silmin; hän ei välitä tätiensä varoituksista saarella yhä jatkuvista levottomuuksista ja hänen on esimerkiksi vaikea uskoa maassa vallitsevaa kurjuutta, koska joka puolella kasvaa paljon hedelmiä: "It is hard to believe the poverty the radio commentators keep talking about. There seems to be plenty here to eat [...]." (HGG, 13.) Rikkaaseen eliitisukuun kuuluva Yolanda kuitenkin huomioi pian saarella elävien ylempiluokkaisten ja köyhien ihmisten elinolojen erot sekä naisen aseman.

Yolanda lainaa serkkunsa autoa ja lähtee etsimään guava-hedelmiä. Yolanda huomaa pian eron oman itsensä ja maalla asuvien dominikaanilaisten välillä. Saaren todellisuus näyttäytyy rikkaalle ja yläluokkaiselle amerikkalaiselle naiselle uhkaavana ja pelottavana. Oliver huomioi, kuinka nopeasti valtasuhteet vaihtuvat ensimmäisessä luvussa riippuen henkilön luokasta, sukupuolesta ja etnisyydestä. Ensinnäkin Yolanda on luokkahierakiassa ylempänä kuin suvun palvelijat ja köyhät maalla asuvat dominikaanilaiset, jotka osoittavat monessa kohdin nöyryyttä eleillään.³²⁴ Yolandan autosta puhkeaa rengas ja hän joutuu jäämään ulos pimenevään iltaan odottamaan avun saapumista. Hän hahmottaa pimeydessä, kuinka kaksi miestä lähestyy häntä kohti machete-veitset vyötäröillään. Miehet ovat siis paikallisia sokeriruokoplantaausten työläisiä, mutta Yolanda on kauhuissaan.³²⁵ Kuten Oliver kirjoittaa, tässä kohdassa Yolandan luokkaetuoikeus vaihtuu miesten sukupuoliseen ylemmyyteen patriarkaalisessa järjestelmässä.³²⁶ Kun miehet yrittävät selvittää, tietenkin

³²⁴ Oliver 2002, 238.

³²⁵ Hän on jo aiemmin, kohdatessaan tiellä paikallisen linja-auton, joutunut paniikkiin: "Yolanda makes out an undertow of men's voice's. Quickly, she gets into the car, locks the door, and pulls back onto the road, hugging her right side." (HGG, 12.) Ja tätien varoitukset pyörivät mielessä."[...] you will get raped, you will get killed." (HGG, 17.)

³²⁶ Oliver 2002, 238.

espanjaksi, mikä on hätänä, Yolanda ei saa sanaa suustaan ja ajattelee heti pahinta. Yolanda arvioi miehet nopeasti ja huomaa, ettei hän pääsisi miehiä karkuun jos he yrittäisivät jotakin:

Not that she can move, for her legs seem suddenly to have been hammered into the ground beneath her. She considers explaining that she is just out for a drive before dinner at the big house, so that these men will think someone knows where she is, someone will come looking for her if they try to carry her off. But her tongue feels as if it has been stuffed in her mouth like a rag to keep her quiet. (HGG, 19–20.)

Miehet eivät saa järkyttyneeltä Yolandalta minkäänlaista vastausta. He ajattelevat, ettei nainen ymmärrä espanjaa, koska hän on amerikkalainen:

”*Americana*,” he says to the darker man, pointing to the car. ”*No comprende*.”

The darker man narrows his eyes and studies Yolanda a moment. ”*¿Americana?*” he asks her, as if not quite sure what to make of her.

She has been too frightened to carry out any strategy, but now a road is opening before her. She clasps her hands on her chest – she can feel her pounding heart – and nods. Then, as if the admission itself loosens her tongue, she begins to speak, English, a few words, of apology at first, then a great flood of explanation. (HGG, 20, kursiivit alkuperäiset.)

Yolanda helpottuu, kun hänet tunnustetaan amerikkalaiseksi. Myös dominikaanilaisten yläluokkaisten sukulaisten mainitseminen ja heihin liittyminen näyttäytyy Yolandalle pelastuksena: ”Only when she mentions the name Miranda do their eyes light up with respect. She is saved!” (HGG, 21.) Valtasuhteet vaihtuvat jälleen, sillä Yolandan kuuluminen ylempään ”valkoiseen” eliittiin saa miehet nöyristelemään hänen edessään. Oliver kirjoittaa: ”In this scene of shifting power relations, class privilege has given way to gender privilege, and then the relation between gender hierarchy is changed reversed again.”³²⁷ Mielestäni myös Yolandan oletettu amerikkalaisuus vaikuttaa miesten suhtautumistapaan.

Yolanda on kuunnellut aikaisemmin samassa luvussa matkallaan autoradiota ja mietiskellyt itsekseen epävarmana:

[...] the faint, blurry voice on the airwaves her own, trapped inside a wreck, calling for help. In English or Spanish? she wonders. That poet she met at Lucinda’s party the night before argued that *no matter how much of it one lost, in the midst of some profound emotion, one would revert to one’s mother tongue*. He put Yolanda through a series of situations. What language, he asked, looking pointedly in her eyes, did she love in? (HGG, 13, kursiivi lisätty.)

Yolanda on saanut omaan kaksoiskulttuurin aiheuttamaan hämennykseensä vastauksen kohdatessaan dominikaanilaiset miehet pimeässä. Aiempaan analyysiini viitaten, mielestäni Yolanda on vielä ollessaan avioliitossa Johnin kanssa palannut toistuvasti äidinkieltensä ja etnisen alkuperänsä suojaan. Siis Yolandan tapaaman runoilijan sanoin hän on ”rakastanut

³²⁷ Oliver 2002, 238.

äidinkielellään” eli espanjaksi.³²⁸ Kuitenkin nyt Yolanda on ”pelastautunut” suuressa tunnemylläkässään eli pelottavassa tilanteessa, joka olisi voinut olla hengenvaarallinen, englannin kielen ja amerikkalaisuutensa avulla. Yolanda ei ole pystynyt sanomaan tilanteessa sanaakaan espanjaksi, vaan englannin kieli ryöppyää hänen huuliltaan. Sitaattiin viitaten näyttää vahvasti siltä, että Yolandan kulttuurinen identiteetti on nyt siis ennemminkin englanninkielinen ja amerikkalainen. Kuten useille siirtolaisille, Yolandan kotiinpaluu on monella tapaa osoittanut hänelle hänen ulkopuolisuutensa³²⁹, joka käy ainakin lukijalle selväksi. Mielestäni kerronnassa vielä ikään kuin korostetaan tätä huomiota pienen dominikaanilaispojan kommentilla. Poika on lähtenyt aiemmin hakemaan apua Yolandalle, mutta paikallinen vartija ei ole uskonut kuulemaansa. Vahvistaen Yolandan kuulumattomuutta entiselle kotisaarelleen ja tämän nykyistä amerikkalaisuutta, poika kertoo: ”The *guardia* hit me. He said I was telling stories. No *dominicana* with a car would be out at this hour getting *guayabas*.” (HGG, 22, kurssiivit alkuperäiset.) Yolandan vieraantuneisuus entisen kotimaan oloista, kielestä ja kulttuurista on ilmeistä.

5.3.2 ”I grew up, a woman of story”: Karibialaisten ”esiäitien” perintö

Mielestäni Yolandan ja hänen sisartensa kulttuuri-identiteettejä ei voida kuitenkaan yksiselitteisesti kuvata yhdysvaltalaisiksi tai latinalais-karibialaisiksi. Kahden erilaisen kulttuurin ja kielen yhteensovittaminen tuottaa kulttuuri-, sukupuoli- ja seksuaali-identiteettejä, jotka rakentuvat liittämällä kahden eri kulttuurin toistensa kanssa ristiriitaisiakin osia yhteen. Heidän elämissään tapahtuu usein paikoiltaan siirtymisiä. He koettavat myös helpottaa sopeutumista paikantumalla enemmän siihen kulttuuriin, jossa ovat sinä hetkenä fyysisesti läsnä. Yolanda ja hänen sisarensa rakentavat identiteettejään Yhdysvalloissa, mutta he kantavat mukanaan karibialaisuuden perintöä, mikä näkyy käännteisessä järjestyksessä kerrotussa teoksessa kerros kerrokselta yhä enemmän ja syvemmälle menneisyyteen paluuna. Jokainen tytöistä kertoo omista muistoistaan entisellä kotisaarella ja niiden välityksellä karibialaisesta perimästään. ”Kolmannen maailman” ja mustien naisten kirjallisuus tarjoaa vaihtoehdon perinteiselle naisen esittämiselle uhrina. Tarinankerronnan perinne, obeahia taitavat parantajanaiset ja vahvat siteet suvun naisten

³²⁸ Viitataan esimerkiksi aiemmassa analyysissä olleeseen kohtaan: ”And Yo was running, like the mad, into the safety of her first tongue, where the proudly monolingual John could not catch her, even if he tried.” (HGG, 72, kurssiivit alkuperäiset.)

³²⁹ Vrt. Davies 1994, 113.

välillä ovat luomassa naisten omaa ääntä. Naiset esitetään voimakkaina ja itsenäisinä toimijoina ja muillakin tavoin kuin suhteessa miehiin.³³⁰ Oman historian ja karibialaisten perinteiden esiintuominen on myös vastakertomusta länsimaiselle hegemonialle. Niiden avulla teoksessa tuodaan esiin ja muodostetaan hybridistä siirtolaisen kulttuuri-identiteettiä.

How the García Girls Lost Their Accents -romaanissa perheen ja etenkin tytärten kaksoiskulttuurista elämää osuvasti kuvaavan ennusteen antaa teoksen viimeisessä osiossa eräs perheen palvelijoista, Chucha, jonka hahmo edustaa karibialaista mystistä obeah/voodoo-naista.³³¹ Karibialaisessa kirjallisuudessa usein mainittu obeah on oman kulttuuriperimän esiintuomista ja sen avulla teoksissa luodaan vastarintaa länsimaiselle kulttuurille.³³² Chucha on usein tekemisissä erilaisten riittien ja henkien kanssa: ”Chucha always had a voodoo job going, some spell she was casting or spirit she was courting or enemy she was punishing.” (HGG, 219.) Myös lapset tietävät, että Chucha suojelee heidän perhettään kykyjensä avulla. Kun Trujillon miehet tunkeutuvat Garcíoiden kotiin ja etsivät Carlosia, Yo huomaa Chuchan toimivan ja käyttävän omia maagisia voimiaan miehiä vastaan: ”As she exits, she lets drop a fine powder. Her lips move the whole time [...], [...] Yoyo knows she is casting a spell that will leave the men powerless, becalmed.” (HGG, 200.) Myöhemmin samassa luvussa minäkertoja Chucha kertoo kykenevänsä ennustamaan tulevaa: ”[...] my *loa*³³³ telling me stories of what is to come.” (HGG, 222, kursiivi alkuperäinen.) Garcíoiden maastapaon jälkeen talo hiljenee, ja Chucha jää yksin tyhjään rakennukseen. Hän kulkee huoneesta huoneeseen rukoillen ja ajaen pois pahoja henkiä. Samalla Chucha ennustaa Garcían tyttöjen tulevaisuutta: ”I see their future, the troublesome life ahead. They will be haunted by what they do and don’t remember. But they have spirit in them. They will invent what they need to survive.” (HGG, 223.) Chuchan ennuste viittaa mielestäni muun muassa lukuun ”Daughter of Invention”, jossa Yolanda ”keksii” Yhdysvalloissa englannin kielen sekä tarinoiden ja runojen kirjoittamisen selvitykseen uudessa ympäristössä, kuten edellisessä alaluvussa esitin.

Mielestäni Yolanda perii tarinankerronnan kyvyn muun muassa omalta äidiltään. Romaanissa kuvataan, että Laura García de la Torre jatkaa suullista tarinankerronnan perinnettä. Karibialaisessa kirjallisuudessa juuri äidit ylläpitävät usein suvun sekä perheen

³³⁰ Perry 1990, 247.

³³¹ Obeah on Karibialle afrikkalaisten orjien mukana levinnyttä kulttuuriperintöä, joka sisältää maagisia parannuskeinoja, hengellisiä ja uskonnollisia tapoja ja rituaaleja. Eri puolilla Karibiaa eri muotoja saavien perinteiden taitaja on useimmiten nainen. Ks. Ilmonen 2003, 170.

³³² Ilmonen 2003, 170.

³³³ Huom. *Loat* ovat maailmankaikkeuden luoja *Bondyen* tahdon välittäjä-henkiä, joita palvellaan ja jotka suojelevat voodoo-uskomuksissa.

historiaa.³³⁴ Laura kertoo usein tarinoita tyttäristään: "[...] she had a favorite story she liked to tell about each one as a way of celebrating that daughter on special occasions." (HGG, 42.) Laura myös muokkaa tarinoita mielenkiintoisemmiksi oman mielensä mukaan: "[...] the mother liked to make her plots providential." (HGG, 44.) Yolanda on alkanut jo pienenä toistaa suullisen kerronnan perimää, sillä esimerkiksi kerran eksyessään vanhemmistaan, hän on pelastautunut tarinankerronnan avulla. Laura kuvailee tapahtunutta: "'We found that one surrounded by a crowd like Jesus and the elders.' [...] 'She hadn't even realized we were gone. She had a circle of people around her, listening to her reciting a poem! As a matter of fact, *it was a poem I'd taught her.* [...]" (HGG, 49, kursiviivi lisätty.) Suullisen kerronnan perinne on siirtynyt Lauralta Yolandalle³³⁵, joka alkaa myöhemmin kirjoittaa runoja ja tarinoita. Tätä päätelmää tukevat myös "Daughter of Invention" -luvun tapahtumat. Laura auttaa Yolanda erään koulupuheen kirjoittamisessa, sillä Laura on lopettanut omien keksintöjensä suunnittelemisen: "She did take up her pencil and pad one last time. But it was to help one of her daughters out." (HGG, 141.) Yhä diktatuurin traumoissa elävä Carlos on kieltänyt Yolandan alkuperäisen puheen esittämisen, sillä se ei isän mukaan osoita nöyryyttä ja kiitollisuutta opettajia kohtaan. Carlos repii Yolandan kirjoituksen, mutta Laura auttaa Yolanda muotoilemaan puheen uudelleen. Vaikka Laura on lannistunut itse Yhdysvalloissa omien keksintöjensä suhteen, hän toivoo tyttärestään jotakin suurempaa: "Ay, Yoyo, you are going to be the one to bring our name to the headlights in this country! [...]" (HGG, 143.) Äiti uskoo, että hänen tyttärellään on paremmat mahdollisuudet menestyä uudessa maassa ja hän siirtää vertauskuvallisesti omat taitonsa Yolandalle:

But Laura's inventing days were over just as Yoyo's were starting up with her school-wide succes. Rather than the rolling suitcase everyone else in the family remembers, Yoyo thinks of the speech her mother wrote as her last invention. It was as if, after that, her mother had passed on to Yoyo her pencil and pad and said, "Okay, Cuquita, here's the buck. You give it a shot." (HGG, 149.)

Teoksen viimeisessä osiossa keskitytään Garcían tyttöjen lapsuuteen Dominikaanisessa tasavallassa. Tytöt viettävät paljon aikaa haitilaisten ja dominikaanilaisten lastenhoitajiensa parissa. He oppivat karibialaisia perinteitä juuri näiltä *othermother* -hahmoilta. Karibialaiset sijaisäitihahmot ovat kirjallisuudessa usein vanhempia naisia, jotka valmistavat "tyttäriä" elämää varten.³³⁶ Simone A. Alexander kirjoittaa viisaiden ja kokeneiden *othermother* -

³³⁴ Vrt. Perry 1990, 247.

³³⁵ Ja oletettavasti Laura on itse perinyt sen lapsena tätä afrikkalaista perintöä kantavilta de la Torre -suvun palveluksessa toimivilta lastenhoitajilta.

³³⁶ Alexander 2001, 48. Alexanderin mukaan hahmot voivat olla esimerkiksi isoäitejä tai tätejä. Alvarezin teoksessa *othermother* -hahmot ovat karibialaisia lastenhoitajia, joilla ei ole sukulaisuussuhdetta "tyttäriin". Näiden "äitien" ja "tyttärien" yhteinen "veriside" liittyykin kulttuurisiin juuriin.

hahmojen auttavan ”tyttäriä” näiden identiteettien muodostamisprosessissa ja ohjaavan heitä naistenvälisen yhteisöllisyyden luomiseen.³³⁷ Heillä on myös hallussaan karibialaiset perinteet, jotka siirtyvät ”tyttärille”. Alexanderin mukaan: ”This preservation of the culture sustains the adolescent daughters on their respective journeys to selfhood.”³³⁸ Koska Laura on teoksessa pääosin patriarkaalisia ja koloniaalisia arvoja kannattava äiti, joka ei osaa myöskään auttaa tyttäriään sopeutumaan uuteen maahan, tyttäret etsivät karibialaisia juuriaan ja identiteettejään ennemminkin muistelemalla sekä turvautumalla näihin ”sijaisäiteihinsä”. Tyttöjen lapsuudessa karibialaisuuden monimuotoinen perinne on läsnä etenkin palvelijoiden välityksellä. Palvelijoiden huoneessa on alttareita eri pyhimyksille ja etenkin Chuchalla on usein joitakin mystisiä riittejä meneillään. Minäkertoja Fifi sanoo, että hän muistaa entisestä kotimaastaan ainoastaan yhden asian. Juuri karibialainen kansanperintö eli Chucha ja hänen riittinsä ovat painuneet syvälle Fifin muistiin:

Chucha started to unravel her bundle, and we all guessed she was about to do a little farewell voodoo on us. [...] in the corner behind your shoes, would sit a jar of something wicked that you weren't supposed to touch. Or you'd find a candle burning in her room right in front of someone's picture and a little dish with a cigar on it and a red and white crepe streamers on certain days crisscrossing her room. (HGG, 219.)

Teoksen loppupuolella luvussa ”Still Lives” myös minäkertoja Sandra muistelee lapsuuttaan Dominikaanisessa tasavallassa. Mielestäni luvusta tulee esiin, että Sandra on itse omannut lapsena jonkinlaisia karibialaiseen perintöön liittyviä parantajien kykyjä, jotka ovat tosin sittemmin unohtuneet. Sandin kerrotaan olleen lapsena poikkeuksellisen lahjakas piirtäjä. Eräs perheen palvelijoista huomaa Sandin piirtäneen kuvan hänen poikavauvastaan ja kutsuu Sandin kotiinsa, sillä vauva on kuumeinen. Hän pyytää, että Sandi parantaisi vauvan: ”Please, please, Señorita Sandi, you must release him,” Milagros pleaded, taking my drawing off the wall where she'd hung it beside a crucifix.” (HGG, 242.) Sandi suorittaa intuitiivisesti jonkinlaisen rituaalin. Hän murskaa vahaliidun kädessään ja polttaa piirroksensa uunissa. Seuraavaan aamuun mennessä lapsi on parantunut.

How the García Girls Lost Their Accents -romaanissa osoitetaan, kuinka Garcían perheen tytöt pyrkivät palaamaan menneeseen selvittääkseen omaa kaksoiskulttuurista identiteettiään. Tyttöjen elämässä tulee monella tapaa esiin muistamiseen ja muistinmenetykseen liittyvä Chuchan ennuste: ”They will be haunted by what they do and don't remember.” (HGG, 223.)³³⁹ Chuchan ennusteeseen liittyen esimerkiksi Fifi kuvaa

³³⁷ Alexander 2001, 48.

³³⁸ Ibid. 48.

³³⁹ Ennuste viittaa myös esimerkiksi edellä esittämiini Sandran unohdettuihin ja siten menetettyihin kykyihin.

sisarten jatkuvaa menneisyyden traumojen muistelua: "Like we're all competing, right? for the most haunted past." (HGG, 217.) Romaanin viimeisessä "The Drum" -luvussa minäkertoja Yolanda kuvaa lapsuutensa tapahtumia Dominikaanisessa tasavallassa. Lauran lisäksi Yolandan tarinankerronnan kyvyt ja perimä tulevat mielestäni hetken aikaa perheen palveluksessa toimivalta Pilalta, joka on sekä karibialaisen tarinankerronnan että obeah-perinteen välittäjä. Romaanista käy ilmi suullisen tradition merkittävyys karibialaisessa kulttuurissa ja karibialaisen kulttuuri-identiteetin luomisessa. Tarinankerronnan välityksellä levitetään ja vahvistetaan omaa kulttuuria ja karibialaista identiteettiä. Nykyään tätä traditiota jatkavat etenkin karibialaiset naiset, jotka opettavat sen välityksellä lapsilleen perinteistä kulttuuria.³⁴⁰ Perinne kulkeutui aikoinaan Länsi-Intiaan afrikkalaisten orjien mukana. Suullisesti kerrotut tarinat olivat orjille ainoa keino ylläpitää ja siirtää jälkipolville omaa kulttuuriperimää.³⁴¹ Donna Perry kirjoittaa: "The storytelling tradition among people connects the present with the past (thus suggesting timelessness and immortality), establishes a sense of community, and testifies to the power of language not only to record but to transform reality."³⁴² Tarinat antavat äänen vaiennetuille ja luovat oman historian niille, joiden historia on kirjoitettu kolonisoijan näkökulmasta.³⁴³

Pilan hahmossa on karibialaista mystiikkaa. Mielestäni Pila on teoksessa myös eräänlainen muotoaan muuttava trickster-hahmo. Tämä afrikkalaisessa, afrikkalaisamerikkalaisessa ja karibialaisessa kirjallisuudessa yleinen trickster-hahmo on Alvarezin romaanissa sen kokonaisrakenteen kannalta erittäin tärkeässä asemassa.³⁴⁴ Trickster omaa usein länsimaalaisesta käsityskyvystä katsottuna yliluonnollisia kykyjä ja käyttää oveluuttaan, älyään ja kykyjään muodonmuutokseen huijatakseen itseään voimakkampia.³⁴⁵ Yolanda kertoo, että Pila noituu jollakin tavalla heidän pihallaan olevan hiilivaraston:

As I was saying the coal shed was haunted. And it was Pila's doing. There was a time – before Pila – when the coal shed was just a coal shed. But then Pila came, and in addition to five paper sacks of her things, she brought her story devils and story ghosts and her trances and her being mounted by spirits and her "I see a nimbus about your head, beware of water today!" All these spirits, she claimed, lived in the coal shed. And so it was that by the time of my drum, the coal shed was haunted. (HGG, 280.)

³⁴⁰ Juneja 1996, 27.

³⁴¹ Perry 1990, 247.

³⁴² Perry 1990, 247.

³⁴³ Juneja 1996, 27.

³⁴⁴ Maailmanlaajuisesti tunnettu trickster-hahmo on myös yksi Carl Jungin psykoanalyysissään hahmottelemista arkkityypeistä, juonittelija.

³⁴⁵ Ashley 2003, 19.

Pila kuitenkin katoaa eräänä päivänä, mutta hänen henkensä ja juonittelunsa tuntuvat jäävän Yolandan ”kiusaksi”.³⁴⁶ Samoihin aikoihin Yolanda on saanut isovanhemmiltaan New Yorkin tuliaisena rummun, jota hän kantaa olallaan kaiken aikaa. Utelias Yolanda menee noiduttuun hiilivajaan, josta ei kuitenkaan löydy pahoja henkiä vaan pieniä kissanpentuja. Muotoaan muuttava trickster-Pila toistuukin ”The Drum” -luvussa kissa-motiivin välityksellä. Yolanda haluaisi ottaa yhden pennun itselleen, mutta hän ei ole varma saako niin tehdä: ”I wasn’t sure. Vaguely, too, I remembered a horror story about a mother cat being vicious and scratching out the eyes of someone who had threatened her babies.” (HGG, 282) Aiemmin on kerrottu, että Pila on yksisilmäinen ja hänen ihonsa on läikikäs: ”She had lost an eye, her left, let’s see, or was it her right? [...] Who’d notice a missing eye in the face of her incredible skin. She had splashes of pinkish white all up and down her dark brown arms and legs.” (HGG, 279.) Yolanda haluaa ottaa juuri tietyn kissanpennun omakseen: ”Immediately, I singled out one who had four little white paws and a white spot between its ears, fully dressed, so it looked, as opposed to the others who were careless and had lost their shoes and their caps. This one, a curiosity, was the one I intended for me.” (HGG, 281.) Luvussa on aiemmin mainittu myös, että Pilakin on herättänyt Yolandan mielenkiinnon juuri ulkonäkönsä vuoksi: ”She was a curiosity, and I, a curious child, [...]” (HGG, 279.) Muutamien päivien kuluttua Yolanda ottaa yhden kissanpennun ja laittaa sen rumpunsa sisälle. Kerronnassa Yolanda viittaa mielestäni trickster-Pilaan ja tämän mystisten taikojen ja juonittelun osallisuuteen vihjaamalla tapahtumien kulun olevan mahdollisesti ennalta suunniteltua: ”[...] call it coincidence, call it plot, [...]” (HGG, 286.) Yolanda huomaa, että kissanpennun emo lähtee seuraamaan häntä ja rummun sisällä maukuvaa pentuaan. Pian Yolanda muistaa, miten Pila oli menettänyt toisen silmänsä:

In that instant the vague memory sharpened. I saw a cat slinking forward. I saw it crouch to spring. I saw it leap and land on a woman’s face. I saw its claws rip out an eye. I saw that jelly spill – and I remembered suddenly with shocking clarity Pila recounting how she had lost her eye! (HGG, 286–287.)

Yolanda on peloissaan ja alkaa rummuttaa vimmatusti, jotta nau’unnan ääni vaimenisi. Lopulta hän pääsee pennun kanssa sisälle, mutta heittää sen sitten väkivaltaisesti ulos ikkunasta:

I wanted to dunk it into the sink and make its meowing stop. Instead, I lifted the screen and threw the meowing ball out the window. I heard it land with a thud, saw it moments later, wobbling out from under the shadow of the house, meowing and stumbling forward. There was no sign of the mother cat. [...] I must have gone to that window about a dozen times that morning and watched the wounded kitten make a broken progress

³⁴⁶ Käy myös ilmi, että Pila on trickster-hahmolle tavanomaiseen tapaan varastanut perheen omaisuutta koko ajan.

across the lawn. (HGG, 288.)

Allegorisesti kissanpennun riistämisen omalta emoltaan ja ”omasta kodistaan” voi nähdä kuvaavan myös kolonialistista vallankäyttöä sekä Garcían perheen tyttöjä. Yolanda vertautuu siirtomaita ja niiden kansoja hyväksikäyttävään kolonialistiin, kun hän ottaa pennun omakseen. Kyllästyttyään pentuun hän heittää sen väkivaltaisesti yksin maailmaan. Myös siirtomaiden kansat jäivät itsenäistymisen jälkeen oman onnensa nojaan ja joutuivat uuskolonialististen hankkeiden uhreiksi. Romaanissa raajarikko kissanpentu jää yksin etsimään omaa kotiaan. Kolonialististen prosessien seurauksena myös Garcían perheen tytöt on pienenä riistetty heidän omasta kotimaastaan ja he joutuvat nyt vertauskuvallisesti raajarikkoina – paikattomina ja traumatisoituneina – etsimään omia identiteettejään ja kotiaan.

Tapahtuman jälkeen kissaemo alkaa vainota Yolandaa öisin: ”[...] the cat that haunted my bedside all night. [...] the cat appeared again at my bedside. And night after night after that. Sometimes she meowed. Sometimes she just stared. Sometimes I cried out and woke the house up.[...] But the cat came back, on and off, for years.” (HGG, 289.) Koska kerronnassa on aiemmin vihjailtu Pilan osallisuuteen ja rinnastettu sekä hiilivaja että kissat naiseen, mielestäni Pila palaa kissan hahmossa piinaamaan Yolandaa. Tämän lapsuuden tarinan jälkeen ja aivan teoksen lopussa palataan kerronnan nykyhetkeen. Minäkertoja Yolanda paljastaa, että hän on konstruoinut kaikki teoksessa aiemmin kerrotut tarinat. Yolanda puhuu suoraan lukijalle ja esittää, että hän on koko teoksen kertoja:

Then we moved to the United States. The cat disappeared altogether. I saw snow. I solved the riddle of an outdoors made mostly of concrete in New York. My grandmother grew so old she could not remember who she was. I went away to school. I read books. You understand I am collapsing all time now so that fits in what’s left in the hollow of my story? I began to write, the story of Pila, the story of my grandmother. [...] I grew up, a curious woman, a woman of story ghosts and story devils, a woman prone to bad dreams and insomnia. (HGG, 289-290.)

Yolanda on tietyllä tavalla perinyt Pilan trickster-juonittelun, sillä hän on huijannut lukijaa ja saanut lukijan uskomaan, että teoksen kertojina toimivat useat eri ihmiset. Yolandan esitetään siis myös muuntautuneen teoksessa esiintyviksi henkilöhahmoiksi. Teos päättyy seuraaviin sanoihin, jotka viittaavat juuri trickster-Pilan motivoineen Yolandan taidetta eli kirjailijuutta:

There are still times I wake up at three o’clock in the morning and peer into the darkness. At that hour and in that loneliness, I hear her, a black furred thing lurking in the corners of my life, her magenta mouth opening, wailing over some violation that lies at the center of my art. (HGG, 290.)

Tämä ”väkivaltaisuus” tai ”häpäisy” Yolandan taiteen keskeisenä vaikuttimena ja aiheena kertoo kissa-motiivin välityksellä moninaisista valtasuhteista, jotka saavat aikaan eriarvoisuutta ja kärsimystä maailmassa. Pila vaatii kissan hahmossa Yolandaa kirjoittamaan

oman ja lukuisten muiden kolonisoitujen kohtalot esiin. Hän pakottaa Yolandan myös etsimään ja tuomaan esille omaa karibialaista perimäänsä. Alvarezin teosta kuvaa Junejan huomio useiden karibialaisten naiskirjailijoiden teoksista: ”The telling of one’s story involves the telling of other women’s stories, so that autobiography extends to biography and to history.”³⁴⁷ Pila toimii Yolandan kirjoittamisen eli tarinankerronnan katalysoijana ja Yolanda kertoo myös Pilan kummitustarinoita eteenpäin. Juneja jatkaa: ”Personal history is linked to group history, to lives of other women who continue to haunt the consciousness of female protagonist.”³⁴⁸ Mielestäni Yolandan, jonka voidaan ajatella olevan myös kirjailija Alvarezin alter-ego, kertomuksesta käy ilmi, että hänen on kirjoitettava selviytyäkseen. Yolanda vainoava Pila-kissa ei anna hänen unohtaa omaa perimäänsä ja tuon vainoavan menneisyyden vuoksi hänen on kirjoitettava. Rubenstein kuvaa mielestäni osuvasti, että menneisyys piinaa useiden naiskirjailijoiden teoksissa henkilöahmoja paradoksaalisella olemuksellaan; se on ”läsnäoleva poissaoleva” (*the presence of absence*).³⁴⁹ Aivan kuten Chucha aiemmin ennusti Garcían tyttöjen elämästä: ”menneisyys tulee piinaamaan heitä tulevaisuudessa”. Mutta hän sanoi lisäksi: ”They will invent what they need to survive.” (HGG, 223.)³⁵⁰ Yolanda on karibialaisen monimuotoisen perimän tytär: ”*the daughter of Invention*” (HGG, 142, kursiivi alkuperäinen.) Hän keksii kielen ja kirjoittamisen. Koko teos näyttäytyy lopussa kerrottujen tapahtumien valossa Yolandan pakottavana pyrkimyksenä selvittää omaa menneisyyttään ja juuriaan sekä ymmärtää omaa identiteettiään. Yolanda luo menneisyytensä kirjoittamalla, jotta hän voisi ymmärtää nykyhetkeä. Omaelämäkerrallisuuteen perustuva teos näyttäytyy täten myös kirjailija Alvarezin pyrkimyksenä selvittää ja tuoda esiin omaa kaksoiskulttuurista identiteettiään.

6. LOPUKSI: ”There’s more to the story. There always is to a true story.”

Otsikon teossitaatti kuvaa osuvasti *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanin sekä tarinan että kerronnan tasolla. Teoksen kerronnassa kuljetaan ja tarinassa palataan muistojen avulla pikkuhiljaa kohti Karibiaa ja karibialaisuuden perimää. Lisäksi se viittaa tässä tutkielmassa osoittamiini romaanin taustalla oleviin rakenteisiin; Alvarezin teoksen

³⁴⁷ Juneja 1996, 27.

³⁴⁸ Ibid.

³⁴⁹ Rubenstein 2001, 5.

³⁵⁰ Myös Laura on sanonut ”*Daughter of Invention*” -luvussa, että keksinnöt syntyvät usein pakon edessä: ”[...] like the Americans say, *Necessity is the daughter of Invention.*” (HGG, 142.)

tapahtumat perustuvat laajempaan historialliseen kokonaisuuteen ja useimmiten romaanissa implisiittisesti kuvattuihin valtasuhteisiin, joita on myös virallisissa historiankirjoituksissa pyritty peittelemään tai ne on jätetty kokonaan huomiotta. Alvarez kuvaa romaanissaan myös Dominikaanisen tasavallan ja Yhdysvaltojen välillä vallitsevia hierarkioita ja esittää monipuolisen kuvan kahdesta erilaisesta kulttuurista ja niiden välillä elävistä ihmisistä. Romaanista tehdyissä aiemmissä tutkimuksissa ei ole otettu riittävästi huomioon henkilöhahmojen erilaisia valtasuhteisiin kytkeytyviä sijoittumisia eri konteksteissa ja teoksen historiallisesti spesifiä tilannetta. Mielestäni niissä ei ole myöskään käsitelty tarpeeksi monipuolisesti esimerkiksi luokkaan, sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Pro gradu -työni johdannossa määrittelin tehtäväkseni tutkia Julia Alvarezin *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanista ilmeneviä valtasuhteita ja niiden vaikutuksia henkilöhahmojen elämään. Työssäni tutkin muun muassa, miten rotuun, etnisyyteen, luokkaan ja sukupuoleen kytkeytyvät valtasuhteet vaikuttavat henkilöhahmojen identiteettien muodostamiseen. Tavoitteenani oli myös osoittaa Alvarezin romaanista ilmenevä valtasuhteiden rakenteellinen, kontekstisidonnainen ja ristiriitainen tuotettu luonne. Tarkastelin myös, millaisia vastarinnan ja selviytymisen keinoja romaanissa esiintyy sekä miten valtahierarkioita voidaan kirjallisuuden avulla purkaa ja rakentaa uudelleen toisia näkökulmia korostaen. Vallitsevissa historiankirjoituksissa äänettömiksi jääneet ihmiset – kokonaiset kansat sekä marginalisoidut ihmisryhmät – saavat oman historiansa kirjallisuudessa.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys nojaa postkoloniaaliseen ja feministiseen kirjallisuudentutkimukseen, joiden pyrkimyksenä on hegemonisten rakenteiden purkaminen. Valtasuhteiden dekonstruktiivisen paljastamisen avulla tuotettuja ja väärinkerrottuja historioita ja ruumiita kirjoitetaan uudelleen. Pohdin Alvarezin esikoisromaanin valtasuhteita esimerkiksi Michel Foucault'n vallan teoriaa hyödyntäen, mutta liitin analyysiin myös feminististä teoriaa etenkin Judith Butlerin ajatusten avulla.³⁵¹

Tutkielmassani olen osoittanut, että Alvarez tuo esiin ja problematisoi romaanissaan sosiaalisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallis-poliittisia valtasuhteita. Tutkielmani toisessa luvussa käsitelin muun muassa kolonialismia ja Trujillon diktatuuria Dominikaanisessa

³⁵¹ Foucault'ta on kritisoitu sukupuolisokeudesta eli sukupuoli- ja seksuaalierojen huomiotta jättämisestä vallan genealogiassaan. Ks. esim. Oliver 2002, 236. Ilmeisesti Foucault'n työ jäi kuitenkin joiltakin osin kesken ja hänen tarkoituksenaan oli myöhemmin julkaista esimerkiksi kokonaan ”naista” käsittelevä teos. Ks. Helén 1998, 498. Myös Butler kritisoi Foucault'ta ”seksuaaliromantiikasta”. Butler tavallaan vie Foucault'n työtä eteenpäin osoittamalla, että myös nainen ja mies ja niiden väliset erot ovat vallan tuotosta. Ruumis, sukupuoli ja niistä ”luonnollisesti” seuraava seksuaalinen halu rakennetaan valtajärjestelmissä tietynlaisiksi ja niitä ylläpidetään esittämisen ja jäljittelyn avulla. Ks. Pulkinen 2006, 10–11.

tasavallassa. Tässä luvussa esitin, että Yhdysvallat tukivat diktaattoria alusta asti ja puuttuivat myös myöhemmin saaren politiikkaan omia poliittisia etujaan ajaen. Osoitin, että kolonialismi on pakottanut myös karibialaiset sisäistämään arvoja ja asenteita, jotka palvelevat kolonialistista ja patriarkaalista hierarkkista järjestystä. Alvarezin romaanista käy ilmi, että esimerkiksi ”valkoiseen” ja amerikkalaistuneeseen eliittiin kuuluvat García de la Torret ovat omaksuneet kolonialistisia arvoja, sillä dominikaanilaisen eliitin suhtautuminen tummempikihoisiin haitilaisiin sisältää rotuerottelun piirteitä. Trujillon diktatuurin aikana Dominikaanisessa tasavallassa vallitsi myös erityinen rotuerottelun politiikka, joka ylläpiti rasismia ja johti kymmenien tuhansien haitilaisten joukkosurmaan. Esitin myös, että diktaattori Trujillo rakensi, korosti ja ylläpiti sekä poliittista valtaansa että maskuliinisuuttaan performatiivisin keinoin. Trujillon hallitus esimerkiksi kontrolloi kansalaisia alituisella valvonnalla ja väkivallan uhalla.

Alvarezin romaanin kerronta ja monipuoliset ihmiskuvaukset haastavat stereotyyppisiä kulttuuri-identiteettejä mutta myös normatiivisia sukupuoli- ja seksuaali-identiteettejä. Kolmannessa luvussa osoitin, että teoksessa kritisoidaan kolonialismin seurauksena syntyneitä katolilaisen latinoyhteiskunnan patriarkaalisuutta, jota tuotetaan ja ylläpidetään performatiivisesti kaksijakoiseksi ja heteronormatiiviseksi lisääntymisen ympärille keskittyväksi järjestelmäksi. Feminiinisyttä ja maskuliinisuutta tuotetaan esimerkiksi sukupuolisidonnaisilla käyttäytymis- ja pukeutumismormeilla. Sukupuolta rakennetaan siis butlerilaisittain performatiivisesti eli esittämisen ja jäljittelyn avulla. Alvarezin romaanissa esiintyy myös normatiivisen naiseuden ja mieheyden tuottamiseen tähtääviä sääntelyjä ja valvontakeinoja.³⁵² Osoitin, että Dominikaanisen tasavallan patriarkaalinen sukupuolijärjestelmä kohtelee miehiä ja naisia hyvin eriarvoisesti. Miehillä suodaan oikeus omaan yksilölliseen identiteettiin ja seksuaaliseen vapauteen, kun taas naisen rooli rajautuu kodin, äitiyden ja vaimona olemisen ympärille. Näitä sukupuolirooleja ylläpidetään muun muassa kasvatuksellisin keinoin ja esimerkiksi naisten ruumista ja seksuaalisuutta kontrolloidaan rangaistusten uhalla. Epätasa-arvoiset sukupuolinormit myös periytyvät sukupolvelta toiselle. Patriarkaalista järjestelmää ylläpidetään naisia toiseuttamalla ja se tuottaa ja uusintaa itseään miestenvälisen solidaarisuuden avulla. Alvarez kuvaa Karibiaa, jossa myös naiset joissakin tapauksissa liittoutuvat patriarkaalisen vallan kanssa joko voimattomuuttaan, sokeuttaan tai erityisesti pitääkseen kiinni omasta sosioekonomisesta asemastaan yhteiskunnassa, mutta kaiken kaikkiaan selviytyäkseen huomattavan seksistisessä

³⁵² Vrt. esim. Pulkkinen 1998, 22.

patriarkaalisessa latinoyhteisössä. Romaanista käy ilmi, että erityisesti suvun vanhimmat naiset ja katolisen koulun nunnat tukevat patriarkaalisia sukupuolirooleja. Lisäksi osoitin, että patriarkaalinen sukupuolijärjestelmä tuottaa myös miehille yksipuolisen machomiehen roolin ja tuomitsee homoseksuaalisuuden jyrkästi. Työssäni esitin myös, että romaanin mieskuva on kuitenkin pääosin negatiivinen, sillä useat mieshahmot kohtelevat naisia eriarvoisesti, syyllistyvät aviorikoksiin tai seksuaaliseen väkivaltaan. Alvarez kuvaa romaanissaan myös lasten sekä nuorten tyttöjen seksuaalista ahdistelua ja hyväksikäyttöä.

Rasismi, seksismi ja luokkahierarkia muodostavat romaanissa toisiinsa kietoutuvan vallan vyyhdin. Neljäs lukuni käsitteli luokkahierarkiaa, jota rotu- ja etnisyyshaottelut ylläpitävät. Esitin esimerkiksi, että Dominikaanisen tasavallan luokkajako on myös kolonialistisiin arvoihin perustuvaa ”isännän jäljittelyä”. Eurooppalaisiin esi-isiin samaistuvan ”valkoisen” eliitin palveluksessa toimivat työläiset ovat usein tummempi-ihoisia haitilaisia, joille luokassa yleneminen ei ole edes mahdollista rasisisessa yhteiskunnassa. Osoitin, että luokkaan liittyvä eriarvoisuus erottaa myös naisia toisistaan, sillä valta voi jakautua myös naisten välillä eriasteisesti muiden ominaisuuksien mukaan. Kaikki naiset kokevat syrjintää ja alistamista sukupuolensa vuoksi, mutta eliittiin kuuluvat naiset ovat patriarkaalisessa kulttuurissa yhteiskunnallisessa valtahierarkiassa ylempänä kuin työväenluokkaiset naiset. Mielestäni myös luokkahierarkia rakennetaan ja sitä ylläpidetään performatiivisesti. Romaanissa alemman ja ylemmän luokan erot näkyvät muun muassa ulkonäössä, elintavoissa, pukeutumisessa ja eleissä. Eroja tuotetaan stereotyyppien ja erilaisten säännösten avulla.

Alvarezin teoksessa esiintyy myös erilaisia pienempiä valtajakaumia, jollaisia Foucault nimittää ”mikrovaltahierarkioiksi”. Esimerkiksi Garcían perheen palveluksessa toimivat dominikaanilaiset työväenluokkaiset naiset syrjivät haitilaisia palvelijoita rodun vuoksi, vaikka he kokevat itsekkin sortoa sukupuolensa ja luokka-asemansa takia. Dominikaanilaiset palvelijat ovat sisäistäneet samat kolonisoijan arvot, jotka ilmenevät eliitin keskuudessa. Romaanissa jotkut työväenluokkaiset miehet ovat pystyneet nousemaan tietyllä tavalla eliittiä ylempään asemaan astuessaan diktaattorin palvelukseen. Osoitin kuitenkin, että heidän toimintaansa ohjataan yhä ylhäältä päin, ja valtasuhteiden muuttuva luonne käy kerronnasta ilmi. Romaanissa kuvatuissa valta-asetelmissä tapahtuu muutos myöskin Garcían perheen maastapaon jälkeen. Yhdysvalloissa perhe on aluksi köyhä ja heidät luokitellaan etnisen taustansa vuoksi vähemmistöön kuuluvina siirtolaisina toisen luokan kansalaisiksi. Dominikaanisessa tasavallassa eliittiin kuuluneet Garcíat joutuvat nyt siis itse rasismin ja syrjinnän kohteeksi.

Viidennessä luvussa analysoin siirtolaisuuden diskurssissa muun muassa paikattomuuden kokemuksia sekä Garcían perheen tyttöjen kulttuurisia kaksoisidentiteettejä ja vastarinnan mahdollisuuksia. Lähes koko elämänsä Yhdysvalloissa asuneet tytöt ovat alkaneet unohtaa äidinkieltänsä espanjan ja sopeutua amerikkalaiseen kulttuuriin, mutta heidän juurensa ovat silti aina Karibiassa. Henkilöhahmot kokevat sekä Yhdysvalloissa että Karibiassa monitahoista marginalisointia kulttuurisen taustansa ja sukupuolensa vuoksi. Siirtolaisuuden aikaansaamat ”toiseuden” kokemukset ovat usein traumaattisia ja tytöt oireilevatkin eri tavoin myös aikuisiällä. He rakentavat paikantumisen ja paikoiltaan siirtymisen avulla keinoja selvitä kahden erilaisen kulttuurin välillä. Niiden yhteensovittaminen synnyttää ristiriitoja ja luo tyttärille keskenään ristiriitaisiakin ajatusmalleja, tapoja ja identiteettiominaisuuksia. Viimeisessä käsittelyluvussani esitin myös, että Alvarezin teoksessa erityisesti naistenvälinen yhteisöllisyys näyttäytyy tärkeänä selviytymiskeinona. Naishahmot luovat myös vastarintaa ja erilaisia feministisiä tasa-arvoon pyrkiviä ajatuksia ja kamppailuja ilmenee etenkin Garcían siskosten ja heidän äitinsä parissa. Perhe pakenee Yhdysvaltoihin juuri 1960-luvulla, jolloin naisten tasa-arvopyrkimykset ja erilaiset etniset vähemmistöt saavat maassa ääntään kuuluville. Tytöt vastustavat patriarkaalista valtaa esimerkiksi jäljittelemällä ja ”toisin toistamalla” sen normeja. Patriarkaallinen isä tuntuu menettävän ”uudessa maailmassa” valta-asemansa perheen päänä. Vanhan maailman arvoihin uskova isä ei myöskään pääse koskaan eroon diktatuurin kauheuksien aiheuttamista traumaista. Teoksessa palataan toistuvasti Karibialle sekä fyysisesti että muistelun avulla. Osoitin, että amerikkalaistumisen lisäksi myös karibialaisuus ja karibialainen kansanperimä, kuten tarinankerronnan perinne, voodoo ja trickster-hahmo, ovat edustettuina romaanissa etenkin karibialaisten palvelijoiden kuvauksissa. He toimivat Garcían perheen tyttärille eräänlaisina ”sijaisäitihahmoina”, jotka auttavat karibialaisen kulttuuri-identiteetin luomisessa. Karibialaiset naiset hyödyntävät tämänkaltaisia vastarinnan keinoja, kun he tuovat esiin omaa historiaansa ja selviytyvät arjessaan.

Alvarez kuvaa romaanissaan kolonialismin aikaansaamaa monimuotoista todellisuutta ja karibialaisuuden monimuotoisuutta, sillä teoksessa Garcíat ovat amerikkalaistuneita rikkaita karibialaisia sekä myöhemmin karibialaisia siirtolaisia Yhdysvalloissa. Teoksessa köyhät palvelijat edustavat enemmän karibialaisia perinteitä kuten myyttisiä uskomuksia ja suullisen kerronnan perinnettä. Romaanissa esitetään siis monipuolinen kuva ”kolmannen maailman naisista”. Luokkaerot ja etnisen taustan vaikutus naisten asemaan, sekä kotimaassa Karibiassa että siirtolaiskokemuksen välityksellä Yhdysvalloissa, tulevat teoksessa näkyväksi. Alvarezin teos eroaa monien postkoloniaalisen ajan naiskirjailijoiden teoksista siinä, että se esittää

valtaosin ”etuoikeutettujen” eli yläluokkaan kuuluvien ihmisten historiaa. Kirjailija osoittaa, että Karibialta tulee ihmisiä, joiden sorron kokemukset voivat olla erilaisia luokkataustasta riippuen ja kolonialismin perintöä kannetaan eri tavoin. Tämä purkaa osaltaan koloniaalisen teorian uhrikäsitystä sekä passiivisen ja alistetun ”kolmannen maailman naisen” kuvaa. Teoksen henkilöhahmojen, eritoten naisten, elämään vaikuttaa kuitenkin moninaisen marginalisoinnin kohteeksi joutuminen. Osoitin tutkimuksessani, että naiset eivät tästä huolimatta ole teoksessa vailla valtaa tai passiivisia uhreja vaan useimmilla naisilla on, etnisestä alkuperästä tai luokkastatuksesta riippumatta, erilaisia keinoja selvitä maailmassa.

Foucault’n ja Butlerin käsitykset ja teorit vallan genealogisesta rakentumisesta havainnollistuvat tutkimastani teoksesta. Julia Alvarezin ensimmäisen romaanin kontekstisidonnaiset ja ympäristön mukaan muuttuvat sekä myös historiallisen ajan myötä muuttuvat valtasuhteet, jotka kietoutuvat toisiinsa rodun, etnisyyden, luokan ja sukupuolen määreiden kanssa tulevat esiin myös Alvarezin muissa romaaneissa. Kuten Foucault esitti, valtasuhteita tuotetaan ja muovataan eri instituutioissa ja muissa ihmisten välisissä sosiaalisissa käytännöissä, mutta valta synnyttää aina myös mahdollisuuden vastarintaan. Alvarezin pyrkimys kuvata ja purkaa tuotettuja valtasuhteita sekä kirjoittaa historiaa tämän välityksellä uudelleen näkyy mielestäni etenkin hänen neljässä ensimmäisessä romaanissaan *How the García Girls Lost Their Accents*, *In the Time of the Butterflies*, *¡Yo!* ja *In the Name of Salomé*.

Seuraavana tutkimuksen kohteena voisi esimerkiksi olla, miten Alvarez problematisoi myös kertojan valtaa *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanin lopussa esiintyvän metafiktiivisen tason välityksellä.³⁵³ Yolanda García paljastuu romaanin lopussa koko Garcían perheen tarinan konstruioijaksi, ja tämä fiktiivinen kertoja myös puhuu suoraan lukijalle. Ensimmäinen romaani myös muodostaa mielenkiintoisella tavalla Alvarezin kolmannen *¡Yo!* -romaanin kanssa osittain yhteennivoutuvan kertomuksen niin henkilöhahmojen ja tarinan kuin teosten kerronnan metafiktiiviselläkin tasolla. *¡Yo!* -romaanissa kertojina toimivat useat *How the García Girls Lost Their Accents* -romaanista tutut henkilöhahmot. He esittävät närkästyneinä fiktiivisen kirjailija Yolanda Garcían varastaneen ja vääristelleen heidän elämäntarinoitansa teoksissaan ja kertovat oman versionsa tapahtumista. Lukija joutuu vielä problemaattisempaan tilanteeseen, sillä romaanien henkilöhahmot Yolanda mukaan lukien, ovat tietenkin Alvarezin luomia ja kirjailija puhuu monen ihmisen äänellä ja heidän puolestaan. Vaikka lukija ei ensisijaisesti oletakaan fiktiivisten romaanien olevan ”totta”,

³⁵³ Metafiktiivisyyttä voidaan kuvata implisiittisen tekijän ja implisiittisen lukijan väliseksi leikiksi, jossa kerronta kiinnittää lukijan huomion tekstiin itseensä fiktiivisesti rakentuneena prosessina. Ks. esim. Stephens 1992, 70–71.

Alvarezin romaanien metafiktiivisyys herättää lukijassa kysymyksen kertojan luotettavuudesta sekä tarinoiden ja kerronnan totuudellisuudesta. Mielestäni Alvarez problematisoi tällä kerronnallisella keinolla samalla esimerkiksi historiallisissa dokumenteissa esitettyjä totuuksia sekä ilmentää täysin objektiivisen tiedon mahdottomuutta. Foucault'n mukaan mikään tieto ei synny vallasta vapaana: ”Ei ole olemassa valtasuhdetta, jolle ei muodostuisi sitä vastaavaa tietokenttää, eikä tietoa, joka ei edellyttäisi ja samalla muodostaisi valtasuhteita.”³⁵⁴ Alvarezin kirjoittamista näyttää ohjaavan halu paljastaa eriarvoisuutta ylläpitävät rakenteet. Hän tähtää tuotannossaan kriittisen tietoisuuden luomiseen tuomalla muiden valtarakenteiden ohella esille myös kerronnallisia valtasuhteita. Kuten tutkielmassanikin olen osoittanut, tarinaan on aina jotakin lisättävää.

³⁵⁴ Foucault 1980, 35.

LÄHTEET

1. Primaarilähteet

Alvarez, Julia, 1992 (1991), *How the García Girls Lost Their Accents* (=HGG). New York: Penguin Books Ltd. Plume.

-----1999 (1998), *Something to Declare*. New York: Penguin Books Ltd. Plume.

-----1997, *¡Yo!*. New York: Penguin Books Ltd. Plume.

-----1995 (1994), *In the Time of the Butterflies*. New York: Penguin Books Ltd. Plume.

2. Sekundaarilähteet

Ahmed, Sara 1998, *Differences that Matter: Feminist Theory and Postmodernism*. United Kingdom: Cambridge University Press.

Ahokas, Pirjo 2000, Sukupuoli- ja rotustereotyypejä vastaan – Alice Walkerin Meridian ja Louise Erdrichin Love Medicine. – Toim. Anu Koivunen, Susanna Paasonen, Mari Pajala, *Populaarin lumo – Mediat ja arki*. Turku: Turun yliopiston digipaino, 287–308.

Ahokas, Pirjo & Rantonen, Eila 1996, Feminismin muukalaiset – Rodun ja etnisyyden haasteet, – Toim. Päivi Kosonen, *Naissubjekti & Postmoderni*. Tampere: Tammer-Paino, 65–88.

Alexander, Simone A. James 2001, *Mother Imagery in the Novels of Afro-Caribbean Women*. Columbia: University of Missouri Press.

Alvarez, Julia 2009, "Novels by Julia Alvarez" [www-dokumentti]. Saatavissa www-muodossa: <<http://www.juliaalvarez.com/novels/>> Haettu 12.9.2009.

Aquino, María Pilar, Machado, Daisy L. & Rodríguez, Jeannette (eds) 2002, *Reader in Latina Feminist Theology: Religion and Justice*. Austin: University of Texas Press.

Ashcroft, Bill, Griffiths, Gareth, Tiffin, Helen 1998, *Key Concepts in Post-Colonial Studies*. London & New York: Routledge.

Ashley, Kathleen 2003, Toni Morrisonin trickster-hahmot. – Toim. Pirjo Ahokas & Lotta Kähkönen, *Vieraaseen kotiin. Kulttuurinen identiteetti ja muuttoliike kirjallisuudessa*. Turku: Turun yliopisto Digipaino, 19–39.

- Bhabha, Homi K. 1994, *Location of Culture*. London: Routledge.
- Boehmer, Elleke 2005, *Stories of Women: Gender and narrative in the postcolonial nation*. Manchester and New York: Manchester University Press.
- 1995. *Colonial and Postcolonial Literature : Migrant Metaphors*. Oxford: Oxford University Press.
- Brah, Avtar 1996, *Cartographies of Diaspora: Contesting Identities*. London & New York: Routledge.
- Butler, Judith 2006, *Hankala sukupuoli (Gender Trouble. Feminism, and the Subversion of Identity, 1990)*. Suom. Tuija Pulkkinen ja Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus.
- Davies, Carole Boyce 1994, *Black Women, Writing and Identity - Migrations of the Subject*. New York: Routledge.
- de la Campa, Román 1999, *Latin Americanism*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Derby, Lauren 2000, "The Dictator's Seduction: Gender and State Spectacle during the Trujillo Regime". *Callaloo* Vol. 23 No. 3, Dominican Republic Literature and Culture, The Johns Hopkins University Press. Saatavissa [www.muodossa: <http://www.jstor.org/stable/3299727>](http://www.jstor.org/stable/3299727) Haettu: 22.12.2009
- Donnel, Alison & Lawson Welsh, Sarah 1996, *The Routledge Reader in Caribbean Literature*. London & New York: Routledge.
- Eeva, Sara 2003, Jean Rhysin romaani Wide Sargasso Sea; paikantamisen problematiikka osana kreolalaisen kulttuuri-identiteettiä. – Toim. Pirjo Ahokas & Lotta Kähkönen, *Vieraaseen kotiin. Kulttuurinen identiteetti ja muuttoliike kirjallisuudessa*. Turku: Turun yliopisto Digipaino, 111–133.
- Flores, Juan 2002, Islands and Enclaves: Caribbean Latinos in Historical Perspective. – Marcelo Suarez-Orozco & Mariela M. Paez (eds), *Latinos: Remaking America*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press, 59–74.
- Foucault, Michel 1998, *Seksuaalisuuden historia (La volonté de savoir (Histoire de la sexualité 1) 1976, L'usage des plaisirs (Histoire de la sexualité 2) 1984, Le souci de soi (Histoire de la sexualité 3) 1984)*. Suom. Kaisa Suvenius. Tampere: Gaudeamus.
- 1980, *Tarkkailla ja rangaista (Surveiller et punir: Naissance de la prison, 1975)*. Suom. Eevi Nivanka. Helsinki: Otava.
- French, Marilyn 1993, *Sota naisia vastaan (The War Against Women, 1992)*. Suom. Kaija Valkonen. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Gaffney, Karen 2003, Julia Alvarez, ¡Yo! – Alvina E. Quintana (ed.), *Reading U.S. Latina Writers: Remapping American Literature*. New York: Palgrave Macmillan, 15–23.
- Hakkarainen, Marja-Leena 1998, Muutto marginaaleista metropoleihin – Jälkikoloniaalinen matka

- ja kulttuurisen identiteetin ongelma Jean Rhysin, Jamaica Kincaidin ja Michelle Cliffin tuotannossa. – Toim. Marja-Leena Hakkarainen & Tero Koistinen. *Matkakirja – Artikkeleita matkoista mieleen ja maailmaan*. Joensuu: Joensuun yliopistopaino, 152–171.
- Hall, Stuart 2003 (1995), *Kulttuuri, paikka, identiteetti*. Suom. Juha Koivisto – Toim. Mikko Lehtonen & Olli Löytty. *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 85–127.
- Helén, Ilpo 1998, *Jälkisanat: Elämä seksuaalisuudessa*. – Michel Foucault, *Seksuaalisuuden historia (La volonté de savoir (Histoire de la sexualité 1) 1976, L'usage des plaisirs (Histoire de la sexualité 2) 1984, Le souci de soi (Histoire de la sexualité 3) 1984)*. Suom. Kaisa Suvenius. Tampere: Gaudeamus.
- Hoving, Isabel 2001, *In Praise of New Travelers – Reading Caribbean Migrant Women Writers*. California: Stanford University Press.
- Ilmonen, Kaisa 2009, ”Miten romaanilaji sääntelee vapautta? Karibialainen kirjallisuus ja paikoiltaan siirtynyt kehitysromaanii.” *Avain. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti*. No. 1, 5–21.
- 2003, *Vastahistoria ja vallankumous ”oman tilan” rakentajina karibialaisessa naiskirjallisuudessa: Michelle Cliffin Abeng ja Zee Edgellin Beka Lamb*. – Toim. Pirjo Ahokas & Lotta Kähkönen, *Vieraaseen kotiin. Kulttuurinen identiteetti ja muuttoliike kirjallisuudessa*. Turku: Turun yliopisto Digipaino, 169–197.
- James, Louis 1999, *Caribbean Literature in English*. London & New York: Addison Wesley Longman Inc.
- Johnson, Kelli Lyon 2005, *Julia Alvarez: Writing a New Place on the Map*. New Mexico: University of New Mexico Press.
- Juneja, Renu 1996, *Caribbean Transactions. West Indian Culture in Literature*. Warwick University Caribbean Studies, London: Macmillan education Ltd.
- Kaminsky, Amy Katz 1992, *Reading the Body Politic: Feminist Criticism and Latin American Women Writers*. Minneapolis & London: University of Minnesota Press.
- Katrak, Ketu H. 2006, *Politics of the Female Body: Postcolonial Women Writers of the Third World*. New Brunswick, New Jersey and London: Rutgers University Press.
- Kähkönen, Lotta 2003, *Valkoisuus kriisissä: rotu, sukupuoli ja luokka Joyce Carol Oatesin novellissa ”White Trash”*. – Toim. Pirjo Ahokas & Lotta Kähkönen, *Vieraaseen kotiin. Kulttuurinen identiteetti ja muuttoliike kirjallisuudessa*. Turku: Turun yliopisto Digipaino, 198–226.
- Lamming, George 1996, *Concepts of the Caribbean* – Frank Birbalsingh (ed.), *Frontiers of Caribbean Literature in English*. Warwick University Caribbean Studies, London & Basingstoke: Macmillan education Ltd., 1996, 1–14.
- Matero, Johanna 1996, *Tieto*, – Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.), *Avainsanat*. 10

askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 245–269.

Matibag, Eugenio 2003, *Haitian-Dominican Counterpoint*. New York: Palgrave Macmillan.

Mayock, Ellen C. 1998, The Bicultural Construction of Self in Cisneros, Alvarez, and Santiago. *Bilingual Review* Sep-Dec 1998, Vol. 23 Issue 3, 223–229. Saatavissa EBSCOhost-tietokannasta: <<http://www.ebsco.com/>> Haettu 18.6.2009.

Meacham, Cherie 2003, "Crossing Yet Another Border: The Critique of Compulsory Heterosexuality in the Novels of Julia Alvarez". *Hispanofila* 138. Saatavissa EBSCOhost-tietokannasta: <<http://www.ebsco.com/>> Haettu 10.12.2009.

Mohanty, Chandra Talpade 1991a, Introduction: Cartographies of Struggle: Third World Women and the Politics of Feminism. – Chandra Talpade Mohanty, Ann Russo & Lourdes Torres (eds), *Third World Women and the Politics of Feminism*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 1–47.

-----1991b, Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses. – Chandra Talpade Mohanty, Ann Russo, Lourdes Torres (eds), *Third World Women and the Politics of Feminism*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 51–80.

-----1999, Lännen silmien alla: Feministinen tutkimus ja kolonialistiset diskurssit ("Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses" teoksessa *Third World Women* 1991). Suom. Jyrki Vainonen – Toim. Jaana Airaksinen & Tuula Ripatti, *Rotunaisia ja feminismejä*. Tampere: Vastapaino, 229–273.

Moya Pons, Frank 1995, *The Dominican Republic: A National History*. New York: Hispaniola Books Corporation.

Nyman, Jopi 2003, Mustasta Britanniasta Karibialle: Siirtolaisen kotiinpaluu Caryl Phillipsin romaanissa *A State of Independence*. – Toim. Pirjo Ahokas & Lotta Kähkönen, *Vieraaseen kotiin. Kulttuurinen identiteetti ja muuttoliike kirjallisuudessa*. Turku: Turun yliopisto Digipaino, 198–226.

-----2000, Mies, maa ja myytti: Länsi nykypäivän amerikkalaisessa romaanissa. – Toim. Liisa Saariluoma, *Keijujen kuningas ja musta Akhilleus: Myytit modernissa kirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 227–261.

Oboler, Suzanne 1999, Razialicing Latinos in the United States – Toward a New Research Paradigm. – Liliana R. Goldin (ed.), *Identities on the Move: Transnational Processes in North America and the Caribbean Basin*. Institute of Mesoamerican Studies, University at Albany, Albany, New York. 45–68.

Oliver, Kelly 2002, "'One Nail Takes Out Another': Power, Gender, and Revolution in Julia Alvarez's Novels" – Benigno Trigo (ed.), *Foucault and Latin America: appropriations and deployments of discursive analysis*. New York, London: Routledge, 235–246.

Perry, Donna 1990, Initiation in Jamaica Kincaid's Annie John, – Toim. Selwyn R. Cudjoe, *Caribbean women writers- Essays from the first international conference*, Massachusetts:

Calaloux Publications, 245–253.

- Peterson, Nancy J. 2001, *Against Amnesia: Contemporary Women Writers and the Crises of Historical Memory*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Pulkkinen, Tuija & Rossi, Leena-Maija 2006, Esipuhe. – Judith Butler, *Hankala Sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. (Gender Trouble. Feminism, and the Subversion of Identity. 1990) Suom. Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi, Helsinki: Gaudeamus.
- Rantonen, Eila 1999, Länsimaisten kuvien rotunaiset. – Toim. Jaana Airaksinen & Tuula Ripatti, *Rotunaisia ja feminismejä*. Tampere: Vastapaino, 41–61.
- Rojola, Lea 2004, Sukupuolieron lukeminen – Feministinen kirjallisuudentutkimus. – Toim. Marianne Liljeström, *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 25–43.
- Ronkainen, Suvi 2002, Väkivallan valta, – Toim. Satu Apo, Anu Koivunen, Leena-Maija Rossi & Kirsi Saarikangas, *Itkua ikä kaikki? Kirjoituksia naisesta, vallasta ja väkivallasta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 207–220.
- Rubenstein, Roberta 2001, *Home Matters: Longing and Belonging, Nostalgia and Mourning in Women's Fiction*. New York: Palgrave.
- Ruiz, Vicki L. & Korrol Sánchez, Virginia (eds) 2006, *Latinas in the United States: A Historical Encyclopedia*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Sagar, Aparajita 1996, Anglophone Caribbean-American Literature. – Alpana S. Knippling (ed.), *New Immigrant Literature in the United States: A Sourcebook to Our Multicultural Literary Heritage*. Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group Inc. 171–239.
- Sarika, Chandra 2008, “Re-Producing a Nationalist Literature in the Age of Globalization: Reading (Im)migration in Julia Alvarez’s How the García Girls Lost their Accents”. *American Quarterly* 60 (3). Saatavissa EBSCOhost-tietokannasta: <<http://www.ebsco.com/>> Haettu 28.8.2009
- Scott, Helen, 2006, *Caribbean Women Writers and Globalization – Fictions of Independence*. England & USA: Ashgate.
- Sirias, Silvio 2001, *Julia Alvarez: A Critical Companion*, Westport Connecticut & London: Greenwood Press. Saatavissa Turku University Library ebrary Readerin kautta: <http://ezproxy.utu.fi:2191/lib/uniturku/docDetail.action?docID=10005622&p00=silvio> Haettu 5.10.2009
- Stephens, John 1992, *Language and Ideology in Children's Fiction*. London & New York: Longman.
- Smith, Sidonie & Watson, Julia 2001, *Reading Autobiography: A Guide for Interpreting Life Narratives*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Suárez, Lucía M. 2004, Julia Alvarez and the Anxiety of Latina Representation, *Meridians: Feminism, Race, Transnationalism*. Vol. 5 Issue 1, 117-145. Saatavissa EBSCOhost-tietokannasta: <<http://www.ebsco.com>> Haettu 13.6.2009
- Suárez-Orozco, Marcelo M., Paez, Mariela M. 2002, Introduction: The Research agenda. – Marcelo Suárez-Orozco & Mariela M. Paez (eds), *Latinos: Remaking America*. California: University of California Press, 1–37.
- Torres, Lourdes 1991, The Construction of the Self in U.S. Latina Autobiographies. – Chandra Talpade Mohanty, Ann Russo & Lourdes Torres (eds), *Third World Women and the Politics of Feminism*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 271–287.
- Van Boheemen-Saaf, Christine 1999, *Joyce, Derrida, Lacan & the Trauma of History: Reading, Narrative & Postcolonialism*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Vuola, Elina 1999, Marian tyttäret – kulttuuri ja naiseus uskonnon muovauksessa Latinalaisessa Amerikassa, – Toim. Jaana Airaksinen & Tuula Ripatti, *Rotunaisia ja feminismejä*. Tampere: Vastapaino, 111–126.
- Vuorela, Ulla 1999, Postkoloniaali ja kolmannen maailman feministit, – Toim. Jaana Airaksinen & Tuula Ripatti, *Rotunaisia ja feminismejä*. Tampere: Vastapaino, 13–37.